

Budapest,
2003. december 17.,
szerda

147. szám

Ára: 3780,- Ft

TARTALOMJEGYZÉK		Oldal
235/2003. (XII. 17.) Korm. r.	A biztosítók éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 192/2000. (XI. 24.) Korm. rendelet módosításáról	11301
236/2003. (XII. 17.) Korm. r.	A pénztárakat érintő számviteli kormányrendeletek módosításáról	11309
237/2003. (XII. 17.) Korm. r.	A számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet módosításáról	11313
238/2003. (XII. 17.) Korm. r.	A hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet módosításáról	11317
239/2003. (XII. 17.) Korm. r.	A kockázati tőketársaságok és a kockázati tőkealapok éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 216/2000. (XII. 11.) Korm. rendelet módosításáról	11332
240/2003. (XII. 17.) Korm. r.	A kincstári elszámolások beszámolási és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól	11334
241/2003. (XII. 17.) Korm. r.	A befektetési vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 251/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet módosításáról	11354
242/2003. (XII. 17.) Korm. r.	A Magyar Nemzeti Bank éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 221/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet módosításáról	11363
243/2003. (XII. 17.) Korm. r.	A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról	11367
127/2003. (XII. 17.) FVM r.	Egyes agrártámogatási földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszteri rendeletek módosításáról és hatályon kívül helyezéséről	11470
92/2003. (XII. 17.) GKM r.	Az egyes fejezeti kezelésű előirányzatokkal kapcsolatos eljárási rendről szóló 40/2003. (VI. 19.) GKM rendelet módosításáról	11474
93/2003. (XII. 17.) GKM r.	A belföldi helyközi (távolsági) menetrend szerinti autóbusz-közlekedés, valamint a nevelési-oktatási intézmények által rendelt belföldi autóbusz különjáratok legmagasabb díjairól szóló 39/1999. (XII. 20.) KHVM rendelet módosításáról	11476
31/2003. (XII. 17.) OM r.	A jogi és igazgatási felsőoktatás szakirányú továbbképzési szakjainak képesítési követelményeiről	11480

A tartalomjegyzék a 11300. oldalon folytatódik.

TARTALOMJEGYZÉK

Oldal

133/2003. (XII. 17.) OGY h.	A Belga Királyság, a Dán Királyság, a Németországi Szövetségi Köztársaság, a Görög Köztársaság, a Spanyol Királyság, a Francia Köztársaság, az Ír Köztársaság, az Olasz Köztársaság, a Luxemburgi Nagyhercegség, a Holland Királyság, az Osztrák Köztársaság, a Portugál Köztársaság, a Finn Köztársaság, a Svéd Királyság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága (az Európai Unió tagállamai) és a Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között, a Cseh Köztársaságnak, az Észt Köztársaságnak, a Ciprusi Köztársaságnak, a Lett Köztársaságnak, a Litván Köztársaságnak, a Magyar Köztársaságnak, a Máltai Köztársaságnak, a Lengyel Köztársaságnak, a Szlovén Köztársaságnak és a Szlovák Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződés megerősítéséről	11510
134/2003. (XII. 17.) OGY h.	A holocaust roma áldozatainak nemzetközi és hazai kárpótlását vizsgáló parlamenti vizsgáló bizottság felállításáról	11511
135/2003. (XII. 17.) OGY h.	Az iskolai tejfogyasztás „Igyál tejet” programról	11512
1127/2003. (XII. 17.) Korm. h.	A Magyar Köztársaság Nemzeti Emlékezet Programjáról (2004—2010)	11513
1128/2003. (XII. 17.) Korm. h.	A vállalatok és gazdálkodó szervezetek fizetéseképtelenségi törvényének előkészítéséről	11514
115/2003. (XII. 17.) ME h.	A kormányzati főtisztviselői és a központi tisztii címre vonatkozó pályázatokat véleményező bizottság elnökének és tagjainak felkéréséről	11515
116/2003. (XII. 17.) ME h.	A Nemzeti Fejlesztési Hivatal elnökének kinevezéséről	11515
117/2003. (XII. 17.) ME h.	Helyettes államtitkári juttatások biztosításáról	11515
118/2003. (XII. 17.) ME h.	Főiskolai főigazgatói megbízás megerősítéséről	11515
119/2003. (XII. 17.) ME h.	Főiskolai főigazgatói megbízás megerősítéséről	11516
120/2003. (XII. 17.) ME h.	Központi tisztii cím megszűnésének megállapításáról	11516
	A Magyar Energia Hivatali szolgálattelitokkörü jegyzéke	11516
	Helyesbítés	11518

II. rész JOGSZABÁLYOK

A Kormány rendeletei

A Kormány 235/2003. (XII. 17.) Korm. rendelete

a biztosítók éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 192/2000. (XI. 24.) Korm. rendelet módosításáról

A Kormány a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Tv.) 178. §-a (1) bekezdésének *b*) pontjában, valamint a Magyar Export-Import Bank Részvénytársaságról és a Magyar Exporthitel Biztosító Részvénytársaságról szóló 1994. évi XLII. törvény 26. §-ának (1) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján — a Magyar Nemzeti Bank előzetes egyetértésével — a biztosítók éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 192/2000. (XI. 24.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) módosításáról az alábbi rendeletet alkotja:

1. §

A Korm. rendelet 1. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A rendelet hatálya kiterjed minden, a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. törvény (a továbbiakban: Bit.) alapján működő biztosítóra.”

2. §

(1) A Korm. rendelet 2. §-ának (3) bekezdése első mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

„Egyszerűsített éves beszámolót készíthet a Bit. 1. számú melléklete A/8—9. és 18. pontja szerinti biztosítási tevékenységet végző biztosító egyesület, amelynek két egymást követő üzleti évben a mérleg fordulónapján a (4) bekezdés szerinti három mutatóérték közül kettő nem haladja meg a megadott határértéket.”

(2) A Korm. rendelet 2. §-a (6) bekezdésének *a*) pontja a következő rendelkezéssel egészül ki:

„a mérleg szerinti eredmény élet-, nem életbiztosítási ágra, valamint nem biztosítási tevékenységre történő megosztásának módszerét, vetítési alapját,”

3. §

A Korm. rendelet 3. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) Az élet- és nem életbiztosítási ágat egyaránt művelő biztosító az éves beszámoló mérlegében a tárgyévet megelőző üzleti év adatait összevontan (egy oszlopban), a tárgyévi adatokat négy oszlopban, életbiztosítás, nem életbiztosítás, nem biztosítási tevékenység és összesen bontásban köteles elkészíteni. A nem biztosítási tevékenység oszlopban a biztosítási tevékenységnek nem minősül — a Bit. alapján — a biztosító által végezhető egyéb tevékenységekhez kapcsolódó eszközök és források mutathatók ki.”

4. §

A Korm. rendelet 4. §-ának (8) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(8) A befektetési egységekhez kötött (unit-linked) életbiztosítások szerződői javára végrehajtott befektetések között kell kimutatni a Bit. 3. §-a 4. pontjában meghatározott életbiztosításokhoz kapcsolódó befektetéseket. Ezen befektetéseket piaci értéken kell értékelni a kapcsolódó biztosítástechnikai tartalékokkal (források D. mérlegtétele) azonos összegben, a Tv. 57. §-a és 59/A—59/F. §-a ezekre nem alkalmazható. Ezen befektetések bekerülési (beszerzési) értékét a kiegészítő mellékletben be kell mutatni.”

5. §

A Korm. rendelet 5. §-a a következő (9) bekezdéssel egészül ki:

„(9) A saját tőkén belül a valós értékelés értékelési tartalékáról, valamint az eredménytartalékról vezetett számviteli nyilvántartások keretében biztosítani kell, hogy a valós értéken történő értékelés során keletkezett értékelési különbözetek életbiztosítási ághoz, nem életbiztosítási ághoz és nem biztosítási tevékenységhez kapcsolódó részletezésben megállapíthatóak legyenek és azokat a kiegészítő mellékletben be kell mutatni.”

6. §

A Korm. rendelet 6. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A biztosító a Tv. 59/A—59/F. §-ának előírásait a következők figyelembevételével alkalmazhatja:

Ha a biztosító a valós értéken történő értékelés szabályait — a számviteli politikájában rögzített döntése szerint — alkalmazza, a valós értéken történő értékelés bevezetésének időpontját követő harmadik év január 1-jét megelőzően — a vonatkozó pénzügyi instrumentumok tekin-

tetében — nem térhet vissza a bekerülési (beszerzési) értéken történő értékelésre.

A Tv. 10. §-ának (2)—(3) bekezdése szerinti biztosító a valós értéken történő értékelés alá vont pénzügyi instrumentumok tekintetében a Tv. 59/F. § (3) bekezdése szerint nem térhet vissza a bekerülési (beszerzési) értéken történő értékelésre.”

7. §

(1) A Korm. rendelet 9. §-ának (1) bekezdése a következő mondattal egészül ki:

„Az életbiztosítási ághoz kapcsolódó biztosítástechnikai bevételek befektetésekből soron kell továbbá kimutatni

a) a B/02/bb) Kapott kamatok és kamatjellegű bevételek között:

aa) az értékpapír kölcsönügylet esetében a kölcsönbeadónál a kapott kölcsönzési díjat,

ab) a valós értéken történő értékelés esetén

— a kamatfedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügyletek negatív értékelési különbözetét és záráskor realizált veszteségét bevételt csökkentő tételként,

— a kamatfedezeti céllal kötött cash-flow fedezeti kamat-swap ügyletek záráskor realizált veszteségét bevételt csökkentő tételként,

ac) a valós értéken történő értékelést nem alkalmazó biztosítónál a kamatfedezeti ügyletek értékelésekor várható és záráskor realizált nyereséget;

b) a B/02/c) Befektetések értékesítésének árfolyamnyeresége, befektetések egyéb bevételei között

ba) az értékpapír kölcsönügylet árfolyamnyereségét,

bb) a szállítási repóügylet árfolyamnyereségét,

bc) a valós értéken történő értékelés esetén

— a kereskedési célú származékos ügyletek záráskor realizált nyereségét,

— a nem kamatfedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügyletek záráskor realizált veszteségét bevételt csökkentő tételként,

— a nem kamatfedezeti céllal kötött, eszköz, illetve kötelezettség keletkezésével nem járó (eredménnyel záruló) alapügyletet fedező cash-flow fedezeti ügyletek záráskor realizált veszteségét bevételt csökkentő tételként,

— a külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezeti ügyletének záráskor realizált veszteségét bevételt csökkentő tételként,

bd) a valós értéken történő értékelést nem alkalmazó biztosítónál

— a kereskedési célú elszámolási határidős, opciós ügyletek és swap ügyletek határidős ügyletrészének záráskor realizált nyereségét,

— az egyéb fedezeti ügyletek záráskor realizált nyereségét.”

(2) A Korm. rendelet 9. §-ának (2) bekezdése a következő mondattal egészül ki:

„Az életbiztosítási ághoz kapcsolódó biztosítástechnikai ráfordítások befektetésekből soron kell továbbá kimutatni

a) a B/11/a) Befektetések működési és fenntartási ráfordításai, ideértve a fizetett kamatokat és kamatjellegű ráfordításokat soron

aa) az értékpapír kölcsönügylet esetében a kölcsönbevonónél a fizetett kölcsönzési díjat,

ab) az óvadéki repóügylet miatt fizetett kamatot,

ac) a valós értéken történő értékelés esetén

— a kamatfedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügyletek pozitív értékelési különbözetét és záráskor realizált nyereségét ráfordítást csökkentő tételként,

— a kamatfedezeti céllal kötött cash-flow fedezeti kamat-swap ügylet záráskor realizált nyereségét ráfordítást csökkentő tételként,

ad) a valós értéken történő értékelést nem alkalmazó biztosítónál a kamatfedezeti ügyletek értékelésekor várható és záráskor realizált veszteségét;

b) a B/11/c) Befektetések értékesítésének árfolyamvesztesége, befektetések egyéb ráfordításai között

ba) az értékpapír kölcsönügylet árfolyamveszteségét,

bb) a szállítási repóügylet árfolyamveszteségét, a kereskedési célú származékos ügyletek záráskor realizált veszteségét,

bc) a valós értéken történő értékelés esetén

— a nem kamatfedezeti célra kötött valós érték fedezeti ügyletek záráskor realizált nyereségét ráfordítást csökkentő tételként,

— a nem kamatfedezeti céllal kötött, eszköz, illetve kötelezettség keletkezésével nem járó (eredménnyel záruló) alapügyletet fedező cash-flow fedezeti ügyletek záráskor realizált nyereségét ráfordítást csökkentő tételként,

— a külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezeti ügyletének záráskor realizált nyereségét ráfordítást csökkentő tételként,

bd) a valós értéken történő értékelést nem alkalmazó biztosítónál

— a kereskedési célú elszámolási határidős, opciós ügyletek és swap ügyletek határidős ügyletrészének záráskor realizált veszteségét,

— az egyéb fedezeti ügyletek záráskor realizált veszteségét.”

(3) A Korm. rendelet 9. §-ának (8) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(8) A B/03. Befektetések nem realizált nyeresége soron kell kimutatni a befektetési egységekhez kötött (unit-linked) életbiztosításokhoz kapcsolódó befektetések bekerülési (nyilvántartási) értéke és piaci értéke között különbözetet is, ha az utóbbi a több.

Itt kell továbbá kimutatni valós értéken történő értékelés esetén az életbiztosítási ághoz kapcsolódó kereskedési célú befektetések bekerülési (nyilvántartási) értéke és piaci értéke közötti különbözetet is, ha az utóbbi a több, valamint a kereskedési célú származékos ügyletkező kapcsolódó

lódó pozitív értékelési különbözetet és a nem kamat fedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügyletekhez kapcsolódó negatív értékelési különbözetet bevételt csökkentő tételként. Ha a biztosító nem alkalmazza a valós értéken történő értékelést, akkor az egyéb fedezeti ügyletek, valamint a kereskedési célú elszámolási határidős, opciós ügyletek és swap ügyletek határidős ügyletrésze mérlegfordulónapon várható nyereségének összegét is itt kell kimutatni.”

8. §

A Korm. rendelet 9. §-ának (9) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép és a § kiegészül a következő (10)—(14) bekezdéssel, egyidejűleg a jelenlegi (10)—(11) bekezdés számozása (15)—(16) bekezdésre változik:

„(9) A B/12. Befektetések nem realizált vesztesége soron kell kimutatni az életbiztosítási kötvények befektetési kockázatot viselő szerződői javára végrehajtott befektetések piaci értéke és beszerzési (nyilvántartási) értéke közötti különbözetet, ha az utóbbi a több.

Itt kell továbbá kimutatni valós értéken történő értékelés esetén az életbiztosítási ághoz kapcsolódó kereskedési célú befektetések piaci értéke és bekerülési (nyilvántartási) értéke közötti különbözetet, ha az utóbbi a több, valamint a kereskedési célú származékos ügylet negatív értékelési különbözetét és a nem kamat fedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügyletkez kapcsolódó pozitív értékelési különbözetet ráfordítás csökkentő tételként. Ha a biztosító nem alkalmazza a valós értéken történő értékelést, akkor az egyéb fedezeti ügyletek mérlegfordulónapon várható veszteségét — a passzív időbeli elhatárolásokkal szemben — és a kereskedési célú származékos ügyletek mérlegfordulónapon várható veszteségét — a várható kötelezettségekre képzett céltartalékkal szemben — szintén itt kell kimutatni.

(10) A C/01. Kapott osztalék és részesedés soron kell kimutatni valós értéken történő értékelés esetén a nem életbiztosítási ághoz és a saját tőkéhez kapcsolódó kereskedési célú befektetések piaci értéke és bekerülési (nyilvántartási) értéke közötti különbözetet, ha az előbbi a több, valamint a kereskedési célú származékos ügyletkez kapcsolódó pozitív értékelési különbözetet és a nem kamat fedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügyletekhez kapcsolódó negatív értékelési különbözetet bevételt csökkentő tételként. Ha a biztosító nem alkalmazza a valós értéken történő értékelést, akkor az egyéb fedezeti ügyletek, valamint a kereskedési célú elszámolási határidős, opciós ügyletek és swap ügyletek határidős ügyletrésze mérlegfordulónapon várható nyereségének összegét is itt kell kimutatni.

(11) A C/02. Kapott kamatok és kamatjellegű bevételek soron kell kimutatni a nem életbiztosítási ághoz és a saját tőkéhez kapcsolódóan

a) az értékpapír kölcsönügylet esetében a kölcsönbeadónál a kapott kölcsönzési díjat,

b) a valós értéken történő értékelés esetén

ba) a kamatfedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügyletek negatív értékelési különbözetét és záráskor realizált veszteségét bevételt csökkentő tételként,

bb) a kamat fedezeti céllal kötött cash-flow fedezeti kamat-swap ügyletek záráskor realizált veszteségét bevételt csökkentő tételként,

c) a valós értéken történő értékelést nem alkalmazó biztosítónál a kamatfedezeti ügyletek várható és záráskor realizált nyereségét.

(12) A C/04. Befektetések értékesítésének árfolyamnyeresége, befektetések egyéb bevételei soron kell kimutatni minden olyan befektetésből származó bevételt, amelyet a megelőző C/01—03. sor nem tartalmaz. Itt kell kimutatni többek között a külföldi pénzürtékre szóló követelés és kötelezettség Tv. szerinti értékeléséből adódó árfolyamnyereséget. Kamatozó értékpapír értékesítésekor az eladási árban lévő kamattal csökkentett eladási árral kell számolni az árfolyam-különbözet megállapításánál.

Itt kell kimutatni továbbá a nem életbiztosítási ághoz és a saját tőkéhez kapcsolódóan

a) az értékpapír kölcsönügylet árfolyamnyereségét a kölcsönbeadónál,

b) a szállítási repóügylet árfolyamnyereségét,

c) a valós értéken történő értékelés esetén

ca) a kereskedési célú származékos ügylet záráskor realizált nyereségét,

cb) a nem kamatfedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügylet záráskor realizált veszteségét bevételt csökkentő tételként,

cc) a nem kamatfedezeti céllal kötött, nem eszköz, illetve kötelezettség keletkezésével járó (eredménnyel záruló) alapügyletet fedező cash-flow fedezeti ügyletek záráskor realizált veszteségét bevételt csökkentő tételként,

cd) a külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezeti ügyletének záráskor realizált veszteségét bevételt csökkentő tételként,

d) a valós értéken történő értékelést nem alkalmazó biztosítónál

da) a kereskedési célú elszámolási határidős, opciós ügyletek, és swap ügyletek határidős ügyletrészeinek záráskor realizált nyereségét,

db) egyéb fedezeti ügyletek záráskor realizált nyereségét.

(13) A C/07. Befektetések működési és fenntartási ráfordításai, ideértve a fizetett kamatokat és kamatjellegű ráfordításokat soron kell kimutatni a nem életbiztosítási ághoz és a saját tőkéhez kapcsolódóan

a) az értékpapír kölcsönügylet esetében a kölcsönbevevőnél a fizetett kölcsönzési díjat,

b) az óvadéki repóügylet után fizetett kamatot,

c) a valós értéken történő értékelés esetén

ca) a kereskedési célú befektetések valós értéken történő értékelés szerinti értéke és bekerülési (nyilvántartási) értéke közötti különbözetet, ha az utóbbi a több, valamint

a kereskedési célú származékos ügylethez kapcsolódó negatív értékelési különbözetet,

cb) a kamatfedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügylethez kapcsolódó pozitív értékelési különbözetet és záráskor realizált nyereséget ráfordítást csökkentő tételként, a nem kamatfedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügylethez kapcsolódó pozitív értékelési különbözetet ráfordítást csökkentő tételként,

cd) a kamatfedezeti céllal kötött cash-flow fedezeti kamat-swap ügylet záráskor realizált nyereségét ráfordítást csökkentő tételként,

d) a valós értéken történő értékelést nem alkalmazó biztosítónál

da) az egyéb fedezeti ügyletek mérlegfordulónapon várható veszteségét a passzív időbeli elhatárolásokkal szemben,

db) a kereskedési célú származékos ügyletek mérlegfordulónapon várható veszteségét a várható kötelezettségek-re képzett céltartalékkal szemben,

dc) a kamatfedezeti ügylet mérlegfordulónapon várható és záráskor realizált veszteségét.

(14) A C/09. Befektetések értékesítésének árfolyamvesztesége, befektetések egyéb ráfordításai soron kell kimutatni a nem életbiztosítási ághoz és a saját tőkéhez kapcsolódóan

a) az értékpapír kölcsönügylet árfolyamveszteségét a kölcsönbeadónál,

b) a szállítási repóügylet árfolyamveszteségét,

c) a valós értéken történő értékelés esetén

ca) a kereskedési célú származékos ügyletek záráskor realizált veszteségét,

cb) a nem kamatfedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügyletek záráskor realizált nyereségét ráfordítást csökkentő tételként,

cc) a nem kamatfedezeti céllal kötött, nem eszköz, illetve kötelezettség keletkezésével járó (eredménnyel záruló) alapügyletet fedező cash-flow fedezeti ügylet záráskor realizált nyereségét ráfordítást csökkentő tételként,

cd) a külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezeti ügyletének záráskor realizált nyereségét ráfordítást csökkentő tételként,

d) a valós értéken történő értékelést nem alkalmazó biztosítónál

da) a kereskedési célú elszámolási határidős, opciós ügyletek és swap ügyletek határidős ügyletrészének záráskor realizált veszteségét,

db) az egyéb fedezeti ügyletek záráskor realizált veszteségét.”

9. §

A Korm. rendelet 13. §-a a következő (3)—(9) bekezdéssel egészül ki:

„(3) A biztosító az értékpapír kölcsönügylet, a repóügylet és a származékos ügylet elszámolására a Tv. előírásain

túlmenően a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvizelési kötelezettségének sajátosságairól szóló 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet előírásait köteles értelemszerűen alkalmazni.

(4) Az értékpapír kölcsönügyletből eredő követelést az egyéb befektetéseken belül egyéb kölcsönként, a kötelezettséget a hitelek között, a kapott, illetve fizetett kölcsönzési díjat az életbiztosítási ágnál a befektetésekből származó biztosítástechnikai bevételeken belül a kapott kamatok és kamatjellegű bevételek között, illetve a befektetésekből származó biztosítástechnikai ráfordításokon belül a fizetett kamatok és kamatjellegű ráfordítások között, a nem életbiztosítási ágnál a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a kapott kamatok és kamatjellegű bevételek, illetve a fizetett kamatok és kamatjellegű ráfordítások között kell kimutatni.

A kölcsönbeadónál jelentkező árfolyamkülönbözetet az értékpapír értékesítés árfolyamnyereségének, illetve árfolyamveszteségének általános szabályai szerint kell elszámolni.

(5) Az óvadéki repóügyletből eredő kötelezettséget a kötelezettségeken belül hitelként kell elszámolni. Az óvadéki repóügylet után fizetett kamatot életbiztosítási ágnál a befektetésekből származó biztosítástechnikai ráfordításokon belül a fizetett kamatok és kamatjellegű ráfordítások között, a nem életbiztosítási ágnál a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a fizetett kamatok és kamatjellegű ráfordítások között kell kimutatni. A szállítási repóügylethez kapcsolódó árfolyamkülönbözetet az értékpapír értékesítés árfolyamnyereségének, illetve árfolyamveszteségének általános szabályai szerint kell elszámolni.

(6) A valós értéken történő értékelés esetén:

a) a kereskedési célú származékos ügyletekhez kapcsolódó

aa) pozitív értékelési különbözetet életbiztosítási ágnál a befektetések nem realizált nyereségeként, illetve nem életbiztosítási ágnál a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül kapott osztalék és részesedésként,

ab) záráskor realizált árfolyamnyereséget életbiztosítási ágnál a befektetésekből származó biztosítástechnikai bevételeken belül a befektetések értékesítésének árfolyamnyeresége, befektetések egyéb bevételeként, illetve nem életbiztosítási ágnál a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a befektetések értékesítésének árfolyamnyeresége, befektetések egyéb bevételeként,

ac) negatív értékelési különbözetet életbiztosítási ágnál a befektetések nem realizált veszteségeként, illetve nem életbiztosítási ágnál a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a befektetések működési és fenntartási ráfordításai, fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordításokként,

ad) záráskor realizált árfolyamveszteségét életbiztosítási ágnál a befektetésekből származó biztosítástechnikai ráfordításokon belül a befektetések értékesítésének árfolyamvesztesége, befektetések egyéb ráfordításaként, illetve nem életbiztosítási ágnál a nem biztosítástechnikai elszá-

molásokon belül a befektetések értékesítésének árfolyamvesztesége, befektetések egyéb ráfordításaként kell elszámolni;

b) a kamatfedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügyletekhez kapcsolódó

ba) pozitív értékelési különbözetet életbiztosítási ágánál a befektetésekből származó biztosítástechnikai ráfordításokon belül a befektetések működési és fenntartási ráfordításai, fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordításokat csökkentő tételként, illetve nem életbiztosítási ágánál a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a befektetések működési és fenntartási ráfordításai, fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordításokat csökkentő tételként,

bb) záráskor realizált árfolyamnyereséget a *ba)* pont szerint,

bc) negatív értékelési különbözetet életbiztosítási ágánál a befektetésekből származó biztosítástechnikai bevételeken belül a kapott kamatok, kamatjellegű bevételeket csökkentő tételként, illetve nem életbiztosítási ágánál a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a kapott kamatok és kamatjellegű bevételeket csökkentő tételként,

bd) záráskor realizált árfolyamveszteséget a *bc)* pont szerint

kell elszámolni;

c) a nem kamatfedezeti céllal kötött valós érték fedezeti ügyletekhez kapcsolódó

ca) pozitív értékelési különbözetet életbiztosítási ágánál a befektetések nem realizált veszteségét csökkentő tételként, illetve nem életbiztosítási ágánál a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a befektetések működési és fenntartási ráfordításai, fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordításokat csökkentő tételként,

cb) záráskor realizált árfolyamnyereségét életbiztosítási ágánál a befektetésekből származó biztosítástechnikai ráfordításokon belül a befektetések értékesítésének árfolyamvesztesége, befektetések egyéb ráfordításait csökkentő tételként, illetve nem életbiztosítási ágánál a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a befektetések értékesítésének árfolyamvesztesége, befektetések egyéb ráfordításait csökkentő tételként,

cc) negatív értékelési különbözetet életbiztosítási ágánál a befektetések nem realizált nyereségét csökkentő tételként, illetve nem életbiztosítási ágánál a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a kapott osztalék és részesedést csökkentő tételként,

cd) záráskor realizált árfolyamveszteségét életbiztosítási ágánál a befektetésekből származó biztosítástechnikai bevételeken belül a befektetések értékesítésének árfolyamnyeresége, befektetések egyéb bevételeit csökkentő tételként, illetve nem életbiztosítási ágánál a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a befektetések értékesítésének árfolyamnyeresége, befektetések egyéb bevételeit csökkentő tételként

kell elszámolni;

d) a kamatfedezeti céllal kötött cash-flow fedezeti kamat-swap ügyletekhez kapcsolódó

da) pozitív értékelési különbözetet életbiztosítási, illetve nem életbiztosítási ágánál az értékelési tartalékon belüli valós értékelés értékelési tartalékával szemben,

db) záráskor realizált árfolyamnyereséget a *ba)* pont szerint,

dc) negatív értékelési különbözetet életbiztosítási, illetve nem életbiztosítási ágánál az értékelési tartalékon belüli valós értékelés értékelési tartalékával szemben,

dd) záráskor realizált árfolyamveszteséget a *bc)* pont szerint

kell elszámolni;

e) a nem kamatfedezeti céllal kötött, eszköz, illetve kötelezettség keletkezésével nem járó (eredménnyel záruló) alapügyletet fedező cash-flow fedezeti ügyletekhez kapcsolódó

ea) pozitív értékelési különbözetet életbiztosítási, illetve nem életbiztosítási ágánál a *da)* pont szerint,

eb) záráskor realizált árfolyamnyereségét életbiztosítási, illetve nem életbiztosítási ágánál a *cb)* pont szerint,

ec) negatív értékelési különbözetet életbiztosítási, illetve nem életbiztosítási ágánál a *dc)* pont szerint,

ed) záráskor realizált árfolyamveszteséget életbiztosítási, illetve nem életbiztosítási ágánál a *cd)* pont szerint

kell elszámolni;

f) a nem kamatfedezeti céllal kötött, eszköz, illetve kötelezettség keletkezésével járó alapügyletet fedező cash-flow fedezeti ügyletekhez kapcsolódó

fa) pozitív értékelési különbözetet életbiztosítási, illetve nem életbiztosítási ágánál a *da)* pont szerint,

fb) záráskor realizált árfolyamnyereséget életbiztosítási, illetve nem életbiztosítási ágánál az alapügylet zárásakor keletkező eszköz értékét csökkentő, kötelezettség értékét növelő tételként,

fc) negatív értékelési különbözetet életbiztosítási, illetve nem életbiztosítási ágánál a *dc)* pont szerint,

fd) záráskor realizált árfolyamveszteséget életbiztosítási, illetve nem életbiztosítási ágánál az alapügylet zárásakor keletkező eszköz értékét növelő, kötelezettség értékét csökkentő tételként

kell elszámolni;

g) a külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezeti ügyletéhez kapcsolódó

ga) pozitív értékelési különbözetet életbiztosítási és nem életbiztosítási ágánál a *da)* pont szerint,

gb) záráskor realizált árfolyamveszteséget életbiztosítási és nem életbiztosítási ágánál a *cb)* pont szerint,

gc) negatív értékelési különbözetet életbiztosítási és nem életbiztosítási ágánál a *dc)* szerint,

gd) záráskor realizált árfolyamveszteséget életbiztosítási és nem életbiztosítási ágánál a *cd)* pont szerint kell elszámolni.

(7) A valós értéken történő értékelés esetén a saját tőkéhez (nem biztosítás-technikai tartalékokhoz) kapcsolódó befektetesként eszközölt származékos ügyletek értékeléskori és záráskori eredményének elszámolására a (6) bekezdésben meghatározott, a nem életbiztosítási ág-

hoz kapcsolódó ügyletekre vonatkozó előírásokat kell alkalmazni.

(8) Ha a biztosító nem alkalmazza a valós értéken történő értékelést, a határidős, az opciós és a swap ügyletek határidős ügyletrészének elszámolásakor a következők szerint kell eljárni:

a) az ügyleteket a kötés napján a 0. Nyilvántartási számlák számlaosztályba kell felvenni a kötési árfolyamon;

b) a leszállítási ügyleteket (az ügylet tárgyától függetlenül) az ügyletek zárásakor (a lejárat, az opció lehívása, az ellenügylet kötésének időpontjában) az azonnali adásvételi ügyletek általános szabályai szerint kell elszámolni, a mérleg fordulónapján azok várható eredményét nem lehet elszámolni;

c) az elszámolási ügyletek zárásakor az ügylet tárgyának (függetlenül annak jellegétől) záraskori piaci ára és kötési árfolyama (ára) közötti különbségetben kapott összeget (nyereséget) a befektetések értékesítésének árfolyamnyereségeként vagy a kapott kamatok, kamatjellegű bevételek között, a fizetett összeget (veszteséget) a befektetések értékesítésének árfolyamveszteségeként vagy a befektetések működési és fenntartási ráfordítása, fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordítások között kell elszámolni életbiztosítási ágánál, annak biztosítástechnikai eredményen belül, nem életbiztosítási ágánál és a saját tőkéhez kapcsolódó befektetésként eszközölt ügyleteknél a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül, függetlenül attól, hogy az ügylet kereskedési célú vagy fedezeti célú;

d) a c) pont szerinti elszámolásakor a kapott kamatok, kamatjellegű bevételek, illetve a befektetések működési és fenntartási ráfordítása, fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordítások között a kamatfedezeti ügyletek eredményét, a befektetések értékesítésének árfolyamnyereségeként, illetve árfolyamveszteségeként a kereskedési célú, valamint a nem kamat fedezeti célú egyéb fedezeti ügyletek eredményét kell elszámolni;

e) a kereskedési célú elszámolási ügyletek várható veszteségét a mérleg fordulónapján céltartalék képzésként el kell számolni a befektetések nem realizált veszteségével, illetve a befektetések működési és fenntartási ráfordításai, fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordításokkal szemben, ha az ügylet a mérlegkészítés időpontjáig nem zárult le, az ügylet tárgyának mérlegfordulónapi piaci ára és kötési árfolyama(ára) közötti különbséget összegében. Ha az ügylet a mérlegkészítés időszakában lezárult, akkor a záraskor realizált veszteség mérleg fordulónapjáig időarányosan meghatározott összegét passzív időbeli elhatárolásként kell elszámolni a befektetések nem realizált veszteségével, illetve a befektetések működési és fenntartási ráfordításai, fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordításokkal szemben az életbiztosítási ágánál a biztosítás technikai eredményen belül, illetve a nem életbiztosítási ágánál és a saját tőkéhez kapcsolódó befektetésként eszközölt ügyleteknél a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül;

f) az e) pont szerinti ügyletek várható nyereségét a mérleg fordulónapján csak abban az esetben lehet elszámolni,

ha az ügylet a mérlegkészítés időpontjáig lezárult. A várható nyereséget a ténylegesen realizált eredmény mérleg fordulónapjáig időarányosan meghatározott összegében kell elszámolni aktív időbeli elhatárolásként a befektetések nem realizált nyereségeként, illetve kapott osztalék és részesedésként az életbiztosítási ágánál a biztosítás technikai eredményen belül, illetve a nem életbiztosítási ágánál és a saját tőkéhez kapcsolódó befektetésként eszközölt ügyleteknél a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül;

g) a fedezeti ügyletek mérleg fordulónapján várható veszteségét, ha az ügylet a mérlegkészítés időszakában lezárult, akkor a realizált veszteség mérleg fordulónapjáig időarányosan meghatározott összegében, ha az ügylet a mérlegkészítés időpontjáig nem zárult le, akkor az ügylet tárgyának a mérlegfordulónapi piaci ára és kötési árfolyama (ára) közötti különbséget összegében, de legfeljebb a fedezett alapügylet tárgyévben elszámolt nyereségének összegéig életbiztosítási ágánál a biztosítástechnikai eredményen belül a befektetések működési és fenntartási ráfordításai, fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordítások között kamatfedezeti ügylet esetén, valamint a befektetések nem realizált veszteségeként kell elszámolni nem kamatfedezeti célra kötött egyéb fedezeti ügyletek esetén, illetve nem életbiztosítási ágánál és a saját tőkéhez kapcsolódó befektetésként eszközölt ügyleteknél a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a befektetések működési és fenntartási ráfordításai, fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordítások között kell elszámolni a passzív időbeli elhatárolásokkal szemben függetlenül attól, hogy kamat fedezeti vagy egyéb fedezeti célú az ügylet;

h) a fedezeti ügyletek mérleg fordulónapján várható nyereségét, ha az ügylet a mérlegkészítés időpontjáig lezárult, akkor a realizált nyereség mérleg fordulónapjáig időarányosan meghatározott összegében, ha az ügylet a mérlegkészítés időpontjáig nem zárult le, akkor az ügylet tárgyának mérlegfordulónapi piaci ára és kötési árfolyama (ára) közötti különbséget összegében, de legfeljebb a fedezett alapügylet tárgyévben elszámolt veszteségének összegéig életbiztosítási ágánál a biztosítástechnikai eredményen belül a kapott kamatok és kamatjellegű bevételek között kamatfedezeti ügylet esetén, valamint a befektetések nem realizált nyereségeként kell elszámolni nem kamatfedezeti célra kötött egyéb fedezeti ügyletek esetén, illetve nem életbiztosítási ágánál és a saját tőkéhez kapcsolódó befektetésként eszközölt ügyleteknél a nem biztosítástechnikai elszámolásokon belül a kapott kamatok és kamatjellegű bevételek között kell elszámolni kamatfedezeti ügylet esetén, valamint kapott osztalék és részesedésként a nem kamatfedezeti célra kötött egyéb fedezeti ügyletek esetén az aktív időbeli elhatárolásokkal szemben;

i) a fedezeti ügyleteket azok megkötésekor megkülönböztetett jelzéssel kell ellátni és egyértelműen hozzá kell rendelni a fedezett alapügyletnek, tételhez. A fedezeti ügyleteket kamatfedezeti, valamint egyéb fedezeti ügyletek közé kell sorolni, és azok mérleg fordulónapján várható, illetve a záraskor realizált eredményét minden esetben a

tárgyévi eredményben kell elszámolni a *c), g)—h)* pontok szerint. A fedezeti ügyletek a fedezeti ügylet kötésekor már létező vagy azzal egyidejűleg kötött alapügyleteket fedezhetnek, előre jelzett ügyleteket nem.

(9) A fedezeti ügyletekhez vezetett analitikus nyilvántartásban, illetve a fedezeti dokumentációban biztosítani kell annak lehetőségét, hogy a matematikai tartalékok, valamint az összes bruttó biztosítástechnikai tartalék fedezetét képező eszközökhöz kapcsolódó fedezeti ügyletek várható eredménye, illetve értékelési különbözete (az ügylet piaci értéke) az értékelés időpontjában, illetve a lejáratú idő alatt bármikor megállapítható legyen függetlenül attól, hogy a biztosító alkalmazza-e a valós értéken történő értékelést.”

10. §

(1) A Korm. rendelet 14. §-ának *l)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[14. § A kiegészítő mellékletben a Tv. 88—94. és más §-aiban, valamint e rendeletben foglaltakon túlmenően — a Tv. 88. § (6), 90. § (2), 92. §, 93. § (2), (5)—(6) bekezdése kivételével — be kell mutatni:]

„*l)* az elszámolt jutalékokat, melyek magukban foglalják az üzletkötői, szerzési-, megújítási- és portfóliókezeléssel kapcsolatos jutalékokat is;”

(2) A Korm. rendelet 14. §-a az alábbi *o)—s)* pontokkal egészül ki:

„*o)* allokált bevételek esetén az átvitel okát és az elszámolás alapját;

p) ha a mérlegben az eszközök B. Befektetések mérlegcsoportban a befektetések bekerülési értéken kerültek kimutatásra, azok piaci értékét;

r) ha a mérlegben az eszközök B. Befektetések mérlegcsoportban a befektetések piaci értéken kerültek kimutatásra, azok bekerülési értékét;

s) az élet és nem életbiztosítási ágra számított szavatoló tőke szükségletét, valamint az élet és nem életbiztosítási ágnál a rendelkezésre álló szavatoló tőke összegét.”

11. §

A Korm. rendelet az alábbi 14/A. §-al egészül ki:

„14/A. § A kiegészítő mellékletben be kell mutatni továbbá:

a) Nem életbiztosítási ágnál

1. elszámolt bruttó díjak
2. megszolgált bruttó díjak
3. bruttó kárráfordítások
4. biztosítási tevékenység bruttó működési költségei
5. viszontbiztosítási egyenleg

összegét.

Ezen adatokat a direkt és a viszontbiztosításba vett biztosításokra külön-külön kell megadni, ha a viszontbiztosításba vett biztosítások elérik az elszámolt bruttó díjak összegének legalább 10%-át.

A direkt biztosítások adatait a Bit. 1. számú melléklet A) pontja szerinti ágazatokra megbontva kell bemutatni. Nem szükséges a direkt biztosítások előbb felsorolt ágazat szerinti megbontása akkor, ha az adott biztosítási ágazat elszámolt bruttó díja a 2,5 mrd Ft-ot nem haladja meg. A biztosítónak ugyanakkor minden esetben a három legnagyobb biztosítási ágazat adatait be kell mutatnia.

Bruttó kárráfordítás: eredménykimutatás A/04/a/aa) 1., az A/04/a/ab), az A/04/a/ac) és az A/04/b/ba) sorának együttes összege.

b) Életbiztosítási ágnál

I. Elszámolt bruttó díjak

Az elszámolt bruttó díjakat a direkt és a viszontbiztosításba vett biztosításokra külön-külön kell megadni, ha a viszontbiztosításba vett biztosítások elérik az elszámolt bruttó biztosítási díjak legalább 10%-át.

A direkt biztosítások adatait az alábbiak szerint kell csoportosítani:

1. egyéni szerződések díjai, csoportos szerződések díjai;
2. rendszeres díjfizetésű, egyszeri díjfizetésű;
3. nyereségrészesedés nélkül kötött szerződések díjai, nyereségrészesedéssel kötött szerződések díjai, befektetési egységekhez kötött életbiztosítások díjai.

Az 1., 2. és 3. pontokban foglalt tételekre vonatkozó információk elhagyhatók, ha azok aránya a direkt biztosítás elszámolt bruttó díjának a 10%-át nem haladja meg.

II. Viszontbiztosítások egyenlege

c) Minden esetben a direkt biztosítások elszámolt bruttó díjait

- belföldi,
- Európai Unió más tagállamai,
- harmadik ország

szerinti megbontásban be kell mutatni. Ezen információk elhagyhatók, ha azok aránya a teljes elszámolt bruttó díjak 5%(át nem haladja meg.

d) A kölcsönbe adott és a kölcsönbe vett értékpapírok állományát élet- és nem életbiztosítási ághoz, illetve saját tőkéhez kapcsolódó befektetéseket érintő bontásban, továbbá a nyugdíjpénztárak részére kezelt vagyont érintő — a mérlegben meg nem jelenő — kölcsönök részletezésben, könyv szerinti és piaci értéken, értékpapír fajtánként tovább részletezve be kell mutatni.

e) A másodlagos értékpapírok állományát könyv szerinti értéken és piaci értéken értékpapír fajtánkénti részletezésben be kell mutatni.

f) Az önkéntes kölcsönös biztosító pénztár és magánnyugdíjpénztárak részére végzett vagyonkezelés esetén

pénztáranként külön-külön a pénztár tulajdonát képező eszközök tárgyév január 1-jén és december 31-én meglévő állományát a vagyonnevelési szerződésben meghatározott nyilvántartás szerinti értéken, és a tárgyévben bekövetkezett változását, valamint a vagyonnevelési szerződés alapján kötött és a mérleg fordulónapján le nem zárt (érvényben lévő) határidős és opciós ügyleteket a szerződésben rögzített értéken be kell mutatni.

g) A Bit. 136. §-ának (4) bekezdésében és 137. §-ának (5) bekezdésében foglalt követelmények teljesülésével összefüggésben, minden határidős, opciós és swap ügylet mérlegfordulónapi várható eredményének (a valós értéken értékelt származékos ügyletek értékelési különbözetének) összegét — mint piaci értéket —, külön kiemelve a bruttó biztosítástechnikai tartalékok és azon belül a matematikai tartalékok fedezetét képező eszközökkel kapcsolatos fedezeti ügyletek várható eredményének (értékelési különbözetének) összegét, továbbá a bruttó biztosítástechnikai tartalékok és azon belül a matematikai tartalékok fedezetét képező eszközök mérleg fordulónapi piaci értékét be kell mutatni.”

12. §

A Korm. rendelet 16. §-a a következő (3) bekezdéssel egészül ki:

„(3) A biztosító anyavállalatnak minősül a Tv. 3. §-a (2) bekezdésének 1. pontjában foglaltakon túlmenően abban az esetben is, ha igazgatóságának, illetve felügyelő bizottságának irányítása, illetve ellenőrzése alatt áll egy másik vállalkozás (leányvállalat), függetlenül attól, hogy azt a létesítő okiratban rögzítették-e. Ez esetben az anyavállalatnak minősülő biztosító és a leányvállalat közös irányítás alatt áll. Ha a közös irányítás alatt álló két vállalkozás közül az egyik pénzügyi intézmény vagy befektetési vállalkozás, akkor a Tv. 3. §-a (2) bekezdésének 1. pontja szerinti feltételek hiányában, a létesítő okiratban vagy külön szerződésben kell rögzíteni az anyavállalati, illetve a leányvállalati minősítést.”

13. §

A Korm. rendelet 1—3. számú melléklete e rendelet 1—3. számú melléklete szerint módosul, ezzel egyidejűleg a 4. számú melléklet 1. pontjában a sorhivatkozás VII. pontra, a 2. pontjában VII. pontra, az 5. pontjában VIII. pontra változik.

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

Hatályba léptető rendelkezések

14. §

(1) Ez a rendelet — a (2) bekezdésben foglalt kivételekkel — 2004. január 1-jén lép hatályba azzal, hogy rendelke-

zéseit először a 2004. évben induló üzleti évről készített beszámolóra kell alkalmazni.

(2) E rendelet 1. §-a, 2. §-ának (1) bekezdése, 4. §-a, valamint 11. §-a az Európai Unióhoz történő csatlakozásról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napján lép hatályba.

(3) E rendelet 5—8., 13. és 15. §-ában foglaltak a 2003. évi üzleti évről készített beszámolóra is alkalmazhatók.

(4) Az Európai Unióhoz történő csatlakozásról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napjával egyidejűleg a Korm. rendelet 4. §-ának (5) bekezdésében a „38.” szövegrész helyébe a „29.” szövegrész, az 5. §-ának (1) bekezdésében az „1.” szövegrész helyébe a „2.” szövegrész, az 5. §-ának (2) bekezdésében a „75.” szövegrész helyébe a „117.” szövegrész, a 14. §-ának *m*) pontjában a „78. § (6)” szövegrész helyébe a „124. § (5)” szövegrész lép. Ezzel egyidejűleg az 5. § (7) bekezdésében „a befektetési kockázatot a kötvénytulajdonos viseli” szövegrész hatályát veszti.

(5) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg a Korm. rendelet 4. §-ának (9) bekezdésében a „díjtartalékból” szövegrész helyébe a „tartalékból” szövegrész, a 4. §-ának (11) bekezdésében a „tárgyévben” szövegrész helyébe a „mérlegfordulónapot megelőzően” szövegrész, a 7. §-ának (5) bekezdésében a „bejelentett” szövegrész helyébe a „bekövetkezett” szövegrész, az 1. számú melléklet Eszközök D/III. mérlegsorban a „díjtartalékból” szövegrész helyébe a „tartalékból” szövegrész lép. Ezzel egyidejűleg a Korm. rendelet 2. számú mellékletének Az eredménykimutatás egyes tételeire vonatkozó — A/01. és B/01. sor tartalmára vonatkozó — előírásából a „Az A/01/c) és B/01/c) soron kell szerepeltetnie a biztosítónak a matematikai tartalékok között megképzett meg nem szolgáltat díjak tartalékának változását.” szövegrész hatályát veszti.

(6) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg a Korm. rendelet 14. §-ának *e*) és *i*) pontja hatályát veszti.

Átmeneti rendelkezés

15. §

A biztosítónak a külföldi pénzürtékre szóló eszközök és kötelezettségek Tv. 60. § (2) bekezdése és a Korm. rendelet 6. § (2) bekezdése szerinti értékeléséhez kapcsolódó — 2004. január 1-je előtti előírások alapján a passzív időbeli elhatárolások között kimutatott — különbözetet maximum 5 év alatt, a számviteli politikában meghatározott módon kell megszüntetnie.

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,

a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter

1. számú mellékleta 235/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez**a 192/2000. (XI. 24.) Korm. rendelet
1. számú mellékletének módosításáról**

1. A mérlegben a „B. Befektetések” mérlegfőcsoport a következő VI. tétellel egészül ki:
„VI. Befektetések értékelési különbözete”
2. A mérlegben a „D. Követelések” mérlegfőcsoport a következő V—VI. tétellel egészül ki:
„V. Követelések értékelési különbözete
VI. Származékos ügyletek pozitív értékelési különbözete”
3. A mérlegben az „A. Saját tőke” mérlegfőcsoport VI. Értékelési tartalék csoportja a következő 1—2. tétellel egészül ki:
„1. Értékhelyesbítés értékelési tartaléka
2. Valós értékelés értékelési tartaléka
ebből: biztosítottakra jutó rész”
4. A mérlegben a „G. Kötelezettségek” mérlegfőcsoport a következő VI—VII. sossal egészül ki.
„VI. Kötelezettségek értékelési különbözete
VII. Származékos ügyletek negatív értékelési különbözete”

2. számú mellékleta 235/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez**a 192/2000. (XI. 24.) Korm. rendelet
2. számú mellékletének módosításáról**

1. Az eredménykimutatás „B/03. Befektetések nem realizált nyeresége” tétele a következő tájékoztató sorral egészül ki:
„ebből: értékelési különbözet”
2. Az eredménykimutatás „B/12. Befektetések nem realizált vesztesége” tétele a következő tájékoztató sorral egészül ki:
„ebből: értékelési különbözet”
3. Az eredménykimutatás „C/01. Kapott osztalék és részesedés” tétele a következő tájékoztató sorral egészül ki:
„ebből: értékelési különbözet”

4. Az eredménykimutatás „C/07. Befektetések működési és fenntartási, ideértve a fizetett kamatokat és kamatjellegű ráfordításokat” tétele a következő tájékoztató adattal egészül ki:
„ebből: értékelési különbözet”

3. számú mellékleta 235/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez**a 192/2000. (XI. 24.) Korm. rendelet
3. számú mellékletének módosításáról**

Az eredménykimutatás „01. Megszolgált díjak” tétele a következő sorokkal egészül ki:

„c) meg nem szolgált díjak tartalékának változása (\pm)

d) a viszontbiztosító részesedése a meg nem szolgált díjak tartalékának változásából (\pm)”

A Kormány 236/2003. (XII. 17.) Korm. rendelete

a pénztárakat érintő számviteli kormányrendeletek módosításáról

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Tv.) 178. §-a (1) bekezdésének b), illetve c) pontjában, valamint a magánnyugdíjról és a magánnyugdíjpénztárakról szóló 1997. évi LXXXII. törvény (a továbbiakban: Mpt.) 134. §-a (1) bekezdésének a), illetve d) pontjában, továbbá az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárakról szóló 1993. évi XCVI. törvény (a továbbiakban: Öpt.) 78. §-a (1) bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján — figyelemmel a magánnyugdíjpénztárak, valamint az önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak gazdálkodásának sajátosságaira — a Kormány a következőket rendeli el:

I. Fejezet

A magánnyugdíjpénztárak beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 222/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet módosítása

1. §

A magánnyugdíjpénztárak beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló

222/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Mvhr.) 29. §-a a következő (9) bekezdéssel egészül ki:

„(9) A pénztár a Tv. 59/A—59/F. §-ok szerinti valós értéken történő értékelés szabályait nem alkalmazhatja.”

2. §

Az Mvhr. 41. §-a a következő (6)—(7) bekezdéssel egészül ki:

„(6) Az átalakulás során megszűnő pénztár a (3) bekezdés szerinti beszámolója mérlegét és eredménykimutatását a közgyűlés jóváhagyását követő 30 napon belül a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a Magyar Közlöny mellékletében köteles közzétenni.

(7) Az internetes honlappal rendelkező pénztár a (3) bekezdés szerinti beszámolóját a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a közgyűlés jóváhagyását követő 30 napon belül az internetes honlapján is köteles közzétenni.”

3. §

Az Mvhr. 41. §-a után a következő alcímmel és 41/A. §-sal egészül ki:

„Ágazatok vegyes nyugdíjpénztárrá alakulása, ágazatok szétválása

41/A. § (1) Az ágazatok vegyes nyugdíjpénztárrá alakulására a beolvadásra vonatkozó, az ágazatok szétválása esetén a kiválásra vonatkozó 38—41. §-ban foglalt rendelkezéseket az e §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) Az ágazatok vegyes nyugdíjpénztárrá alakulása esetén nem lehet a 38. § (9)—(10) bekezdésében, valamint a 40. § (3) bekezdésében foglaltakat alkalmazni.

(3) Az ágazatok vegyes nyugdíjpénztárrá alakulása esetén a magánnyugdíjpénztár a végleges vagyonomérleg elkészítését megelőzően köteles az átalakulás napjával — mint mérlegfordulónappal — az e rendelet szerinti pénztári beszámolóját elkészíteni, és azt az átalakulás napját követő 90 napon belül a Felügyeletnek megküldeni.

(4) Az ágazatok vegyes nyugdíjpénztárrá alakulása esetén a magánnyugdíjpénztár a (3) bekezdés szerinti pénztári beszámolója részét képező mérleget és eredménykimutatást a közgyűlés jóváhagyását követő 30 napon belül a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a Magyar Közlöny mellékletében köteles közzétenni.

(5) Az internetes honlappal rendelkező magánnyugdíjpénztár a (3) bekezdés szerinti beszámolóját a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a

közgyűlés jóváhagyását követő 30 napon belül az internetes honlapján is köteles közzétenni.”

4. §

Az Mvhr. 42. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A fedezeti céltartalékon belül az egyéni számlákat és a szolgáltatási számlákat kötelezettség és kötelezettség teljesítése alszámlákra bontva kell vezetni. A szolgáltatási számla alszámláit járadéktípusonként megbontva kell megnyitni. Az egyéni számlához kapcsolódóan pénztártagonként analitikus nyilvántartást kell vezetni. Az analitikus nyilvántartásnak tartalmaznia kell bevételi és kiadási jogcímek szerinti megbontásban, időrendi sorrendben, egységes szerkezetben a tárgyidőszakban történt jóváírásokat, illetve terheléseket, valamint a jóváírások és terhelések különbözeteinek összegében az adott időszak (tárgynegyedév, tárgyév) végén a pénztárnak a pénztárral szemben fennálló, elismert követelését. Az egyéni számlákról vezetett analitikus nyilvántartás adatainak a fedezeti tartalék kimutatására szolgáló főkönyvi számlák egyenleg adataival való egyezőségét, a tárgyidőszak végi hozamfelosztást követően — szolgáltatási célú bevételek, realizált hozam, illetve értékelési különbözet megbontásban — biztosítani kell. Az egyéni számlákon jóváírt értékelési különbözetet a pénztártagonként vezetett analitikus nyilvántartásban nem kell a 24. § (6) bekezdés szerinti jogcímeken alábontani.”

5. §

(1) Az Mvhr. 42/A. §-a (1) bekezdésének utolsó mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

„Az értékelési különbözettel szemben elszámolt hozambevételeket és a céltartalék képzés során elszámolt ráfordításokat a tárgynegyedévet követő első nappal jogcímenként össze kell vezetni.”

(2) Az Mvhr. 42/A. §-ának (8) bekezdése a következő mondattal egészül ki:

„A fedezeti tartalék realizált hozama terhére kifizetett értékelési különbözet összegével a tárgyidőszakban realizált nettó hozam összegét a hozamfelosztást megelőzően csökkenteni, a felosztandó értékelési különbözet összegét pedig növelni kell.”

6. §

Az Mvhr. 49. §-ának (7) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(7) A pénztár a (6) bekezdés szerinti könyvvizsgálói jelentést a Felügyeletnek is köteles megküldeni az éves pénztári beszámolóval egyidejűleg.”

7. §

(1) Az Mvhr. 50. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A pénztár az éves pénztári beszámoló részét képező mérleget és eredménykimutatást a közgyűlés jóváhagyását követő 30 napon belül, de legkésőbb az üzleti évet követő év június 30-áig a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a Magyar Közlöny mellékletében köteles közzétenni.”

(2) Az Mvhr. 50. §-a a következő (4) bekezdéssel egészül ki:

„(4) Az internetes honlappal rendelkező magánnyugdíj-pénztár az éves pénztári beszámolóját a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a tárgyévet követő év június 30-áig az internetes honlapján is köteles közzétenni.”

8. §

Az Mvhr. 7. számú melléklet „Számlakeret-tükör” a „4224. Egyéni számlákon jóváírt, realizált hozambevételéből képzett céltartalék igénybevétele” számla után a következő főkönyvi számlákkal egészül ki:

„42241. Tagsági viszony megszűnésekor kifizetett realizált hozam

42242. Realizált hozam terhére kifizetett értékelési különbözet

42243. Szolgáltatási tartalékokra átvett realizált hozam”

II. Fejezet

Az önkéntes nyugdíjpénztárak beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 223/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet módosítása

9. §

Az önkéntes nyugdíjpénztárak beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 223/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Övhr.) 29. §-a a következő (9) bekezdéssel egészül ki:

„(9) A pénztár a Tv. 59/A—59/F. §-ok szerinti valós értéken történő értékelés szabályait nem alkalmazhatja.”

10. §

Az Övhr. 41. §-a a következő (6)—(7) bekezdéssel egészül ki:

„(6) Az átalakulás során megszűnő pénztár a (3) bekezdés szerinti beszámolója mérlegét és eredménykimutatását

a közgyűlés jóváhagyását követő 30 napon belül a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a Pénzügyi Közlönyben vagy országos napilapban köteles közzétenni.

(7) Az internetes honlappal rendelkező pénztár a (3) bekezdés szerinti beszámolóját a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a közgyűlés jóváhagyását követő 30 napon belül az internetes honlapján is köteles közzétenni.”

11. §

Az Övhr. 41. §-a után a következő alcímmel és 41/A. §-sal egészül ki:

„Ágazatok vegyes nyugdíjpénztárrá alakulása, ágazatok szétválása

41/A. § (1) Az ágazatok vegyes nyugdíjpénztárrá alakulására a beolvasásra vonatkozó, az ágazatok szétválása esetén a kiválásra vonatkozó 38—41. §-ban foglalt rendelkezéseket az e §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

(2) Az ágazatok vegyes nyugdíjpénztárrá alakulása esetén nem lehet a 38. § (8)—(10) bekezdésében, valamint a 40. § (3) bekezdésében foglaltakat alkalmazni.

(3) Az ágazatok vegyes pénztárrá alakulása esetén az önkéntes nyugdíjpénztár a végleges vagyommérlegét a folyamatos könyvelés adatai alapján készíti el, analitikus és főkönyvi nyilvántartásait nem zárja le, azokat — mint önkéntes nyugdíjpénztári ágazat — folyamatosan köteles vezetni.

(4) A vegyes nyugdíjpénztáron belül a magánnyugdíjpénztári ágazat az átalakulás napjával elkészített beszámolója mérlegének adatai alapján nyitja meg főkönyvi számláit.”

12. §

Az Övhr. 42. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A fedezeti céltartalékokon belül az egyéni számlákat és a szolgáltatási számlákat kötelezettség és kötelezettség teljesítése alszámlákra bontva kell vezetni. A szolgáltatási számla alszámláit nyugdíjszolgáltatási típusonként megbontva kell megnyitni. Az egyéni számlához kapcsolódóan pénztártagonként analitikus nyilvántartást kell vezetni. Az analitikus nyilvántartásnak tartalmaznia kell bevételi és kiadási jogcímek szerinti megbontásban, időrendi sorrendben, egységes szerkezetben a tárgyidőszakban történt jóváírásokat, illetve terheléseket, valamint a jóváírások és terhelések különbözetének összegében az adott időszak (tárgynegyedév, tárgyév) végén a pénztártagnak a pénztárral szemben fennálló, elismert követelését. Az egyéni számlákról és szolgáltatási tartalékokról vezetett analitikus nyilvántartás adatainak a fedezeti tartalék kimutatásá-

ra szolgáló főkönyvi számlák egyenleg adataival való egyezőségét, a tárgyidőszak végi hozamfelosztást követően — szolgáltatási célú bevételek, realizált hozam, illetve értékelési különbözet megbontásban — biztosítani kell. Az egyéni számlákon és a szolgáltatási tartalékon jóváírt értékelési különbözetet a pénztártagonként vezetett analitikus nyilvántartásban nem kell a 24. § (6) bekezdése szerinti jogcímenek alá bontani.”

13. §

(1) Az Övhr. 42/A. §-a (1) bekezdésének utolsó mondatára helyébe a következő rendelkezés lép:

„Az értékelési különbözettel szemben elszámolt hozambevételeket és a céltartalék képzés során elszámolt ráfordításokat a tárgynegyedévet követő első nappal jogcímenként össze kell vezetni.”

(2) Az Övhr. 42/A. §-ának (8) bekezdése a következő mondatral egészül ki:

„A fedezeti tartalék realizált hozama terhére kifizetett értékelési különbözet összegével a tárgyidőszakban realizált nettó hozam összegét a hozamfelosztást megelőzően csökkenteni, a felosztandó értékelési különbözet összegét pedig növelni kell.”

14. §

Az Övhr. 49. §-ának (7) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(7) A pénztár a (6) bekezdés szerinti könyvvizsgálói jelentést a Felügyeletnek is köteles megküldeni az éves pénztári beszámolóval egyidejűleg.”

15. §

(1) Az Övhr. 50. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A pénztár az éves pénztári beszámoló részét képező mérleget és eredménykimutatást a közgyűlés jóváhagyását követő 30 napon belül, de legkésőbb az üzleti évet követő év június 30-áig a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a Pénzügyi Közlönyben vagy országos napilapban köteles közzétenni.”

(2) Az Övhr. 50. §-a kiegészül a következő (5) bekezdéssel:

„(5) Az internetes honlappal rendelkező önkéntes nyugdíjpénztár az éves pénztári beszámolóját a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a tárgyévét követő év június 30-áig az internetes honlapján is köteles közzétenni.”

16. §

Az Övhr. 9. számú melléklet „Számlakeret-tükör” a „4224. Egyéni számlákon jóváírt, realizált hozambevételekből képzett céltartalék igénybevétele” számla után a következő főkönyvi számlákkal egészül ki:

„42241. Tagsági viszony megszűnéskor kifizetett realizált hozam

42242. Realizált hozam terhére kifizetett értékelési különbözet

42243. Szolgáltatási tartalékra átvett realizált hozam”

III. Fejezet

Az önkéntes kölcsönös egészség- és önszegélyező pénztárak beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 252/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet módosítása

17. §

(1) Az önkéntes kölcsönös egészség- és önszegélyező pénztárak beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 252/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Evhr.) 36. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A pénztár az éves pénztári beszámoló részét képező mérleget és eredménykimutatást a közgyűlés jóváhagyását követő 30 napon belül, de legkésőbb az üzleti évet követő év június 30-áig a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a Magyar Közlöny mellékletében köteles közzétenni.”

(2) Az Evhr. 36. §-a a következő (4) bekezdéssel egészül ki:

„(4) Az internetes honlappal rendelkező pénztár az éves pénztári beszámolóját a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt a tárgyévét követő év június 30-áig az internetes honlapján is köteles közzétenni.”

IV. Fejezet

A Pénztárak Garancia Alapja éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 217/2000. (XII. 11.) Korm. rendelet módosítása

18. §

A Pénztárak Garancia Alapja éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 217/2000. (XII. 11.) Korm. rendelet az alábbi 10/A. §-sal egészül ki:

„10/A. § Az Alap a Tv. 59/A—59/F. §-ok szerinti valós értéken történő értékelés szabályait nem alkalmazhatja.”

V. Fejezet

Záró rendelkezések

19. §

(1) E rendelet 2004. január 1. napján lép hatályba azzal, hogy rendelkezéseit először a 2004. évben induló üzleti évről készített beszámolókra kell alkalmazni.

(2) E rendelet 4—5. §-ában és 12—13. §-ában foglalt rendelkezések a 2003. évi üzleti évről készített beszámolókra is alkalmazhatók.

(3) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti az Mvhr. 44. §-ának (12) bekezdése.

(4) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti az Övhr. 44. §-ának (12) bekezdése és a 49. §-ának (9) bekezdése.

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,
a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter

A Kormány 237/2003. (XII. 17.) Korm. rendelete

**a számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek
beszámoló készítési és könyvvezetési
kötelezettségének sajátosságairól szóló
224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet módosításáról**

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 178. §-a (1) bekezdésének c) pontjában kapott felhatalmazás alapján a Kormány a következőket rendeli el:

1. §

A számviteli törvény szerinti egyes egyéb szervezetek beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 224/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 2. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A Tv. szerinti egyéb szervezetek közül az egyházi jogi személy, valamint a befektetési alap, az egyéb alapok,

a tőzsde, az elszámolóházi tevékenységet végző szervezet, a magánnyugdíjpénztár, az önkéntes nyugdíjpénztár, az önkéntes kölcsönös egészség- és önszegélyező pénztár, a közraktár, a kockázati tőketársaság, a kockázati tőkealap, továbbá a biztosító egyesület beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól külön kormányrendeletek rendelkeznek.”

2. §

A Korm. rendelet 3. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A víziközmű társulatnak beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettsége megállapításánál a Tv. előírásait kell alkalmazni azzal, hogy e rendelet 16. §-ának (8) bekezdését is figyelembe kell vennie.”

3. §

A Korm. rendelet 5. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„5. § Az egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet, az alapszabályában (alapító okiratában) foglaltaknak megfelelően, a külön jogszabályokban meghatározott alaptervékenységet (tevékenység célja szerinti, közhasznú, alapítványi célú stb.), valamint ha jogszabály lehetővé teszi, vállalkozási tevékenységet is folytathat.”

4. §

(1) A Korm. rendelet 8. §-ának (4) bekezdése a következő mondattal egészül ki:

„Kettős könyvvitelt köteles vezetni továbbá az egyszerűsített vállalkozói adóról szóló törvény hatálya alá bejelentkezett lakásszövetkezet — figyelembe véve a 16. § (9)—(12) bekezdésben foglaltakat —, valamint minden olyan egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet, amelynek a 3. § (1)—(3) bekezdése szerint a Tv.-ben foglalt előírásokat kell kötelezően alkalmaznia, illetve az az egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet, amely saját döntése alapján a Tv. szerinti éves, illetve egyszerűsített éves beszámoló készítését választotta.”

(2) A Korm. rendelet 8. §-ának (7) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(7) Amennyiben az egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet év közben jön létre (veszik bírósági, cégbírósági, kamarai nyilvántartásba), úgy a könyvvezetési kötelezettség megállapításánál a 7. §-ban foglaltak figyelembevételével az éves szintre tervezett (ár)bevételeket kell figyelembe vennie.”

5. §

A Korm. rendelet 9. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Az egyéb szervezetnek, közhasznú egyéb szervezetnek a kettős könyvvitelről az egyszeres könyvvitelre történő áttérésekor — ha egyébként annak feltételei fennállnak —, az áttérés napjával a Tv. szerinti éves, egyszerűsített éves, illetve e rendelet szerinti egyszerűsített éves, közhasznú egyszerűsített éves beszámoló mérlege alapján egyszerűsített mérleget kell készítenie a Tv. 163/A. §-a (2)—(4) bekezdésében foglaltak figyelembevételével. Az eredménykimutatást nem kell az egyszeres könyvvitelre vonatkozó előírásoknak megfelelően átalakítani.”

6. §

A Korm. rendelet 10. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„10. § Az e rendelet szerinti mérleg elkészítésénél a Tv. vonatkozó előírásait a 11—14. §-okban foglalt sajátosságok figyelembevételével kell alkalmazni. A pénzügyi instrumentumok meghatározott körére vonatkozóan a Tv. szerinti valós értéken történő értékelés szabályait e rendelet hatálya alá tartozó egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet akkor alkalmazhatja, ha beszámolóját a Tv. előírásai szerint állítja össze.”

7. §

A Korm. rendelet 11. §-ának (3) bekezdése utolsó mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

„A tárgyévi eredményt alaptevékenység [ezen belül beruházási (építési), felújítási, fenntartási], valamint vállalkozási tevékenység bontásban kell a tőkeváltozás tételbe átvezetni, és a későbbiekben ennek megfelelően külön-külön nyilvántartani.”

8. §

A Korm. rendelet 15. §-ának (4) bekezdése a következőkkel egészül ki:

„A továbbutalási céllal kapott, bevételként elszámolt támogatás összegét az alaptevékenységhez, illetve a vállalkozási tevékenységhez egyaránt felmerült költségek megosztásánál, valamint a könyvvezetési rendszerek közötti áttérést meghatározó (ár)bevételnél figyelmen kívül kell hagyni. Amennyiben az egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet vállalkozási tevékenységet is folytat, akkor a kamat- és hozambevételek, valamint a kapcsolódó (bank)költségek megosztásához az alaptevékenység, vala-

mint a vállalkozási tevékenység (ár)bevételének az összes bevételen belüli arányát e megosztandó kamat és hozam nélkül kell számításba venni.”

9. §

A Korm. rendelet 16. §-ának (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép, egyidejűleg a § a következő (6)—(12) bekezdéssel egészül ki:

„(5) Az egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet a kapott alapítói, központi költségvetési, helyi önkormányzati és egyéb támogatásokat, az érdekeltségi hozzájárulást — ha jogszabály másként nem rendelkezik — bevételként számolja el.

(6) Az egyéb szervezetnél, közhasznú egyéb szervezetnél a továbbutalási céllal kapott támogatást kettős könyvvitel vezetése esetén egyéb bevételként, egyszeres könyvvitel vezetése esetén pénzügyileg rendezett bevételként kell kimutatni. Az így kapott támogatás továbbutalt, átadott összegét — a könyvvezetés módjától függően — egyéb ráfordításként vagy ráfordításként érvényesíthető kiadás-ként kell elszámolni. E támogatások továbbutalása, átadása nem minősül a Tv. szerinti költségek ellentételezésére, illetve fejlesztési célra adott támogatásnak, továbbá véglegesen átadott pénzeszköznek.

(7) A (6) bekezdés szerinti, továbbutalási céllal kapott támogatásnak minősül az olyan támogatás, amelyet az egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet az alapítójától, illetve más szervezettől, pályázati vagy egyéb más úton kap, és azt továbbutalja, illetve átadja olyan szervezet részére, amely a támogatás célja szerinti feladatot közvetlenül megvalósítja, és az így támogatott szervezet az egyéb szervezettől, közhasznú egyéb szervezettől kapott eszközöket (pénzeszközöket, illetve egyéb eszközöket) bevételként mutatja ki. Az egyéb szervezetnél, közhasznú egyéb szervezetnél a (közhasznú) eredményleveletben, illetve a (közhasznú) eredménykimutatásban az ilyen tételeket különítetten (továbbutalási céllal kapott támogatás, illetve továbbutalt támogatás) be kell bemutatni. Az adott üzleti évben továbbutalási célú bevételként elszámolt, de még tovább nem utalt összeget a kettős könyvvitelt vezetőknél időbelileg el kell határolni, egyszeres könyvvitelt vezetőknél kötelezettségként kell kimutatni.

(8) Az érdekeltségi hozzájárulást csak a pénzügyi teljesítés időpontjában lehet bevételként elszámolni. Az érdekeltségi hozzájárulásként részletekben történő utalást előlegként kell kezelni mindaddig, amíg a víziközmű társulat az általános forgalmi adóról szóló törvény előírásai, valamint a közgyűlési határozatban foglaltak szerint számlát nem állíthat ki. Ez esetben a számla kiállításával egyidejűleg lehet az érdekeltségi hozzájárulást a társulat könyveiben bevételként elszámolni. Ezt követően a Tv. előírásai szerint kell eljárni, azaz az üzleti évben fel nem használt, beruházási célra kapott érdekeltségi hozzájárulást a passzív időbeli elhatárolások között halasztott bevételként

kell kimutatni. Amennyiben a víziközmű beruházást nem a társulat valósítja meg, az érdekeltségi hozzájárulásból történő pénzeszköz átadását ráfordításként kell elszámolni.

(9) A lakásszövetkezetnél annak függvényében másként [e rendelet (10)—(12) bekezdése szerint] kell eljárni akkor, ha a tag, a nem tag tulajdonos a közös tulajdon, a lakásszövetkezeti tulajdon kezelésére, illetve a saját közüzemi fogyasztása után a részére továbbhárított szolgáltatás finanszírozására utal át, teljesít befizetést.

(10) Amennyiben a lakásszövetkezet közösen használt, közösen üzemeltetett, karbantartott eszközei a tagok közös tulajdonában vannak, úgy a tagnál, a nem tag tulajdonosnál a közös üzemeltetés címén az eredmény terhére (a pénzügyi műveletek ráfordításai között) elszámolt költség hozzájárulást a lakásszövetkezetnél az alaptevékenység bevételeként kell elszámolni.

(11) Ha a lakásszövetkezet — mint önálló jogi személy — tulajdonában vannak a közösen használt eszközök, akkor a tagok, a nem tag tulajdonosok a közösen használt eszközök (épületrészek) használatáért használati (bérleti) díjat fizetnek, amelyet a lakásszövetkezet alaptevékenysége bevételeként számol el. Ha a lakásszövetkezet tulajdonában lévő, közösen használt eszközök felújításáért külön hozzájárulást kell fizetni, akkor azt a lakásszövetkezetnél végleges pénzeszköz átvételként kell elszámolni (a fel nem használt összegeket kettős könyvvitelt vezetőknél a passzív időbeli elhatárolások között halasztott bevételként, egyszeres könyvvitelt vezetőknél kötelezettségként kell kimutatni).

(12) A tag, a nem tag tulajdonos saját közüzemi fogyasztásáért kapott ellenértéket továbbhárított szolgáltatásként az alaptevékenység bevételei között kell elszámolni.”

10. §

A Korm. rendelet 17. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A lakásszövetkezetnek a bevételeit és ráfordításait (költségeit), kiadásait az általános előírásokon túlmenően alaptevékenység [ezen belül beruházási (építési), felújítási, fenntartási], valamint vállalkozási tevékenység szerinti csoportosításban is nyilván kell tartani.”

(2) A Korm. rendelet 17. §-a a következő (8) bekezdéssel egészül ki:

„(8) Az egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet a (3)—(7) bekezdésben foglaltakon túlmenően oly módon köteles nyilvántartási rendszerét kialakítani (részletezni) — függetlenül a könyvvezetés módjától —, hogy abból a közpénzek felhasználásával, a köztulajdon használatának nyilvánosságával, átláthatóbbá tételével és ellenőrzésének bővítésével összefüggő külön jogszabályokban meghatározott adatokkal, a továbbutalási céllal kapott támogatásokkal, valamint az Európai Unió forrásokból származó összegekkel kapcsolatos információk is rendelkezésre álljanak.”

11. §

(1) A Korm. rendelet 20. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(1) A cégbíróságon bejegyzett egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet, függetlenül az általa alkalmazott könyvvezetés módjától, köteles a jóváhagyásra jogosult testület által elfogadott beszámolóját — kötelező könyvvizsgálat esetén a könyvvizsgálói záradékot vagy a záradék megadásának elutasítását is tartalmazó független könyvvizsgálói jelentéssel együtt — az adott üzleti év mérlegfordulónapját követő 150 napon belül a cégbíróságnál letétbe helyezni, ugyanolyan formában és tartalommal, mint amelynek alapján a könyvvizsgáló a beszámolót felülvizsgálta.”

(2) A Korm. rendelet 20. §-a a következő (4) bekezdéssel egészül ki, egyidejűleg a jelenlegi (4)—(6) bekezdés számozása (5)—(7) bekezdésre változik:

„(4) A cégbíróságon bejegyzett egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet a letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének — a cégnyilvántartásról, a cégnyilvánosságról és a bírósági cégeljárásról szóló törvény vonatkozó előírásainak figyelembevételével — elektronikus úton is eleget tehet. Amennyiben az egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet a letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének elektronikus formában tesz eleget és a beszámolót elektronikus úton az Igazságügyi Minisztérium Cégnyilvántartási és Céginformációs Szolgálatához megküldi, egyidejűleg teljesíti mind a letétbe helyezési, mind a közzétételi kötelezettségét.”

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

Hatálybalépés

12. §

(1) Ez a rendelet — a (3) bekezdésben foglalt kivétellel — 2004. január 1-jével lép hatályba azzal, hogy rendelkezéseit először a 2004. évben induló üzleti évről készített beszámolóra kell alkalmazni.

(2) E rendelet előírásait a (3) bekezdésben foglalt kivétellel — saját döntés alapján — az egyéb szervezet, közhasznú egyéb szervezet a 2003. évi üzleti évről készített beszámolóra is alkalmazhatja.

(3) E rendelet 11. §-ának (2) bekezdése 2005. január 1-jén lép hatályba azzal, hogy rendelkezését először a 2005. évi üzleti évről készített beszámoló letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségének teljesítése során lehet alkalmazni.

Átmeneti rendelkezések

13. §

Annak az ügyvédi irodának, szabadalmi ügyvivő irodának, valamint végrehajtói irodának, amely nem jelentkezett be az egyszerűsített vállalkozói adóról szóló törvény hatálya alá, a beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettsége megállapításánál a Tv. előírásait kell alkalmaznia azzal, hogy a 2004. évi üzleti évről készített beszámolójánál még alkalmazhatja az egyszeres könyvvitelt és készíthet egyszerűsített beszámolót, amennyiben az üzleti évet megelőzően éves összes (ár)bevétele két egymást követő évben évenként az 50 millió Ft-ot nem haladta meg.

Hatályon kívül helyezés

14. §

(1) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti a Korm. rendelet 6. § (11) bekezdése.

(2) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti a Korm. rendelet 3. számú mellékletének Tájékoztató adatok táblázata E. sorában és 6. számú mellékletének Tájékoztató adatok táblázata B. sorában az „ebből: az e rendelet 16. § (5) bekezdése szerint kötelezettségként elszámolt és továbbutalt, illetve átadott támogatás” szövegrész.

Módosuló jogszabályok

15. §

(1) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg az egyházi jogi személyek beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 218/2000. (XII. 11.) Korm. rendelet 1. §-ának (2) bekezdése a következő mondatdal egészül ki:

„A Tv. szerinti — a pénzügyi instrumentumok meghatározott körére vonatkozó — valós értéken történő értékelés szabályait az egyházi jogi személy nem alkalmazhatja.”

(2) Az egyházi jogi személyek beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 218/2000. (XII. 11.) Korm. rendelet 7. §-a (8) bekezdésének második mondata helyébe a következő rendelkezés lép:

„Az egyházi jogi személynél a továbbutalási céllal kapott támogatást kettős könyvvitel vezetése esetén egyéb bevételként, egyszeres könyvvitel vezetése esetén pénzügyileg rendezett bevételként kell kimutatni. Az így kapott támogatás továbbutalt, átadott összegét — a könyvvezetés módjától függően — egyéb ráfordításként vagy ráfordításként érvényesíthető kiadásként kell elszámolni. E támogatások

továbbutalása, átadása nem minősül a Tv. szerinti költségek ellentételezésére, illetve fejlesztési célra adott támogatásnak, továbbá véglegesen átadott pénzeszköznek.”

(3) Az egyházi jogi személyek beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 218/2000. (XII. 11.) Korm. rendelet 7. §-a a következő (9) bekezdéssel egészül ki:

„(9) A (8) bekezdés szerint elszámolt továbbutalási céllal kapott támogatásnak minősül az olyan támogatás, amelyet az egyházi jogi személy támogatásként, adományként vagy egyéb más úton kap, és azt továbbutalja, illetve átadja olyan szervezet részére, amely a cél szerinti feladatot közvetlenül megvalósítja, és az így támogatott szervezet az egyházi jogi személytől kapott eszközöket (pénzeszközöket, illetve egyéb eszközöket) bevételként mutatja ki. Az egyházi jogi személynél az eredménylevezetésben, illetve az eredménykimutatásban az ilyen tételeket elkülönítetten (továbbutalási céllal kapott támogatás, illetve továbbutalt támogatás) be kell bemutatni. Az adott üzleti évben továbbutalási célú bevételként elszámolt, de még tovább nem utalt összeget a kettős könyvvitelt vezetőknél időbelileg el kell határolni, egyszeres könyvvitelt vezetőknél kötelezettségként kell kimutatni.”

16. §

(1) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg a felszámolás és a végelszámolás számviteli feladatairól szóló 225/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet 19. §-a a következő (3) bekezdéssel egészül ki:

„(3) A 2003. december 31-én felszámolás, illetve végelszámolás alatt lévő egyszeres könyvvitelt vezető gazdálkodó szervezetnél a felszámolás, illetve a végelszámolás befejezéséig az egyszeres könyvvitelre vonatkozó előírások tovább alkalmazhatók.”

(2) A felszámolás és a végelszámolás számviteli feladatairól szóló 225/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet 2. §-a (3) bekezdésében a „[Tao.tv. 5. §-ának (4) bekezdése]”, 14. §-a (3) bekezdésében „a Tao.tv. 5. §-ának (4) bekezdésében foglaltak szerint”, 19. §-a (2) bekezdésében „és a Tao.tv. 5. §-a (4) bekezdésének” szövegrész 2004. január 1-jével hatályát veszti.

17. §

E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Részvénytársaság éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 219/2000. (XII. 11.) Korm. rendelet 3. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„3. § Az ÁPV Rt. értékesítési nettó árbevételként mutatja ki a hozzárendelt vagyonnal kapcsolatos feladatok

ellátásáért, a saját működés költségeire a Prt. 23. §-a (1) bekezdésének *h*) pontja alapján a hozzárendelt vagyonból befolyó bevételekből kapott összeget.”

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,
a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter

A Kormány 238/2003. (XII. 17.) Korm. rendelete

**a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások
éves beszámoló készítési és könyvvezetési
kötelezettségének sajátosságairól szóló
250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet módosításáról**

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Tv.) 178. §-a (1) bekezdésének *b*) pontjában kapott felhatalmazás alapján a hitelintézetek, valamint a pénzügyi vállalkozások éves beszámoló készítésének, az azt alátámasztó könyvvezetésnek a pénzügyi szolgáltatásból, valamint a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások információszolgáltatási kötelezettségéből eredő sajátosságaira tekintettel a Kormány — a Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB) előzetes véleményének kikérésével — a következőket rendeli el:

1. §

A hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 2. §-a a következő 28. ponttal egészül ki:

[E rendelet alkalmazásában]

„28. *deltaérték*: az a mutatószám, amely kifejezi, hogy az opció tárgyának piaci értékében bekövetkezett egységnyi változás mekkora változást eredményez az opció piaci értékében.”

2. §

A Rendelet 5. §-a (5) bekezdésének *g*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[(5) Az ügyfelekkel szembeni követelések között, a pénzügyi szolgáltatásból eredő követeléseken belül kell kimutatni többek között:]

„*g*) a halasztott fizetéssel eladott követelés eladási árának összegében a vevővel szemben fennálló követelés összegét;”

3. §

A Rendelet 6. §-a a következő (8) bekezdéssel egészül ki:

„(8) A valós értéken történő értékelés esetén a mérlegben az eszközökön belül, az állampapírok, a hitelintézetekkel szembeni követelések, az ügyfelekkel szembeni követelések, a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, beleértve a rögzített kamatozásúakat is, a részvények és más változó hozamú értékpapírok, a részvények, részesedések befektetési célra, valamint az egyéb eszközök után külön-külön önálló tételként kell bemutatni a felsorolt eszközökhöz, illetve az egyéb eszközökön belüli egyéb követelésekhez kapcsolódó értékelési különbözet összegét, valamint a származékos ügyletek pozitív értékelési különbözetének összegét.”

4. §

(1) A Rendelet 7. §-ának (12) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(12) A függő kötelezettségek és a biztos (jövőbeni) kötelezettségek után képzett kockázati céltartalékként kell kimutatni — a mérlegben a források között — a hitelintézeteknél a Hpt. 87. §-ának (1) bekezdése alapján, a külön rendelet szerint meghatározott mértékben, a mérleg kívüli tételekre képzett kockázati céltartalék állományát. A függő kötelezettségek közül csak azok tartoznak céltartalék képzési kötelezettség alá, amelyek nem valamely mérlegben fennálló kötelezettséggel összefüggésben keletkeztek.”

(2) A Rendelet 7. §-a a következő (17) bekezdéssel egészül ki:

„(17) A valós értéken történő értékelés esetén a mérlegben a forrásokon belül a hitelintézetekkel szembeni kötelezettségek és az ügyfelekkel szembeni kötelezettségek, illetve az egyéb kötelezettségek után külön-külön önálló tételként kell bemutatni az értékpapír kölcsön ügyletből a kölcsönbe vevőnél keletkezett kötelezettséghez kapcsolódó értékelési különbözet összegét, illetve a származékos ügyletek negatív értékelési különbözetének összegét.”

5. §

A Rendelet 8. §-a a következő (6) bekezdéssel egészül ki:

„(6) A szövetkezeti formában működő pénzügyi intézmény a részjegy tőke állományában, illetve értékében a legutóbbi jegyzett tőke változás cégbírósági bejegyzését

követően bekövetkezett változásokat részjegy visszaváltás esetén az egyéb követeléseken belül, tagokkal szembeni követelésként, részjegy jegyzés esetén az egyéb kötelezettségeken belül tagokkal szembeni kötelezettségként köteles kimutatni a cégbírósági bejegyzés időpontjáig.”

6. §

A Rendelet a 9. § után a következő alcímmel és 9/A—9/F. §-sal egészül ki:

„Valós értéken történő értékelés

9/A. § (1) A pénzügyi intézmény a számviteli politikában köteles rendelkezni arról, hogy alkalmazza-e a valós értéken történő értékelést. Amennyiben a pénzügyi intézmény alkalmazza a valós értéken történő értékelést, akkor annak megfelelően köteles módosítani a számviteli politika 3. § (3)—(8) bekezdésében foglalt szabályzatait a valós értéken történő értékelés bevezetésének (első alkalmazásának) időpontjáig. Az olyan hitelintézetek esetében, amelyek — a külön rendelet szerinti — kereskedési könyvet vezetnek a számviteli politika módosításának legkésőbbi határideje a bevezetést követő 90. nap.

(2) A valós értéken történő értékelésre a Tv. 59/F. §-ának (2) bekezdése és e rendelet 9/F. §-ának (1) bekezdése szerint áttérő pénzügyi intézmények a valós értéken történő értékelésre való áttérés (a valós értéken történő értékelés bevezetésének) időpontját követő harmadik év január 1-jét megelőzően a vonatkozó pénzügyi instrumentumok tekintetében nem térhetnek vissza a bekerülési értéken történő értékelésre. A Tv. 10. §-ának (2)—(3) bekezdése szerinti pénzügyi intézmények, a valós értéken történő értékelés alá vont pénzügyi instrumentumok tekintetében nem térhetnek vissza a Tv. 59/F. §-ának (3) bekezdése és e rendelet 9/F. §-ának (2) bekezdése szerint a bekerülési értéken történő értékelésre vonatkozó általános értékelési szabályokra.

(3) A valós értéken történő értékelésre a Tv. 59/A—59/F. §-aiban foglaltakat az e §-ban, valamint a 9/B—9/F. §-okban előírt rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni.

(4) A valós értéken történő értékelés szabályainak alkalmazása esetén a 9. §, a 12. § (2) bekezdése, a 13. § (1)—(7), (9)—(10) bekezdése, 21—24. § előírásait az e §-ban, valamint a 9/B—9/F. §-okban előírt rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni.

9/B. § (1) A pénzügyi eszközöknek és a pénzügyi kötelezettségeknek a Tv. 59/A. §-a (4) bekezdése szerinti besorolását azok bekerülésének napján kell végrehajtani, és az analitikus nyilvántartás vagy a főkönyvi számlák részletezésével biztosítani kell azok besorolási kategóriánkénti elkülönítését.

(2) A valós értéken történő értékelés alá vont pénzügyi instrumentumokat a hitelintézetek esetében a Tv. 59/A. §-a (6) bekezdésében előírtakon túl negyedévente is

értékelni kell, illetve a számviteli politikában rögzített döntés alapján az értékelés havonta is végrehajtható. A negyedévenkénti, illetve a havi értékelésre a mérleg fordulónapjára vonatkozó értékelési szabályokat kell megfelelően alkalmazni azzal, hogy a tárgyévben elszámolt értékelési különbözet tárgyévi ellentétes irányú módosítása azzal a bevétel, ráfordítás tétellel, illetve a valós értékelés értékelési tartalékával szemben kerül elszámolásra, amellyel szemben a korábbi évközi értékelési különbözet elszámolásra került. A valós értéken történő értékelés alá vont értékesíthető pénzügyi eszközök évközi értékvesztésének és értékvesztés visszaírásának elszámolása esetében a valós érték értékelés időpontjában érvényes értékét kell alapul venni, annak tartós alakulását nem kell vizsgálni. Az adott pénzügyi instrumentum valós értékének meghatározási módját, az alkalmazott értékelési eljárást és az értékelés során figyelembe vett tényezőket a számviteli politikában rögzíteni kell és a kiegészítő mellékletben be kell mutatni.

(3) Az értékesíthető kategóriába sorolt eszközök esetében a pénzügyi intézmény — a számviteli politikában rögzítettek szerint — dönti el, hogy az adott eszközt valós értéken vagy bekerülési értéken értékeli és azt következetesen alkalmaznia kell. Az adott eszközhöz kapcsolódóan vezetett analitikus nyilvántartásban egyértelműen rögzíteni kell, hogy az valós értéken történő értékelés alá vont vagy bekerülési értéken értékelendő. Az adott eszközre alkalmazott értékelési rendszert annak bevezetését követő két éven belül nem lehet megváltoztatni. Az értékesíthető pénzügyi eszköznek minősített, hitelintézetekkel, ügyfelekkel szembeni és egyéb követelések, valamint befektetési célú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok és tulajdoni részesedést jelentő befektetések törlesztéssel csökkentett bekerülési értéke alá történő értékelésére a bekerülési értéken történő értékelés általános szabályai vonatkoznak. Hitelintézetek esetében alkalmazni kell azokra a 13. § (1), (3) és (5) bekezdését. A törlesztésekkel csökkentett bekerülési érték fölé való értékelés a valós értékelés értékelési tartalékával szemben kerül elszámolásra.

(4) A kereskedési célúvá át nem sorolt saját követelésnek minősülő hitelintézetekkel, ügyfelekkel szembeni és egyéb követelések, valamint a lejáratig tartott, vásárolt követelések, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, és a valós értékelés alá vont értékesíthető pénzügyi eszköznek minősülő vásárolt követelések, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok és tulajdoni részesedést jelentő befektetések értékelése a bekerülési értéken történő értékelés szabályai szerint történik. Hitelintézeteknél alkalmazni kell azokra a 13. § (1)—(3), (5) bekezdését.

(5) A valós értéken történő értékelés alá vont devizaeszközök és devizakötelezettségek értékelésére is alkalmazni kell a hitelintézetek esetében a 9. § (4)—(8) bekezdését, a pénzügyi vállalkozások esetében a Tv. 60. § (2)—(4) bekezdését azzal, hogy a Tv. 60. § (8) bekezdése szerinti fedezeti ügylettel fedezett, kapcsolt vállalkozásnak minősülő külföldi gazdálkodó szervezetben lévő tulajdoni részesedést jelentő, nem kereskedési célra tartott befektetés,

valamint ezen gazdálkodó szervezettel szemben fennálló hosszú lejáratú követelés és kötelezettség évközi és év végi átértékelésének devizaárfolyam-különbözetét a valós értékelés értékelési tartalékában kell elszámolni, az nem része a 9. § (7)—(8) bekezdése szerinti összevont átértékelési különbözetnek.

(6) A kereskedési célú pénzügyi eszköznek minősülő hitelintézetekkel, ügyfelekkel szembeni és egyéb követelés esetében nem alkalmazható az értékvesztés elszámolási szabály, hitelintézeteknél arra nem vonatkozik a 13. § (1) és (5) bekezdése.

(7) A kereskedési célú pénzügyi eszközök közé sorolt saját, illetve vásárolt követelések törlesztéssel csökkentett bekerülési értéke fölé és alá történő értékelés értékelési különbözetét az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételeként és ráfordításaként kell elszámolni.

(8) A kereskedési célú pénzügyi eszközök közé sorolt értékpapír (hitelviszonyt megtestesítő értékpapír és tulajdoni részesedést jelentő befektetés) után értékvesztést elszámolni nem lehet, azokra hitelintézet nem alkalmazhatja a 13. § (3), (5) bekezdését. Az ilyen értékpapírok beszerzési érték fölé és alá történő értékelésének értékelési különbözetét a befektetési szolgáltatások bevételein és ráfordításain belül a kereskedési tevékenység bevételeként és ráfordításaként kell elszámolni.

(9) Az értékesíthető pénzügyi eszközök (3) bekezdés szerinti, valamint a kereskedési célú követelések és értékpapírok (7) és (8) bekezdés szerinti értékelési különbözetét az eszközökhöz hozzárendelten, a törlesztésekkel csökkentett bekerülési értéktől elkülönítetten kell kimutatni az analitikus és a főkönyvi nyilvántartások keretében. A kereskedési célú pénzügyi eszközöknél az értékelési különbözet a törlesztésekkel csökkentett bekerülési értékkel együtt mutatja a könyv szerinti értéket.

(10) A valós értéken történő értékelés esetén is alkalmazni kell a 13. § (6) bekezdése szerinti céltartalék képzést és felhasználást, valamint alkalmazható a 13. § (7) bekezdésében előírt céltartalék képzés és felhasználás.

(11) A pénzügyi eszközök átsorolására csak az értékeléskor kerülhet sor. Az adott pénzügyi eszközt a tárgyévben vagy az azt követő évben történő értékesítésre, illetve beváltásra (lejáratra) való hivatkozással nem lehet az értékesíthető pénzügyi eszközök közül átsorolni a kereskedési célú pénzügyi eszközök közé. A lejáratig tartott pénzügyi eszközök tárgyévét követő évben esedékes törlesztő összegét nem lehet — az értékelés szempontjából — a kereskedési célú vagy az értékesíthető pénzügyi eszközök közé átsorolni. Az adott pénzügyi eszközt éven belül csak egy alkalommal lehet átsorolni. A lejáratig tartott pénzügyi eszközök esetében nem minősül a Tv. 59/A. §-a (11) bekezdésének alkalmazása szempontjából — a besorolás, illetve átsorolás követelményének megítélése tekintetében — értékesítésnek a pénzügyi eszköz valódi penziós ügylet, illetve opciós kikötés nélküli határidős visszavásárlási megállapodást magában foglaló nem valódi penziós ügylet, továbbá repóügylet (beleértve az óvadéki és a szállításos

repóügyletet egyaránt), értékpapír kölcsönügylet, valamint adósságrendezési eljárás keretében és gazdasági társaságba nem pénzbeli betét teljesítéseként történő átruházása, átadása. A számviteli politikában rögzíteni kell, hogy a Tv. 59/A. §-a (11) bekezdésének alkalmazása szempontjából milyen mértéket kell jelentősnek tekinteni.

(12) A valós értéken történő értékelés alá vont pénzügyi eszközök bekerülési értéken történő értékelés alá tartozó kategóriába való átsorolásakor — illetve az értékelési rendszerek közötti áttéréskor — meg kell szüntetni az értékelési különbözetet, értékesíthető pénzügyi eszközök esetében a valós értékelés értékelési tartalékával szemben, kereskedési célú pénzügyi eszközök esetében a befektetési szolgáltatás bevételeivel vagy ráfordításával, illetve az egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételeivel vagy ráfordításaival szemben. A tárgyidőszakban elszámolt értékelési különbözet megszüntetése a különbözet jellegétől függően bevételt vagy ráfordítást csökkentő tételként, a tárgyévet megelőző évben elszámolt értékelési különbözet megszüntetését bevételként vagy ráfordításként kell elszámolni. Az értékelési különbözet megszüntetése után, ha az értékelés alapján indokolt, értékvesztést kell elszámolni az általános szabályok szerint.

(13) A bekerülési értéken történő értékelés alá tartozó pénzügyi eszközök a valós értéken történő értékelés alá vonásakor — illetve az értékelési rendszerek közötti áttéréskor — meg kell szüntetni az értékvesztést az értékvesztés visszaírás szabályai szerint, és el kell számolni az értékelés alapján indokolt értékelési különbözetet, értékesíthető pénzügyi eszközök esetében a valós értékelés értékelési tartalékával szemben, illetve ha a piaci értéke a bekerülési értéket nem éri el, akkor értékvesztést kell elszámolni az indokolt összegben, kereskedési célú pénzügyi eszközök esetében a befektetési szolgáltatások bevételeivel vagy ráfordításával, illetve az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételeivel vagy ráfordításaival szemben.

(14) Az értékpapír kölcsön miatt fennálló kereskedési célú pénzügyi kötelezettség piaci értéke az alapul szolgáló értékpapír piaci értéke alapján kerül meghatározásra. Értékelési különbözetét az egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételei vagy ráfordításai között kell elszámolni.

(15) A Tv. 59/B. § (14) bekezdése szerint, a származékos leszállítási ügylet keretében beszerzett pénzügyi eszközt függetlenül attól, hogy — az 59/A. § (4) bekezdésében meghatározott — mely kategóriába kerül besorolásra, a kötési áron kell a könyvekbe felvenni és egyidejűleg át kell értékelni valós értékére a befektetési szolgáltatási bevételkel vagy ráfordításokkal szemben — ha a származékos leszállítási ügylet kereskedési célú vagy kereskedési célú ügylet fedezeti ügylete —, illetve egyéb pénzügyi szolgáltatási bevételeivel vagy ráfordításaival szemben, ha az ügylet fedezeti célú és az alapügylet eredménye is az egyéb pénzügyi szolgáltatások ráfordításai vagy bevételei között kerül elszámolásra, illetve kamatbevételekkel vagy kamatráfordításokkal szemben, ha az ügylet kamatfedezeti célú. Ez esetben a kötési árfolyam és az átértékelési különbözet

együtt képezi a bekerülési értéket, amely megegyezik az eszköz valós értékével.

9/C. § (1) A valós értéken történő értékelés esetén a származékos ügyletekre alkalmazni kell a 21. §-t, valamint a 24. § (1)—(4), (10)—(14) bekezdését.

(2) A hitelintézetek esetében a származékos ügyleteket — a 9/B. § (2) bekezdése alapján — negyedévente is kötelező értékelni, illetve a számviteli politikában rögzített döntés alapján havonta is értékelhetők.

(3) A származékos ügyletek értékelése során alkalmazott — a Tv. 3. §-a (9) bekezdésének 12. pontja szerinti — általános értékelési eljárással meghatározott valós érték — a számviteli politikában rögzítettek szerint — lehet többek között:

a) határidős ügylet esetében

aa) az ügylet tárgyának értékeléskori azonnali piaci ára (árfolyama) és a kötési ár (árfolyam) különbözete, illetve az azonnali piaci ára és a kötési ár (árfolyam) lejárat időpontjától az értékelés időpontjáig diszkontált értékének különbözete,

ab) az ügylet tárgyának értékelés időpontjában fennálló — az ügylet lejárat időpontjára vonatkoztatott — határidős ára (árfolyama) és a kötési ár (árfolyam) különbözetének a lejárat időpontjától az értékelés időpontjáig diszkontált értéke;

b) opciós ügylet esetében

ba) az a) pontban meghatározott érték, mint egyszerűsített értékelési eljárással kialakított érték, amelynek során az opció vevője (jogosultja) esetében a piaci érték alsó határa nulla (negatív érték nem lehet), az opció kiírója esetében a piaci érték felső határa a kapott opciós díj összege (ennél magasabb a piaci érték nem lehet),

bb) az opció tárgyának piaci értéke és az opció delta értékének szorzata;

c) kamat-swap ügylet esetében a változó kamat és a fix kamat hátralévő lejárat idő alatt elszámolandó különbözetei értékelés napjára diszkontált összege;

d) forint és deviza cseréjére vonatkozó swap ügylet esetében a swap ügylet határidős ügyletrésze külön értékelendő az a) pont szerint, az azonnali ügyletrésze az általános szabályok szerint kerül elszámolásra;

e) különböző devizák cseréjére vonatkozó swap ügylet esetében a swap ügylet határidős ügyletrésze külön értékelendő az a) pont szerint, az azonnali ügyletrésze az általános szabályok szerint kerül elszámolásra.

(4) A (3) bekezdés szerinti értékelési eljárásokhoz szükséges piaci árfolyamok hiányában a (3) bekezdés a)—e) pontjaiban meghatározott ügyletek általános értékelési eljárásaként alkalmazható a számviteli politikában rögzített, a könyvvizsgáló által elfogadott egyéb piaci értékelési modell is.

(5) A (3) bekezdés d) és e) pontjai szerinti értékelést a kereskedési célú, valamint a 9/D. § (8) bekezdésében meghatározott swap ügyletek és azzal azonos rendeltetésű ügyletek esetében egyaránt alkalmazni kell.

(6) A (3) bekezdés szerinti származékos ügylet tárgyának piaci értéke a Tv. 3. §-a (9) bekezdésének 12. pontja szerinti valós érték, amelynek meghatározásakor figyelembe vehetők a 22. § (6) bekezdésében foglalt értékek értékelés időpontjában fennálló összegei.

(7) A származékos ügyletek pozitív értékelési különbözetét követeléseként, negatív értékelési különbözetét kötelezettségként kell elszámolni ügyletenként (szerződésenként) külön-külön és ennek megfelelően kell a mérlegben az egyéb követelések után, illetve az egyéb kötelezettségek után önálló tételként bemutatni.

(8) A kereskedési célú származékos ügyletek negatív értékelési különbözete (várható vesztesége) összegében nem lehet a 23. § (2), (4)—(5) bekezdése és a 24. § (5) bekezdése szerinti céltartalékot képezni.

(9) A kereskedési célú származékos ügyletek értékelésekor elszámolt értékelési különbözetét és zárásakor elszámolt eredményének összegét annak jellegétől függően, nyereség esetén a befektetési szolgáltatások bevételei, illetve veszteség esetén a befektetési szolgáltatások ráfordításai között kell elszámolni.

(10) A kereskedési célú kamat-swap ügyletek esetében a változó kamatláb és a fix kamatláb névleges tőkeösszegre vetített, az adott elszámolási időszakra vonatkozó, az értékelés időpontjáig időarányosan számított összegének különbözetét — jellegétől függően — a befektetési szolgáltatások bevételeiként vagy ráfordításaként kell elszámolni az aktív vagy a passzív időbeli elhatárolásokkal szemben. Egyidejűleg el kell számolni a hátralévő kamatkülönbözetek figyelembevételével a (3) bekezdés c) pont szerint meghatározott értékelési különbözetet a befektetési szolgáltatások bevételei, illetve ráfordításai között.

(11) A kereskedési céllal kötött [nem fedezeti célú, valamint nem a 22. § (7)—(8) bekezdése szerinti] forint és deviza cseréjére vagy különböző devizák cseréjére kötött swap ügylet esetében nem lehet a 9/D. § (8) bekezdése szerinti időbeli elhatárolásokat alkalmazni, a határidős ügyletrészt külön kell értékelni és elszámolni a (9) bekezdés szerint, az azonnali ügyletet az általános deviza adásvételi szabályoknak megfelelően kell elszámolni.

(12) A származékos ügyletnek minősülő opciós ügyletek esetében — függetlenül attól, hogy az ügylet kereskedési vagy fedezeti célú — a 24. § (5)—(9) bekezdése nem alkalmazható, a fizetett opciós díj az opciós jog vevőjénél az ügylet bekerülési értékének részét képezi, amely a származékos ügylet pozitív értékelési különbözeteként kerül elszámolásra és az ügylet zárásakor kereskedési célú ügylet esetében a befektetési szolgáltatások bevételeit csökkentő tételként kerül elszámolásra, az nem képezi részét az opciós leszállítási ügylet keretében beszerzett pénzügyi eszköz beszerzési értékének.

(13) A származékos ügyletnek minősülő opciós ügyletek esetében a kapott opciós díj a kiírónál a származékos ügylet negatív értékelési különbözeteként kerül elszámolásra a kötelezettségek között, a pénzeszközök növekedésével

egyidejűleg, amit az ügylet zárásakor kell megszüntetni a befektetési szolgáltatások bevételeivel szemben.

(14) A kereskedési célú származékos ügyletek korábban elszámolt értékelési különbözetét az ügylet zárásakor pozitív különbözet esetén a befektetési szolgáltatások bevételeit csökkentő, negatív különbözet esetén a befektetési szolgáltatások ráfordításait csökkentő tételként kell kivetelni a könyvekből.

(15) A kamat-swap ügyletet a kamat elszámolási időpontokban — illetve a kamatok időbeli elhatárolásának időpontjaiban — is értékelni és az értékelési különbözetét módosítani kell kereskedési célú ügylet esetén a befektetési szolgáltatások bevételeivel, illetve ráfordításaival, cash-flow fedezeti ügylet esetében a valós értékelés értékelési tartalékával szemben.

9/D. § (1) A valós értéken történő értékelés esetén a fedezeti ügyleteket azok megkötésekor — illetve az értékelési rendszerek közötti áttéréskor — a Tv. 3. §-a (8) bekezdésének 10. pontjában meghatározott fedezeti ügylet csoportokba kell sorolni.

(2) A valós érték fedezeti ügyletek lehetnek kamatfedezeti célúak és egyéb — eredmény — fedezeti célú ügyletek. A valós érték fedezeti ügyletek értékelésekor elszámolt értékelési különbözet és zárásakor elszámolt eredmény összege a fedezett alapügylet (tétel) értékeléskor, illetve ügyletzárásakor elszámolt ellenkező előjelű eredményének erejéig, azt csökkentő tételként kerül elszámolásra, az azt meghaladó rész a kereskedési célú ügyletek szabályai szerint kerül elszámolásra. A fedezeti ügylet értékeléskori és zárásakor nyereségének az alapügylet veszteségét meghaladó összegét a befektetési szolgáltatási bevételek között kell elszámolni, a fedezeti ügylet veszteségének az alapügylet nyereségét meghaladó összegét a befektetési szolgáltatások ráfordításai között kell elszámolni.

(3) A kamatfedezeti célú valós érték fedezeti ügyletek értékelésekor elszámolt értékelési különbözet és zárásakor elszámolt eredmény összegét, ha az nyereség a fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordításokat csökkentő tételként, ha az veszteség a kapott kamatok, kamatjellegű bevételeket csökkentő tételként kell elszámolni. Az egyéb valós érték fedezeti ügyletek értékelésekor elszámolt értékelési különbözet és zárásakor elszámolt eredmény összege, ha az alapügylet kereskedési célú, akkor nyereség esetén a befektetési szolgáltatások ráfordításait csökkentő tételként, veszteség esetén a befektetési szolgáltatások bevételeit csökkentő tételként kerül elszámolásra. Ha az alapügylet nem kereskedési célú, eredménye az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételei vagy ráfordításai között kerül elszámolásra, akkor az egyéb valós érték fedezeti ügylet pozitív értékelési különbözete és zárásakor nyeresége az egyéb pénzügyi szolgáltatások ráfordításait csökkentő tételként, a negatív értékelési különbözete és zárásakor vesztesége az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételeit csökkentő tételként kerül elszámolásra.

(4) Ha a 9/B. § (15) bekezdés szerinti fedezeti ügylet tárgyát képező pénzügyi instrumentumhoz kapcsolódó

eredmények abban az eredménykategóriában jelennek meg, ahol az alapügylet eredménye elszámolásra kerül, akkor a fedezeti ügylet eredményének az alapügylet ellenkező előjelű eredményét meghaladó — a kereskedési célú ügyletek szabályai szerint kezelendő — részét is abban az eredménykategóriában kell elszámolni nyereségtöbblet esetén bevételeként, veszteségtöbblet esetén ráfordításaként.

(5) A valós érték fedezeti ügylet zárásakor az értékelési különbözetet meg kell szüntetni az alapügylet eredményével szemben elszámolt összeg (hatékony fedezeti rész) erejéig, pozitív értékelési különbözet esetében az ügylet jellegétől függően a fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordítások, illetve az egyéb pénzügyi szolgáltatások ráfordításai vagy a befektetési szolgáltatások ráfordításai között, negatív értékelési különbözet esetében a kapott kamatok, kamatjellegű bevételek, illetve az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételei vagy a befektetési szolgáltatások bevételei között elszámolva. A fedezeti ügylet értékelési különbözete az alapügylet eredményét meghaladó részét a kereskedési célú ügyletek értékelési különbözetének kivételére vonatkozó szabályok szerint, nyereség esetén az előző bevételek csökkentéseként, veszteség esetén az előző ráfordítások csökkentéseként kell elszámolni.

(6) Ha a valós érték fedezeti ügylet olyan alapügylet vagy tételt fedez, amely nem tartozik a valós értékelés alá, vagy az értékesíthető pénzügyi eszközök közé lett besorolva, akkor annak elszámolását a fedezeti ügyletnek kell igazítani. Legfeljebb a fedezeti ügylet eredménye összegének erejéig, ellentétes előjellel az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételeivel, illetve ráfordításaival vagy a befektetési szolgáltatások bevételeivel, illetve ráfordításaival szemben kell elszámolni a fedezett ügylet, tétel eredményét.

(7) Ha a valós érték fedezeti ügylet lejárat ideje rövidebb, mint az alapügylet lejárat ideje, akkor a fedezeti ügylet zárásakor jelentkező eredményének (nyereségének vagy veszteségének) a Tv. 59/E. §-ának (10) bekezdése szerinti időbeli elhatárolását az alapügylet zárásakor az alapügylet eredményét ellentételező összegként kell megszüntetni az alapügylet azzal szembeállítható ellenkező előjelű eredményének összegéig, az azt meghaladó rész a kereskedési célú ügyletek szabályai szerint kerül elszámolásra.

(8) A fedezeti célú, valamint a 22. § (7) bekezdés szerinti swap ügyleteket és a 22. § (8) bekezdés szerinti, a swap ügyletekkel azonos rendeltetésű ügyleteket kamatfedezeti célú valós érték fedezeti swap ügyletekként kell kezelni, és a 9/C. § (3) bekezdés *d)* és *e)* pontja szerint értékelés mellett — a számviteli politikában rögzített döntés szerint — alkalmazható azokra a 22. § (4) bekezdés *a)–b)* pontja szerinti, és ahhoz kapcsolódóan a 22. § (11) bekezdése szerinti időbeli elhatárolások elszámolása az értékelés és a zárás időpontjára vonatkoztatva. A 22. § (11) bekezdése szerinti időbeli elhatárolást a swap ügylet 9/C. § (3) bekezdésének *d)* és *e)* pontjai alapján elszámolt értékelési különbözet összegére is alkalmazni kell. A swap ügylet érté-

kelési különbözetét és a kapcsolódó időbeli elhatárolásokat a swap ügylet határidős ügyletrészének zárásakor kell megszüntetni.

(9) A cash-flow fedezeti ügyletek lehetnek kamatfedezeti célú kamat-swap ügyletek, illetve előre jelzett alapügyleteket (adásvételi vagy pénzügyi ügyleteket) fedező ügyletek, továbbá áru leszállítási határidős vagy opciós alapügyleteket fedező ügyletek.

(10) A kamatfedezeti célú kamat-swap ügyletek 9/C. § (3) bekezdés c) pontja szerinti értékelési különbözetét a valós értékelés értékelési tartalékával szemben kell elszámolni. A fix kamat és a változó kamat adott elszámolási időszakra vonatkozó, az értékelés időpontjáig időarányosan számított összegének különbözetét, valamint az elszámolási időszakok végén és a lejárat idő végén elszámolt kamatkülönbözeteket az alapügyletként szolgáló hitel vagy betétügylet időarányos, illetve pénzügyileg rendezett kamat bevételét vagy ráfordítását ellentételező, kiegyenlítő módon kell elszámolni. Az értékelési különbözet a kamat elszámolási időpontokban — illetve a kamatok időbeli elhatárolásának időpontjában — módosításra és a lejárat idő végén megszüntetésre kerül a valós értékelés értékelési tartalékával szemben.

(11) Az előre jelzett ügyleteket és azok feltételeit (az ügylet fajtája, tárgya, nagyságrendje, időpontja, időtartama, egyéb feltételek) a Tv. 59/E. § (2) bekezdése szerint rögzíteni kell a fedezeti dokumentációban, valamint a fedezeti ügylethez kapcsolódó analitikus nyilvántartásban.

(12) Az eszköz vagy kötelezettség bekerülésével járó előre jelzett ügylet, valamint az áru leszállítási határidős vagy opciós vételi ügyletet fedező cash-flow fedezeti ügylet alapügyletei után a fedezeti ügylet lejárat ideje alatt eredményt, értékelési különbözetet nem lehet elszámolni. A fedezeti ügylet értékelési különbözetét a valós értékelés értékelési tartalékával szemben kell elszámolni. A fedezeti ügylet lejártakor az értékelési különbözetet meg kell szüntetni a valós értékelés értékelési tartalékával szemben, és az ügylet nyereségét az alapügylet kapcsán beszerzett eszköz értékét csökkentő, a kötelezettség értékét növelő tételként, a fedezeti ügylet veszteségét az alapügylet kapcsán beszerzett eszköz értékét növelő, a kötelezettség értékét csökkentő tételként kell elszámolni.

(13) Az áru leszállítási határidős vagy opciós eladási ügylet vagy áru, illetve pénzügyi eszköz eladására vonatkozó előre jelzett ügylet formájában létező alapügylet fedezetére kötött cash-flow fedezeti ügylet zárásakor az értékelési különbözetet meg kell szüntetni és a fedezeti ügylet eredményét az alapügylet eredményét ellentételező tételként kell elszámolni az alapügylet ellentétes előjelű eredményének összegéig, az azt meghaladó részt pedig a kereskedési célú ügyletekre vonatkozó szabályok szerint, jellegétől függően a befektetési szolgáltatások bevételeként vagy ráfordításaként kell lekönyvelni. A fedezeti ügylet eredményét az ellentételezett összeg erejéig (a hatékony fedezet összegéig) abban az eredménykategóriában kell

elszámolni, amelyben az alapügylet eredménye is elszámolásra került, amennyiben az alapügylet pénzügyi eszközre vonatkozik. Az áru eladási alapügylet esetében a fedezeti ügylet ellentétes előjelű eredményét nem lehet ellentételező tételként elszámolni a nem pénzügyi és befektetési szolgáltatások bevételei vagy ráfordításai között, annak összegét az alapügylet ellentétes előjelű eredményének összegéig — jellegétől függően — az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételeként vagy ráfordításaként kell elszámolni.

(14) Ha a cash-flow fedezeti ügylet lejárat ideje rövidebb, mint az alapügylet lejárat ideje, akkor a fedezeti ügylet zárásakor jelentkező eredményének (nyereségének vagy veszteségének) a Tv. 59/E. §-ának (10) bekezdése szerinti időbeli elhatárolását az alapügylet zárásakor kell a (12)—(13) bekezdés szerinti elszámolással megszüntetni.

9/E. § (1) A külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezeti ügyletét a hozzárendelt külföldi gazdálkodó szervezetben lévő részesedés, külföldi követelés és külföldi kötelezettség (fedezett tétel, tételek) 9/B. § (5) bekezdése szerinti értékelésekor kell átértékelni, a valós értékelés értékelési tartalékával szemben.

(2) Az (1) bekezdés szerinti fedezeti ügylet zárásakor annak értékelési különbözetét és a fedezett tétel (tételek) értékelési különbözetét meg kell szüntetni a valós értékelés értékelési tartalékával szemben, egyidejűleg el kell számolni a fedezeti ügylet és a fedezett tétel (tételek) eredményét az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételei vagy ráfordításai között egymást ellentételező tételként.

(3) Ha az (1) bekezdés szerinti fedezett tétel, tételek lejárat ideje, tartási ideje meghaladja a fedezeti ügylet lejárat idejét, akkor a fedezeti ügylet zárásához kapcsolódó (2) bekezdés szerinti elszámolást követően újabb fedezeti ügylet köthető. Ilyen esetben a fedezett tétel, tételek folyamatosan fedezettnek tekintendők és a fedezeti ügylet zárásakor a fedezett tételek értékelési különbözetként megjelenő — a valós értékelés értékelési tartalékával szemben megszüntetendő — átértékelési különbözete közvetlenül az adott devizaeszköz vagy devizakötelezettség értékét módosító tételként kerül elszámolásra az eredményel szemben a (2) bekezdés szerint.

(4) Ha a fedezeti ügylet egy pénzügyi eszköz leszállítására vonatkozó határidős vételi ügylet, akkor az ügylet zárásakor eredménye a pénzügyi eszköz beszerzés napján valós értékre történő átértékelésének eredménye, amelyet a 9/B. § (15) bekezdése szerint kell elszámolni, illetve, ha az egy eszköz vagy kötelezettség bekerülésével járó előre jelzett ügyletet vagy határidős, illetve vételi opciós leszállítási ügyletet fedez, akkor a fedezeti ügylet tárgyát képező pénzügyi eszköz — ügylet zárásakor — átértékelési eredménye az alapügyletből származó eszköz vagy kötelezettség értékét módosító tételként kerül elszámolásra.

(5) A Tv. 3. §-a (9) bekezdésének 14. pontja szerinti fedezeti hatékonyságot — a számviteli politikában rögzített módon — az értékelési időpontokban kötelező vizsgálni és annak eredményét a fedezeti dokumentációban rögzíteni.

zítani. Ha a lejáratú időn belül az ügylet fedezeti jellege megszűnik, akkor azt a kereskedési célú ügyletek szabályai szerint kell elszámolni. Az előre jelzett ügyletek feltételeinek alakulását folyamatosan nyomon kell követni és annak változását a fedezeti dokumentációban rögzíteni kell.

9/F. § (1) A valós értéken történő értékelés szabályaira történő áttéréskor, az áttérés napjára (az áttérés üzleti évének első napjára) vonatkozóan nyitó rendező tételként kell elszámolni

a) a valós értéken történő értékelés alá tartozó kereskedési célú értékpapírok értékvesztésének megszüntetését a befektetési szolgáltatások ráfordításainak csökkentéseként, a könyv szerinti érték áttérés napi piaci értékre történő átértékelését az eszközhöz rendelt értékelési különbözetben a befektetési szolgáltatások bevételeivel, illetve a befektetési szolgáltatások ráfordításaival szemben;

b) a valós értéken történő értékelés alá tartozó kereskedési célú követelések értékvesztésének megszüntetését az egyéb pénzügyi szolgáltatások ráfordításainak csökkentéseként, a könyv szerinti érték áttérés napi piaci értékre történő átértékelését az eszközhöz rendelt értékelési különbözetben az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételeivel, illetve az egyéb pénzügyi szolgáltatások ráfordításaival szemben;

c) a valós értékelés alá vont értékesíthető, a befektetett eszközök között kimutatott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok és egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozásban fennálló tulajdoni részesedést jelentő befektetések, valamint követelések piaci értékre történő átértékelését, amely ha meghaladja a bekerülési értéket, akkor az értékvesztés bekerülési értékig — illetve követelésnél a törlesztéssel csökkentett bekerülési értékig — történő visszafizetését az egyéb pénzügyi szolgáltatások ráfordításainak, valamint az egyéb ráfordításoknak a csökkentéseként és azt meghaladóan az eszközhöz rendelt értékelési különbözet elszámolását a valós értékelés értékelési tartalékával szemben;

d) a mérleg fordulónapjáig le nem zárt, az e) pontba nem tartozó származékos ügyletekhez kapcsolódóan a várható eredmény összegében elszámolt aktív és passzív időbeli elhatárolások, céltartalékok megszüntetését az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételeivel és az egyéb pénzügyi szolgáltatások ráfordításaival, valamint a kapott (járó) kamatokkal és kamatjellegű bevételekkel, illetve a fizetett (fizetendő) kamatokkal és kamatjellegű ráfordításokkal, a befektetési szolgáltatások bevételeivel és a befektetési szolgáltatások ráfordításaival az egyéb bevételekkel szemben, illetve az ügyletek átértékelését — a várható nyereségének vagy veszteségének elszámolását függetlenül attól, hogy fedezeti vagy nem fedezeti célú, a követelések vagy a kötelezettségek között megnyitott — származékos ügyletekhez kapcsolódó pozitív vagy negatív értékelési különbözetben az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételeivel és az egyéb pénzügyi szolgáltatások ráfordításaival, valamint a kapott (járó) kamatokkal és kamatjellegű bevételekkel, illetve a fizetett (fizetendő) kamatokkal és kamatjellegű

ráfordításokkal, továbbá a befektetési szolgáltatások bevételeivel, illetve a befektetési szolgáltatások ráfordításaival szemben;

e) a mérleg fordulónapján le nem zárt cash-flow fedezeti célú, valamint külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezete céljából kötött származékos ügyletekhez kapcsolódóan a várható eredmény összegében elszámolt aktív és passzív időbeli elhatárolások megszüntetését az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételeivel és az egyéb pénzügyi szolgáltatások ráfordításaival szemben, illetve az ügyletek átértékelését — a várható nyereségének vagy veszteségének elszámolását — a származékos ügyletekhez kapcsolódó pozitív vagy negatív értékelési különbözetben a valós értékelés értékelési tartalékával szemben.

(2) A valós értéken történő értékelés szabályainak alkalmazásáról a bekerülési értéken történő értékelésre vonatkozó általános értékelési szabályokra való áttérés esetén a Tv. 59/F. §-ának (3) bekezdése szerint kell eljárni.”

7. §

(1) A Rendelet 10. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A (2) bekezdés f) pontja szerinti kamatjellegű jutalékbevételek, illetve jutalékráfordítások közé tartozik többek között: a rendelkezésre tartási jutalék, a kezelési költség, a folyósítási jutalék, a váltó leszámítolási díj, illetve kamat, a faktoring díj, illetve kamat, az értékpapírkölcsön után kapott, illetve fizetett kölcsönzési díj, az óvadéki repó- és a valódi penziós ügyletek után járó vagy fizetendő kamatok, a kamatfedezeti célú határidős, opciós, valamint swap ügyleteknél felmerülő, az üzleti év eredményében ilyen címen figyelembe vehető kamat- és árfolyamkülönbözetből származó kamatként elszámolt bevétel, illetve ráfordítás, ha a fedezett — nem kereskedési célú — alapügylet eredménye is kamat — vagy kamatjellegű ráfordítás —, illetve bevétel. A valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén a kamatfedezeti ügylet után a tárgyévben elszámolható nyereség kamatjellegű ráfordítást csökkentő tételként, a veszteség kamatjellegű bevételt csökkentő tételként vagy a kamatbevételt, illetve kamatráfordítást kiegyenlítő tételként kerül elszámolásra.”

(2) A Rendelet 10. §-ának (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) Ha a követelés egy vagy több kamatösszege is és egy vagy több tőketörlesztése is esedékes, de még nincs kiegyenlítve, a befolyt összeg a legkorábban esedékes kamat (ideértve a függővé tett kamatot, késedelmi kamatot, kamatjellegű jutalékot is) összegét egyenlíti ki először. A befolyt összegből a kamatok kiegyenlítése után megmaradó összeggel kell a követelés alapösszegét csökkenteni. Feladási eljárás esetén a külön törvényben meghatározott kiegyenlítési sorrendet kell figyelembe venni. Befolyt összegnek kell tekinteni a követelés kiegyenlítésekként kapott eszköz beszámítási értéke, vagyonfelosztási javaslat

szerinti értéke, szerződés szerinti, illetve számlázott értéke és a végrehajtási határozatban megállapított értéke szerinti összeget, valamint a követelés kiegyenlítéseként kapott váltó értékét a kiváltott követelés összegében, továbbá az adóssal szemben fennálló kötelezettség beszámítási értékét is. Ez utóbbi esetekben felek közötti megállapodás függvényében kell a felszámított általános forgalmi adót a — beszámításra kerülő — befolyt összeg részének tekinteni.”

(3) A Rendelet 10. §-ának (11) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(11) Az egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételei és ráfordításai közül a pénzügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódóan kapott (járó) és fizetett (fizetendő) jutalékok összegét az eredménykimutatásban a kapott (járó) jutalék- és díjbevételek, illetve a fizetett (fizetendő) jutalék és díjráfordítások között kell kimutatni. Minden egyéb pénzügyi szolgáltatási bevételt, illetve ráfordítást, amely a befektetési célú értékpapírok és részesedések eladásával, beváltásával, illetve a névérték felett és alatt vásárolt befektetési célú, kamatozó értékpapírok beszerzési ára és névértéke közötti különbség időarányos eredményként való elszámolásával, a befektetési célú, évente tőketörlesztést fizető értékpapírok törlesztéskor — a befolyt törlesztő rész és a kivezetett arányos könyv szerinti érték különbségében — elszámolt eredményével, a devizaeszközök és devizakötelezettségek ártérkelésével és pénzügyi rendezésével, a vásárolt követelés értékesítésével, vagy más ügyletből kifolyólag felmerül — beleértve a nem kamatfedezeti célú, egyéb fedezeti célra kötött határidős, opciós, valamint swap ügyletek üzleti év eredményében ilyen címen figyelembe vehető nyereségéből, illetve veszteségéből származó bevétel, illetve ráfordítás összegét is, ha az általa fedezett alapügylet (nem kereskedési célú alapügylet) eredménye is ilyen bevételként vagy ráfordításként kerül elszámolásra —, azt a pénzügyi műveletek nettó eredményében — a befektetési szolgáltatások bevételeitől és ráfordításaitól elkülönítetten — kell kimutatni az eredménykimutatásban. A valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén a nem kamatfedezeti célú egyéb fedezeti célra kötött ügylet után a tárgyévben elszámolható nyereség az egyéb pénzügyi szolgáltatás ráfordításait csökkentő tételként, a veszteség az egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételeit csökkentő tételként kerül elszámolásra.”

8. §

(1) A Rendelet 11. §-a (1) bekezdésének c) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[(1) A hitelintézetnél a befektetési szolgáltatások bevételei, illetve ráfordításai között a könyvviteli nyilvántartásokban elkülönítetten kell kimutatni:]

„c) a kereskedelmi tevékenység bevételeként, illetve ráfordításaként a forgóeszközök között kimutatott, eladási célú értékpapírok és részesedések értékesítése során felmerült árfolyamnyereség, illetve árfolyamveszteség teljes összegét — függetlenül annak pénzügyi realizálódásától —,

az ilyen értékpapírok és részesedések után elszámolt értékvesztés visszairását, illetve az értékvesztés elszámolt összegét, a forgatási célú értékpapírok kölcsönbe adásakor a kivezetett könyv szerinti érték és a kölcsönszerződés szerinti érték különbségében elszámolt eredményt, a saját számlára, kereskedési célra (nem fedezeti célra), vagy kereskedési célú alapügylet fedezete céljára kötött határidős és opciós tőzsdei, tőzsdén kívüli, valamint swap ügyletekből származó, várható vagy ténylegesen realizált árfolyamnyereség, illetve -veszteség, kamatbevétel, illetve -ráfordítás üzleti évben elszámolható összegét, fedezeti ügylet esetében feltéve, hogy az alapügylet eredménye is ilyen bevételként vagy ráfordításként kerül elszámolásra. A valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén a kereskedési célú alapügylet fedezetére kötött ügylet után a tárgyévben elszámolható nyereség a kereskedési tevékenység ráfordításait csökkentő tételként, a veszteség a kereskedési tevékenység bevételeit csökkentő tételként kerül elszámolásra.”

(2) A Rendelet 11. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) Az egyéb bevételek, illetve az egyéb ráfordítások üzleti tevékenységből jogcímen belül elkülönítetten kell az eredménykimutatásban bemutatni a nem pénzügyi és befektetési szolgáltatás bevételeit, illetve ráfordításait, valamint a Tv. 77. és 81. §-ai szerinti egyéb bevételeket és ráfordításokat. Az egyéb ráfordítások között kell elszámolni az adóssal szemben indított felszámolási eljárás és bírósági perek megelőlegezett költségeként a felszámolónak, a végrehajtónak, illetve az ügyvédnek kifizetett összegeket. Az ilyen költségek utólag befolyt összegét egyéb bevételként kell elszámolni. A nem pénzügyi és befektetési szolgáltatás bevételeként, illetve ráfordításaként kell kimutatni a pénzügyi intézmények által folytatott, a pénzügyi szolgáltatások és az (1) bekezdés szerinti tevékenységek közé nem tartozó — eseti jelleggel vagy rendszeresen végzett — tevékenységek nettó árbevételét (bevételét), illetve költségeit és ráfordításait, amelyek nem szerepelnek az eddigiekben felsorolt tételek között. A céltartalékok [ide nem értve a (8) bekezdés szerint, a függő és a biztos (jövőbeni) kötelezettségek utáni kockázati céltartalékot, valamint az általános kockázati céltartalékot] felhasználását, felszabadítását és képzését az egyéb bevételek és az egyéb ráfordítások között kell bemutatni.”

(3) A Rendelet 11. §-ának (7)—(9) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(7) A behajthatatlan saját követelés összegét egyéb ráfordításként, a behajthatatlan vásárolt követelést az egyéb pénzügyi szolgáltatás ráfordításaként kell elszámolni a követelés csökkentésével egyidejűleg. A behajthatatlannak nem minősíthető — szerződésmódosítás alapján — elengedett saját, illetve vásárolt követelések összegét rendkívüli ráfordításként kell elszámolni.

(8) Az eredménykimutatásban külön be kell mutatni — ezért az egyéb pénzügyi szolgáltatás ráfordításai, illetve az egyéb ráfordítások az eredménykimutatásban nem tar-

talmazzák — a befektetett eszközök közé tartozó, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok és tulajdoni részesedést jelentő befektetések után elszámolt, illetve a követelések után elszámolt értékvesztést, valamint a függő és a biztos (jövőbeni) kötelezettségek után elszámolt kockázati céltartalék, továbbá az általános kockázati céltartalék képzésének összegét. Az eredménykimutatásban az általános kockázati céltartalék képzésének és felhasználásának különbözetét kell bemutatni.

(9) Az eredménykimutatásban külön be kell mutatni — ezért az egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételei, illetve az egyéb bevételek az eredménykimutatásban nem tartalmazzák — a befektetett eszközök közé tartozó hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok és tulajdoni részesedést jelentő befektetések után elszámolt, illetve a követelések után elszámolt az üzleti évben visszaírt értékvesztéseknek az üzleti évi értékvesztés elszámolást meghaladó összegét, valamint a függő és a biztos (jövőbeni) kötelezettségek után képzett kockázati céltartalék, továbbá az általános kockázati céltartalék tárgyévben felhasznált, elszámolt összegét.”

(4) A Rendelet 11. §-a a következő (12) bekezdéssel egészül ki:

„(12) A valós értéken történő értékelés esetén a pénzügyi műveletek nettó eredményén belül a befektetési szolgáltatás bevételeiből, illetve ráfordításaiból a (11) bekezdésben foglaltakon túl, valamint az egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételeiből, illetve ráfordításaiból a 10. § (14) bekezdésében foglaltakon túl, külön kiemelten kell bemutatni értékelési különbözet címén a kereskedési célú pénzügyi instrumentumok tárgyévi ártértékelési különbözetének bevételként, illetve ráfordításként elszámolt összegét.”

9. §

(1) A Rendelet 12. §-a (2) bekezdésének *f)*—*g)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép, egyidejűleg a bekezdés a következő *j)* ponttal egészül ki:

[(2) A pénzügyi intézmény minden hónap utolsó napjára vonatkozóan — a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete, valamint a Magyar Nemzeti Bank részére készített évközi jelentések alátámasztása céljából — köteles eszköz- és forrásszámláit, valamint költség- és eredményzámláit lezárni, azok egyenlegét megállapítani, főkönyvi kivonatot, továbbá a 0. Nyilvántartási számlák számlaosztályban kimutatott mérlegen kívüli tételekről összesítést készíteni. A számviteli nyilvántartások havi, illetve negyedéves zárása során — a számviteli politikában is rögzítettek szerint — legalább a következő zárlati munkálatokat kell elvégezni:]

„*f)* a főkönyvi kivonat elkészítése. A főkönyvi kivonatnak tartalmaznia kell a könyvviteli számlák tárgyidőszaki nyitó egyenlegét, tartozik és követel forgalmát, valamint tárgyidőszak végi záró egyenlegét;

g) a főkönyvi számlák technikai zárása (csak az egyenleg meghatározását értve alatta). A pénzügyi intézmény a

zárlat keretében a főkönyvi számláit oly módon köteles zárni, hogy abból a Felügyelet által is ellenőrizhető legyen a tárgyidőszakban elért halmozott eredmény. A pénzügyi intézmény a főkönyvi kivonathoz kapcsolódóan köteles bemutatni számlaosztályonként a forgalmi adatok összesítését;”

„*j)* a valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén a valós értéken történő értékelés alá vont pénzügyi instrumentumok ártértékelése kapcsán az értékelési különbözetek és azok módosításának elszámolása (negyedévente, illetve havonta). Ez esetben az *i)* pontban foglalt időbeli elhatárolásokat a származékos ügyletekre nem lehet alkalmazni.”

(2) A Rendelet 12. §-a a következő (12)—(14) bekezdéssel egészül ki:

„(12) Ha a hitelintézet pénzváltási tevékenységet ügynökön keresztül végez, a pénzváltásból eredő árfolyamkülönbözet, illetve a pénzváltás céljára az ügynök rendelkezésére bocsátott valuta állományának ártértékelési eredménye a hitelintézet könyveiben jelenik meg, mint saját számlás tevékenység eredménye az egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételei, illetve ráfordításai között.

(13) A (12) bekezdés szerinti pénzváltási tevékenység elszámolása az ügynökkel kötött szerződéses megállapodástól függően az alábbi eljárások közül választott és a számviteli politikában rögzített módokon történhet:

a) a hitelintézet az ügynök rendelkezésére bocsátott pénzeszközöket az ügynökkel szembeni követelésként mutatja ki az ügyfelekkel szembeni követelések között devizanemenkénti részletezésben és a szerződésben rögzített elszámolási időszakon belül az ügynöktől kapott, a pénzváltást igazoló bizonylatok alapján naprakészen elszámolja ezen követelés számlák között a pénzváltást és a különbözethez jelentkező árfolyamnyereséget vagy árfolyamvesztéset, valamint a valutában lévő, az ügynök állományában szereplő pénzre szóló követelés általános szabályok szerinti ártértékelését és az elszámolási időszak végén a szerződésben rögzített feltételek szerint az ügynöki díj pénzügyi rendezését;

b) a hitelintézet az ügynök rendelkezésére bocsátott pénzeszközöket az ügynökkel szembeni követelésként mutatja ki az ügyfelekkel szembeni követelések között forintban, egyidejűleg a 0. Nyilvántartási számlák számlaosztályban devizanemenkénti részletezésben kimutatja a rendelkezésre bocsátott állományt, azonban az elszámolási időszakon belül az ügynöktől kapott, a pénzváltást igazoló bizonylatok, belső elszámolások alapján nem könyvel naprakészen a mérleg számlákon a pénzváltást és az ártértékelést, kizárólag a 0. Nyilvántartási számlák számlaosztályban rögzíti naponta — vagy a számviteli politikában rögzítettek szerint, ennél kisebb gyakorisággal, de legalább havonta — az ügynöknél rendelkezésre álló pénzeszközök állományában bekövetkezett változásokat összesítetten, devizanemenkénti részletezésben és az elszámolási időszak végén elszámolja a szerződésben rögzített feltételek

szerint az ügynöki díj pénzügyi rendezését, valamint az elszámolási időszak kezdetén rendelkezésre bocsátott és az elszámolási időszak végén az ügynök rendelkezése alatt álló pénzeszköz különbözetét az ügynökkel szembeni követelés növekedéseként vagy csökkenéseként és árfolyamnyereségként vagy árfolyamveszteségként.

(14) A (13) bekezdés *a)* és *b)* pontjában rögzített eljárások esetén egyaránt fennáll, hogy

a) amennyiben az ügynök az elszámolási időszak alatt a rendelkezésére bocsátott pénzeszközből a hitelintézettől valutát vásárol vagy valutát ad el részére, azt a hitelintézet egyrészt elszámolja saját számlás valuta eladásként vagy vételként, másrészt az ügynökön keresztül valutaváltásként a (13) bekezdés *a)* vagy *b)* pontja szerint;

b) amennyiben a felek megállapodása szerint az ügynök óvadékkul pénzeszközt helyez el a hitelintézetnél az elszámolási időszak alatt, azt a hitelintézet az ügyfelekkel szembeni kötelezettségeken belül köteles kimutatni;

c) az ügynök rendelkezésére — pénzváltási célra — elszámolásra adott pénzeszköz az ügynök felszámolása esetén nem tartozik bele annak felszámolási vagyonába;

d) az ügynök az elszámolási időszak alatt lebonyolított pénzváltásról tételesen vezetett nyilvántartást köteles a hitelintézetnek bemutatni és az ahhoz kapcsolódó bizonylatok egy példányát vagy hiteles másolatát, és az arról készített elszámolásokat köteles a hitelintézet rendelkezésére bocsátani;

e) amennyiben a felek megállapodása szerint, folyamatos szerződéses kapcsolatban az elszámolási időszak végén a hitelintézet az ügynöknél rendelkezésre álló pénzeszközt nem vételezi vissza, hanem pénzváltás céljára otthagyja, akkor annak állománya a következő elszámolási időszakra rendelkezésre bocsátott pénzeszköznek minősül, ehhez kapcsolódóan kezelendő az óvadékba helyezett pénzeszköz is;

f) amennyiben a felek bizonyos feltételek fennállása esetén kártérítés fizetésében állapodnak meg, akkor a hitelintézet annak összegét az egyéb bevételek vagy az egyéb ráfordítások között számolja el;

g) a pénzváltó ügynök működésének megszűnése esetén a pénzváltással összefüggő bizonylatoknak a Tv.-ben előírt határideig való megőrzéséről a megbízó hitelintézet köteles gondoskodni.”

10. §

(1) A Rendelet 13. §-ának (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) A követelések, valamint a befektetett eszközök és a forgóeszközök közé tartozó értékpapírok és részesedések, továbbá a követelések fejében átvett és készletként kimutatott vagyontárgyak után azok nyilvántartásba vétele óta elszámolt értékvesztés visszairásokkal csökkentett állományát és a követelés hátralévő, még nem törlesztett

összegét, valamint az értékpapír, a részesedés és a követelés fejében átvett, készletként kimutatott vagyontárgy beszerzési értékét a főkönyvi és az analitikus nyilvántartás keretében elkülönítetten kell nyilvántartani. A nyilvántartások összevont egyenlege mutatja az eszköz minősítés szerinti könyv szerinti értékét.”

(2) A Rendelet 13. §-a a következő (11) bekezdéssel egészül ki:

„(11) A Magyar Fejlesztési Bank Rt. a Magyar Állammal kötött árfolyamgarancia megállapodás alapján a garanciaszerződés alapjául szolgáló devizakötelezettség devizaárfolyamveszteségének térítéseként a Magyar Államtól járó összeget egyéb követelésként és az egyéb pénzügyi szolgáltatások ráfordításait csökkentő tételként, a devizaárfolyamnyereségének a Magyar Állam részére befizetendő összegét egyéb kötelezettségeként és az egyéb pénzügyi szolgáltatások bevételeit csökkentő tételként köteles elszámolni. A garanciaszerződés alapjául szolgáló devizakötelezettség után fizetendő kamatra vonatkozó devizaárfolyamveszteség térítés Magyar Államtól járó összegét egyéb követelésként és kamatráfordítást csökkentő tételként, a devizaárfolyamnyereség Magyar Állam részére befizetendő összegét egyéb kötelezettségeként és kamatráfordításként kell elszámolni.”

11. §

(1) A Rendelet 20. §-ának (2) bekezdése a következő 18. ponttal egészül ki:

[(2) Függő kötelezettségek közé tartoznak többek között:]
„18. a Tv. 3. § (8) bekezdés 14. pontjában meghatározott, egyéb eszközre vonatkozó függő kötelezettségek.”

(2) A Rendelet 20. §-ának (3) bekezdése a következő 3. ponttal egészül ki:

[(3) Biztos (jövőbeni) kötelezettségek közé tartoznak többek között:]

„3. a Tv. 3. § (8) bekezdés 15. pontjában meghatározott, egyéb eszközre vonatkozó biztos (jövőbeni) kötelezettségek.”

(3) A Rendelet 20. §-ának (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) Mérlegen kívüli követelésként kell kimutatni a Tv. 3. § (8) bekezdés 17—18. pontja szerinti függő és biztos (jövőbeni) követelések pénzeszközre és egyéb eszközre vonatkozó összegét, a pénzeszközre vonatkozóba beleértve a forintra szóló követelések mellett a 2. § 10. pontja szerinti mérlegen kívüli, devizában fennálló követelések összegét is. A pénzeszköztől eltérő egyéb eszközökre vonatkozó mérlegen kívüli tételnek minősülő kapott biztosítékok és fedezetek esetében a fedezet értékelési szabályzat alapján meghatározott értéket és abból a pénzügyi intézményt — a fennálló kintlévősége alapján — jogilag megillető értéket egyaránt be kell mutatni a kiegészítő mellékletben.”

12. §

A Rendelet 25. §-a a következő 39—40. pontokkal egészül ki:

[A kiegészítő mellékletnek a Tv. előírásain túlmenően tartalmaznia kell:]

„39. a valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén az előre jelzett ügyletek típusait, várható szerződés szerinti értékét, teljesítési időpontját, valamint a pénzügyi instrumentumok esetében alkalmazott piaci érték meghatározásának módját, ideértve a származékos ügyletek esetében alkalmazott általános értékelési eljárások, modellek leírását is és az azokhoz kapcsolódó feltételezéseket, tényezőket (így különösen: diszkont tényezők, alternatív befektetések, alternatív befektetések hozama, növekedési ráták);

40. a külföldi felettes anyavállalat esetében a konszolidált éves beszámoló elkészítése alól mentesülő köztes anyavállalatnak minősülő pénzügyi intézmény az alátartozó konszolidációs körön belüli kapcsolt vállalkozások befektetett eszközeinek, bevételeinek, tárgyévi üzleti eredményének, saját tőkéjének és foglalkoztatottai átlagos állományi létszámának összesített adatait a 26. § (6) bekezdésének *f)* pontja szerint.”

13. §

A Rendelet 26. §-a a következő (5)—(7) bekezdéssel egészül ki:

„(5) A pénzügyi intézmény anyavállalatnak minősül a Tv. 3. §-a (2) bekezdése 1. pontjában foglaltakon túlmenően abban az esetben is, ha igazgatóságának, illetve felügyelő bizottságának irányítása, illetve ellenőrzése alatt áll egy másik vállalkozás (leányvállalat) függetlenül attól, hogy azt a létesítő okiratban rögzítették-e. Ez esetben az anyavállalatnak minősülő pénzügyi intézmény és a leányvállalat közös irányítás alatt áll. Ha a közös irányítás alatt álló két vállalkozás közül az egyik hitelintézet, a másik pénzügyi vállalkozás vagy befektetési vállalkozás, akkor a Tv. 3. §-a (2) bekezdésének 1. pontja szerinti feltételek hiányában anyavállalatnak a hitelintézetet kell tekinteni. Ha a közös irányítás alatt álló mindkét vállalkozás hitelintézet, vagy az egyik biztosító intézet, akkor a Tv. 3. §-a (2) bekezdésének 1. pontja szerinti feltételek hiányában a létesítő okiratban vagy külön szerződésben kell rögzíteni az anyavállalati, illetve a leányvállalati minősítést.

(6) Az anyavállalatnak minősülő pénzügyi intézmény a külföldi fölérendelt anyavállalat esetében a Tv. 116. §-a (1) bekezdésének *a)* pontjában meghatározott feltételeken túlmenően akkor mentesíthető az összevont (konszolidált) éves beszámoló elkészítése alól, ha a következő *a)—e)* pont szerinti feltételek együttesen fennállnak:

a) a külföldi fölérendelt anyavállalat 100%-os tulajdoni hányaddal rendelkezik a mentesülő pénzügyi intézményben, vagy legalább 90%-os tulajdoni hányaddal rendelkezik és a kisebbségi tulajdonosok elfogadták a mentesítést, nem igényelik, hogy a mentesülő pénzügyi intézmény összevont (konszolidált) éves beszámolót készítsen,

b) a külföldi fölérendelt anyavállalat hitelintézet,

c) a külföldi fölérendelt anyavállalat írásban nyilatkozik arról, hogy garanciát vállal a mentesülő vállalkozás valamennyi kötelezettségéért; az erről szóló nyilatkozat szerepel a mentesülő vállalkozás éves beszámolójának kiegészítő mellékletében,

d) a mentesülő pénzügyi intézmény nem tőzsdei kibocsátó,

e) a mentesülő pénzügyi intézmény gondoskodik a fölérendelt anyavállalat által elkészített összevont (konszolidált) éves beszámoló magyar nyelvre lefordított hiteles példányának magyarországi közzétételéről,

f) a mentesülő pénzügyi intézmény éves beszámolójának kiegészítő mellékletében vagy az *e)* pont szerinti összevont (konszolidált) éves beszámoló kiegészítő mellékletében bemutatásra kerülnek a mentesülő pénzügyi intézmény alá tartozó konszolidációs körön belüli kapcsolt vállalkozások befektetett eszközeinek, bevételeinek, tárgyévi üzleti eredményének, saját tőkéjének és foglalkoztatottai átlagos állományi létszámának összesített adatai.

(7) Ha a leányvállalatnak minősülő pénzügyi intézményt az anyavállalat nem vonja be a konszolidált éves beszámoló készítésébe, mert a benne lévő részvényeket átmenetileg tartja pénzügyi megsegítés vagy átszervezés miatt, akkor a mentesülő leányvállalat éves beszámolójának kiegészítő mellékletében és az anyavállalat által készített összevont (konszolidált) éves beszámoló kiegészítő mellékletében kell információt adni a mentesítés tényéről.”

14. §

A Rendelet a 27. §-t követően a következő alcímmel és 27/A. §-sal egészül ki:

„Fióktelepek közzétételi előírásai

27/A. § (1) A külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepeként működő pénzügyi intézmény a Tv. 154/A. §-ának előírásait a (2)—(6) bekezdés figyelembevételével köteles alkalmazni.

(2) A fióktelep köteles közétetni és letétbe helyezni a külföldi székhelyű vállalkozás által a székhely szerinti tagállam jogszabályai alapján összeállított — könyvvizsgálói záradékkal ellátott — éves beszámolót, illetve összevont (konszolidált) éves beszámolót és azok vizsgálatáról szóló könyvvizsgálói jelentést magyar nyelven, hiteles fordításban.

(3) A fióktelep saját tevékenységéről a Tv., valamint e rendelet alapján készített éves beszámoló közzététele és letétbe helyezése alól mentesül, amennyiben a külföldi vállalkozás székhelye az Európai Unió valamely tagállamá-

ban található, vagy amennyiben az Európai Unió kívüli országban található, azonban az adott állam jogszabályai által előírt éves beszámoló, összevont (konszolidált) éves beszámoló készítési, könyvvizsgálati, letétbe helyezési és közzétételi kötelezettségek összhangban vannak az Európai Unió vonatkozó irányelveivel [az adott állam szerepel a Tv. 154/A. §-ának (2) bekezdése szerint a pénzügyminiszter által közzétett listán].

(4) A (3) bekezdésben előírt feltételeknek megfelelő fióktelep a (2) bekezdés szerinti közzététel teljesítése mellett köteles a saját tevékenységéről magyar jogszabályok szerint vezetett számviteli nyilvántartása és elkészített éves beszámolója könyvvizsgáló által felülvizsgált adatai alapján az alábbiakat közzétenni:

a) a fióktelepnél felmerült kapott (járó) kamatok, kamatjellegű bevételek, bevételek értékpapírokból, kapott (járó) jutalék- és díjbevételek, pénzügyi műveletek nettó eredménye, egyéb bevételek üzleti tevékenységből, általános igazgatási költségek, szokásos (üzleti) tevékenység eredménye;

b) a fióktelep dolgozóinak átlagos állományi létszáma;

c) a külföldi székhelyű vállalkozás valamennyi követelését és kötelezettségét, amely a fiókteleppel összefüggésben keletkezett, hitelintézetekkel és ügyfelekkel szembeni követelések és kötelezettségek bontásban forintban kifejezve;

d) a fióktelepnél nyilvántartott állampapírok, hitelintézetekkel és ügyfelekkel szemben keletkezett követelések, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, forgatási célú részvények és más változó hozamú értékpapírok forgatási célú és befektetési célú bontásban, hitelintézetekkel és ügyfelekkel szembeni kötelezettségek, kibocsátott értékpapírok miatt fennálló kötelezettségek, biztos (jövőbeni) kötelezettségek és pénzeszközre vonatkozó függő kötelezettségek.

(5) A (3) bekezdésben előírt feltételeknek megfelelő fióktelep köteles biztosítani, hogy saját tevékenységéről a Tv., illetve e rendelet szerint elkészített éves beszámolóját és adózási célú kimutatásait a fióktelep székhelyén az érintett felek megtekinthessék, azokról másolatot készíthessenek.

(6) A (3) bekezdésben előírt feltételeknek nem megfelelő fióktelep a (2) bekezdés szerinti közzététel teljesítése mellett köteles a saját tevékenységéről a Tv., illetve e rendelet szerint elkészített éves beszámolóját az általános szabályok szerint könyvvizsgálóval felülvizsgáltatni, letétbe helyezni és közzétenni.”

15. §

A Rendelet 28. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„28. § A pénzügyi vállalkozás e rendeletnek a következő előírásait köteles alkalmazni: 1—3. §; 4. §; 5. §

(2)—(12) bekezdés, (13) bekezdés *b)*—*c)* pontja, (14) bekezdés; 6. § (1)—(3) bekezdés, (4) bekezdés első mondata, (5)—(8) bekezdés; 7. § (1) bekezdés *a)*—*b)*, *e)*, *g)* pontja, (2) bekezdés, (3) bekezdés *a)*, *c)* pontja, (4)—(6) bekezdés, (7) bekezdés első mondata, (8)—(11) bekezdés, (14) bekezdés *a)*—*c)* pontja, (15) bekezdés *a)*, *c)* pontja, (16)—(17) bekezdés; 8. § (1), (3)—(4), (6) bekezdés; 9. § (10)—(11), (13)—(14) bekezdés; 9/A—9/F. §; 10. § (1)—(6), (8)—(14) bekezdés; 11. § (1) bekezdés *c)*, *e)* pontja, (2) bekezdés első két mondata, (3)—(12) bekezdés; 12. § (1) bekezdés, (2) bekezdés *a)*—*b)*, *e)*—*g)*, *i)*—*j)* pontja, (3)—(8), (11) bekezdés; 13. § (1), (3)—(5), (9)—(10) bekezdés; 14. § (1)—(3) bekezdés; 15. § (3)—(6) bekezdés, (10)—(15) bekezdés; 16. § (1)—(3) bekezdés, (6) bekezdés; 17. §; 20. § (1)—(7) bekezdés; 21—24. §; 25. § 2—3., 6—19., 21., 23—24., 28—33., 37—40. pontja; 26—30. §; 31. § (3), (7)—(8) bekezdés.”

16. §

A Rendelet a 28. § után a következő alcímmel és 28/A. §-sal egészül ki:

„A pénzügyi szolgáltatási tevékenységet év közben megkezdő, illetve megszüntető vállalkozások nyilvántartási kötelezettsége

28/A. § (1) Az a pénzügyi intézmény, amely év közben szerzi meg pénzügyi szolgáltatás végzésére vonatkozó engedélyét és kezdi meg pénzügyi szolgáltatási tevékenységét, azonban megalakulása óta pénzügyi szolgáltatástól eltérő tevékenységet végzett, a pénzügyi szolgáltatás végzésére jogosító engedély hatálybalépésének időpontjára vonatkozóan köteles főkönyvi számláit lezárni, leltárt és főkönyvi kivonatot készíteni.

(2) Az (1) bekezdés szerinti pénzügyi intézmény főkönyvi kivonata alapján egyidejűleg köteles az e rendelet 1. számú melléklete szerinti mérleget és 2. számú melléklete szerinti eredménykimutatást alátámasztó főkönyvi számláit megnyitni e rendelet szerinti nyilvántartások folyamatos vezetése céljára.

(3) Az (1) bekezdés szerinti pénzügyi intézmény a pénzügyi szolgáltatás végzésére jogosító engedély hatálybalépése évének mérlegfordulónapján e rendelet szerint elkészített éves beszámolója kiegészítő mellékletében köteles bemutatni, hogy a bázisadatokat hogyan rendezte át az 1. számú melléklet szerinti mérlegbe, illetve a 2. számú melléklet szerinti eredménykimutatásba.

(4) Az a pénzügyi intézmény, amely év közben szünteti meg pénzügyi szolgáltatási tevékenységét és a továbbiakban pénzügyi szolgáltatástól eltérő tevékenységet folytat, a pénzügyi szolgáltatás végzésére jogosító engedély visszavonásának időpontjára vonatkozóan köteles főkönyvi számláit lezárni, leltárt és főkönyvi kivonatot készíteni.

(5) A tevékenységét megszüntető pénzügyi intézmény egyidejűleg köteles a (4) bekezdés szerinti főkönyvi kivo-

nata alapján a Tv. vagy az általa meghatározott és felhatalmazása alapján kiadott kormányrendelet szerinti mérleget és eredménykimutatást alátámasztó főkönyvi számláit megnyitni és számviteli nyilvántartásait ennek megfelelően folyamatosan vezetni.”

17. §

A Rendelet 1. számú melléklete e rendelet 1. számú melléklete szerint, a Rendelet 2. számú melléklete e rendelet 2. számú melléklete szerint, a Rendelet 3. számú melléklete e rendelet 3. számú melléklete szerint módosul.

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

Hatálybalépés

18. §

(1) E rendelet — a (3) bekezdésben foglalt kivétellel — 2004. január 1-jén lép hatályba, rendelkezéseit először a 2004. évben induló üzleti évről készített beszámolóra kell alkalmazni.

(2) E rendelet előírásait a — (3) bekezdésben foglalt kivétellel — 2003. évi üzleti évről készített beszámolóra is alkalmazni lehet.

(3) E rendelet 13—14. §-a és 12. §-ának a Rendelet 25. §-a 40. pontját beiktató része a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napján lép hatályba azzal, hogy rendelkezéseit az Európai Közösségek jogával összhangban kell alkalmazni. A 14. § rendelkezéseit először a 2004. évi üzleti évről készített beszámolóra kell alkalmazni.

Átmeneti rendelkezések

19. §

(1) A valós értéken történő értékelésre a 2003. évi áttérés-kor e rendelet 6. §-val a Rendelet 9/F. § (1) bekezdéseként beiktatott szabályokat kell értelemszerűen alkalmazni.

(2) Az (1) bekezdés szerinti áttérés-kor a valós értéken történő értékelés alá vont pénzügyi instrumentumnak minősülő ügyletek után várható eredményeket a 2003. üzleti év mérleg fordulónapján nem lehet időbeli elhatárolásként vagy — a Rendelet 23. §-ának (2), (4)—(5) bekezdései, valamint 24. §-ának (5) bekezdése szerinti — céltartalék-ként kimutatni, azok a pénzügyi instrumentum mérlegfordulónapi értékelési különbözetében jelennek meg.

Módosuló jogszabályok

20. §

(1) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg a hitelintézetek és a pénzügyi vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségéről szóló 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet módosításáról szóló 291/2001. (XII. 26.) Korm. rendelet 23. §-ának (2) bekezdésében a „legkésőbb 2002. december 31-ig” szövegrész hatályát veszti.

(2) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg a hallgatói hitelrendszerrel és a Diákhitel Központról szóló 119/2001. (VI. 30.) Korm. rendelet a 19. §-t követően a következő alcímmel és 19/A. §-sal egészül ki:

„Diákhitel kockázati céltartalék képzése

19/A. § (1) A Diákhitel Központ Rt. a hitelezési tevékenységével kapcsolatos kockázatok fedezetére — egyéb ráfordításai között elszámolva — kockázati céltartalékot képez (a továbbiakban: diákhitel kockázati céltartalék). A diákhitel kockázati céltartalék képzése a mérleg fordulónapjával a (3) bekezdésben foglaltaknak megfelelően történik.

(2) A diákhitel kockázati céltartalékot a behajthatatlan és a 17. § (3) bekezdése alapján leírt diákhitelből eredő veszteségek ellentételezésére, a veszteség összegében — legfeljebb a céltartalék meglévő összegében — kell felhasználni az egyéb bevételek között elszámolva.

(3) A diákhitel kockázati céltartalék tárgyevi képzése a mérleg fordulónapjával a (2) bekezdésben foglalt leírásokat és céltartalék felhasználást követően — annak figyelembevételével — a ki nem egyenlített kamattartozások tőkésítését is magába foglaló hallgatói hitelek állományára az aktuárius által meghatározott és a 6. § (4) bekezdése szerinti független könyvvizsgáló által elfogadott tárgyevi kockázati szint és kockázati prémium alapján megállapított tárgyévben szükséges céltartalék szintjéig történik. Ha a diákhitel kockázati céltartalék mérleg fordulónapi állománya meghaladja a tárgyévben szükséges céltartalék szintjét, akkor a céltartalék többletet fel kell szabadítani az egyéb bevételek között elszámolva.

(4) A Diákhitel Központ Rt. a számviteli politikájában rögzíti a hallgatói hitelek (3) bekezdés szerinti tárgyevi kockázati szintjének, a kockázati prémiumnak és a diákhitel kockázati céltartalék tárgyévben szükséges szintjének az aktuárius által meghatározott, független könyvvizsgáló által elfogadott megállapítási módját.”

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,

a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter

1. számú mellékleta 238/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez**A 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet
1. számú mellékletének módosításáról**

A Rendelet 1. számú melléklete az alábbiak szerint módosul:

1. A mérleg az Eszközök „2. Állampapírok” tétel és altételei után a következő 2/A. tétellel egészül ki:
„2/A. Állampapírok értékelési különbözete”

2. A mérleg az Eszközök „3. Hitelintézetekkel szembeni követelések” tétel és altételei után a következő 3/A. tétellel egészül ki:
„3/A. Hitelintézetekkel szembeni követelések értékelési különbözete”

3. A mérleg az Eszközök „4. Ügyfelekkel szembeni követelések” tétel és altételei után a következő 4/A. tétellel egészül ki:
„4/A. Ügyfelekkel szembeni követelések értékelési különbözete”

4. A mérleg az Eszközök „5. Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, beleértve a rögzített kamatozásúakat is” tétel és altételei után a következő 5/A. tétellel egészül ki:
„5/A. Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok értékelési különbözete”

5. A mérleg az Eszközök „6. Részvények és más változó hozamú értékpapírok” tétel és altételei után a következő 6/A. tétellel egészül ki:
„6/A. Részvények és más változó hozamú értékpapírok értékelési különbözete”

6. A mérleg az Eszközök „7. Részvények, részesedések befektetési célra” tétel és altételei után a következő 7/A. tétellel egészül ki:
„7/A. Befektetési célú részvények, részesedések értékelési különbözete”

7. A mérleg az Eszközök „12. Egyéb eszközök” tétel és altételei után a következő 12/A. és 12/B. tétellel egészül ki:
12/A. Egyéb követelések értékelési különbözete
12/B. Származékos ügyletek pozitív értékelési különbözete”

8. A mérleg „Eszközök összesen” sorának tájékoztató adatai helyébe a következők lépnek:
„Ebből:

— FORGÓESZKÖZÖK
[1+2. a)+3. a)+3. ba)+3. c)+4. aa)+4. b)+5. aa)+5. ba)+6. a)+6. ba)+11+12+ a 2/A, 3/A, 4/A, 5/A, 6/A, 12/A és 12/B tételek előbbi altételekhez kapcsolódó értékei]

— BEFEKTETETT ESZKÖZÖK
[2.b)+3. bb)+4. ab)+5. ab)+5. bb)+6. bb)+7+8+9+10+ a 2/A, 3/A, 4/A, 5/A, 6/A, 7/A, 12/A és a 12/B tételek előbbi altételekhez, illetve tételhez kapcsolódó értékei]”

9. A mérleg a Források „1. Hitelintézetekkel szembeni kötelezettségek” tétel és altételei után a következő 1/A. tétellel egészül ki:

„1/A. Hitelintézetekkel szembeni kötelezettségek értékelési különbözete”

10. A mérleg a Források „2. Ügyfelekkel szembeni kötelezettségek” tétel és altételei után a következő 2/A. tétellel egészül ki:

„2/A. Ügyfelekkel szembeni kötelezettségek értékelési különbözete”

11. A mérleg a Források „4. Egyéb kötelezettségek” tétel és altételei után a következő 4/A. tétellel egészül ki:

„4/A. Származékos ügyletek negatív értékelési különbözete”

12. A mérlegben a Források „14. Értékelési tartalék” tétele a következő a)—b) altételekkel egészül ki:

„a) értékhelyesbítés értékelési tartaléka
b) valós értékelés értékelési tartaléka”

13. A mérleg „Források összesen” sorának tájékoztató adatai helyébe a következők lépnek:

„Ebből:

— RÖVID LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK

[1.a)+1. ba)+1. c)+1/A+2. aa)+2. ab)+2. ba)+2. bb)+2. c)+2/A+3. aa)+3. ba)+3. ca)+4. a)+4/A]

— HOSSZÚ LEJÁRATÚ KÖTELEZETTSÉGEK

[1.bb)+2. ac)+2. bc)+3. ab)+3. bb)+3. cb)+4. b)+7]

— SAJÁT TŐKE

[8—9+10+11 ± 12+13+14 ± 15]”

2. számú mellékleta 238/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez**A 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet
2. számú mellékletének módosításáról**

A Rendelet 2. számú melléklete az alábbiak szerint módosul:

1. A függőleges tagolású, I. eredménykimutatás „6. Pénzügyi műveletek nettó eredménye” tétele „c) befektetési szolgáltatás bevételeiből (kereskedési tevékeny-

ség bevétele)” altételének tájékoztató adatai helyébe a következők lépnek:

- „Ebből: — kapcsoló vállalkozástól
— egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozástól
— forgatási célú értékpapírok értékvesztésének visszairása
— értékelési különbözet”

2. A függőleges tagolású, I. eredménykimutatás „6. Pénzügyi műveletek nettó eredménye” tétele „d) befektetési szolgáltatás ráfordításai (kereskedési tevékenység ráfordítása)” altételének tájékoztató adatai helyébe a következők lépnek:

- „Ebből: — kapcsoló vállalkozásnak
— egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozásnak
— forgatási célú értékpapírok értékvesztése
— értékelési különbözet”

3. A vízszintes tagolású, II. eredménykimutatásban a Ráfordítások „3. Pénzügyi műveletek nettó vesztesége” tétele „b) befektetési szolgáltatás ráfordításaiból (kereskedési tevékenység ráfordítás)” altételének tájékoztató adatai helyébe a következők lépnek:

- „Ebből: — kapcsoló vállalkozásnak
— egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozásnak
— forgatási célú értékpapírok értékvesztése
— értékelési különbözet”

4. A vízszintes tagolású, II. eredménykimutatásban a Bevételek „4. Pénzügyi műveletek nettó nyeresége” tétele „b) befektetési szolgáltatás bevételeiből (kereskedési tevékenység bevétele)” altételének tájékoztató adatai helyébe a következők lépnek:

- „Ebből: — kapcsoló vállalkozástól
— egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozástól
— forgatási célú értékpapírok értékvesztésének visszairása
— értékelési különbözet”

5. A függőleges tagolású, I. eredménykimutatás „6. Pénzügyi műveletek nettó eredménye” tétele „a) egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételei” altételének tájékoztató adatai helyébe a következők lépnek:

- „Ebből: — kapcsoló vállalkozástól
— egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozástól
— értékelési különbözet”

6. A függőleges tagolású I. eredménykimutatás „6. Pénzügyi műveletek nettó eredménye” tétele „b) egyéb

pénzügyi szolgáltatás ráfordításaiból” altételének tájékoztató adatai helyébe a következők lépnek:

- „Ebből: — kapcsoló vállalkozásnak
— egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozásnak
— értékelési különbözet”

7. A vízszintes tagolású, II. eredménykimutatásban a Ráfordítások „3. Pénzügyi műveletek nettó vesztesége” tétele „a) egyéb pénzügyi szolgáltatás ráfordításaiból” altételének tájékoztató adatai helyébe a következők lépnek:

- „Ebből: — kapcsoló vállalkozásnak
— egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozásnak
— értékelési különbözet”

8. A vízszintes tagolású, II. eredménykimutatásban a Bevételek „4. Pénzügyi műveletek nettó nyeresége” tétele „a) egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételeiből” altételének tájékoztató adatai helyébe a következők lépnek:

- „Ebből: — kapcsoló vállalkozástól
— egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozástól
— értékelési különbözet”

9. A függőleges tagolású I. eredménykimutatás a következő 12/A. tétellel egészül ki:

„12/A. Általános kockázati céltartalék képzés és felhasználás különbözete”

10. A vízszintes tagolású, II. eredménykimutatásban a Ráfordítások a következő 7/A. tétellel egészül ki:

„7/A. Általános kockázati céltartalék képzés”

11. A vízszintes tagolású, II. eredménykimutatásban a Bevételek a következő 5/A. tétellel egészül ki:

„5/A. Általános kockázati céltartalék felhasználás”

3. számú melléklet

a 238/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

A 250/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet 3. számú mellékletének módosításáról

A Rendelet 3. számú melléklete az alábbiak szerint módosul:

1. Az „A” változatú cash-flow kimutatásban az „+ Egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételei (értékpapír értékvesztés visszairás kivételével)” sor helyébe a következő sor lép:

„+ Egyéb pénzügyi szolgáltatás bevételei (értékpapír értékvesztés visszairása és követelés pozitív értékelési különbözete kivételével)”

2. Az „A” változatú cash-flow kimutatásban a „+ Befektetési szolgáltatás bevételei (értékpapír értékvesztés visszairás kivételével)” sor helyébe a következő sor lép:

„+ Befektetési szolgáltatás bevételei (értékpapír értékvesztés visszairás, illetve pozitív értékelési különbözet kivételével)”

3. Az „A” változatú cash-flow kimutatásban az „+ Egyéb pénzügyi szolgáltatás ráfordításai (értékpapír értékvesztés kivételével)” sor helyébe a következő sor lép:

„+ Egyéb pénzügyi szolgáltatás ráfordításai (értékpapír értékvesztése és követelés negatív értékelési különbözete kivételével)”

4. Az „A” változatú cash-flow kimutatásban a „+ Befektetési szolgáltatás ráfordításai (értékpapír értékvesztés kivételével)” sor helyébe a következő sor lép:

„+ Befektetési szolgáltatás ráfordításai (értékpapír értékvesztése, illetve negatív értékelési különbözet kivételével)”

5. A „B” és „C” változatú cash-flow kimutatásban a Pénzforrások között a „Kötelezettségek növekedése” sor helyébe a következő sor lép:

„Kötelezettségek növekedése (értékelési különbözet nélkül)”

6. A „B” és „C” változatú cash-flow kimutatásban a Pénzforrások között a „Követelések csökkenése (értékvesztés figyelembevétele nélkül)” sor helyébe a következő sor lép:

„Követelések csökkenése (értékvesztés, illetve negatív értékelési különbözet figyelembevétele nélkül)”

7. A „B” és „C” változatú cash-flow kimutatásban a Pénzforrások között a „Forgatási célú értékpapírok és részesedések csökkenése (értékvesztés figyelembevétele nélkül)” sor helyébe a következő sor lép:

„Forgatási célú értékpapírok és részesedések csökkenése (értékvesztés, illetve negatív értékelési különbözet figyelembevétele nélkül)”

8. A „B” és „C” változatú cash-flow kimutatásban a Pénzfelhasználások között a „Kötelezettségek csökkenése” sor helyébe a következő sor lép:

„Kötelezettségek csökkenése (értékelési különbözet nélkül)”

9. A „B” és „C” változatú cash-flow kimutatásban a Pénzfelhasználások között a „Követelések növekedése (értékvesztés visszairásának figyelembevétele nélkül)” sor helyébe a következő sor lép:

„Követelések növekedése (értékvesztés visszairás, illetve pozitív értékelési különbözet figyelembevétele nélkül)”

10. A „B” és „C” változatú cash-flow kimutatásban a Pénzfelhasználások között a „Forgatási célú értékpapírok és részesedések növekedése (értékvesztés visszairás figyelembevétele nélkül)” sor helyébe a következő sor lép:

„Forgatási célú értékpapírok és részesedések növekedése (értékvesztés visszairás, illetve pozitív értékelési különbözet figyelembevétele nélkül)”

A Kormány 239/2003. (XII. 17.) Korm. rendelete

**a kockázati tőketársaságok és a kockázati tőkealapok
éves beszámoló készítési és könyvvezetési
kötelezettségének sajátosságairól szóló
216/2000. (XII. 11.) Korm. rendelet módosításáról**

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Tv.) 178. §-a (1) bekezdésének c) pontjában kapott felhatalmazás alapján a Kormány a következőket rendeli el:

1. §

A kockázati tőketársaságok és a kockázati tőkealapok éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 216/2000. (XII. 11.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 6. §-a a következő (4) bekezdéssel egészül ki:

„(4) A (2) és (3) bekezdés alkalmazása helyett a kockázati tőkebefektetéseket a Tv. 3. §-a (9) bekezdésének 7. pontja szerinti, az értékesíthető pénzügyi eszközökre vonatkozó előírásai alkalmazásával — a Tv. 59/A. §-a (7) bekezdésének c) pontjában foglaltak figyelembevételeivel — valós értéken is lehet értékelni. A valós értéken történő értékelést ez esetben negyedévente végre kell hajtani, és annak során a (3) bekezdés a) — c) pontjaiban foglaltakat is figyelembe kell venni.”

2. §

A Korm. rendelet 8. §-a a következő f) ponttal egészül ki, egyidejűleg a jelenlegi f)—h) pont jelölése g)—i) pontra változik:

[A kockázati tőketársaság és a kockázati tőkealap a kiegészítő mellékletben a Tv. előírásain túlmenően köteles bemutatni:]

„f) a kockázati tőkebefektetésekhez kapcsolódóan a tárgyévben elszámolt, illetve megszüntetett értékelési különbözet összegét, amennyiben a 6. § (4) bekezdése szerint azokat valós értéken értékelték,”

3. §

A Korm. rendelet 1. számú melléklete helyébe e rendelet 1. számú melléklete lép.

4. §

A Korm. rendelet 2. számú melléklete e rendelet 2. számú melléklete szerint módosul.

Záró rendelkezések

5. §

E rendelet 2004. január 1-jén lép hatályba azzal, hogy rendelkezéseit először a 2004. évben induló üzleti évről készített beszámolóra kell, a 2003. évi üzleti évről készített beszámolóra lehet alkalmazni.

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,
a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter

1. számú melléklet
a 239/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

[1. számú melléklet
a 216/2000. (XII. 11.) Korm. rendelethez]

A kockázati tőkealap mérlegének tagolása

ESZKÖZÖK

- A) Befektetett eszközök
- I. Tartós részesedések, értékpapírok
 1. Részvények, egyéb részesedések (kockázati tőkebefektetések)
 2. Állampapírok
 - II. Értékhelyesbítések
 - III. Értékelési különbözet
 - IV. Adott kölcsönök

- B) Forgóeszközök
- I. Készletek
 - II. Követelések
 - III. Követelések értékelési különbözete
 - IV. Származékos ügyletek pozitív értékelési különbözete
 - V. Értékpapírok
 1. Követelés fejében átvett értékpapírok
 2. Állampapírok
 - VI. Értékpapírok értékelési különbözete
 - VII. Pénzeszközök

- C) Aktív időbeli elhatárolások

FORRÁSOK

- D) Saját tőke
- I. Jegyzett tőke
 - II. Tartalék
 - III. Lekötött tartalék
 - IV. Értékelési tartalék
 1. Értékhelyesbítés értékelési tartaléka
 2. Valós értékelés értékelési tartaléka
 - V. Mérleg szerinti eredmény

- E) Céltartalékok

- F) Kötelezettségek
- I. Hátrasorolt kötelezettségek
 - II. Hosszú lejáratú kötelezettségek
 - III. Rövid lejáratú kötelezettségek
 - IV. Kötelezettségek értékelési különbözete
 - V. Származékos ügyletek negatív értékelési különbözete

- G) Passzív időbeli elhatárolások”

2. számú melléklet
a 239/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

A 216/2000. (XII. 11.) Korm. rendelet 2. számú mellékletének módosításáról

A Korm. rendelet 2. számú melléklete az alábbiak szerint módosul:

1. Az eredménykimutatás „07. Pénzügyi műveletek bevételei” szövegrésze helyébe a következő szöveg lép:
„07. Pénzügyi műveletek bevételei
Ebből: értékelési különbözet”

2. Az eredménykimutatás
 „08. Pénzügyi műveletek ráfordításai
 Ebből: értékvesztés”

szövegrésze helyébe a következő szöveg lép:

- „08. Pénzügyi műveletek ráfordításai
 Ebből: értékvesztés
 értékelési különbözet”

A Kormány 240/2003. (XII. 17.) Korm. rendelete

a kincstári elszámolások beszámolási és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól

A Kormány az államháztartásról szóló, többször módosított 1992. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Áht.) 124. §-ának (2) bekezdésének *a)*, *b)*, *f)* és *h)* pontjaiban foglalt felhatalmazás alapján a következő rendeletet alkotja:

A rendelet hatálya

1. §

(1) A rendelet hatálya kiterjed a Magyar Államkincstár (a továbbiakban: Kincstár) — Áht. 18/B. §-ában meghatározott — feladatkörébe tartozó pénzforgalmi és pénzforgalom nélkül teljesülő

- a)* kincstári ügyfelek elszámolásaira,
b) nemzetgazdasági elszámolásokra,
 és azok könyvvezetésére.

(2) Az (1) bekezdésben foglaltak együttesen kincstári beszámolásra kötelezettek.

(3) E rendelet alkalmazásában nemzetgazdasági elszámolásnak a központi költségvetés közvetlen kiadásai és bevételei minősülnek, ide nem értve a központi költségvetési szervek saját bevételeit és az azok terhére teljesített kiadásait.

Beszámolási kötelezettség

2. §

A kincstári éves beszámolási kötelezettség célja, hogy a költségvetés teljesítéséről, a költségvetési hiány finanszí-

rozásáról, a követelések és a kötelezettségek alakulásáról, valamint a pénzügyi helyzet változásáról a valóságnak megfelelő, a számvitelről szóló 2000. évi C. törvényben (a továbbiakban: Tv.) meghatározott alapelvek szerint, e rendeletben foglalt könyvvezetéssel alátámasztott információk álljanak rendelkezésre.

3. §

A kincstári éves beszámoló részei:

- a)* a központi költségvetés közvetlen bevételeinek és kiadásainak mérlege,
b) a finanszírozási mérleg,
c) a nemzetgazdasági elszámolások könyvviteli mérlege,
d) a kiegészítő melléklet.

4. §

A kincstári éves beszámoló mérlegeinek fordulónapja december 31. A mérlegeket a tárgyévét követő év május 31-éig kell elkészíteni. A kincstári éves beszámolót a Kincstár elnöke írja alá és küldi meg a pénzügyminiszter részére.

5. §

Az Áht. 18/B. §-a (1) bekezdésének *a)* pontjában előírt zárszámadás előkészítésével kapcsolatos feladat teljesítése e rendelet 3. §-ában foglaltak összeállításával valósul meg.

6. §

A központi költségvetés közvetlen bevételeinek és kiadásainak mérlegét az adott évi költségvetési törvény éves mérlege alapján kell összeállítani. A mérleg előirányzatra (eredeti és módosított) és teljesítésre vonatkozó adatokat tartalmaz.

7. §

(1) A finanszírozási mérleg tartalmazza:

- a)* a tárgyévi folyó bevételek és folyó kiadások összesített forgalmát, illetve azok egyenlegét,

b) az aktív és a passzív pénzügyi műveletek forgalmát, illetve azok egyenlegét,

c) a központi költségvetés finanszírozási igényét befolyásoló egyéb tételeket,

d) a finanszírozási célú műveletek forgalmát, illetve azok egyenlegét,

e) a kincstári pénzeszközök állományának változását.

(2) A finanszírozási mérleget az *1. számú melléklet* szerint kell összeállítani.

8. §

A nemzetgazdasági elszámolások könyvviteli mérlegét a *2. számú melléklet* szerint kell összeállítani.

9. §

A 6—8. §-ok szerinti mérlegeket a 14. § (2) bekezdése szerinti főkönyvi kivonat, valamint az analitikus és kiegészítő nyilvántartások adatai alapján kell elkészíteni.

10. §

(1) A kiegészítő melléklet számszerű adatokat és szöveges magyarázatokat tartalmaz. Ugyancsak a kiegészítő melléklet részét képezi a beszámoló adattartalmát meghatározó kitöltési tájékoztató.

(2) A kincstári éves beszámoló kiegészítő melléklete számszerű adatainak tartalmaznia kell:

a) a tárgyévi költségvetési hiány finanszírozásának, illetve a többlet felhasználásának bemutatását,

b) a központi költségvetés adósságállományának bemutatását,

c) az állam által nyújtott hitelek (vásárolt értékpapírok, lekötött betétek) állományának bemutatását,

d) a központi költségvetés követelései és kötelezettségei állományának alakulását,

e) a letétek állományának alakulását,

f) a befektetett eszközök, követelések és értékpapírok állományának és értékvesztésének alakulását,

g) a kötelezettségvállalások alakulását.

(3) A kincstári éves beszámoló kiegészítő melléklete szöveges magyarázatának legalább a következőket kell tartalmaznia:

a) a számviteli politikában és az alkalmazott értékelési eljárásokban bekövetkezett változásokat,

b) a számviteli alapelvek sajátos érvényesülését és azok indokolását,

c) minden olyan kiegészítő adatot, amely a beszámolót egyértelművé teszi, és a megbízható, valós összkép kialakításához szükséges.

11. §

(1) A tárgyévi költségvetési hiány finanszírozásának, illetve a többlet felhasználásának bemutatását a *3. számú melléklet* szerint kell elkészíteni. A melléklet finanszírozási forrásfajtánként, lejárat és hitelezőnkénti tagolásban tartalmazza a hiányt.

(2) A központi költségvetés adósságából a tőketartozás állományának alakulását a *4. számú melléklet* szerint kell összeállítani. A melléklet a központi költségvetés adósságát fajtánként, lejárat és hitelezők szerinti tagolásban tartalmazza.

(3) Az *5. számú mellékletnek* megfelelő formában kell bemutatni az állam által nyújtott hitelekből, értékpapírok vásárlásából és betétek elhelyezéséből származó követelést. A melléklet a követeléseket fajtánként, lejárat szerinti bontásban tartalmazza.

(4) A *6. számú mellékletnek* megfelelően kell kitölteni a központi költségvetés követelései és kötelezettségei állományának alakulását.

(5) A *9. számú mellékletnek* megfelelő formában kell bemutatni a letétek állományának alakulását.

(6) A *10. számú mellékletnek* megfelelő formában kell bemutatni a befektetett eszközök, követelések és értékpapírok értékvesztésének alakulását.

(7) A *11. számú melléklet* szerint kell bemutatni a kötelezettségvállalások alakulását.

Könyvvezetési kötelezettség

12. §

(1) A Kincstár az 1. §-ban meghatározott tevékenységek elszámolásait a kettős könyvvitel rendszerében vezeti. A könyvviteli nyilvántartásokban a pénzforgalmi, a pénzforgalom nélküli elszámolásokat, valamint azok eszközökre és forrásokra gyakorolt hatását a valóságnak megfelelően, folyamatosan, zárt rendszerben, áttekinthető formában kell bemutatni. A könyvviteli nyilvántartásokban az éves

költségvetésről szóló törvényben meghatározott előirányzatokat és az azokban bekövetkezett változásokat, továbbá azok teljesítését folyamatosan úgy kell rögzíteni, hogy azok az információs igényeknek megfelelően bármely időpontban megállapíthatók legyenek.

(2) A kettős könyvvitel rendszerében a gazdasági műveleteket idősoros és számlasoros elszámolásban kell feljegyezni.

(3) A kincstári éves beszámolóban a mérlegek összeállításához, valamint az államadósság és az állam által nyújtott hitelek bemutatásához szükséges információkat a számlarendnek megfelelően vezetett könyvviteli számlák, valamint a számlák adatait alátámasztó analitikus és kiegészítő nyilvántartások adatai biztosítják.

(4) A könyvviteli számlákhoz kapcsolódó, nem a Kincstár által vezetett analitikus nyilvántartás alapján, a nyilvántartást vezetőknél a Kincstár részére a *8. számú mellékletben* szereplő adatok köréről a Kincstár által meghatározott tartalommal és gyakorisággal kell adatot szolgáltatni. Az adatszolgáltatás valódiságáért — ideértve az utólagos módosításokat és egyeztetéseket is — az adatszolgáltató felelős.

Számlarend

13. §

(1) A Kincstárnak saját számlarendjét a Tv. 161. §-a alapján a (2)—(9) bekezdésekben foglaltak figyelembevételével kell összeállítania.

(2) Az 1. számlaosztály a befektetett pénzügyi eszközként kimutatott tulajdoni részesedést jelentő befektetések, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, hosszú lejáratú bankbetétek, állam által nyújtott hitelek, kölcsönök nyilvántartására szolgáló számlákat foglalja magában. A részesedések között kell kimutatni a Magyar Állam tulajdoni részesedését a Magyar Nemzeti Bank Részvénytársaságban (a továbbiakban: MNB), az Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Részvénytársaságban és a nemzetközi pénzügyi szervezetekben.

(3) A 2. számlaosztály a nemzetgazdasági elszámolások könyvviteli mérlegében a forgóeszközök között kimutatandó követelések és értékpapírok számláit tartalmazza.

(4) A 3. számlaosztályban kell kimutatni a kincstári körbe tartozók előirányzat teljesítési számláit, a pénztárak, csekkék, betétkönyvek állományát, a kincstári egységes számlát, az idegen pénzeszközök számláit, az átvezetési,

valamint az aktív pénzügyi elszámolások kimutatására szolgáló számlákat.

(5) A 4. számlaosztály tartalmazza a saját tőke, a tartalékok, a hosszú és rövid lejáratú kötelezettségek, az idegen pénzeszközök forrása számlákat, továbbá a passzív pénzügyi elszámolások kimutatására szolgáló számlákat. A hosszú lejáratú kötelezettségek között kell kimutatni a kibocsátott kárpótlási jegyek be nem váltott állományát is.

(6) A 8. számlaosztály tartalmazza a nemzetgazdasági elszámolások törvényben meghatározott kiadási és bevételi előirányzatok teljesítésének kimutatására szolgáló számlákat. A kapcsolódó előirányzatokat az analitikus nyilvántartás tartalmazza.

(7) A 0. számlaosztály azokat a nyilvántartási számlákat tartalmazza, amelyeken kimutatott tételek a tárgyévi könyvviteli mérleg adatait közvetlenül nem befolyásolják (letéti biztosítékok, kötelezettség-, kezesség- és garancia-vállalások stb.).

(8) Az 5—7. és 9. számlaosztályokban főkönyvi számlák nem nyithatók.

(9) Amennyiben a főkönyvi számlákhoz kapcsolódó analitikus nyilvántartást nem a Kincstár vezeti, akkor a számlarendnek tartalmaznia kell a nyilvántartást vezető felelősségét az adatok valódiságáért és az alkalmazott értékelési eljárásokért.

Könyvviteli zárlat

14. §

(1) A folyamatos könyvelés kiegészítésére, helyesbítésére, továbbá az egyeztetések érdekében könyvviteli zárlatot kell készíteni a számlarendben meghatározott módon és időpontig.

(2) A könyvviteli számlák adataiból legalább negyedévente a *7. számú melléklet* szerinti tartalommal főkönyvi kivonatot kell készíteni.

(3) Év közben a főkönyvi kivonat előirányzati és azok teljesítési forgalmi adatainak, negyedév végén az állományi számlákra vonatkozóan is egyezniük kell a kapcsolódó analitikus nyilvántartások zárlati adataival, függetlenül attól, hogy azokat a Kincstár vagy más szervezet vezeti.

15. §

(1) Az e rendeletben külön nem szabályozottak tekintetében a Tv., valamint az államháztartás szervezeti beszámolási és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságáról szóló 249/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet előírásait kell megfelelően alkalmazni, különösen a számviteli politikára, a (2)—(10) bekezdések figyelembevételével az értékelési szabályokra, a 13. §-ban foglaltakkal együtt a számlarendre és könyvviteli zárlatra, a bizonylati elvre és bizonylati fegyelemre, valamint a számviteli bizonylatokra vonatkozóan.

(2) A Kincstár a valutakészletét, a devizakészletét, a külföldi pénzürtékre szóló devizakövetelését és kötelezettségét — ideértve a devizában fennálló tulajdoni részesedést jelentő befektetést, valamint hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt is — annak bekerülésekor, keletkezésekor — az ügylet jellegétől függően — az MNB által közzétett hivatalos devizaárfolyamon köteles a könyveibe felvenni.

(3) A külföldön kibocsátott kötvények esetében az állomány számbavételénél a devizában kifejezett névértéknek a tranzakció napjának megfelelő, az MNB tárgynapi hivatalos devizaárfolyamán átszámított forintértéke tekintendő bekerülési értéknek.

(4) A Kincstár számlarendjében köteles szabályozni, hogy a (2)—(3) bekezdés szerinti árfolyamon — az (5) bekezdésben foglaltakon túlmenően — milyen időszakonként (naponta, havonta) értékeli át a valutakészleteit és a devizakészleteit, valamint a külföldi pénznemben fennálló követeléseit és kötelezettségeit — ideértve a devizában fennálló tulajdoni részesedést jelentő befektetést, valamint hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt is — forintértékre.

(5) A Kincstár a nemzetgazdasági elszámolások könyvvezetési mérlegében szereplő valutakészletet, devizakészletet, valamint a külföldi pénznemben fennálló követeléseket és kötelezettségeket — ideértve a devizában fennálló tulajdoni részesedést jelentő befektetést, valamint hitelviszonyt megtestesítő értékpapírt is — az MNB által közzétett, az év utolsó napján érvényes hivatalos devizaárfolyamon köteles értékelni.

(6) A (4) bekezdés miatti értékelésből eredő, valamint a külföldön kibocsátott kötvény tranzakciók adott külföldi bank kötés napján érvényes tényleges árfolyama és az (5) bekezdés szerinti árfolyam közötti különbözet elszámolására elkülönített főkönyvi számlákat kell vezetni. Év végén, a nemzetgazdasági elszámolások könyvvezetési mérlegében az árfolyam-különbözetet — kivéve a valuta-, devizakészlet árfolyam-különbözetét — tőkeváltozásként kell

kimutatni. Az MNB-nél elhelyezett hitelcélú devizabetét árfolyam-különbözetét a tőkeváltozással szemben kell elszámolni. Az elszámolás és a számlavezetés szabályait a Kincstár számlarendjében kell rögzíteni.

(7) A határidős követelések és kötelezettségek állományát, amíg a szerződésben rögzített határidő be nem következik, vagy az ügyletet le nem zárják, mérlegen kívüli tételként kell kimutatni.

(8) A devizakötelezettségek árfolyamkockázatára kötött fedezeti swap ügyletek eredménye az adott kötelezettségek állományát növeli, illetve csökkenti.

(9) A devizaadósság állomány árfolyamkockázatára kötött határidős ügyletek pénzügyileg realizált értéke az adott kötelezettségek állományát növeli, illetve csökkenti.

(10) A tulajdoni részesedést jelentő befektetéseknél, valamint a hitelviszonyt megtestesítő, egy évnél hosszabb lejáratú értékpapíroknál, követeléseknél (különös tekintettel a belföldi és külföldi kormányzati követelésekre) a Tv. 54—56. §-a szerint értékvesztést kell elszámolni. A követeléseknél az értékvesztés elszámolása nem minősül követelés elengedésnek, illetve törlésnek.

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

Hatálybalépés

16. §

(1) Ez a rendelet 2004. január 1-jén lép hatályba. A rendelkezéseit először a 2004. évi kincstári éves beszámoló összeállítása során kell alkalmazni.

(2) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti az Államháztartási Hivatal beszámolási és könyvvezetési kötelezettségéről* szóló 253/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet azzal, hogy rendelkezéseit a 2003. évről készített kincstári éves beszámolóra még alkalmazni kell.

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,

a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter

* A Magyar Köztársaság 2003. évi költségvetéséről szóló 2002. évi LXII. törvény 117. §-ának (1) bekezdése alapján az „Államháztartási Hivatal” elnevezése 2003. június 30. napjától Magyar Államkincstárra változik.

1. számú melléklet a 240/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez**Finanszírozási mérleg**

Millió forintban

BEVÉTELEK	Összeg	KIADÁSOK	Összeg
A. Pénzeszközök nyitóegyenlege			
<i>1. Összes folyó bevétel (Főösszeg)</i>		<i>2. Összes folyó kiadás (Főösszeg)</i>	
<i>3. Privatizációs bevétel</i>			
B. Központi költségvetés egyenlege (1—2+ 3)			
<i>4. Passzív pénzügyi műveletek egyenlege</i>		<i>5. Aktív pénzügyi műveletek egyenlege</i>	
4.1. Letéti bevételek		5.1. Letéti kiadások	
4.2. Függő bevételek		5.2. Függő kiadások	
4.3. Átfutó bevételek		5.3. Átfutó kiadások	
4.4. Kiegyenlítő bevételek		5.4. Kiegyenlítő kiadások	
C. Központi költségvetés finanszírozási igénye (A+B+4—5)			
<i>6. Központi költségvetés finanszírozási igényét befolyásoló egyéb bevételi tételek</i>		<i>7. Központi költségvetés finanszírozási igényét befolyásoló egyéb kiadási tételek</i>	
6.1. Államháztartás szervezeteinek finanszírozási bevételei		7.1. Államháztartás szervezeteinek finanszírozási kiadásai	
6.1.1. Egészségbiztosítási Alap bevételei		7.1.1. Egészségbiztosítási Alap kiadásai	
6.1.2. Nyugdíjbiztosítási Alap bevételei		7.1.2. Nyugdíjbiztosítási Alap kiadásai	
6.1.2.1. Nyugdíjbiztosítási Alap költségvetésébe tartozó ellátás bevételei		7.1.2.1. Nyugdíjbiztosítási Alap költségvetésébe tartozó ellátás kiadásai	
6.1.2.2. Nyugdíjbiztosítási Alapból finanszírozott nem tb. ellátás bevételei		7.1.2.2. Nyugdíjbiztosítási Alapból finanszírozott nem tb. ellátás kiadásai	
6.1.3. Önkormányzati támogatás megelőlegezésének bevételei		7.1.3. Önkormányzati támogatás megelőlegezésének kiadásai	
6.1.4. Elkülönített állami pénzalapok bevételei		7.1.4. Elkülönített állami pénzalapok kiadásai	
6.2. MNB-vel kapcsolatos finanszírozási bevételek		7.2. MNB-vel kapcsolatos finanszírozási kiadások	
6.2.1. MNB forint árfolyam kiegyenlítési tartalék túlfizetése miatti visszatérítés		7.2.1. MNB forint árfolyam kiegyenlítési tartalék veszteségének megtérítése	
6.2.2. MNB deviza értékpapír kiegyenlítési tartalék túlfizetése miatti visszatérítés		7.2.2. MNB deviza értékpapír kiegyenlítési tartalék veszteségének megtérítése	
6.2.3. MNB osztalék befizetéséből, illetve veszteségtérítésből a realizált deviza árfolyamváltozások bevételi összege		7.2.3. MNB osztalék befizetéséből, illetve veszteségtérítésből a realizált deviza árfolyamváltozások kiadási összege	
6.2.4. MNB osztalék befizetéséből, illetve veszteségtérítésből a deviza értékpapír értékesítés realizált árfolyam-különbözeteinek bevételi összege		7.2.4. MNB osztalék befizetéséből, illetve veszteségtérítésből a deviza értékpapír értékesítés realizált árfolyam-különbözeteinek kiadási összege	
6.3. Európai Unióval kapcsolatos finanszírozási bevételek		7.3. Európai Unióval kapcsolatos finanszírozási kiadások	
6.3.1. Európai Unió támogatási programok előfinanszírozásának visszatérülése		7.3.1. Európai Unió támogatási programok előfinanszírozása	
6.3.2. EU költségvetéshez való hozzájárulás finanszírozási bevétele		7.3.2. EU költségvetéshez való hozzájárulás finanszírozási kiadása	
6.3.3. EMOGA Garancia Részlegétől érkező agrártámogatás finanszírozási bevétele		7.3.3. EMOGA Garancia Részlegétől érkező agrártámogatás finanszírozási kiadása	
6.3.4. Egyéb EU tagságból eredő finanszírozási bevételek		7.3.4. Egyéb EU tagságból eredő finanszírozási kiadások	

BEVÉTELEK	Összeg	KIADÁSOK	Összeg
6.4. Szabálytalan kifizetések megtérülésének finanszírozási bevétele		7.4. Szabálytalan kifizetések finanszírozási kiadása	
6.5. Egyéb számlatulajdonosok bevételei		7.5. Egyéb számlatulajdonosok kiadásai	
D. Módosított finanszírozási igény (C+ 6—7)			
		Finanszírozási célú pénzügyi műveletek kiadásai	
		8. Bruttó adósság csökkenése	
		8.1. Korábbi évek miatt	
		8.1.1. belföldi	
		8.1.1.1. hitel-visszafizetés	
		8.1.1.2. értékpapír beváltás, visszavásárlás	
		8.1.2. külföldi	
		8.1.2.1. hitel-visszafizetés	
		8.1.2.2. értékpapír beváltás, visszavásárlás	
		8.2. Tárgyév miatt	
		8.2.1. belföldi	
		8.2.1.1. hitel-visszafizetés	
		8.2.1.2. értékpapír beváltás, visszavásárlás	
		8.2.2. külföldi	
		8.2.2.1. hitel-visszafizetés	
		8.2.2.2. értékpapír beváltás, visszavásárlás	
E. Finanszírozási igény összesen (D—8)			
Finanszírozási célú pénzügyi műveletek bevételei			
9. Bruttó adósság növekedés			
9.1. Hosszú lejáratú kötelezettség			
9.1.1. hitelfelvétel			
9.1.1.1. belföldi			
9.1.1.2. külföldi			
9.1.2. értékpapír kibocsátás			
9.2. Rövid lejáratú kötelezettség			
9.2.1. hitelfelvétel			
9.2.1.1. belföldi			
9.2.1.2. külföldi			
9.2.2. értékpapír kibocsátás			
10. Szabad pénzeszközök betétként való elhelyezésének visszavonása		11. Szabad pénzeszközök betétként való elhelyezése	
F. Finanszírozási pénzügyi műveletek egyenlege (9+10)—(8+11)			
12. Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt. pénzeszközeinek igénybevétele			
G. BEVÉTELEK ÖSSZESEN (1+3+4+6+9+10+12)		H. KIADÁSOK ÖSSZESEN (2+5+7+8+11)	
I. Pénzeszközök záróegyenlege (A+G—H)			

2. számú melléklet a 240/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez**Nemzetgazdasági elszámolások könyvviteli mérlege**

Millió forintban

ESZKÖZÖK	Előző év	Tárgy- év
----------	-------------	--------------

A) BEFEKTETETT ESZKÖZÖK

- I. Immateriális javak
- II. Tárgyi eszközök
- III. Befektetett pénzügyi eszközök
 1. Tartós részesedések
 2. Tartós hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok
 3. Állam által nyújtott tartósan adott hitelek, kölcsönök
 - 3.1. Állam által belföldre nyújtott tartósan adott hitelek, kölcsönök
 - 3.2. Állam által külföldre nyújtott tartósan adott hitelek, kölcsönök
 - 3.2.1. EU tagállam szerint
 - 3.2.2. Nem EU ország szerint
 4. Hosszú lejáratú bankbetétek
 5. Egyéb hosszú lejáratú követelések

B) FORGÓESZKÖZÖK

- II. Követelések
 2. Adósok
 - 2.1. Gazdálkodó szervezetek befizetési hátralékai
 - 2.1.1. Pénzintézetek befizetési hátralékai
 - 2.1.2. Egyéb gazdálkodó szervezetek befizetési hátralékai
 - 2.2. Fogyasztáshoz kapcsolódó adóhátralékok
 - 2.3. Lakosság befizetési hátralékai
 - 2.4. Egyéb adósok
 3. Állam által nyújtott rövid lejáratú hitelek, kölcsönök
 - 3.1. Állam által belföldre nyújtott rövid lejáratú hitelek, kölcsönök
 - 3.2. Állam által külföldre nyújtott rövid lejáratú hitelek, kölcsönök
 - 3.2.1. EU tagállam szerint
 - 3.2.2. Nem EU ország szerint
 4. Európai Unióval szemben fennálló követelések
 - 4.1. Támogatási programok miatti EU-s követelések
 - 4.2. EU költségvetésből származó visszatérítések miatti követelések
 - 4.3. EMOGA Garancia Részlegétől érkező agrártámogatás miatti követelés
 - 4.4. EU tagság miatti egyéb követelések
 5. Szabálytalan kifizetések miatti követelések
 6. Egyéb követelések
 - 6.1. Egyéb követelések belföldre
 - 6.2. Egyéb követelések külföldre
 - 6.2.1. EU tagállam szerint
 - 6.2.2. Nem EU ország szerint
 - 6.3. Állam által belföldre nyújtott tartósan adott hitelekből, kölcsönökből a mérlegfordulónapot követő egy éven belül esedékes részlet
 - 6.4. Állam által külföldre nyújtott tartósan adott hitelekből, kölcsönökből a mérlegfordulónapot követő egy éven belül esedékes részlet
- III. Értékpapírok
 1. Egyéb nem tartós részesedés
 2. Forgatási célú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok

ESZKÖZÖK	Előző év	Tárgy- év
IV. Pénzeszközök		
1. Pénztárak, csekkek, betétkönyvek		
4. Idegen pénzeszközök számlái		
5. Kincstári egységes számla		
5.1. Kincstári egységes számla forint		
5.2. Kincstári egységes számla deviza		
6. Rövid lejáratú bankbetétek		
V. Egyéb aktív pénzügyi elszámolások		
1. Költségvetési aktív függő elszámolások		
2. Költségvetési aktív átfutó elszámolások		
3. Költségvetési aktív kiegyenlítő elszámolások		
4. Költségvetésen kívüli aktív pénzügyi elszámolások		

ESZKÖZÖK ÖSSZESEN

Millió forintban

FORRÁSOK	Előző év	Tárgy- év
D) SAJÁT TŐKE		
1. Induló tőke		
2. Tőkeváltozás		
ebből: tárgyévi költségvetési hiány		
E) TARTALÉKOK		
I. Költségvetési tartalékok		
III. Finanszírozási különbözet		
F) KÖTELEZETTSÉGEK		
I. Hosszú lejáratú kötelezettségek		
1. Központi költségvetés hosszú lejáratú hitelei, kölcsönei		
1.1. Belföldi		
1.1.1. Központi költségvetés közvetlen hitele, kölcsöne		
1.1.2. Központi költségvetés átvállalt hitele, kölcsöne		
1.2. Külföldi		
1.2.1. EU tagállam szerint		
1.2.1.1. Központi költségvetés közvetlen hitele, kölcsöne		
1.2.1.2. Központi költségvetés átvállalt hitele, kölcsöne		
1.2.2. Nem EU ország szerint		
1.2.2.1. Központi költségvetés közvetlen hitele, kölcsöne		
1.2.2.2. Központi költségvetés átvállalt hitele, kölcsöne		
2. Tartozás értékpapír kibocsátásból		
2.1. Tartozás belföldi értékpapír kibocsátásból		
2.2. Tartozás külföldi értékpapír kibocsátásból		
2.2.1. EU tagállam szerint		
2.2.2. Nem EU ország szerint		
4. Egyéb hosszú lejáratú kötelezettségek		
II. Rövid lejáratú kötelezettségek		
1. Központi költségvetés rövid lejáratú hitelei, kölcsönei		
1.1. Belföldi		
1.1.1. Központi költségvetés közvetlen hitele, kölcsöne		
1.1.2. Központi költségvetés átvállalt hitele, kölcsöne		

FORRÁSOK	Előző év	Tárgy- év
----------	-------------	--------------

- 1.2. Külföldi
 - 1.2.1. EU tagállam szerint
 - 1.2.1.1. Központi költségvetés közvetlen hitele, kölcsöne
 - 1.2.1.2. Központi költségvetés átvállalt hitele, kölcsöne
 - 1.2.2. Nem EU ország szerint
 - 1.2.2.1. Központi költségvetés közvetlen hitele, kölcsöne
 - 1.2.2.2. Központi költségvetés átvállalt hitele, kölcsöne
2. Tartozás rövid lejáratú értékpapír kibocsátásból
 - 2.1. Tartozás belföldi értékpapír kibocsátásból
 - 2.2. Tartozás külföldi értékpapír kibocsátásból
 - 2.2.1. EU tagállam szerint
 - 2.2.2. Nem EU ország szerint
4. Kötelezettségek az Európai Unió felé
 - 4.1. Támogatási programok miatti EU-s kötelezettségek
 - 4.2. EU költségvetéshez való hozzájáruláshoz kapcsolódó kötelezettségek
 - 4.3. EMOGA Garancia Részlegétől érkező agrártámogatás miatti kötelezettségek
 - 4.4. EU tagság miatti egyéb kötelezettségek
 - 4.5. Szabálytalan kifizetések miatti EU-s kötelezettségek
5. Szabálytalan kifizetések miatti egyéb kötelezettségek
6. Központi költségvetés egyéb rövid lejáratú kötelezettségei
 - 6.1. Központi költségvetés adótülfizetés miatti kötelezettségei
 - 6.2. Hosszú lejáratú belföldi hitelek következő évet terhelő törlesztő részletei
 - 6.3. Hosszú lejáratú külföldi hitelek következő évet terhelő törlesztő részletei
 - 6.3.1. EU tagállam szerint
 - 6.3.2. Nem EU ország szerint
 - 6.4. Hosszú lejáratú belföldi kibocsátású értékpapírok következő évet terhelő törlesztő részletei
 - 6.5. Hosszú lejáratú külföldi kibocsátású értékpapírok következő évet terhelő törlesztő részletei
 - 6.5.1. EU tagállam szerint
 - 6.5.2. Nem EU ország szerint
7. Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek
- III. Egyéb passzív pénzügyi elszámolások
 1. Költségvetési passzív függő elszámolások
 2. Költségvetési passzív átfutó elszámolások
 3. Költségvetési passzív kiegyenlítő elszámolások
 4. Költségvetésen kívüli passzív pénzügyi elszámolások
 - 4.1. Költségvetésen kívüli letéti elszámolások
 - 4.1.1. Forintban
 - 4.1.2. Devizában
 - 4.2. Devizaszámlás ügyfelek passzív pénzügyi elszámolásai
 - 4.2.1. EU tagállam szerint
 - 4.2.2. Nem EU ország szerint
 - 4.3. Költségvetésen kívüli egyéb passzív pénzügyi elszámolások
- IV. Számlatulajdonosokkal kapcsolatos elszámolások
 1. Forintban vezetett ügyfél számlák
 2. Devizában vezetett ügyfél számlák
 - 2.1. EU tagállam szerint
 - 2.2. Nem EU ország szerint
- V. Számlatulajdonosok letéti számlái

FORRÁSOK ÖSSZESEN

3. számú melléklet a 240/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

A tárgyévi költségvetési hiány finanszírozásának bemutatása

A) A hiány finanszírozásának bemutatása forrásfajtként és hitelezők szerint

Millió forintban

A forrásfajta		A hitelező megnevezése	A hitel összege
megnevezése	összege		
<i>Hitel</i>		<i>Belföldi hitelezők</i>	
= Forinthitel		— Magyar Nemzeti Bank	
= Devizahitel		— Egyéb belföldi hitelezők	
- EU tagállam szerint		<i>Külföldi hitelezők</i>	
- Nem EU ország szerint		— Kormány,	
<i>Értékpapír</i>		= EU tagállam szerint	
— Kincstárjegy		= Nem EU ország szerint	
= Forintban kibocsátott		— Nemzetközi szervezet	
= Devizában kibocsátott		= EU tagállam szerint	
- EU tagállam szerint		= Nem EU ország szerint	
- Nem EU ország szerint		— Külföldi pénzintézet	
— Kötvény		= EU tagállam szerint	
= Forintban kibocsátott		= Nem EU ország szerint	
= Devizában kibocsátott		— Egyéb	
- EU tagállam szerint		= EU tagállam szerint	
- Nem EU ország szerint		= Nem EU ország szerint	
ÖSSZESEN		ÖSSZESEN	

B) A hiány és a lejáró adósság finanszírozásának bemutatása lejárat szerint

Millió forintban

Megnevezés	A forrásfajta összege évenként					
 évben évben évben évben évben	5 éven túli
<i>Hitel</i>						
— Éven belüli lejáratú						
— Éven túli lejáratú						
<i>Értékpapír</i>						
— Éven belüli lejáratú						
— Éven túli lejáratú						
ÖSSZESEN						

A forrás megnevezése	Bruttó adósság (folyó áron)					Bruttó adósság (a GDP százalékában)				
 évben évben évben évben évben évben évben évben évben évben
II. Rövid lejáratú kötelezettségek										
1. Külföld felé fennálló kötelezettségek										
— Kincstárjegyek										
= EU tagállam szerint										
= Nem EU ország szerint										
2. Belföld felé fennálló kötelezettségek										
— Kincstárjegyek										
— Egyéb rövid lejáratú kötelezettségek										
A KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉS BRUTTÓ ADÓSSÁGA										

B) A központi költségvetés adóssága hitelezőnként és lejárat szerint az év végén

Millió forintban

Hitelezők megnevezése	Az éven belüli	Az éven túli	Az éven belüli	Az éven túli
	hitel összege		értékpapír összege	
Belföld				
— Magyar Nemzeti Bank				
— Egyéb belföldi hitelezők				
Külföld				
— Kormány				
= EU tagállam szerint				
= Nem EU ország szerint				
— Nemzetközi szervezet				
= EU tagállam szerint				
= Nem EU ország szerint				
— Külföldi pénzintézet				
= EU tagállam szerint				
= Nem EU ország szerint				
— Egyéb				
= EU tagállam szerint				
= Nem EU ország szerint				
ÖSSZESEN				

5. számú melléklet a 240/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

Az állam által nyújtott hitelek (vásárolt értékpapírok, lekötött betétek) alakulása

A) A nyújtott hitelek eszköz fajtánként és igénybe vevők szerint

Millió forintban

Az eszközfajta		Megnevezés (hitel igénybe vevő értékpapír kibocsátó, lekötés helye)	Összeg
megnevezése	összege		
Hitelnyújtás		Belföld	
— Forinthitel		— Magyar Nemzeti Bank	
— Devizahitel		— Pénzüintézetek	
= EU tagállam szerint		— Intézményi befektetők	
= Nem EU ország szerint		— Gazdálkodó szervezetek	
— Alárendelt kölcsöntőke		— Egyéb	
Értékpapír vásárlás		Külföld	
— Forintban kibocsátott		— Kormány	
— Devizában kibocsátott		= EU tagállam szerint	
= EU tagállam szerint		= Nem EU ország szerint	
= Nem EU ország szerint		— Nemzetközi szervezet	
Betétként való elhelyezés		= EU tagállam szerint	
— Forintban		= Nem EU ország szerint	
— Devizában		— Külföldi pénzüintézet	
= EU tagállam szerint		= EU tagállam szerint	
= Nem EU ország szerint		= Nem EU ország szerint	
		— Egyéb	
		= EU tagállam szerint	
		= Nem EU ország szerint	
ÖSSZESEN		ÖSSZESEN	

B) A nyújtott hitel, vásárolt értékpapír, betétlekötés lejárat szerint

Millió forintban

Megnevezés	Az eszközfajta összege évenként						
	lejárt	... évben	... évben	... évben	... évben	... évben	5 éven túli
Nyújtott hitel							
— Éven belüli lejáratú							
— Éven túli lejáratú							
— Alárendelt kölcsöntőke							
Vásárolt értékpapír							
— Éven belüli lejáratú							
— Éven túli lejáratú							
Lekötött betétek							
— Éven belüli lejáratú							
— Éven túli lejáratú							
ÖSSZESEN							

8. számú melléklet a 240/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

A kincstári éves beszámolóhoz az analitikus nyilvántartó helyek által szolgáltatott adatok

Sor-szám	Adatszolgáltatásra kötelezett analitikus helyek	Adatok köre, illetve tartalma
1.	Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal	Az adózók állammal szembeni kötelezettségei és az adóhatóság adózókkal szembeni tartozásai adónemenként.
2.	Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága	Adó- és vámtartozások, illetve túlfizetések.
3.	Államadósság Kezelő Központ Rt.	Az állam hitelcélú devizabetétei. A központi költségvetés belföldi és külföldi hitelei, a belföldi és külföldi értékpapír kibocsátásából származó kötelezettségek.
4.	Agrár-vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány	Az állam által vállalt kezesség és viszont-garancia érvényesítéséből származó követelés és kötelezettség.
5.	Hitelgarancia Rt.	Az állam által vállalt kezesség és viszont-garancia érvényesítéséből származó követelés és kötelezettség.
6.	Gazdasági Versenyhivatal	Verseny-felügyeleti eljárási díj és bírság miatti követelés.
7.	Magyar Export Import Bank Rt.	Állami kezességbevételezésből eredő követelés, a kamatkiegyenlítési rendszer keretében fennálló követelés és kötelezettség.
8.	Magyar Exporthitel Biztosító Rt.	Kárkintlévőség devizában és forintban, egyéb állammal szembeni követelés és kötelezettség.
9.	Magyar Bányászati Hivatal	Bányajáradék miatti követelés.
10.	Központi Kárrendezési Iroda	Kibocsátott kárpótlási jegyek be nem váltott állománya.
11.	Magyar Nemzeti Bank	Állam által külföldre nyújtott, MNB által kezelt hitelek devizában és forintban. Auditált éves beszámoló az állami részesedés értékeléséhez.
12.	Állami Privatizációs és Vagyonkezelő Rt.	Hozzárendelt vagyonnal kapcsolatos állammal szembeni követelések és kötelezettségek. Auditált éves beszámoló az állami részesedés értékeléséhez.
13.	Gazdasági és Közlekedési Minisztérium	Gazdaságfejlesztési támogatások visszatérülésével, valamint az Energiagazdálkodási célirányzatba megfizetett bányajáradék-többlet befizetés teljesítésével és az Energiagazdálkodási célirányzatból folyósított támogatások kifizetésével és visszatérülésével kapcsolatos követelés, illetve kötelezettség.
14.	Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium	Környezetvédelmi bírságokkal (légszennyezési, veszélyes hulladék, természetvédelmi, zaj- és rengésvédelmi, szennyvíz) kapcsolatos követelés és kötelezettség. Környezetvédelmi támogatások visszatérülésével kapcsolatos követelés, illetve kötelezettség.
15.	Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium	Erdőfenntartási járulék, erdővédelmi és erdőgazdálkodási bírság, halgazdálkodási bevételek, vadgazdálkodási bevételek, tenyésztési hozzájárulás, lóverseny totalizátor forgalom utáni bevételek, földvédelmi járulék, földvédelmi és talajvédelmi bírságok miatti követelések, illetve kötelezettségek.
16.	Magyar Terület- és Regionális Fejlesztési Hivatal	Területfejlesztési kölcsönök visszatérülésével kapcsolatos követelés, illetve kötelezettség.
17.	Informatikai és Hírközlési Minisztérium	Távközlés-fejlesztési és frekvenciagazdálkodási támogatás visszatérülésével kapcsolatos követelés, illetve kötelezettség. Koncessziós díj miatti követelés devizában és forintban.
18.	Országos Vízügyi Főigazgatóság	Vízkészlet-járadék miatti követelés. Vízügyi támogatások visszatérülése miatti követelések, illetve kötelezettségek.
19.	Pénzügyminisztérium Nemzeti Alap	Európai Unió támogatások fel nem használt részének állománya devizában és forintban. Az Európai Unióval szembeni követelések és kötelezettségek.
20.	Pénzügyminisztérium Költségvetési és pénzügypolitikai főcsoportfőnökség	Az Európai Unió költségvetéshez való hozzájárulások, illetve visszatérítések miatti követelések és kötelezettségek.

Sor-szám	Adatszolgáltatásra kötelezett analitikus helyek	Adatok köre, illetve tartalma
21.	Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Hivatal	Az EMOGA Garancia Részlegéből érkező Európai Unió támogatások fel nem használt részének állománya devizában és forintban. Az Európai Unióval szembeni követelések és kötelezettségek.
22.	Európai Unió támogatások pénzügyi lebonyolításában, illetve ehhez kapcsolódó beszámolási és könyvvizelési kötelezettség teljesítésében részt vevő Közreműködő Szervezetek közül azon szervezetek, akik részt vesznek: a) a Strukturális Alapok, b) az ISPA/Kohéziós Alapok, c) a Közösségi kezdeményezések (INTER-REG, EQUAL), d) a Schengeni Alap, e) a SAPARD, f) a PHARE, g) a Belső politikák jogcímen nyújtott támogatások finanszírozásában.	Európai Unió támogatások fel nem használt, bankszámlán lévő állománya devizában és forintban. A kedvezményezettekkel szembeni követelés és kötelezettség.

9. számú melléklet a 240/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

A letétek állományának alakulása

Millió forintban

Megnevezés	Letéti számla egyenlege a tárgyidőszak elején	Letétek pénzforgalmi bevételei	Letétek pénzforgalmi kiadásai	Letétek nem pénzforgalmi bevételei és kiadásai	Letéti számla-egyenlege a tárgyidőszak végén
01	02	03	04	05	06 = (02+03—04 ± 05)
KESZ egyéb letéti számlái					
Forint számlán nyilvántartott bűnügyi letétek					
Forint letétek					
Devizában nyilvántartott bűnügyi letétek					
Devizában nyilvántartott zárolt valuta letétek					
Devizában nyilvántartott gyámletétek					
Devizában nyilvántartott hagyatéki letétek					
Devizaletétek					
LETÉTEK ÖSSZESEN					

A Kormány 241/2003. (XII. 17.) Korm. rendelete

a befektetési vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 251/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet módosításáról

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Tv.) 178. §-a (1) bekezdésének *b*) pontjában kapott felhatalmazás alapján — a Magyar Nemzeti Bank előzetes véleményének kikérésével — a Kormány a következőket rendeli el:

1. §

A befektetési vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 251/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 2. §-a a következő 15. ponttal egészül ki:

[E rendelet alkalmazásában]

„15. *deltaérték*: az a mutatószám, amely kifejezi, hogy az opció tárgyának piaci értékében bekövetkezett egységnyi változás mekkora változást eredményez az opció piaci értékében.”

2. §

A Rendelet a 6. § után a következő alcímmel és 6/A—6/F. §-sal egészül ki:

„Valós értéken történő értékelés

6/A. § (1) A befektetési vállalkozás a számviteli politikában köteles rendelkezni arról, hogy alkalmazza-e a valós értéken történő értékelést. Amennyiben a befektetési vállalkozás alkalmazza a valós értéken történő értékelést, akkor annak megfelelően köteles módosítani a számviteli politika 3. § (6)—(7) bekezdésében foglalt szabályzatait a valós értéken történő értékelés bevezetésének (első alkalmazásának) időpontjáig. Az olyan befektetési vállalkozások esetében, amelyek — a külön rendelet szerinti — kereskedési könyvet vezetnek, a számviteli politika módosításának legkésőbbi határideje a bevezetést követő 90. nap.

(2) A valós értéken történő értékelésre a Tv. 59/F. §-ának (2) bekezdése és e rendelet 6/F. §-ának (1) bekezdése szerint áttérő befektetési vállalkozások, a valós értéken történő értékelésre való áttérés (a valós értéken történő értékelés bevezetésének) időpontját követő harmadik év január 1-jét megelőzően a vonatkozó pénzügyi instrumentumok tekintetében nem térhetnek vissza a bekerülési értéken történő értékelésre. A Tv. 10. §-ának (2)—(3) bekezdése szerinti befektetési vállalkozások, a valós értéken történő értékelés alá vont pénzügyi instrumentumok tekintetében nem térhetnek vissza a Tv.

59/F. §-ának (3) bekezdése és e rendelet 6/F. §-ának (2) bekezdése szerint a bekerülési értéken történő értékelésre vonatkozó általános értékelési szabályokra.

(3) A valós értéken történő értékelésre a Tv. 59/A—59/F. §-aiban foglaltakat az e §-ban, valamint a 6/B—6/F. §-okban előírt rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni.

(4) A valós értéken történő értékelés szabályainak alkalmazása esetén a 6. §, a 8. §, a 13—16. § előírásait az e §-ban, valamint a 6/B—6/F. §-okban előírt rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni.

6/B. § (1) A pénzügyi eszközöknek és a pénzügyi kötelezettségeknek a Tv. 59/A. §-a (4) bekezdése szerinti besorolását azok bekerülésének napján kell végrehajtani, és az analitikus nyilvántartás vagy a főkönyvi számlák részletezésével biztosítani kell azok besorolási kategóriánkénti elkülönítését.

(2) A befektetési vállalkozások esetében a Tv. 59/A. §-a (6) bekezdésében előírtakon túl, a valós értéken történő értékelés alá vont pénzügyi instrumentumok közül a kereskedési célú pénzügyi eszköznek minősülő hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokat, tulajdoni részesedést jelentő befektetéseket és a származékos ügyleteket havonta is, a kereskedési célú követeléseket negyedévente is értékelni kell. A befektetési vállalkozás — számviteli politikában rögzített döntése szerint — a kereskedési célú követeléseket havonta is értékelheti. A havi és a negyedévenkénti értékelésekre a mérleg fordulónapjára vonatkozó értékelési szabályokat kell megfelelően alkalmazni azzal, hogy a tárgyévben elszámolt értékelési különbözet tárgyévi ellentétes irányú módosítása azzal a bevétel, ráfordítás tétellel, illetve a valós értékelés értékelési tartalékával szemben kerül elszámolásra, amellyel szemben a korábbi évközi értékelési különbözet elszámolásra került. A valós értékelés alá vont értékesíthető pénzügyi eszközök évközi értékvesztésének és értékvesztés visszairásának elszámolása esetében a valós érték értékelés időpontjában érvényes értékét kell alapul venni, annak tartós alakulását nem kell vizsgálni. Az adott pénzügyi instrumentum valós értékének meghatározási módját, az alkalmazott értékelési eljárást, valamint az értékelés során figyelembe vett tényezőket a számviteli politikában rögzíteni kell és a kiegészítő mellékletben be kell mutatni.

(3) Az értékesíthető kategóriába sorolt eszközök esetében a befektetési vállalkozás — a számviteli politikában rögzítettek szerint — dönti el, hogy az adott eszközt valós értéken vagy bekerülési értéken értékeli és azt következetesen alkalmaznia kell. Az adott eszközhöz kapcsolódóan vezetett analitikus nyilvántartásban egyértelműen rögzíteni kell, hogy az adott eszköz valós értéken történő értékelés alá vont vagy bekerülési értéken értékelendő. Az adott eszközre alkalmazott értékelési rendszert annak bevezetését követő két éven belül nem lehet megváltoztatni. Az értékesíthető pénzügyi eszköznek minősített követelések, valamint befektetési célú hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok és tulajdoni részesedést jelentő befektetések tör-

lesztéssel csökkentett bekerülési értéke alá történő értékelésére a bekerülési értéken történő értékelés általános szabályai vonatkoznak. A befektetési vállalkozások esetében alkalmazni kell azokra a 8. § (3) bekezdését és a 6. § (7)—(9) bekezdését. A törlesztésekkel csökkentett bekerülési érték fölé való értékelés a valós értékelés értékelési tartalékával szemben kerül elszámolásra.

(4) A kereskedési célúvá át nem sorolt saját követelésnek minősülő követelések, valamint a lejáratig tartott, vásárolt követelések, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok, és a valós értékelés alá nem vont értékesíthető pénzügyi eszköznek minősülő vásárolt követelések, hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok és tulajdoni részesedést jelentő befektetések értékelése a bekerülési értéken történő értékelés szabályai szerint történik. Befektetési vállalkozásoknál alkalmazni kell azokra a 8. § (3) bekezdését és a 6. § (7)—(9) bekezdését.

(5) A kereskedési célú pénzügyi eszköznek minősített követelés esetében nem alkalmazható az értékvesztésre vonatkozó elszámolási szabály. Az ilyen követelésekre nem vonatkozik a 8. § (3) bekezdése.

(6) A kereskedési célú pénzügyi eszközök közé sorolt saját, illetve vásárolt követelések törlesztéssel csökkentett bekerülési értéke fölé és alá történő értékelés értékelési különbözetét a pénzügyi műveletek egyéb bevételeként és a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításaként kell elszámolni.

(7) A kereskedési célú pénzügyi eszközök közé sorolt értékpapír (hitelviszonyt megtestesítő értékpapír és tulajdoni részesedést jelentő befektetés) után értékvesztést elszámolni nem lehet, a valós értéken történő értékelésénél azonban figyelembe vehető a 6. § (2)—(5) bekezdése. Az ilyen értékpapírok bekerülési érték fölé, illetve alá történő értékelésének értékelési különbözetét a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételein, illetve ráfordításain belül a kereskedési tevékenység bevételeként, illetve ráfordításaként kell elszámolni.

(8) Az értékesíthető pénzügyi eszközök (3) bekezdés szerinti, valamint a kereskedési célú követelések és értékpapírok (6) és (7) bekezdés szerinti értékelési különbözetét az eszközökhöz hozzárendelten, a törlesztésekkel csökkentett bekerülési értéktől elkülönítetten kell kimutatni az analitikus és a főkönyvi nyilvántartások keretében. A kereskedési célú pénzügyi eszközöknél az értékelési különbözet a törlesztésekkel csökkentett bekerülési értékkel együtt mutatja a könyv szerinti értéket.

(9) A valós értéken történő értékelés esetén a 8. § (1)—(2) bekezdésében előírt céltartalék képzési és felhasználási szabályok nem alkalmazhatók.

(10) A pénzügyi eszközök átsorolására csak az értékeléskor kerülhet sor. Az adott pénzügyi eszközt a tárgyévben vagy az azt követő évben történő értékesítésre, illetve beváltásra (lejáratra) való hivatkozással nem lehet az értékesíthető pénzügyi eszközök közül átsorolni a kereskedési célú pénzügyi eszközök közé. A lejáratig tartott pénzügyi eszközök tárgyévét követő évben esedékes törlesztő össze-

gét nem lehet — az értékelés szempontjából — a kereskedési célú vagy az értékesíthető pénzügyi eszközök közé átsorolni. Az adott pénzügyi eszközt éven belül csak egy alkalommal lehet átsorolni. A lejáratig tartott pénzügyi eszközök esetében nem minősül a Tv. 59/A. §-a (11) bekezdésének alkalmazása szempontjából — a besorolás, illetve átsorolás követelményének megítélése tekintetében — értékesítésnek a pénzügyi eszköz valódi penziós ügylet, illetve opciós kikötés nélküli határidős visszavásárlási megállapodást magában foglaló nem valódi penziós ügylet, továbbá repóügylet (beleértve az óvadéki és a szállítási repóügyletet egyaránt), értékpapír kölcsönügylet, valamint adósságrendezési eljárás keretében és gazdasági társaságba nem pénzbeli betét teljesítéseként történő átruházása, átadása. A számviteli politikában rögzíteni kell, hogy a Tv. 59/A. §-a (11) bekezdésének alkalmazása szempontjából milyen mértéket kell jelentősnek tekinteni.

(11) A valós értéken történő értékelés alá vont pénzügyi eszközök bekerülési értéken történő értékelés alá tartozó kategóriába való átsorolásakor — illetve az értékelési rendszerek közötti áttéréskor — meg kell szüntetni az értékelési különbözetet, értékesíthető pénzügyi eszközök esetében a valós értékelés értékelési tartalékával szemben, kereskedési célú pénzügyi eszközök esetében a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeivel vagy ráfordításaival, illetve a pénzügyi műveletek egyéb bevételeivel vagy egyéb ráfordításaival szemben. A tárgyidőszakban elszámolt értékelési különbözet megszüntetését a különbözet jellegétől függően bevételt vagy ráfordítást csökkentő tételként, a tárgyévét megelőző évben elszámolt értékelési különbözet megszüntetését bevételként vagy ráfordításaként kell elszámolni. Az értékelési különbözet megszüntetése után, ha az értékelés alapján indokolt, értékvesztést kell elszámolni az általános szabályok szerint.

(12) A bekerülési értéken történő értékelés alá tartozó pénzügyi eszköznek a valós értéken történő értékelés alá vonásakor — illetve az értékelési rendszerek közötti áttéréskor — meg kell szüntetni az értékvesztést az értékvesztés visszairás szabályai szerint, és el kell számolni az értékelés alapján indokolt értékelési különbözetet, értékesíthető pénzügyi eszközök esetében a valós értékelés értékelési tartalékával szemben, illetve ha a piaci értéke a bekerülési értéket nem éri el, akkor értékvesztést kell elszámolni az indokolt összegben, kereskedési célú pénzügyi eszközök esetében a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeivel vagy ráfordításaival, illetve a pénzügyi műveletek egyéb bevételeivel vagy egyéb ráfordításaival szemben.

(13) Az értékpapír kölcsön miatt fennálló kereskedési célú pénzügyi kötelezettség piaci értéke az alapul szolgáló értékpapír piaci értéke alapján kerül meghatározásra. Értékelési különbözetét a pénzügyi műveletek egyéb bevételei vagy egyéb ráfordításai között kell elszámolni.

(14) A Tv. 59/B. § (14) bekezdése szerint, a származékos leszállítási ügylet keretében beszerzett pénzügyi eszközt függetlenül attól, hogy — az 59/A. § (4) bekezdésében meghatározott — mely kategóriába kerül besorolásra, a

kötési áron kell a könyvekbe felvenni és egyidejűleg át kell értékelni valós értékére a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeivel vagy ráfordításaival szemben — ha a származékos leszállítási ügylet kereskedési célú vagy kereskedési célú ügylet fedezeti ügylete —, illetve a pénzügyi műveletek egyéb bevételeivel vagy ráfordításaival szemben, ha az ügylet fedezeti célú és az alapügylet eredménye is a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításai vagy egyéb bevételei között kerül elszámolásra, illetve a kapott kamatok és kamatjellegű bevételekkel vagy a fizetett kamatok és kamatjellegű ráfordításokkal szemben, ha az ügylet kamatfedezeti célú. Ez esetben a kötési árfolyam és az átértékelési különbözet együtt képezi a bekerülési értéket, amely megegyezik az eszköz valós értékével.

6/C. § (1) A valós értéken történő értékelés esetén a származékos ügyletekre alkalmazni kell a 13. §-t, valamint a 16. § (1)—(4), (10)—(14) bekezdését.

(2) A befektetési vállalkozásoknak a származékos ügyleteket — a 6/B. § (2) bekezdése alapján — havonta is értékelni kell.

(3) A származékos ügyletek értékelése során alkalmazott — a Tv. 3. §-a (9) bekezdésének 12. pontja szerinti — általános értékelési eljárással meghatározott valós érték — a számviteli politikában rögzítettek szerint — lehet többek között:

a) határidős ügylet esetében

aa) az ügylet tárgyának értékeléskori azonnali piaci ára (árfolyama) és a kötési ár (árfolyam) különbözete, illetve az azonnali piaci ára és a kötési ár (árfolyam) lejárat időpontjától az értékelés időpontjáig diszkontált értékének különbözete,

ab) az ügylet tárgyának értékelés időpontjában fennálló — az ügylet lejárat időpontjára vonatkoztatott — határidős ára (árfolyama) és a kötési ár (árfolyam) különbözetének a lejárat időpontjától az értékelés időpontjáig diszkontált értéke;

b) opciós ügylet esetében

ba) az a) pontban meghatározott érték, mint egyszerűsített értékelési eljárással kialakított érték, amelynek során az opció vevője (jogosultja) esetében a piaci érték alsó határa nulla (negatív érték nem lehet), az opció kiírója esetében a piaci érték felső határa a kapott opciós díj összege (ennél magasabb a piaci érték nem lehet),

bb) az opció tárgyának piaci értéke és az opció delta értékének szorzata;

c) kamat-swap ügylet esetében a változó kamat és a fix kamat hátralévő lejárat idő alatt elszámolandó különbözetei értékelés napjára diszkontált összege;

d) forint és deviza cseréjére vonatkozó swap ügylet esetében a swap ügylet határidős ügyletrésze külön értékelendő az a) pont szerint, az azonnali ügyletrésze az általános szabályok szerint kerül elszámolásra;

e) különböző devizák cseréjére vonatkozó swap ügylet esetében a swap ügylet határidős ügyletrésze külön értékelendő az a) pont szerint, az azonnali ügyletrész az általános szabályok szerint kerül elszámolásra.

(4) A (3) bekezdés szerinti értékelési eljárásokhoz szükséges piaci árfolyamok hiányában a (3) bekezdés a)—e) pontjaiban meghatározott ügyletek általános értékelési eljárásaként alkalmazható a számviteli politikában rögzített, a könyvvizsgáló által elfogadott egyéb piaci értékelési modell is.

(5) A (3) bekezdés d) és e) pontjai szerinti értékelést a kereskedési célú, valamint a 6/D. § (8) bekezdésében meghatározott swap ügyletek és azzal azonos rendeltetésű ügyletek esetében egyaránt alkalmazni kell.

(6) A (3) bekezdés szerinti származékos ügylet tárgyának piaci értéke a Tv. 3. §-a (9) bekezdésének 12. pontja szerinti valós érték, amelynek meghatározásakor figyelembe vehetők a 14. § (6) bekezdésében foglalt értékek értékelés időpontjában fennálló összegei.

(7) A származékos ügyletek pozitív értékelési különbözetét követeléseként, negatív értékelési különbözetét kötelezettségként kell elszámolni ügyletenként (szerződésenként) külön-külön és ennek megfelelően kell a mérlegben az egyéb követelések után, illetve az egyéb rövid lejáratú kötelezettségek után önálló tételként bemutatni.

(8) A kereskedési célú származékos ügyletek negatív értékelési különbözete (várható vesztesége) összegében nem lehet a 15. § (4)—(6) bekezdése és a 16. § (5) bekezdése szerinti céltartalékot képezni.

(9) A kereskedési célú származékos ügyletek értékelésekor elszámolt értékelési különbözetét és zárásakor elszámolt eredmény összegét annak jellegétől függően, nyereség esetén a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételei, illetve veszteség esetén a befektetési szolgáltatási tevékenység ráfordításai között kell elszámolni.

(10) A kereskedési célú kamat-swap ügyletek esetében a változó kamatláb és a fix kamatláb névleges tőkeösszegre vetített, az adott elszámolási időszakra vonatkozó, az értékelés időpontjáig időarányosan számított összegének különbözetét — jellegétől függően — a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeként vagy ráfordításaként kell elszámolni az aktív vagy a passzív időbeli elhatárolásokkal szemben. Egyidejűleg el kell számolni a hátralévő kamatkülönbözeteit figyelembevételével a (3) bekezdés c) pont szerint meghatározott értékelési különbözetet a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételei, illetve ráfordításai között.

(11) A kereskedési céllal kötött [nem fedezeti célú, valamint nem a 14. § (7)—(8) bekezdése szerinti] forint és deviza cseréjére vagy különböző devizák cseréjére kötött swap ügylet esetében nem lehet a 6/D. § (8) bekezdése szerinti időbeli elhatárolásokat alkalmazni, a határidős ügyletrész külön kell értékelni és elszámolni a (9) bekezdés szerint, az azonnali ügyletet az általános deviza adásvételi szabályoknak megfelelően kell elszámolni.

(12) A származékos ügyletnek minősülő opciós ügyletek esetében — függetlenül attól, hogy az ügylet kereskedési vagy fedezeti célú — a 16. § (5)—(9) bekezdése nem alkalmazható, a fizetett opciós díj az opciós jog vevőjénél az ügylet bekerülési értékének részét képezi, amely a száрма-

zékos ügylet pozitív értékelési különbözeteiként kerül elszámolásra és az ügylet zárásakor kereskedési célú ügylet esetében a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeit csökkentő tételként könyvelendő, az nem képezi részét az opciós leszállítási ügylet keretében beszerzett pénzügyi eszköz beszerzési értékének.

(13) A származékos ügyletnek minősülő opciós ügyletek esetében a kapott opciós díj a kiírónál a származékos ügylet negatív értékelési különbözeteiként kerül elszámolásra a kötelezettségek között, a pénzeszközök növekedésével egyidejűleg, amit az ügylet zárásakor kell megszüntetni a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeivel szemben.

(14) A kereskedési célú származékos ügyletek korábban elszámolt értékelési különbözeteit az ügylet zárásakor pozitív különbözet esetén a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeit csökkentő, negatív különbözet esetén a befektetési szolgáltatási tevékenység ráfordításait csökkentő tételként kell kivezetni a könyvekből.

(15) A kamat-swap ügyletet a kamat elszámolási időpontokban — illetve a kamatok időbeli elhatárolásának időpontjaiban — is értékelni és az értékelési különbözeteit módosítani kell kereskedési célú ügylet esetén a befektetési szolgáltatások bevételeivel, illetve ráfordításaival, cash-flow fedezeti ügylet esetében a valós értékelés értékelési tartalékával szemben.

6/D. § (1) A valós értéken történő értékelés esetén a fedezeti ügyleteket azok megkötésekor — illetve az értékelési rendszerek közötti áttéréskor — a Tv. 3. §-a (8) bekezdésének 10. pontjában meghatározott fedezeti ügylet csoportokba kell sorolni.

(2) A valós érték fedezeti ügyletek lehetnek kamatfedezeti célúak és egyéb — eredmény — fedezeti célú ügyletek. A valós érték fedezeti ügyletek értékelésekor elszámolt értékelési különbözet és zárásakor elszámolt eredmény összege a fedezett alapügylet (tétel) értékelésekor, illetve ügyletzárásakor elszámolt ellenkező előjelű eredményének erejéig, azt csökkentő tételként kerül elszámolásra, az azt meghaladó rész a kereskedési célú ügyletek szabályai szerint könyvelendő. A fedezeti ügylet értékeléskori és zárásakor nyereségének az alapügylet veszteségét meghaladó összegét a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételei között kell elszámolni, a fedezeti ügylet veszteségének az alapügylet nyereségét meghaladó összegét a befektetési szolgáltatási tevékenység ráfordításai között kell elszámolni.

(3) A kamatfedezeti célú valós érték fedezeti ügyletek értékelésekor elszámolt értékelési különbözet és zárásakor elszámolt eredmény összegét, ha az nyereség a fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordításokat csökkentő tételként, ha az veszteség a kapott kamatok, kamatjellegű bevételeket csökkentő tételként kell elszámolni. Az egyéb valós érték fedezeti ügyletek értékelésekor elszámolt értékelési különbözet és zárásakor elszámolt eredmény összege, ha az alapügylet kereskedési célú, akkor nyereség esetén a befektetési szolgáltatási tevékenység ráfordításait

csökkentő tételként, veszteség esetén a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeit csökkentő tételként kerül elszámolásra. Ha az alapügylet nem kereskedési célú, eredménye a pénzügyi műveletek egyéb bevételei vagy egyéb ráfordításai között kerül elszámolásra, akkor az egyéb valós érték fedezeti ügylet pozitív értékelési különbözete és zárásakor nyeresége a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításait csökkentő tételként, a negatív értékelési különbözete és zárásakor vesztesége a pénzügyi műveletek egyéb bevételeit csökkentő tételként kerül elszámolásra.

(4) Ha a 6/B. § (14) bekezdés szerinti fedezeti ügylet tárgyát képező pénzügyi instrumentumhoz kapcsolódó eredmények abban az eredménykategóriában jelennek meg, ahol az alapügylet eredménye elszámolásra kerül, akkor a fedezeti ügylet eredményének az alapügylet ellenkező előjelű eredményét meghaladó — a kereskedési célú ügyletek szabályai szerint kezelendő — részét is abban az eredménykategóriában kell elszámolni nyereségtöbblet esetén bevételeként, veszteségtöbblet esetén ráfordításként.

(5) A valós érték fedezeti ügylet zárásakor az értékelési különbözeteit meg kell szüntetni az alapügylet eredményével szemben elszámolt összeg (hatékony fedezeti rész) erejéig, pozitív értékelési különbözet esetén az ügylet jellegetől függően a fizetett kamatok, kamatjellegű ráfordítások, illetve a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításai vagy a befektetési szolgáltatási tevékenység ráfordításai között, negatív értékelési különbözet esetén a kapott kamatok, kamatjellegű bevételek, illetve a pénzügyi műveletek egyéb bevételei vagy a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételei között elszámolva. A fedezeti ügylet értékelési különbözeteinek az alapügylet eredményét meghaladó részét a kereskedési célú ügyletek értékelési különbözeteinek kivezetésére vonatkozó szabályok szerint, nyereség esetén az előző bevételek csökkentéseként, veszteség esetén az előző ráfordítások csökkentéseként kell elszámolni.

(6) Ha a valós érték fedezeti ügylet olyan alapügyletet vagy tételt fedez, amely nem tartozik a valós értékelés alá, vagy az értékesíthető pénzügyi eszközök közé lett besorolva, akkor annak elszámolását a fedezeti ügyletnek kell igazítani. Legfeljebb a fedezeti ügylet eredménye összegének erejéig, ellentétes előjellel a pénzügyi műveletek egyéb bevételeivel, illetve egyéb ráfordításaival vagy a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeivel, illetve ráfordításaival szemben el kell számolni a fedezett ügylet, tétel eredményét.

(7) Ha a valós érték fedezeti ügylet lejárat ideje rövidebb, mint az alapügylet lejárat ideje, akkor a fedezeti ügylet zárásakor jelentkező eredményének (nyereségének vagy veszteségének) a Tv. 59/E. §-ának (10) bekezdése szerinti időbeli elhatárolását az alapügylet zárásakor az alapügylet eredményét ellentételező összegként kell megszüntetni az alapügylet azzal szembeállítható ellenkező előjelű eredményének összegéig, az azt meghaladó rész a kereskedési célú ügyletek szabályai szerint kerül elszámolásra.

(8) A fedezeti célú, valamint a 14. § (7) bekezdés szerinti swap ügyleteket és a 14. § (8) bekezdése szerinti, a swap ügyletekkel azonos rendeltetésű ügyleteket kamatfedezeti célú valós érték fedezeti swap ügyletként kell kezelni, és a 6/C. § (3) bekezdés *d)* és *e)* pontja szerinti értékelés mellett — a számviteli politikában rögzített döntés szerint — alkalmazható azokra a 14. § (4) bekezdés *a)–b)* pontja szerinti, és ahhoz kapcsolódóan a 14. § (11) bekezdése szerinti időbeli elhatárolások elszámolása az értékelés és a zárás időpontjára vonatkoztatva. A 14. § (11) bekezdése szerinti időbeli elhatárolást a swap ügylet 6/C. § (3) bekezdésének *d)* és *e)* pontjai alapján elszámolt értékelési különbözet összegére is alkalmazni kell. A swap ügylet értékelési különbözetét és a kapcsolódó időbeli elhatárolásokat a swap ügylet határidős ügyletrészének zárásakor kell megszüntetni.

(9) A cash-flow fedezeti ügyletek lehetnek kamatfedezeti célú kamat-swap ügyletek, illetve előre jelzett alapügyleteket (adásvételi vagy pénzügyi ügyleteket) fedező ügyletek, továbbá áru leszállítási határidős vagy opciós alapügyleteket fedező ügyletek.

(10) A kamatfedezeti célú kamat-swap ügyletek 6/C. § (3) bekezdés *c)* pontja szerinti értékelési különbözetét a valós értékelés értékelési tartalékával szemben kell elszámolni. A fix kamat és a változó kamat adott elszámolási időszakra vonatkozó, az értékelés időpontjáig időarányosan számított összegének különbözetét, valamint az elszámolási időszakok végén és a lejárat idő végén elszámolt kamatkülönbözeteket az alapügyletként szolgáló hitel vagy betétügylet időarányos, illetve pénzügyileg rendezett kamat bevételét vagy ráfordítását ellentételező, kiegyenlítő módon kell elszámolni. Az értékelési különbözet a kamat elszámolási időpontokban — illetve a kamatok időbeli elhatárolásának időpontjaiban — módosításra és a lejárat idő végén megszüntetésre kerül a valós értékelés értékelési tartalékával szemben.

(11) Az előre jelzett ügyleteket és azok feltételeit (az ügylet fajtája, tárgya, nagyságrendje, időpontja, időtartama, egyéb feltételek) a Tv. 59/E. § (2) bekezdése szerint rögzíteni kell a fedezeti dokumentációban, valamint a fedezeti ügyletkezeléshez kapcsolódó analitikus nyilvántartásban.

(12) Az eszköz vagy kötelezettség bekerülésével járó előre jelzett ügyletet, valamint az áru leszállítási határidős vagy opciós vételi ügyletet fedező cash-flow fedezeti ügylet alapügyletei után a fedezeti ügylet lejárat ideje alatt eredményt, értékelési különbözetet nem lehet elszámolni. A fedezeti ügylet értékelési különbözetét a valós értékelés értékelési tartalékával szemben kell elszámolni. A fedezeti ügylet lejártakor az értékelési különbözetet meg kell szüntetni a valós értékelés értékelési tartalékával szemben, és az ügylet nyereségét az alapügylet kapcsán beszerzett eszköz értékét csökkentő, a kötelezettség értékét növelő tételként, a fedezeti ügylet veszteségét az alapügylet kapcsán beszerzett eszköz értékét növelő, a kötelezettség értékét csökkentő tételként kell elszámolni.

(13) Az áru leszállítási határidős vagy opciós eladási ügylet vagy áru, illetve pénzügyi eszköz eladására vonatkozó előre jelzett ügylet formájában létező alapügylet fedezetére kötött cash-flow fedezeti ügylet zárásakor az értékelési különbözetet meg kell szüntetni és a fedezeti ügylet eredményét az alapügylet eredményét ellentételező tételként kell elszámolni az alapügylet ellentétes előjelű eredményének összegéig, az azt meghaladó részt pedig a kereskedési célú ügyletekre vonatkozó szabályok szerint, jellegetől függően a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeként vagy ráfordításaként kell lekönyvelni. A fedezeti ügylet eredményét az ellentételezett összeg erejéig (a hatékony fedezet összegéig) abban az eredménykategóriában kell elszámolni, amelyben az alapügylet eredménye is elszámolásra került, amennyiben az alapügylet pénzügyi eszközre vonatkozik. Az áru eladási alapügylet esetében a fedezeti ügylet ellentétes előjelű eredményét nem lehet ellentételező tételként elszámolni a nem befektetési szolgáltatási tevékenység bevételei vagy ráfordításai között, annak összegét az alapügylet ellentétes előjelű eredményének összegéig — jellegetől függően — a pénzügyi műveletek egyéb bevételeként vagy ráfordításaként kell elszámolni.

(14) Ha a cash-flow fedezeti ügylet lejárat ideje rövidebb, mint az alapügylet lejárat ideje, akkor a fedezeti ügylet zárásakor jelentkező eredményének (nyereségének vagy veszteségének) a Tv. 59/E. §-ának (10) bekezdése szerinti időbeli elhatárolását az alapügylet zárásakor kell a (12)—(13) bekezdés szerinti elszámolással megszüntetni.

6/E. § (1) A külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezeti ügyletét a hozzárendelt külföldi gazdálkodó szervezetben lévő részesedésnek, külföldi követelésnek és külföldi kötelezettségnek (fedezett tételnek, tételeknek) a Tv. 60. § (4)—(6) és (8) bekezdése szerinti értékelésekor kell átértékelni, a valós értékelés értékelési tartalékával szemben.

(2) Az (1) bekezdés szerinti fedezeti ügylet zárásakor annak értékelési különbözetét és a fedezett tétel (tételek) értékelési különbözetét meg kell szüntetni a valós értékelés értékelési tartalékával szemben, egyidejűleg el kell számolni a fedezeti ügylet és a fedezett tétel (tételek) eredményét a pénzügyi műveletek egyéb bevételei vagy egyéb ráfordításai között egymást ellentételező tételként.

(3) Ha az (1) bekezdés szerinti fedezett tétel, tételek lejárat ideje, tartási ideje meghaladja a fedezeti ügylet lejárat idejét, akkor a fedezeti ügylet zárásához kapcsolódó (2) bekezdés szerinti elszámolást követően újabb fedezeti ügylet köthető. Ilyen esetben a fedezett tétel, tételek folyamatosan fedezettnek tekintendők és a fedezeti ügylet zárásakor a fedezett tételek értékelési különbözetként megjelenő — a valós értékelés értékelési tartalékával szemben megszüntetendő — átértékelési különbözete közvetlenül az adott devizaeszköz vagy devizakötelezettség értékét módosító tételként kerül elszámolásra az eredménnyel szemben a (2) bekezdés szerint.

(4) Ha a fedezeti ügylet egy pénzügyi eszköz leszállítására vonatkozó határidős vételi ügylet, akkor az ügylet záráskori eredménye a pénzügyi eszköz beszerzés napján valós értékre történő ártértekkelésének eredménye, amelyet a 6/B. § (14) bekezdése szerint kell elszámolni, illetve, ha az egy eszköz vagy kötelezettség bekerülésével járó előre jelzett ügyletet vagy határidős, illetve vételi opciós leszállítási ügyletet fedez, akkor a fedezeti ügylet tárgyát képező pénzügyi eszköz — ügylet záráskori — ártértekkelési eredménye az alapügyletből származó eszköz vagy kötelezettség értékét módosító tételként kerül elszámolásra.

(5) A Tv. 3. §-a (9) bekezdésének 14. pontja szerinti fedezeti hatékonyságot — a számviteli politikában rögzített módon — kötelező az értékelési időpontokban vizsgálni és annak eredményét a fedezeti dokumentációban rögzíteni. Ha a lejáratú időn belül az ügylet fedezeti jellege megszűnik, akkor azt a kereskedési célú ügyletek szabályai szerint kell elszámolni. Az előre jelzett ügyletek feltételeinek alakulását folyamatosan nyomon kell követni és annak változását a fedezeti dokumentációban rögzíteni kell.

6/F. § (1) A valós értéken történő értékelés szabályaira történő áttéréskor, az áttérés napjára (az áttérés üzleti évének első napjára) vonatkozóan nyitó rendező tételként kell elszámolni

a) a valós értéken történő értékelés alá tartozó kereskedési célú értékpapírok értékvesztésének megszüntetését — ha az nem tartozott a 6. § (2)—(6) bekezdése alá — a befektetési szolgáltatási tevékenység ráfordításainak csökkentéseként, a könyv szerinti érték áttérés napi piaci értékre történő ártértekkelését az eszközhöz rendelt értékelési különbözetben a befektetési szolgáltatások bevételeivel, illetve a befektetési szolgáltatási tevékenység ráfordításaival szemben;

b) a valós értéken történő értékelés alá tartozó kereskedési célú követelések értékvesztésének megszüntetését a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításainak csökkentéseként, a könyv szerinti érték áttérés napi piaci értékre történő ártértekkelését az eszközhöz rendelt értékelési különbözetben a pénzügyi műveletek egyéb bevételeivel, illetve a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításaival szemben;

c) a valós értéken történő értékelés alá vont értékesíthető, a befektetett eszközök között kimutatott hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok és egyéb részesedési viszonyban lévő vállalkozásban fennálló tulajdoni részesedést jelentő befektetések, valamint követelések piaci értékre történő ártértekkelését, amely ha meghaladja a bekerülési értéket, akkor az értékvesztés bekerülési értékig — illetve követelésnél a törlesztéssel csökkentett bekerülési értékig — történő visszairását a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításainak, valamint az egyéb ráfordításoknak a csökkentéseként és azt meghaladóan az eszközhöz rendelt értékelési különbözet elszámolását a valós értékelés értékelési tartalékával szemben;

d) a mérleg fordulónapjáig le nem zárt, az e) pontba nem tartozó származékos ügyletekhez kapcsolódóan a várható eredmény összegében elszámolt aktív és passzív idő-

beli elhatárolások, céltartalékok megszüntetését a pénzügyi műveletek egyéb bevételeivel és a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításaival, valamint a kapott kamatokkal és kamatjellegű bevételekkel, illetve a fizetett (fizetendő) kamatokkal és kamatjellegű ráfordításokkal, a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeivel és a befektetési szolgáltatási tevékenység ráfordításaival, az egyéb bevételekkel szemben, illetve az ügyletek ártértekkelését — a várható nyereségének vagy veszteségének elszámolását függetlenül attól, hogy fedezeti vagy nem fedezeti célú, a követelések vagy a kötelezettségek között megnyitott — származékos ügyletekhez kapcsolódó pozitív vagy negatív értékelési különbözetben a pénzügyi műveletek egyéb bevételeivel és a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításaival, valamint a kapott kamatokkal és kamatjellegű bevételekkel, illetve a fizetett (fizetendő) kamatokkal és kamatjellegű ráfordításokkal, továbbá a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeivel és a befektetési szolgáltatási tevékenység ráfordításaival szemben;

e) a mérleg fordulónapján le nem zárt cash-flow fedezeti célú, valamint külföldi gazdálkodó szervezetben lévő nettó befektetés fedezete céljából kötött származékos ügyletekhez kapcsolódóan a várható eredmény összegében elszámolt aktív és passzív időbeli elhatárolások megszüntetését a pénzügyi műveletek egyéb bevételeivel és a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításaival szemben, illetve az ügyletek ártértekkelését — a várható nyereségének vagy veszteségének elszámolását — a származékos ügyletekhez kapcsolódó pozitív vagy negatív értékelési különbözetben a valós értékelés értékelési tartalékával szemben.

(2) A valós értéken történő értékelés szabályainak alkalmazásáról a bekerülési értéken történő értékelésre vonatkozó általános értékelési szabályokra való áttérés esetén a Tv. 59/F. §-ának (3) bekezdése szerint kell eljárni.”

3. §

(1) A Rendelet 7. §-a (2) bekezdésének b) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[(2) A befektetési szolgáltatási tevékenység bevételei, illetve ráfordításai között elkülönítetten kell kimutatni:]

„b) kereskedelmi tevékenység bevételeként, illetve ráfordításaként a forgóeszközök között kimutatott, eladási célú értékpapírok eladási árában érvényesített kamatbevétel, illetve vételárában elismert — kamatbevétel csökkentő tételként elszámolt — kamatot, értékesítése során felmerült (pénzügyileg realizált, illetve időarányos) árfolyamnyereség, illetve árfolyamvesztés összegét, az ilyen értékpapírok felértékelési nyereségét, illetve értékvesztését, kamat- és osztalékbevételét, a 8. § (1) bekezdése szerinti árfolyamvesztésre képzett céltartalék felhasználását, illetve képzését, a saját számlás értékpapír kölcsönbe adás esetén a kölcsönbe adott értékpapír kivezetett könyv szerinti értéke és szerződés szerinti értéke közötti különbözet, a 8. § (2) bekezdés szerint a nyitott pozíció veszteségére

képzett céltartalék felhasználását, illetve képzését, a saját számlára, kereskedési célra (nem fedezeti célra), vagy kereskedési célú alapügylet fedezete céljára kötött határidős és opciós tőzsdei, tőzsdén kívüli, valamint swap ügyletekből származó, várható vagy ténylegesen realizált árfolyamnyereség, illetve -veszteség, kamatbevétel, illetve -ráfordítás üzleti évben elszámolható összegét, fedezeti ügylet esetében feltéve, hogy az alapügylet eredménye is ilyen bevételként vagy ráfordításként kerül elszámolásra. A valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén a kereskedési célú alapügylet fedezetére kötött ügylet után a tárgyévben elszámolható nyereség a kereskedési tevékenység ráfordításait csökkentő tételként, a veszteség a kereskedési tevékenység bevételeit csökkentő tételként kerül elszámolásra;”

(2) A Rendelet 7. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) A nem forgalmazási pénzügyi műveletek bevételein, illetve ráfordításain belül kell kimutatni:

a) a befektetett pénzügyi eszközök között kimutatott értékpapírok utáni osztalékbevétel összegét, az értékesítésük és beváltásuk során keletkező árfolyamnyereséget és veszteséget, a befektetési célú értékpapírok és az éven túli, illetve éven belüli lejáratú kölcsönök, követelések és bankbetétek utáni kamatbevételeket, a befektetési célú értékpapírok után elszámolt értékvesztés és visszairás összegét;

b) a kapott kamatok, kamatjellegű bevételek, illetve a fizetett (fizetendő) kamatok, kamatjellegű ráfordítások között a kamatfedezeti célú határidős, opciós, valamint swap ügyleteknél felmerülő, az üzleti év eredményében ilyen címen figyelembe vehető kamat- és árfolyamkülönbözetből származó kamatként elszámolt bevételt, illetve ráfordítást, ha a fedezett — nem kereskedési célú — alapügylet eredménye is kamat — vagy kamatjellegű ráfordítás —, illetve bevétel. A valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén a kamatfedezeti ügylet után a tárgyévben elszámolható nyereség kamatjellegű ráfordítást csökkentő tételként, a veszteség kamatjellegű bevételt csökkentő tételként vagy a kamatjellegű bevételt vagy kamatjellegű ráfordítást kiegyenlítő tételként kerül elszámolásra;

c) a pénzügyi műveletek egyéb bevételei, illetve egyéb ráfordításai között a nem kamatfedezeti célú, egyéb fedezeti célra kötött határidős, opciós, valamint swap ügyletek üzleti év eredményében ilyen címen figyelembe vehető nyereségéből, illetve veszteségéből származó bevétel, illetve ráfordítás összegét is, ha az általa fedezett alapügylet (nem kereskedési célú alapügylet) eredménye is ilyen bevételként vagy ráfordításként kerül elszámolásra. A valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén a nem kamatfedezeti célú egyéb fedezeti célra kötött ügylet után a tárgyévben elszámolható nyereség a pénzügyi műveletek egyéb ráfordításait csökkentő tételként, a veszteség a pénzügyi műveletek egyéb bevételeit csökkentő tételként kerül elszámolásra.”

(3) A Rendelet 7. §-a a következő (6) bekezdéssel egészül ki:

„(6) Külön kiemelten kell bemutatni értékelési különbözet címén

a) a pénzügyi műveletek egyéb bevételei, illetve egyéb ráfordításai között a kereskedési célú pénzügyi eszköznek minősülő követelések tárgyévi átértékelése során bevételként, illetve ráfordításként elszámolt értékelési különbözet összegét;

b) a befektetési szolgáltatási tevékenység bevételeiből, illetve ráfordításaiból a kereskedési célú pénzügyi eszköznek minősülő értékpapírok tárgyévi átértékelése során bevételként, illetve ráfordításként elszámolt értékelési különbözet összegét.”

4. §

A Rendelet 8. §-a (8) bekezdésének *f)–g)* pontja helyébe a következő rendelkezés lép, egyidejűleg a bekezdés a következő *k)* ponttal egészül ki:

[(8) A számviteli nyilvántartások havi, illetve negyedéves zárása során — a számviteli politikában is rögzítettek szerint — legalább a következő zárlati munkálatokat kell elvégezni:]

„*f)* a főkönyvi kivonat elkészítése. A főkönyvi kivonatnak tartalmaznia kell a könyvviteli számlák tárgyidőszaki nyitó egyenlegét, tartozik és követel forgalmát, valamint tárgyidőszak végi záró egyenlegét;

g) a főkönyvi számlák technikai zárása (csak az egyenleg meghatározását értve alatta). A befektetési vállalkozás a zárlat keretében a főkönyvi számláit oly módon köteles zárni, hogy abból a Felügyelet által is ellenőrizhető legyen a tárgyidőszakban elért halmozott eredmény. A befektetési vállalkozás a főkönyvi kivonathoz kapcsolódóan köteles bemutatni számlaosztályonként a forgalmi adatok összesítését;”

„*k)* a valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén a valós értéken történő értékelés alá vont pénzügyi instrumentumok átértékelése kapcsán az értékelési különbözetek és azok módosításának elszámolása (havonta, illetve negyedévente). Ez esetben az *i)* pontban foglalt időbeli elhatárolásokat, a *j)* pontba foglalt, valamint a 8. § (2) bekezdése szerinti céltartalékképzést és felhasználást a származékos ügyletekre nem lehet alkalmazni.”

5. §

(1) A Rendelet 17. §-ának 5. pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[A kiegészítő melléklet a Tv. előírásain túlmenően a következőket tartalmazza:]

„5. a Tv.-ben előírt tagolásban a cash-flow kimutatást (amelyben a valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén a kereskedési célú pénzügyi instrumentumok tárgyévben elszámolt értékelési különbözeteinek — elője-

lesen — összevont értékét a „Szokásos tevékenységből származó pénzeszköz-változás”-on belül 3/A. tételként kell bemutatni.”

(2) A Rendelet 17. §-a a következő 20—21. pontokkal egészül ki:

[A kiegészítő melléklet a Tv. előírásain túlmenően a következőket tartalmazza:]

„20. a valós értéken történő értékelés alkalmazása esetén az előre jelzett ügyletek típusait, várható szerződés szerinti értékét, teljesítési időpontját, valamint a pénzügyi instrumentumok esetében alkalmazott piaci érték meghatározásának módját, ideértve a származékos ügyletek esetében alkalmazott általános értékelési eljárások, modellek leírását is és az azokhoz kapcsolódó feltételezéseket, tényezőket (így különösen: diszkont tényezők, alternatív befektetések, alternatív befektetések hozama, növekedési ráták);

21. a külföldi felettes anyavállalat esetében a konszolidált éves beszámoló elkészítése alól mentesülő köztes anyavállalatnak minősülő befektetési vállalkozás az alátartozó konszolidációs körön belüli kapcsolt vállalkozások befektetett eszközeinek, bevételeinek, tárgyévi üzleti eredményének, saját tőkéjének és foglalkoztatottai átlagos állományi létszámának összesített adatait a 17/A. § (2) bekezdésének d) pontja szerint;”

6. §

A Rendelet a 17. §-t követően a következő alcímmel és 17/A. §-sal egészül ki:

„Összevont (konszolidált) éves beszámolót érintő sajátosságok

17/A. § (1) A befektetési vállalkozás anyavállalatnak minősül a Tv. 3. §-a (2) bekezdése 1. pontjában foglaltakon túlmenően abban az esetben is, ha igazgatóságának, illetve felügyelő bizottságának irányítása, illetve ellenőrzése alatt áll egy másik — pénzügyi intézménytől eltérő — vállalkozás (leányvállalat) függetlenül attól, hogy azt a létesítő okiratban rögzítették-e. Ez esetben az anyavállalatnak minősülő befektetési vállalkozás és a leányvállalat közös irányítás alatt áll. Ha a közös irányítás alatt álló két vállalkozás közül az egyik befektetési vállalkozás, a másik hitelintézet akkor a Tv. 3. §-a (2) bekezdésének 1. pontja szerinti feltételek hiányában anyavállalatnak a hitelintézetet kell tekinteni. Ha a közös irányítás alatt álló mindkét vállalkozás befektetési vállalkozás, vagy az egyik biztosító intézet vagy pénzügyi vállalkozás akkor a Tv. 3. §-a (2) bekezdésének 1. pontja szerinti feltételek hiányában a létesítő okiratban vagy külön szerződésben kell rögzíteni az anyavállalati, illetve a leányvállalati minősítést.

(2) Az anyavállalatnak minősülő befektetési vállalkozás a külföldi fölérendelt anyavállalat esetében a Tv. 116. §-a (1) bekezdésének a) pontjában meghatározott feltételeken túlmenően akkor mentesíthető az összevont (konszo-

lidált) éves beszámoló elkészítése alól, ha a következő a)—d) pont szerinti feltételek együttesen fennállnak:

a) a külföldi fölérendelt anyavállalat 100%-os tulajdoni hányaddal rendelkezik a mentesülő befektetési vállalkozásban, vagy legalább 90%-os tulajdoni hányaddal rendelkezik és a kisebbségi tulajdonosok elfogadták a mentesítést, nem igényelik, hogy a mentesülő befektetési vállalkozás összevont (konszolidált) éves beszámolót készítsen,

b) a mentesülő befektetési vállalkozás nem tőzsdei kibocsátó,

c) a mentesülő befektetési vállalkozás gondoskodik a fölérendelt anyavállalat által elkészített összevont (konszolidált) éves beszámoló magyar nyelvre lefordított hiteles példányának magyarországi közzétételéről,

d) a mentesülő befektetési vállalkozás éves beszámolójának kiegészítő mellékletében vagy a c) pont szerinti összevont (konszolidált) éves beszámoló kiegészítő mellékletében bemutatásra kerülnek a mentesülő befektetési vállalkozás alá tartozó konszolidációs körön belüli kapcsolt vállalkozások befektetett eszközeinek, bevételeinek, tárgyévi üzleti eredményének, saját tőkéjének és foglalkoztatottai átlagos állományi létszámának összesített adatai.

(3) Ha a leányvállalatnak minősülő befektetési vállalkozást az anyavállalat nem vonja be, mert a benne lévő részvényeket átmenetileg tartja pénzügyi megsegítés, vagy átszervezés miatt, akkor a mentesülő leányvállalat éves beszámolójának kiegészítő mellékletében és az anyavállalat által készített összevont (konszolidált) éves beszámoló kiegészítő mellékletében kell információt adni a mentesítés tényéről.”

7. §

A Rendelet a 18. § után a következő alcímmel és 18/A. §-sal egészül ki:

„A befektetési szolgáltatási tevékenységet év közben megkezdő, illetve megszüntető vállalkozások nyilvántartási kötelezettsége

18/A. § (1) Az a befektetési vállalkozás, amely év közben szerzi meg befektetési szolgáltatási tevékenység végzésére vonatkozó engedélyét és kezdi meg befektetési szolgáltatási tevékenységét, azonban megalakulása óta befektetési szolgáltatástól eltérő tevékenységet végzett, a befektetési szolgáltatási tevékenység végzésére jogosító engedély hatálybalépésének időpontjára vonatkozóan köteles főkönyvi számláit lezárni, leltárt és főkönyvi kivonatot készíteni.

(2) Az (1) bekezdés szerinti befektetési vállalkozás főkönyvi kivonata alapján egyidejűleg köteles az e rendelet 1. számú melléklete szerinti mérleget és 2. számú melléklete szerinti eredménykimutatást alátámasztó főkönyvi számláit megnyitni e rendelet szerinti nyilvántartások folyamatos vezetése céljára.

(3) Az (1) bekezdés szerinti befektetési vállalkozás a befektetési szolgáltatás végzésére jogosító engedély hatálybalépése évének mérlegfordulónapján e rendelet szerint elkészített éves beszámolója kiegészítő mellékletében köteles bemutatni, hogy a bázis adatokat hogyan rendezte át az 1. számú melléklet szerinti mérlegbe, illetve a 2. számú melléklet szerinti eredménykimutatásba.

(4) Az a befektetési vállalkozás, amely év közben szüneti meg befektetési szolgáltatási tevékenységét és a továbbiakban befektetési szolgáltatástól eltérő tevékenységet folytat, a befektetési szolgáltatási tevékenység végzésére jogosító engedély visszavonásának időpontjára vonatkozóan köteles főkönyvi számláit lezárni, leltárt és főkönyvi kivonatot készíteni.

(5) A tevékenységét megszüntető befektetési vállalkozás egyidejűleg köteles a (4) bekezdés szerinti főkönyvi kivonata alapján a Tv., vagy az általa meghatározott és felhatalmazása alapján kiadott kormányrendelet szerinti mérleget és eredménykimutatást alátámasztó főkönyvi számláit megnyitni és számviteli nyilvántartásait ennek megfelelően folyamatosan vezetni.”

8. §

A Rendelet 1. számú melléklete e rendelet *1. számú melléklete* szerint, a Rendelet 2. számú melléklete e rendelet *2. számú melléklete* szerint módosul, egyidejűleg a Rendelet 3. számú mellékletében a 2. pontban a „Konszolidációból adódó (számított) társasági adókövetelés” tétel számozása 10-ről 12-re, az 5. pontban a „Konszolidálásból adódó (számított) társasági adó tartozás” tétel számozása 13-ról 15-re változik.

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

Hatálybalépés

9. §

(1) E rendelet — a (3) bekezdésben foglalt kivétellel — 2004. január 1-jén lép hatályba, rendelkezéseit először a 2004. évben induló üzleti évről készített beszámolóra kell alkalmazni.

(2) E rendelet előírásait a — (3) bekezdésben foglalt kivétellel — 2003. évi üzleti évről készített beszámolóra is alkalmazni lehet.

(3) E rendelet 6. §-a és 5. §-a (2) bekezdésének a Rendelet 17. §-a 21. pontját beiktató része a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napján lép hatályba azzal, hogy rendelkezéseit az Európai Közösségek jogával összhangban kell alkalmazni.

Átmeneti rendelkezések

10. §

(1) A valós értéken történő értékelésre a 2003. évi áttéréskor e rendelet 2. §-ával a Rendelet 6/F. § (1) bekezdéseként beiktatott szabályokat kell értelemszerűen alkalmazni.

(2) Az (1) bekezdés szerinti áttéréskor a valós értéken történő értékelés alá vont pénzügyi instrumentumnak minősülő ügyletek után várható eredményeket a 2003. üzleti év mérleg fordulónapján nem lehet időbeli elhatárolásként vagy — a Rendelet 15. §-ának (4)—(6) bekezdései, valamint 16. §-ának (5) bekezdése szerinti — céltartalékként kimutatni, azok a pénzügyi instrumentum mérlegfordulónapi értékelési különbözetében jelennek meg.

Módosuló jogszabályok

11. §

E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg a befektetési vállalkozások éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségéről szóló 251/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet módosításáról szóló 292/2001. (XII. 26.) Korm. rendelet 17. §-ának (1) bekezdésében a „— legkésőbb 2002. december 31-ig —” szövegrész hatályát veszti.

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,
a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter

1. számú melléklet

a 241/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

A 251/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet 1. számú mellékletének módosításáról

A Rendelet 1. számú melléklete az alábbiak szerint módosul:

1. A mérlegben „B) Forgóeszközök” mérlegfőcsoport „II. Követelések” mérlegcsoportjának tagolása a következő 10—11. ponttal egészül ki:

[II. Követelések]

„10. Követelések értékelési különbözete

11. Származékos ügyletek pozitív értékelési különbözete”

2. Az „A” változatú mérleg „D) Saját tőke”, illetve a „B” változatú mérleg „J) Saját tőke” mérlegfőcsoportjának VI. Értékelési tartalék mérlegcsoportja a következő mérlegtételekkel egészül ki:

[VI. Értékelési tartalék]

„1. Értékhelyesbítés értékelési tartaléka

2. Valós értékelés értékelési tartaléka”

3. Az „A” változatú mérleg „F) Kötelezettségek” mérlegfőcsoport „III. Rövid lejáratú kötelezettségek” mérlegcsoportjának, valamint a „B” változatú mérleg „D) Egy éven belül esedékes kötelezettségek” mérlegfőcsoportjának tagolása a következő 13—14. ponttal egészül ki:

- „13. Kötelezettségek értékelési különbözete
14. Származékos ügyletek negatív értékelési különbözete”

2. számú melléklet

a 241/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

A 251/2000. (XII. 24.) Korm. rendelet 2. számú mellékletének módosításáról

A Rendelet 2. számú melléklete az alábbiak szerint módosul:

Az eredménykimutatás „01. Befektetési szolgáltatási tevékenység bevételei”, „02. Befektetési szolgáltatási tevékenység ráfordításai”, „10. Pénzügyi műveletek egyéb bevételei”, valamint a „14. Pénzügyi műveletek egyéb ráfordításai” tétele a következők tájékoztató adattal egészül ki:
„Ebből: — értékelési különbözet”

A Kormány 242/2003. (XII. 17.) Korm. rendelete

a Magyar Nemzeti Bank éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 221/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet módosításáról

A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Tv.) 178. §-a (1) bekezdésének *b*) pontjában kapott felhatalmazás alapján — a jegybanki funkció sajátosságaira tekintettel —, a Magyar Nemzeti Bank véleményének előzetes kikérésével, a Kormány a következőket rendeli el:

1. §

(1) A Magyar Nemzeti Bank éves beszámoló készítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 221/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Rendelet) 4. §-ának (3) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(3) Az egyéb követelések között úton levő tételként kell nyilvántartani — tartozik egyenleg esetén — a posta pénzforgalmi közvetítő tevékenységével kapcsolatos, valamint a giro elszámolásával összefüggő tételeket.”

(2) A Rendelet 4. §-a (4) bekezdésének *a*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[(4) Az arany- és devizatartalékok között kell kimutatni:]
„*a*) a jegybanki célú aranykészletet, kivéve az érmevevésre szolgáló aranykészletet.”

(3) A Rendelet 4. §-a (4) bekezdése *d*) pontjának 3. alpontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[(4) Az arany- és devizatartalékok között kell kimutatni:]
d) „*rendben lévő*” minősítés esetén a konvertibilis és likvid devizaeszköznek minősülő]

„3. devizatartalék kezelési céllal vásárolt külföldi értékpapírok állományát, beleértve az ilyen értékpapírok 13. § (3) bekezdés szerint kölcsönbeadott állományát is.”

(4) A Rendelet 4. §-ának (8) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(8) Aktív időbeli elhatárolásként kell kimutatni a mérleg fordulónapjáig járó, a mérlegfordulónap és a mérlegkészítés időpontja között esedékes és pénzügyileg realizált kamatok és jutalékok összegét, valamint a mérleg fordulónapjáig időarányosan járó, de a mérlegkészítés időpontjáig nem esedékes kamatok összegét, továbbá a bekerülési értéken nyilvántartott értékpapírok beszerzésének — nyereség jellegű — piaci értékkülönbözetéből a tárgyidőszakra jutó időarányos összeget.”

2. §

(1) A Rendelet 5. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) A forintban fennálló egyéb betétek és kötelezettségek tételen belül kell nyilvántartani úton lévő tételként — követel egyenleg esetén — a posta pénzforgalmi közvetítő tevékenységével kapcsolatos, valamint a giro elszámolásával összefüggő tételeket.”

(2) A Rendelet 5. §-ának (7) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(7) Passzív időbeli elhatárolásként kell kimutatni a mérleg fordulónapjáig felmerült, a mérlegfordulónap és a mérlegkészítés időpontja között esedékes és kifizetett kamatok és jutalékok összegét, a mérleg fordulónapjáig időarányosan a tárgyév terhelő (fizetendő), de a mérlegkészítés időpontjáig nem esedékes kamatok összegét, a bekerülési értéken nyilvántartott értékpapírok beszerzésének — veszteség jellegű — piaci értékkülönbözetéből a tárgyidőszakra jutó időarányos összeget.”

(3) A Rendelet 5. §-a (10) bekezdésének *a*) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[(10) A forint árfolyam kiegyenlítési tartaléka és a 6. § (5) bekezdése szerinti deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka külön-külön megállapított negatív egyenlegeinek a központi költségvetés által]

„a) a tárgyévét követő év március 31-éig megtérített összegét közvetlenül a megfelelő kiegyenlítési tartalék javára kell elszámolni és a tárgyévi mérlegben ennek megfelelően ki kell mutatni a forintban fennálló központi költségvetéssel szembeni követelések között;”

3. §

A Rendelet 6. §-ának (5) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) A devizában fennálló, értékpapíron alapuló követeléseket, beleértve az ilyen értékpapírok kölcsönbeadott állományát és kivéve a visszavásárolt saját kibocsátású devizakötvényeket, piaci értéken kell kimutatni. Az MNB tv. 17. §-ának (2) bekezdése szerinti értékelés alapján megállapított értékelési különbözetet a saját tőke részét képező deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékába kell helyezni.”

4. §

(1) A Rendelet 8. §-ának (2) bekezdése a következő g) ponttal egészül ki:

[(2) A kamatbevételek között kell kimutatni többek között:]

„g) az értékpapír kölcsön után kapott kölcsönzési díjat.”

(2) A Rendelet 8. §-a (3) bekezdésének a) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[(3) Kamatjellelű bevételek között — forintban, illetve devizában elszámolt részletezésben — kell nyilvántartásba venni:]

„a) a bekerülési értéken nyilvántartott értékpapírok beszerzésének — nyereségjellegű — piaci értékkülönbözetéből a tárgyidőszakra jutó időarányos összeget,”

(3) A Rendelet 8. §-ának (3) bekezdése a következő h) ponttal egészül ki:

[(3) Kamatjellelű bevételek között — forintban, illetve devizában elszámolt részletezésben — kell nyilvántartásba venni:]

„h) az olyan alapügyletekhez kapcsolódóan kapott (járó) jutalék és díjbevételeket, amely ügyletek után kamat is felszámításra került.”

(4) A Rendelet 8. §-ának (7) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép, egyidejűleg a § a következő (8) bekezdéssel egészül ki:

„(7) Az egyéb bevételek között kell kimutatni a Tv. szerinti egyéb bevételek közé tartozó bevételt és az MNB által folytatott minden olyan pénzügyi, illetve nem pénzügyi tevékenységből származó jutalék- és díjbevételt, amely nem tartozik a (2)—(5) bekezdés szerinti bevételek közé, így különösen:

a) a forintban befolyt (járó) jutalékokat és forgalmi jutalékokat, postaforgalmi díjakat,

b) a devizában befolyt (járó) jutalékokat és költségtérítéseket, megbízási díjakat,

c) a kapott (járó) osztalékot,

d) a bankszámlákkal kapcsolatos külön kezelési díjakat,

e) az emissziós szolgáltatáshoz kapcsolódó (pénztári szolgálat, pénzszállítás, pénzfeldolgozás) bevételeket.

(8) A pénzügyi műveletek realizált árfolyamnyereségeként kell kimutatni az értékpapírok értékesítésének árfolyamnyereségét, függetlenül attól, hogy az értékpapír a mérlegben hol szerepel, valamint a Tv. szerint a pénzügyi műveletek bevételeibe tartozó, az (1)—(7) bekezdésbe nem sorolt és az eredménykimutatásban külön tételként fel nem tüntetett bevételeket.”

5. §

(1) A Rendelet 9. §-ának (1) bekezdése a következő h) ponttal egészül ki:

[(1) A kamatráfordítások között kell kimutatni többek között:]

„h) az értékpapír kölcsön után fizetett kölcsönzési díjat.”

(2) A Rendelet 9. §-a (2) bekezdésének a) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[(2) Kamatjellelű ráfordítások között — forintban, illetve devizában elszámolt részletezésben — kell nyilvántartásba venni:]

„a) a bekerülési értéken nyilvántartott értékpapírok beszerzésének — veszteségjellegű — piaci értékkülönbözetéből a tárgyidőszakra jutó időarányos összeget,”

(3) A Rendelet 9. §-ának (2) bekezdése a következő h) ponttal egészül ki:

[(2) Kamatjellelű ráfordítások között — forintban, illetve devizában elszámolt részletezésben — kell nyilvántartásba venni:]

„h) az olyan alapügyletekhez kapcsolódóan fizetett (fizetendő) jutalék és díjráfordításokat, amely ügyletek után kamat is felszámításra került,”

(4) A Rendelet 9. §-ának (5)—(6) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(5) Az eredménykimutatásban elkülönítetten kell bemutatni a bankjegy- és érmegyártás költségeit.

(6) Az egyéb ráfordítások között kell kimutatni Tv. szerinti egyéb ráfordítások közé tartozó ráfordítást és az MNB által folytatott minden olyan pénzügyi, illetve nem pénzügyi tevékenységből származó jutalék- és díjráfordítást, amely nem tartozik az (1)—(5) bekezdés szerinti ráfordítások közé, így különösen:

a) a forintban elszámolt jutalékokat és költségeket, az értékpapírokkal kapcsolatos szolgáltatási ráfordításokat (ide nem értve az értékpapír értékesítés árfolyamvesztését),

b) a devizában elszámolt jutalékokat és költségeket [a Nemzetközi Valuta Alappal, a Világbankkal és a SWIFT-tel (Nemzetközi Bankközi Pénzügyi Távközlési Társaság) stb. kapcsolatos költségek],

c) a pénzcserével összefüggő ráfordításokat,

d) a fizetési forgalommal közvetlenül összefüggő ráfordításokat.”

(5) A Rendelet 9. §-a a következő (8) bekezdéssel egészül ki:

„(8) A pénzügyi műveletek realizált árfolyamvesztéseként kell kimutatni az értékpapírok értékesítésének árfolyamvesztését, függetlenül attól, hogy az értékpapír a mérlegben hol szerepel, valamint a Tv. szerint a pénzügyi műveletek ráfordításai tartozó, az (1)—(7) bekezdésbe nem sorolt és az eredménykimutatásban külön tételként fel nem tüntetett ráfordításokat.”

6. §

A Rendelet 12. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„12. § A deviza-külföldiekkel nemzetközi szerződés alapján kötött repóügyleteket a Tv. 3. §-a (8) bekezdésének 11. a) pontjában meghatározott, a valódi penziós ügyletekre vonatkozó szabályok szerint, a devizabelföldi hitelintézetekkel és pénzügyi vállalkozásokkal kötött repóügyleteket a Tv. általános előírásai szerint kell elszámolni.”

7. §

A Rendelet 13. §-a a következő (3) bekezdéssel egészül ki:

„(3) Az MNB a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvényben meghatározott előírásoktól eltérő feltételekkel megkötött nemzetközi szerződéseken alapuló értékpapír kölcsönügyleteket — a Tv. előírásaitól eltérően — mérlegben kívüli tételként számolja el. Az ilyen szerződések alapján kölcsönbeadott értékpapírokat nem vezeti ki a könyvekből, azok mérlegfordulónapi állományát a mérlegben kívüli követelések között mutatja ki és a kiegészítő mellékletben szerepelteti.”

8. §

A Rendelet 19. §-a helyébe a következő rendelkezés lép:

„19. § (1) A kiegészítő mellékletnek a Tv. előírásain túlmenően tartalmaznia kell a következőket:

1. az MNB-nek a központi költségvetéssel, a belföldi hitelintézetekkel szembeni nettó pozíciójának és nettó kamategyenlegének alakulását, összetevőit, meghatározó tényezőit;

2. az MNB nettó deviza pozíciójának alakulását, összetevőit, meghatározó tényezőit;

3. a külföldi és belföldi hitelintézeti, az egyéb belföldi követelésekhez, a befektetésekhez, az értékpapírokhoz kapcsolódó értékvesztés elszámolást, illetve annak visszairását, valamint a várható és jövőbeni kötelezettségekhez kapcsolódó céltartalékképzést, illetve -felhasználást, -fel szabadítást;

4. az MNB részesedéseit és az abban bekövetkezett változások megjelölését, valamint a kapott osztalékot;

5. a saját tőke összetételét tőkeelemenként, azok változását;

6. a kiegyenlítési tartalék összetételét, elemeinek változását;

7. a követeléseknek és kötelezettségeknek az MNB számviteli politikájában meghatározott lejárati szerinti bontását;

8. a 13. § (3) bekezdése szerint kölcsönbeadott értékpapírok állományát;

9. az MNB tv.-ben meghatározott pénzbevonási nyereség tárgyévi alakulását és összegének felhasználását;

10. azokat az elemzéseket, amelyek bemutatják a makrogazdasági folyamatok hatását az MNB mérlegszerkezetére és eredményének alakulására.

(2) A kiegészítő mellékletnek nem képezi részét a cash-flow kimutatás.”

9. §

A Rendelet 1. számú melléklete e rendelet *1. számú melléklete* szerint, a Rendelet 2. számú melléklete e rendelet *2. számú melléklete* szerint módosul.

Hatálybalépés

10. §

(1) E rendelet 2004. január 1-jén lép hatályba, rendelkezéseit először a 2004. évben induló üzleti évről készített beszámolóra kell alkalmazni.

(2) E rendelet előírásait a 2003. évi üzleti évről készített beszámolóra is alkalmazni lehet.

(3) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg a Rendelet 4. §-ának (2) bekezdése és 8. §-ának (6) bekezdése hatályát veszti.

Átmeneti rendelkezés

11. §

E rendelet hatálybalépésekor állományban lévő visszavásárolt saját kibocsátású devizakötvények bekerülési értéke az ezen kötvények 2003. december 31-i piaci érték-különbségének visszavezetése utáni könyv szerinti érték.

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,
a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter

1. számú melléklet
a 242/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

A 221/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet
1. számú mellékletének módosításáról

A Rendelet 1. számú melléklete az alábbiak szerint módosul:

1. A mérlegben az Eszközök „I. Követelések forintban” mérlegcsoportjának tagolása a következők szerint változik:

„I. Követelések forintban

1. Központi költségvetéssel szembeni követelések
2. Hitelintézetekkel szembeni követelések
3. Egyéb követelések”

2. A mérlegben az Eszközök „III. Banküzemi eszközök” mérlegcsoportjának tagolása a következők szerint változik:

„III. Banküzemi eszközök

Ebből: Befektetett eszközök”

3. A mérlegben a Források „VI. Kötelezettségek forintban” mérlegcsoportjának tagolása a következők szerint változik:

„VI. Kötelezettségek forintban

1. Központi költségvetés betétei
2. Hitelintézetek betétei
3. Forgalomban lévő bankjegy és érme
4. Egyéb betétek és kötelezettségek”

4. A mérlegben a Források „VIII. Céltartalék” mérlegcsoportjának tagolása a következők szerint változik:

„VIII. Céltartalék”

2. számú melléklet
a 242/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

A 221/2000. (XII. 19.) Korm. rendelet
2. számú mellékletének módosításáról

A Rendelet 2. számú melléklete az alábbiak szerint módosul:

1. Az eredménykimutatásban a Bevételek „IV. Pénzforgalommal kapcsolatos bevételek” sora helyébe a következő sor lép:

„IV. Pénzügyi műveletek realizált nyeresége”

2. Az eredménykimutatásban a Bevételek „V. Egyéb bevételek” sora és részletező sorai helyébe a következő sorok lépnek:

„V. Egyéb bevételek

1. Jutalék bevételek
2. Jutaléktól eltérő egyéb bevételek”

3. Az eredménykimutatásban a Ráfordítások „XIII. Pénzforgalommal kapcsolatos ráfordítások” sora helyébe a következő sor lép:

„XIII. Bankjegy és érmegyártás költsége”

4. Az eredménykimutatásban a Ráfordítások XIV—XXII. sorai helyébe a következő XIV—XXII. sorok lépnek, egyidejűleg az eredménykimutatás kiegészül a következő XXIII. sossal:

„XIV. Pénzügyi műveletek realizált vesztesége

XV. Egyéb ráfordítások

1. Jutalék ráfordítások
2. Jutaléktól eltérő egyéb ráfordítások

XVI. Céltartalékképzés

XVII. Értékvesztés

XVIII. Banküzem működési költségei és ráfordításai

XIX. Ráfordítások összesen

XX. Tárgyévi eredmény

XXI. Eredménytartalék igénybevétele osztaléokra

XXII. Fizetett (jávahagyott) osztalék

XXIII. Mérleg szerinti eredmény”

A Kormány 243/2003. (XII. 17.) Korm. rendelete

a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról

A közoktatásról szóló — többször módosított — 1993. évi LXXIX. törvény (a továbbiakban: közoktatásról szóló törvény) 94. §-a (3) bekezdésének *b*) pontjában kapott felhatalmazás alapján, továbbá a közoktatásról szóló törvény 8/A. §-ának és a 45. §-ának (2) bekezdésében foglaltak végrehajtására a Kormány a következőket rendeli el:

Általános rendelkezések

1. §

A rendelet hatálya — a fenntartóra tekintet nélkül kiterjed —

- a*) az általános iskolákra,
- b*) a szakiskolákra,
- c*) a gimnáziumokra, a szakközépiskolákra (a továbbiakban a gimnázium és a szakközépiskola együtt: középiskola; a szakiskola és a szakközépiskola együtt: szakképző iskola; az *a*)—*c*) pont alatt felsorolt iskolák együtt: iskola),
- d*) az iskola tanulóira,
- e*) pedagógusokra,
- f*) a tanulók szüeleire, gyámjára (a továbbiakban együtt: szülők).

2. §

(1) Az iskola pedagógiai programot és annak részeként — a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel — az e rendelet *mellékleteként* kiadott Nemzeti alaptanterv alapján helyi tantervet készít, vagy az ilyen módon készített helyi tantervek közül választ, és azt építi be helyi tantervként a pedagógiai programjába. Az iskola az oktatási miniszter által kiadott kerettantervek alapján is elkészítheti helyi tantervét, illetve a kerettantervet is beépítheti helyi tantervként a pedagógiai programjába. Az iskola a helyi tanterv elkészítésénél felhasználhatja az oktatási miniszter által a közoktatásról szóló törvény 95. §-a (1) bekezdésnek *j*) pontja alapján kiadott oktatási programokat (pedagógiai rendszereket) is.

(2) A középiskola a helyi tantervének elkészítésénél figyelembe veszi az érettségi vizsga vizsgatárgyainak vizsgakövetelményeit is.

(3) Az alternatív iskola a közoktatásról szóló törvény 131. § (1) bekezdése alapján kiadott kerettanterv alapján készíti el pedagógiai programját és annak részeként a helyi tantervét.

(4) A nemzeti, etnikai kisebbségi iskolai nevelést és oktatást végző iskola a helyi tanterv elkészítésénél figyelembe veszi a Nemzeti, etnikai kisebbség iskolai oktatásának irányelvét is.

(5) A két tanítási nyelvű iskola a helyi tanterv elkészítésénél figyelembe veszi a Két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelvében foglaltakat is.

(6) A sajátos nevelési igényű tanulók nevelését és oktatását végző iskola az iskolai helyi tanterv elkészítésénél figyelembe veszi a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelvét is.

(7) A szakképző iskola a helyi tanterv elkészítésénél figyelembe veszi a szakmai programban foglaltakat is.

(8) A közoktatásról szóló törvény

a) 27. §-ának (8) bekezdésében meghatározott felzárkóztató oktatást végző,

b) 110. §-ának (1) és (7) bekezdése alapján nem magyar állampolgárokat nevelő és oktató,

c) 121. §-a (1) bekezdésének 16. pontjában meghatározott integrációs felkészítést végző

iskola a helyi tanterve elkészítésénél figyelembe veszi az oktatási miniszter által a közoktatásról szóló törvény 95. §-a (1) bekezdésének *j*) pontja alapján kiadott oktatási programokban (pedagógiai rendszerekben) foglaltakat is.

(9) A helyi tantervbe be kell építeni a mindennapi test-edzés céljait szolgáló foglalkozásokat, az iskolai sportkör foglalkozásait.

(10) A helyi tantervnek biztosítania kell, hogy a tanulók életkorához, az egyes tantárgyak sajátosságaihoz igazodva a tanulók elsajátíthassák az egészségfejlesztéssel, a fogyasztóvédelemmel, a környezetvédelemmel, a közlekedésre neveléssel, a társadalmi bűnmegelőzéssel, az áldozattá válással, az erőszakmentes konfliktuskezelő technikákkal összefüggő ismereteket, felkészüljenek azok gyakorlati alkalmazására az infokommunikációs technológiák alkalmazásával. A helyi tantervnek biztosítania kell továbbá, hogy a tanulók megismerjék és elsajátítsák a korszerű, a XXI. századnak megfelelő természettudományos ismereteket, oly módon, hogy a természettudományos ismeretek oktatásának súlya növekedjen.

(11) A helyi tanterv a tanulók érdeklődésének, felkészültségének, továbbtanulási szándékának figyelembevételével egy adott tantárgyat több, eltérő követelmény szerint dolgoztathat fel, továbbá biztosíthatja az adott tantárgyból az emelt szintű oktatás megszervezését.

(12) Ha a felnőttoktatást az esti oktatás munkarendje, illetve a levelező oktatás munkarendje szerint szervezik

meg, a tanítási órák száma nem lehet kevesebb a közoktatásról szóló törvény 121. §-a (1) bekezdésének 26. pontjában meghatározott óraszámnál. A helyi tantervnek tartalmaznia kell, hogy a tanulónak az egyes tanórai foglalkozások között, az egyéni felkészülés keretében, milyen tantárgyból, milyen ismereteket kell elsajátítania.

A tanórai foglalkozások iskolai megszervezésére vonatkozó rendelkezések

3. §

(1) Az iskola oktatásszervezési feladatai szempontjából a tanórai foglalkozás lehet a közoktatásról szóló törvény

a) 52. §-ának (3) bekezdésében meghatározott időkeretben szervezett kötelező tanórai foglalkozás,

b) 52. §-ának (7) bekezdésében meghatározott időkeretben szervezett nem kötelező (választható) tanórai foglalkozás,

c) 52. §-ának (11) bekezdésében meghatározott időkeretben szervezett egyéni foglalkozás.

(2) Az (1) bekezdés a)–b) pontjában meghatározott tanórai foglalkozások megszervezhetőek a hagyományos (tanórai és tantermi) szervezési formáktól eltérő módon is, amennyiben biztosított az előírt tananyag átadása, a követelmények teljesítése, a tanítási órák ingyenessége, a tanulói terhelés korlátozására vonatkozó rendelkezések megtartása (projekt oktatás, erdei iskola, múzeumi foglalkozás, könyvtári foglalkozás, művészeti előadáshoz vagy kiállításához kapcsolódó foglalkozás stb.).

(3) Ha az iskolai oktatást a közoktatásról szóló törvény 3. számú melléklete II. fejezet 4. pontja szerint összevont osztályban szervezik meg, a tanórai foglalkozásokat az osztatlan tanítás sajátosságainak figyelembevételével, a közös és az osztott órák arányát meghatározva kell beépíteni a helyi tantervbe.

(4) Az iskolaotthonos nevelést és oktatást a kötelező tanórai foglalkozások, a nem kötelező tanórai foglalkozások, a napközis foglalkozások, a mindennapos testedzés foglalkozásai időkeretében kell megszervezni oly módon, hogy a délelőtti és a délutáni tanítási időszakban biztosítva legyen a tanulók részére az új ismeretek, tananyagok, követelmények elsajátítása, a következő tanítási napokra történő felkészülés, továbbá a mindennapi testedzés.

(5) Az emelt szintű oktatást

a) valamennyi tantárgyesetében — a b) pontban foglalt kivétellel — legalább heti négy,

b) élő idegen nyelv (beleértve a latin nyelvet is), matematika, magyar nyelv és irodalom, továbbá a nemzetiségi nyelv és irodalom esetén legalább heti öt

tanórai foglalkozás biztosításával lehet megszervezni.

A tanítási órákon való részvétel rendje

4. §

(1) A tanórai foglalkozások alapján kell megszervezni az egyes évfolyamok, ezen belül az egyes osztályok, az osztályokon belüli csoportok, illetve a tanulók tanítási óráit. A tanítási órák megszervezhetőek különböző évfolyamok, különböző osztályok tanulóiból álló csoportok részére is.

(2) A tanulói részvétel szempontjából a tanítási óra lehet kötelező és szabadon választható tanítási óra.

(3) A helyi tanterv határozza meg, melyek azok a kötelező tanítási órák, amelyeken adott évfolyam adott osztályának valamennyi tanulója köteles részt venni, illetve melyek azok a kötelező tanítási órák, amelyeken a tanulónak a választásra felkínált tantárgyak közül kötelezően választva, a helyi tantervben meghatározott óraszámában részt kell vennie.

5. §

(1) Ha a tanulót — kérelmére — felvették a szabadon választott tanítási órára, a tanítási év végéig, illetve, ha a tanítási év vége előtt befejeződik, az utolsó tanítási óra befejezéséig köteles azon részt venni. Erről a tényről — a szabadon választott tanítási órára történő jelentkezés előtt — a tanulót és a kiskorú tanuló szülőjét írásban tájékoztatni kell.

(2) A szabadon választott tanórai foglalkozást az értékelés és minősítés, a mulasztás, továbbá a magasabb évfolyamra lépés tekintetében úgy kell tekinteni, mint a kötelező tanítási órát. A szülőnek, továbbá ha a tanuló a tizennegyedik életévét betöltötte, a tanulónak írásban nyilatkoznia kell arról, hogy a szabadon választott tanítási órákra történő jelentkezés jogkövetkezményeit tudomásul vette.

(3) Ha az iskola helyi tantervében meghatározott tananyag elsajátítása, a követelmények teljesítése csak a szabadon választott tanítási órákon való részvétellel teljesíthető, az iskolába történő beiratkozás — a (4) bekezdésben meghatározott kivétellel — a szabadon választott tanítási órákon való részvétel vállalását is jelenti, feltéve, hogy erre a tanuló és a kiskorú tanuló szülőjének figyelmét a felvételi tájékoztatóban, továbbá a beiratkozás előtt írásban felhívták.

(4) A kötelező felvételt biztosító iskolának, valamint a nemzeti-etnikai kisebbségi iskolai nevelést és oktatást nyújtó iskolának lehetőséget kell biztosítania arra, hogy

azok is megkezdhessek, illetve folytathassák tanulmányait, akik a szabadon választott tanítási órákon nem kívának részt venni.

(5) Az iskolának minden év május 20-áig fel kell mérnie, hogy hány tanuló, milyen szabadon választott tanítási órán kíván részt venni. A tanulónak, illetve kiskorú tanuló esetén a szülőnek írásban kell bejelentenie, ha a tanuló a következő tanítási évben nem kíván részt venni a szabadon választott tanítási órán, illetve jelentkezni kíván a szabadon választott tanítási órára.

6. §

(1) A tanuló kötelező és szabadon választott tanítási óráinak száma — ha e rendelet másképp nem rendelkezik — egy tanítási napon nem lehet több

- a) öt tanítási óránál az első-negyedik évfolyamon,
- b) hat tanítási óránál az ötödik-hatodik évfolyamon,
- c) hét tanítási óránál a hetedik-tizedik évfolyamon,
- d) nyolc tanítási óránál a tizenegyedik-tizenharmadik évfolyamon.

(2) Ha az iskolában nemzeti-etnikai kisebbségi iskolai nevelés és oktatás folyik, továbbá a két tanítási nyelvű iskolai oktatásban az (1) bekezdés a), b) és c) pontjában meghatározott tanítási órák száma eggyel megnövelhető.

7. §

(1) A tanuló kötelező és szabadon választott tanítási óráinak összege — ha e rendelet másképp nem rendelkezik — egy tanítási héten, a közoktatásról szóló törvény 52. §-ának (3)—(5) bekezdésében meghatározott időkeret

- a) az első-negyedik évfolyamon legfeljebb kettő,
- b) az ötödik-hatodik évfolyamon legfeljebb három,
- c) a hetedik-tizenharmadik évfolyamon legfeljebb négy,
- d) ha az iskolában nemzeti-etnikai kisebbségi iskolai nevelés és oktatás folyik, továbbá a két tanítási nyelvű iskolai oktatásban
 - da) az első-nyolcadik évfolyamon legfeljebb négy,
 - db) a kilencedik-tizenharmadik évfolyamon legfeljebb öt

tanítási órával haladhatja meg.

(2) Ha a szakképző iskola párhuzamos oktatás keretében készít fel a művészeti szakmai vizsgára, a tanítási órák heti átlagban nem haladhatják meg a napi nyolc órát.

8. §

A tanuló napi és heti terhelésére vonatkozó, az e rendelet 6—7. §-ában meghatározottak alkalmazásakor figyelmen kívül kell hagyni:

- a) a nem állami, nem helyi önkormányzati iskolákban szervezett hitoktatás tantárgy,
- b) a közoktatásról szóló törvény 52. §-ának (6) bekezdése alapján szervezett egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozások,
- c) a közoktatásról szóló törvény 48. §-ának (2) bekezdésében meghatározott testnevelési órán felül tartott többlet testnevelési órát, valamint az 52. §-ának (9) bekezdése alapján a mindennapi testedzés keretében szervezett iskolai sportköri foglalkozások,
- d) közoktatásról szóló törvény 52. §-ának (11) bekezdés c) pontja alapján szervezett egyéni foglalkozások,
- e) a közoktatásról szóló törvény 53. §-ának (1)—(4) bekezdése alapján szervezett tanórán kívüli foglalkozások óraszámait.

9. §

(1) Az iskola igazgatója minden év április 15-éig elkészíti és közzéteszi a tájékoztatót azokról a tantárgyakról, amelyekből a tanulók tantárgyat választhatnak, középiskolában tájékoztat továbbá a felkészítés szintjéről is. A tájékoztatónak tartalmaznia kell, hogy a tantárgyat előreláthatóan melyik pedagógus fogja oktatni. A tájékoztató elfogadása előtt be kell szerezni az iskolaszék (annak hiányában a szülői szervezet) és az iskolai diákönkormányzat véleményét. Ha az iskolában nemzeti-etnikai kisebbségi iskolai nevelés és oktatás folyik, ki kell kérni az érintett helyi kisebbségi önkormányzat véleményét is.

(2) A tanuló május 20-áig adhatja le a tantárgy és a felkészülési szint megválasztásával kapcsolatos döntését. Ha a tanuló iskolakezdés, illetve iskolaváltás miatt nem tud élni a választási jogával, felvételi kérelmének elbírálása előtt egyeztetni elképzeléseit a középiskola igazgatójával, illetve az igazgató által kijelölt pedagógussal.

(3) A tanuló az igazgató engedélyével módosíthatja választását. A tanulót e jogáról írásban tájékoztatni kell.

(4) Kiskorú tanuló esetén a tantárgyválasztás jogát a szülő gyakorolja. A szülő ezt a jogát attól az évtől kezdődően, amelyben gyermeke a tizenegyedik életévét eléri — ha a gyermek nem cselekvőképelen —, gyermekével közösen gyakorolhatja.

(5) A tantárgyválasztással, annak módosításával összefüggő eljárási kérdéseket az iskola házirendje szabályozza.

Vegyes rendelkezések

10. §

Az e rendeletben foglaltak nem érintik az iskolai tanórai foglalkozások időkeretének számítására vonatkozó — a közoktatásról szóló törvényben meghatározott — rendelkezéseket.

11. §

(1) Az iskolák 2004. június 30-ig felülvizsgálják pedagógiai programjukat és megküldik a fenntartó részére. A felülvizsgálatnak — a (2)—(4) bekezdésben meghatározott kivétellel — ki kell terjednie az iskola nevelési programjára és helyi tantervére.

(2) Az általános iskolák — az ötödik-nyolcadik évfolyamok tekintetében — a helyi tantervük felülvizsgálatát és a fenntartó részére történő megküldését 2005. június 30-ig is elvégezhetik.

(3) A középiskoláknak és a szakiskoláknak a pedagógiai programjuk felülvizsgálatát az (1) bekezdésben meghatározott időpontig a közoktatásról szóló törvény 48. § (1) bekezdés *b)* pont hatodik-hetedik gondolatjelében, továbbá (3)—(4) bekezdésében szabályozott körben, helyi tantervük teljes felülvizsgálatát pedig 2011. június 30-ig kell elvégezniük és a fenntartó részére megküldeniük. A helyi tanterv teljes felülvizsgálatát a hat évfolyamos gimnáziumoknak 2009. június 30-ig, a nyolc évfolyamos gimnáziumoknak 2007. június 30-ig kell elvégezniük.

(4) A hat és nyolc évfolyammal működő gimnáziumok 2005. június 30-ig elkészíthetik a helyi tantervük felülvizsgálatát oly módon, hogy biztosítják az egyes iskolai évfolyamok tananyagának és követelményeinek egymásra épülését, és az így elkészült helyi tantervet 2006. szeptember 1-jétől alkalmazhatják.

(5) A fenntartó a közoktatásról szóló törvény 129. §-ának (6) bekezdésében foglaltak alapján az (1)—(4) bekezdésben meghatározottaktól eltérő időpontot állapíthat meg.

(6) A pedagógiai programok felülvizsgálata a Nemzeti alaptanterv alapján történik.

(7) A helyi tanterv bevezetése az általános iskola első évfolyamán kezdődik 2004. szeptember 1-jén, ezt követően felmenő rendszerben a többi iskolai évfolyamon.

(8) A közoktatásról szóló törvény 48. § (1) bekezdés *b)* pontjának nyolcadik gondolatjelében, továbbá a (3)—(4) bekezdésében meghatározottak bevezetése valamennyi iskola, valamennyi évfolyamán a 2004/2005.

tanévtől kezdődően kötelező. A középszintű érettségi vizsga témakörei alapján a 2004/2005. tanítási évben kell érettségi vizsgát szervezni.

(9) A többcélú intézmény keretében működő általános iskola és középiskola közösen kidolgozott, egymásra épülő helyi tanterve a 2004/2005. tanévben az ötödik évfolyamon is bevezethető, feltéve, hogy a középiskolai tanulmányok folytatása az általános iskola valamennyi tanulója részére biztosított. E rendelkezések alkalmazhatók akkor is, ha a középiskola egy vagy több általános iskolával megállapodást köt, amelynek keretei között biztosítják az általános iskola minden tanulója részére, hogy tanulmányait a középiskolában folytathatja.

(10) Az e rendelet 3—10. §-ában foglaltak alkalmazása — a (11) bekezdés kivételével — 2004. szeptember 1-jétől az iskola valamennyi évfolyamán kötelező.

(11) A 7. § (1) bekezdés *c)* pontjának, a 8. § *c)*, *d)* és *e)* pontjának rendelkezéseit jogszabályban meghatározott felmenő rendszer figyelembevételével kell alkalmazni.

(12) A kerettantervek előkészítő munkálatai során biztosítani kell a Magyar Tudományos Akadémia képviselőjének közreműködését.

Záró rendelkezések

12. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba, rendelkezéseit azonban 2004. szeptember 1-jétől kell alkalmazni az általános iskola első évfolyamán, ezt követően minden tanévben felmenő rendszerben.

(2) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti a Nemzeti alaptanterv kiadásáról szóló 130/1995. (X. 26.) Korm. rendelet módosításáról rendelkező 63/2000. (V. 5.) Korm. rendelet 1. §-a.

(3) A Nemzeti alaptanterv kiadásáról szóló 130/1995. (X. 26.) Korm. rendelet, továbbá a módosítására kiadott 63/2000. (V. 5.) Korm. rendelet többi rendelkezése 2004. szeptember 1-jén az iskola első évfolyamán, ezt követően minden tanévben felmenő rendszerben a következő évfolyam tekintetében, teljes egészében 2017. augusztus 31-én hatályát veszti.

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,
a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter

Melléklet a 243/2003. (XII. 17.) Korm. rendelethez

ANEMZETIALAPTANTERV

Ajánlás a NAT műveltségi területek százalékos arányaira

Műveltségi területek	1—4.	5—6.	7—8.	9—10.	11—12.*
Magyar nyelv és irodalom	32—42	17—24	10—15	10—15	10
Élő idegen nyelv	2—6	12—20	12—20	12—20	13
Matematika	17—23	15—20	10—15	10—15	10
Ember és társadalom	4—8	4—8	10—15	10—15	9
Ember a természetben	4—8	7—11	15—20	15—20	10
Földünk — környezetünk	—	4—8	4—8	4—8	—
Művészetek	10—18	12—16	8—15	9—15	5
Informatika	2—5	4—8	6—10	6—10	5
Életvitel és gyakorlati ismeretek	4—8	4—9	5—10	5—10	—
Testnevelés és sport	15—20	11—15	10—15	9—15	8

* Csak a minimális százalékos arány.

A testnevelésórák számát a közoktatási törvény előírja.

A 9—10. évfolyamokon a műveltségterületenkénti minimumok módosíthatók úgy, hogy a minimumok összege a teljes időkeret 80%-a legyen, feltéve, ha a műveltségi területekre javasolt belső arányok nem változnak.

A 11—12. évfolyamokon a műveltségterületenkénti minimumok módosíthatók úgy, hogy a minimumok összege a teljes időkeret 60%-a legyen, feltéve, ha a műveltségi területekre javasolt belső arányok nem változnak.

Ajánlás a nemzetiségi iskolákban a NAT műveltségi területek százalékos arányaira

Műveltségi területek	1—4.	5—6.	7—8.	9—10.	11—12.
Nemzetiségi nyelv és irodalom	19—23	16—23	15—18	13—17	12—17
Magyar nyelv és irodalom	27—37	16—23	10—15	10—15	10
Élő idegen nyelv	—	8—16	8—16	12—20	8
Matematika	17—23	14—19	10—15	10—15	9
Ember és társadalom	2—6	4—8	8—13	8—13	10
Ember a természetben	2—6	5—9	13—18	13—18	8
Földünk — környezetünk	—	4—8	4—8	4—8	—
Művészetek	9—17	10—14	8—15	8—14	2
Informatika	2—5	4—8	6—10	6—10	5
Életvitel és gyakorlati ismeretek	2—6	3—8	3—8	2—7	—
Testnevelés és sport	15—20	11—15	10—15	9—15	8

A nemzetiségi nyelv és irodalom esetében a 32/1997. MKM rendelet előírja a heti 4, illetve a német esetében az 5 órát.

ANEMZETIALAPTANTERV SZEREPE AKÖZOKTATÁSTARTALMISZABÁLYOZÁSÁBAN

A magyar oktatásügyben a Nemzeti alaptanterv a tartalmi-tantervi szabályozás legmagasabb szintű dokumentuma. Fő funkciója a közoktatás nélkülözhetetlen elvi, szemléleti megalapozása úgy, hogy egyben biztosítsa az iskolák tartalmi önállóságát. Meghatározza a közoktatás országosan érvényes általános céljait, a közvetítendő műveltség fő területeit, a közoktatás tartalmi szakaszolását és az egyes tartalmi szakaszokban érvényesülő fejlesztési feladatokat. A NAT az iskolában elsajátítandó műveltség alapjait foglalja össze, és ezzel biztosítja a közoktatás egységességét és koherenciáját.

A tartalmi-tantervi szabályozás második szintjén a NAT szellemiségét kifejező, de annál részletesebb útmutatást nyújtó kerettantervek találhatók. A NAT-tal együtt ezek a kerettantervek orientálják a tankönyvek íróit és szerkesztőit, a tanítási segédletek és eszközök készítőit, az állami vizsgák követelményrendszereinek a kidolgozóit, az országos mérési értékelési eszközöknek a kidolgozóit és legfőképpen az iskolák pedagógustestületeit, akik a helyi tanterveket készítik, illetve összeállítják.

A tartalmi-tantervi szabályozás harmadik szintjét az iskolák helyi tantervei képezik. A helyi tantervek iránti alapvető követelmény (egyben engedélyezésük kritériuma is), hogy megfeleljenek a NAT előírásainak. Az iskolák pedagógustestületei háromféle módon készíthetik el helyi tanterveiket: *a)* az iskola átvesz egy kész kerettantervet; *b)* az iskola a tantervek, oktatási programok, programcsomagok kínálata alapján állítja össze helyi tantervét; *c)* saját helyi tantervet készít, vagy ilyennel már rendelkezik. A kész tantervek átvétele vagy saját tanterv kidolgozása esetén figyelembe kell venni az állami vizsgák követelményeit is. Látható, hogy a legnagyobb mértékű alkalmazkodást a helyi körülményekhez a harmadik variáns teszi lehetővé, de a másik kettő választása esetén is rendelkezik az iskola önálló mozgástérrel. A háromszintű tartalmi-tantervi szabályozási rendszer — külföldi és hazai tapasztalatok alapján — kellőképpen biztosítja a közös műveltségi alapok érvényesülését, elősegíti az iskolák alkalmazkodását helyi körülményeikhez, illetve lehetőséget ad az önálló intézményi profil felmutatására.

Aziskolainevelés-oktatásközösértékei

A NAT szellemiségét a Magyar Alkotmány, a közoktatási törvény, valamint az emberi jogokról, a gyermeki jogokról, a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól, a nők és férfiak esélyegyenlőségéről szóló nemzetközi és magyar dekrétumok határozzák meg. Ennek az értékrendnek a súlypontjai a demokratizmus, a humanizmus, az egyéniség tisztelete és fejlődése, az alapvető közösségek (család, haza, Európa, a világ) együttműködésének kibontakoztatása, a nemek esélyegyenlősége, a szolidaritás és a tolerancia.

A NAT nemzeti, mert a közös nemzeti értékeket szolgálja. Fontos szerepet szán az ország és tágabb környezete, a Kárpát-medence megismerésének, a nemzeti hagyományoknak, valamint a nemzeti identitás fejlesztésének, beleértve az ország nemzetiségeihez, kisebbségeihez tartozók azonosságtudatának ápolását, kibontakoztatását. Az iskolai oktatás minden szintjén minden gyerekek meg kell ismerkednie a nemzetet alkotó hazai kisebbségek kultúrájával, közös történelmünkkel. Ugyanakkor a NAT a fejlesztési feladatok meghatározásakor az európai, humanista értékrendre és azokra a tartalmakra összpontosít, amelyek Európához tartozásunkat erősítik.

A dokumentum — a fentiekkel összhangban — figyelmet fordít az emberiség előtt álló közös, globális problémákra. Az egész világot érintő átfogó kérdésekre vonatkozóan hangsúlyozza az egyének és az állam, a társadalom felelősségét, lehetőségeit, feladatait ezek megoldásában, az emberiséget és az egyes közösségeket egyaránt fenyegető veszélyek csökkentésében. A NAT a különböző kultúrák iránti nyitottságot, megértést szolgálja. Más népek hagyományainak, kultúrájának, szokásainak, életmódjának a megismerésére, megbecsülésére nevel.

Egységes alapokra épülő differenciálás

A tartalmi szabályozást a NAT úgy valósítja meg, hogy az egységesítést szolgáló közös alapra az iskolák, a pedagógusok, a tanulók sokféle, differenciált tevékenysége épülhessen. Lehetőséget ad az iskolafenntartók, a szülők, a tanulók értekeinek és érdekeinek, a pedagógusok szakmai törekvéseinek érvényesítésére, valamint az adott körülmények, feltételek, lehetőségek figyelembevételére. Lehetővé teszi, hogy az iskolák és a tanulók kellő idővel rendelkezzenek

a tananyag feldolgozásához, elmélyítéséhez és kiegészítéséhez, a követelmények teljesítéséhez, sajátos igényeik kielégítéséhez.

A NAT kiemeli a kommunikációs, a narratív, a döntési, a szabálykövető, a lényegkiemelő, az életvezetési, az együttműködési, a problémamegoldó, a kritikai, valamint a komplex információk kezelésével kapcsolatos képességeket, kulcskompetenciákat. A képességfejlesztés útjai-módjai igen különbözők lehetnek, sokféle ismereten, az ismeretek változatos kombinációin alapulhatnak. Ezért a helyi tantervek készítése során arra kell törekedni, hogy a fejlesztendő képességek és kulcskompetenciák kompetenciaterképpé szerveződjenek.

Korunkban az emberiség tudása korábban soha nem látott mértékben növekedett. A tudományok gyors fejlődése, a társadalmi szükségletek új megjelenési formái és a társadalom számos kihívása (köztük a felnövekvő gyermekek testi-lelki egészségét veszélyeztető számos tényező) a megszokottól eltérő feladatok elé állítja az iskolát, a pedagógusképzést és -továbbképzést. Olyan tudástartalmak jelentek meg, amelyek nehezen sorolhatók be a tudományok hagyományos rendszerébe, vagy amelyek egyszerre több tudományág illetékességébe tartoznak. Így egyrészt megnőtt az igény a hagyományos tantárgyak integrációjára és/vagy interdiszciplináris megjelenítésére, másrészt új tantárgyak kialakítására. Fontos pedagógiai szempont, hogy az integratív és a tantárgyközi tantervi szemlélet a tanulók érdeklődését és tapasztalatait is figyelembe veszi. A Nemzeti alaptanterv azzal teszi lehetővé ennek a szemléletnek az érvényesülését, hogy nem határoz meg egységes, minden iskolára kötelezően érvényes tantárgyi rendszert, hanem annak kialakítását a kerettantervek, illetve a helyi tantervek hatáskörébe utalja.

A NAT-ban képviselt értékek, a fejlesztési feladatok és az ezekre épülő differenciálás egyaránt azt a célt szolgálják, hogy a tanulók — adottságaikkal, fejlődésükkel, iskolai és iskolán kívüli tanulásukkal, egyéb tevékenységeikkel, szervezett és spontán tapasztalataikkal összhangban — minél teljesebben bontakoztathassák ki személyiségüket.

A NAT a gyerekek, a serdülők és a fiatalok képességeinek fejlődéséhez szükséges fejlesztési feladatok meghatározásával ösztönzi a személyiségfejlesztő oktatást. Ez azonban csak akkor lehet eredményes, ha az intézmények pedagógiai programja (ezen belül helyi tanterve) nevelési, tanítási-tanulási folyamata teret ad a színes, sokoldalú iskolai életnek, a tanulásnak, a játéknak, a munkának; ha fejleszti a tanulók önismeretét, együttműködési készségét, akarátát; ha hozzájárul életmódjuk, motívumaik, szokásaik, az értékekkel történő azonosulásuk fokozatos kialakításához, meggyökeresítéséhez. A NAT tehát olyan iskolai pedagógiai munkát feltételez, amelyben a tanulók tudásának, képességeinek, egész személyiségének fejlődése, fejlesztése áll a középpontban, figyelembe véve, hogy az oktatás és nevelés színtere nemcsak az iskola, hanem a társadalmi élet és tevékenység számos egyéb fóruma is.

Kiemeltfejlesztésifeladatok

A kiemelt fejlesztési feladatok az iskolai oktatás valamennyi elemét áthatják, elősegítik a tantárgyközi kapcsolatok erősítését, a tanítás-tanulás szemléleti egységét, a tanulók személyiségének fejlődését.

Énkép, önismeret

A személyiség fejlődését azzal segíthetjük elő, ha önmaguk megismerésére motiváló *tanulási környezetet* szervezünk a tanulók számára. Énképük és önismeretük gazdagodásához ezért olyan tanulási környezetet célszerű biztosítanunk, amely *fokozza az őket körülvevő személyek és dolgok egyre tágabb körei iránti érzékenységet*, illetve kialakítja bennük az alapvető *erkölcsi, etikai normák* iránti fogékonyságot. A Nemzeti alaptantervben megnevezett *nevelési értékek* abban az esetben épülnek be a fejlődő személyiségbe, ha a tanulási tartalmak elsajátítása során a tanulók maguk is *aktív részeseivé* válnak ezen értékek megnevezésének és azonosításának. Ahhoz, hogy tanulóink képesek legyenek énképükbe integrálni az újabb és újabb ismereteket, folyamatosan gondoskodnunk kell arról is, hogy egyre *kompetensebbnek* érezzék magukat saját nevelésük, személyes biztonságuk, sorsuk és életpályájuk alakításában. Ennek érdekében a Nemzeti alaptanterv műveltségi területein a nevelés és oktatás pedagógiai szervezését a *tanuló ember szempontjából* közelítjük meg, és törekedjünk a tanulók ön- és világszemléletének folyamatos formálására.

Hon- és népismeret

Elengedhetetlen, hogy a tanulók megismerjék népünk kulturális örökségének jellemző sajátosságait, *nemzeti kultúránk* nagy múltú értékeit. Mélyedjenek el a kiemelkedő magyar történelmi személyiségek, tudósok, feltalálók, művészek, írók, költők, sportolók tevékenységének, munkásságának tanulmányozásában. Ismerjék meg a haza földraj-

zát, irodalmát, történelmét, mindennapi életét. Sajtátítsák el azokat az ismereteket, gyakorolják azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez, az ezekkel való azonosuláshoz vezetnek. Ismerjék meg a városi és a falusi élet hagyományait, jellegzetességeit.

Segítsük elő a harmonikus kapcsolat kialakítását a természeti és társadalmi környezettel. Alapozzuk meg tanulóinkban a nemzettudatot, mélyítsük el a nemzeti önismeretet, a hazaszeretetet és ettől elválaszthatatlan módon a hazánkban és szomszédságunkban élő más népek, népcsoportok értékeinek és eredményeinek megbecsülését. Ösztönözzük a fiatalokat a szűkebb és tágabb környezet történelmi, kulturális és vallási emlékeinek, hagyományainak feltárására, ápolására. Készítsük őket az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységre.

Európai azonosságtudat — egyetemes kultúra

Európa a magyarság tágabb hazája. A tanulók szerezzenek ismereteket az Európai Unió kialakulásának történetéről, alkotmányáról, intézményrendszeréről, az uniós politika szempontrendszeréről. Diákként és felnőttként tudjanak élni a megnövekedett lehetőségekkel. *Magyarságtudatukat megőrizve váljanak európai polgárokká.*

Tanulóink már az Európai Unió polgáraiként fogják felnőtt életüket leélni, ezért arra kell törekednünk, hogy iskolás éveik alatt olyan ismeretekkel, személyes tapasztalatokkal gazdagodjanak, amelyek birtokában meg tudják majd találni helyüket az európai nyitott társadalmakban. Nem kevésbé fontos az sem, hogy európai identitásuk megerősödésével legyenek nyitottak és elfogadóak az Európán kívüli kultúrák iránt is.

A tanulók ismerjék meg az *egyetemes emberi civilizáció* legjellemzőbb, legnagyobb hatású eredményeit. Váljanak nyitottá és megértővé a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások, a másság iránt. Szerezzenek információkat az emberiség közös, globális problémáiról, az ezek kezelése érdekében kialakuló nemzetközi együttműködésről. Növekedjék érzékenységük a problémák lényege, okai, az összefüggések és a megoldási lehetőségek keresése, feltárása iránt. Az iskolák és a tanulók törekedjenek arra, hogy közvetlenül is részt vállaljanak a nemzetközi kapcsolatok ápolásában.

Környezeti nevelés

A környezeti nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók *környezettudatos magatartásának*, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a *társadalmak fenntartható fejlődését*.

A fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata feltételezi az egész életen át tartó tanulást, amelynek segítségével olyan tájékozott és tevékeny állampolgárok nevelődnek, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet és a környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös tetteikben.

Mindez úgy valósítható meg, ha a különös figyelmet fordítunk a tanulók természettudományos gondolkodásmódjának fejlesztésére. Ha a tanulók érzékennyé válnak környezetük állapota iránt, képesek lesznek a környezet sajátosságainak, minőségi változásainak megismerésére és elemi szintű értékelésére, a környezet természeti és ember alkotta értékeinek felismerésére és megőrzésére, a környezettel kapcsolatos állampolgári kötelességeik vállalására és jogaik gyakorlására. A környezet ismeretén és a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv.

A környezeti nevelés során a tanulók ismerjék meg azokat a jelenlegi folyamatokat, amelyek következményeként bolygónkon környezeti válságjelenségek mutatkoznak. Konkrét hazai példákon ismerjék fel a társadalmi-gazdasági modernizáció pozitív és negatív egyénre gyakorolt hatásait a környezeti következmények tükrében.

A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek megőrzésébe, gyarapításába. Életmódjukban a természet tisztelete, a felelősség, a környezeti károk megelőzésére való törekvés váljék meghatározóvá. Magatartásukban alakuljon ki és erősödjön meg a személyes biztonságra való törekvés. Szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén.

Információs és kommunikációs kultúra

Az információs és kommunikációs kultúra a megismerést, az eligazodást, a tanulást, a tudást, az emberi kapcsolatokat, az együttműködést, a társadalmi érintkezést szolgáló információk megtalálása, felfogása, megértése, szelektálása, elemzése, értékelése, felhasználása, közvetítése, alkotása.

Kiemelt feladat a *megismerési képességek fejlesztése*, különös tekintettel a megfigyelési, kódolási, értelmezési, indoklási, bizonyítási képességekre, amelyek az információs és kommunikációs kultúra szerves részét képezik. Kommunikációs kultúránk szerves része az anyanyelv tudatos és igényes használata, valamint az idegen nyelvű, illetve a különböző kultúrák közötti információcsere.

A közoktatás egész időszakában minden műveltségi területen nagy gondot kell fordítani a kritikai és kreatív olvasás képességének fejlesztésére, beleértve mind a valós, mind a virtuális csatornákon keresztül felfogott jelek befogadását, értelmezését és megválaszolását. Az iskolának az *elektronikus média* hatásmechanizmusainak megértésére, általában a különböző médiumokban való eligazodásra, az igényelt információ megtalálására, szelektív használatára kell nevelnie, figyelembe véve az információt befogadó egyén személyisége, lelki egészsége védelmének elősegítését. Olyan fiatalokat kell kibocsátania, akik sikeres tanulási stratégiákkal használják ki az információs világháló lehetőségeit és eszközeit az élethosszig tartó tanulás során.

Az információs és kommunikációs kultúra részben az egyén szocializációjának, a társadalmi érintkezésnek, az egyéni és közösségi érdek érvényesítésének, egymás megértésének, elfogadásának, megbecsülésének döntő tényezője.

Tanulás

A tanulás a pszichikum módosulása külső tényezők hatására, tehát nem csupán ismeretsajátítás és a figyelem, emlékezet működtetése. Tág értelmezése magában foglalja valamennyi értelmi képesség és az egész személyiség fejlődését, fejlesztését. Ez az iskola alapfeladata.

A tanulás számos összetevője tanítható. Minden nevelő teendője, hogy felkeltse az érdeklődést a különböző szaktárgyi témák iránt, útbaigazítást adjon annak szerkezetével, hozzáféréssel, elsajátításával kapcsolatban, valamint tanítsa a gyerekeket tanulni. A tanulók tegyenek szert fokozatos önállóságra a tanulás tervezésében. Vegyenek részt a kedvező körülmények (külső feltételek) kialakításában. Élményeik és tapasztalataik alapján ismerjék meg és tudatosítsák saját pszichikus feltételeiket. Az *eredményes tanulás módszereinek, technikáinak elsajátíttatása*, gyakoroltatása főleg a következőket foglalja magában: az előzetes tudás és tapasztalatok mozgósítása; az egyénre szabott tanulási módszerek, eljárások kiépítése; a csoportos tanulás módszerei, a kooperatív csoportmunka; az emlékezet erősítése, a célszerű rögzítési módszerek kialakítása; a gondolkodási kultúra művelése; az önművelés igényének és szokásának kibontakoztatása; az élethosszig tartó tanulás eszközeinek megismerése, módszereinek elsajátítása; az alapkészségek kialakítása (az értő olvasás, az íráskészség, a számfogalom fejlesztése).

A tanulás fontos színtere és eszköze az *iskola könyvtára és informatikai bázisa*. A hagyományos tantermi oktatást az iskola keretein belül is kiegészítik az egyéni tanulás lehetőségei, amelyhez sokféle információforrás gyors elérésére van szükség. A *könyvtár használata* minden ismeretterületen nélkülözhetetlen. A könyvtári ismeretszerzés technikáját, módszereit — mind a nyomtatott dokumentumok, mind az elektronikus dokumentumok használatával — az önálló ismeretszerzés érdekében a tanulóknak el kell sajátítaniuk. Ismerjék a könyvtárban való keresés módját, a keresést támogató eszközöket, a főbb dokumentumfajtákat, valamint azok tanulásban betöltött szerepét, információs értékét. Sajátítsák el az adatgyűjtés, témafeldolgozás, forrásfelhasználás technológiáját, az interneten való keresés stratégiáját és alakuljon ki bennük a rendszerezett tudás megszerzésének, átadásának képessége. Váljanak rendszeres könyvtárhasználóvá, tanulják meg az iskolai könyvtár, az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer, az elektronikus könyvtárak és a teljes könyvtári rendszer szolgáltatásainak igénybevételét, a könyvtári adatbázisok használatát. Ennek érdekében ismerjék az országos szakkönyvtárakat is.

A tanulási folyamatot jelentősen átalakítja az *informatikai eszközök* és az elektronikus oktatási segédanyagok használata. Ez új lehetőséget teremt az ismeretátadásban, a kísérleteken alapuló tanulásban, valamint a csoportos tanulás módszereinek kialakításában.

A pedagógus fontos feladata, hogy megismerje a tanulók sajátos *tanulási módjait, stratégiáit, stílusát*, szokásait. Vegye figyelembe a megismerés életkori és egyéni jellemzőit, ezekre alapozza a tanulás fejlesztését. Gondosan kutassa fel és válassza meg a fejlesztés tárgyi-cselekvéses, szemléletes-képi és elvont-verbális útjait, és ruhazza fel azokat életszerű tartalommal. Törekedjen a *gondolkodási képességek*, elsősorban a rendszerezés, a valós vagy szimulált kísérleteken alapuló tapasztalás és kombináció, a következtetés és a problémamegoldás fejlesztésére, különös tekintettel az analízis, szintézis, összehasonlítás, általánosítás és konkretizálás erősítésére, a mindennapokban történő felhasználására. Olyan tudást kell kialakítani, amelyet új helyzetekben is lehet alkalmazni. Előtérbe kerül az új ötletek kitalálása, azaz a kreatív gondolkodás fejlesztése. Ezzel párhuzamosan érdemes nagy hangsúlyt helyezni a tanulói döntéshozatalra,

az alternatívák végig gondolására, a variációk sokoldalú alkalmazására, a kockázatvállalás, az értékelés, az érvelés és a legjobb lehetőségek kiválasztásának területeire. Fontos feladat a kritikai gondolkodás megerősítése, a konfliktusok kezelése, az életminőség javítása, az életvitel arányainak megtartása, az értelmi, érzelmi egyensúly megteremtése, a teljesebb élet megszervezése.

Testi és lelki egészség

Az iskolára nagy feladat és felelősség hárul a felnövekvő nemzedékek egészséges életmódra nevelésében. Minden tevékenységével szolgálnia kell a tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődését. Személyi és tárgyi környezetével az iskola segítse azoknak a *pozitív beállítódásoknak, magatartásoknak és szokásoknak* a kialakulását, amelyek a gyerekek, a fiatalok egészségi állapotát javítják.

Az egészséges életmódra nevelés nemcsak a betegségek megelőzésének módjára tanít, hanem az egészséges állapot örömteli megélésére és a harmonikus élet értéként való tiszteletére is nevel. A pedagógusok készítsék fel a gyerekeket, a fiatalokat arra, hogy önálló, felnőtt életükben legyenek képesek életmódjukra vonatkozóan helyes döntéseket hozni, egészséges életvitelt kialakítani, konfliktusokat megoldani. Fejlesszék a beteg, sérült és fogyatékos embertársak iránti elfogadó és segítőkész magatartást. Ismertessék meg a környezet — elsősorban a háztartás, az iskola és a közlekedés, veszélyes anyagok — leggyakoribb, egészséget, testi épséget veszélyeztető tényezőit. Készüljenek fel a veszélyhelyzetek egyéni és közösségi szintű megelőzésére, kezelésére. Az iskola feladata az is, hogy felkészítsen az önálló gyalogos közlekedésre, a tömegközlekedési eszközök használatára, az utasbalesetek elkerülésének módjaira. Figyelmet kell fordítani továbbá a veszélyes anyagok, illetve készítmények helyes kezelésére, legfontosabb szabályaira (felismerésére, tárolására). Nyújtsanak támogatást a gyerekeknek — különösen a serdülőknek — a káros függőségekhez vezető szokások (pl. dohányzás, alkohol- és drogfogyasztás, rossz táplálkozás) kialakulásának megelőzésében. Segítsék a krízishelyzetbe jutottakat. Az iskola megkerülhetetlen feladata, hogy foglalkozzon a szexuális kultúra és magatartás kérdéseivel, és figyelmet fordítson a családi életre, a felelős, örömteli párkapcsolatokra történő felkészítésre. Az egészséges, harmonikus életvitelt megalapozó szokások a tanulók cselekvő, tevékeny részvételével alakíthatók ki. Fontos, hogy az *iskolai környezet* is biztosítsa az egészséges testi, lelki, szociális fejlődést. Ebben a pedagógusok életvitelének is jelentős szerepe van.

Felkészülés a felnőtt lét szerepeire

A felnőtt lét szerepeire való felkészülés egyik fontos eleme a pályaeorientáció. Általános célja, hogy segítse a tanulók további iskola- és pályaválasztását. Összetevői: az egyéni adottságok, képességek megismerésén alapuló önismeret fejlesztése; a legfontosabb pályák, foglalkozási ágak tartalmának, követelményeinek és a hozzájuk vezető utaknak, lehetőségeknek, alternatíváknak tevékenységek és tapasztalatok útján történő megismerése; a lehetőségek és a valóság, a vágyak és a realitások összehangolása. Tudatosítanunk kell a tanulóknak, hogy életpályájuk során többször pályamódosításra kényszerülhetnek.

Az iskolának — a tanulók életkorához és a lehetőségekhez képest — átfogó képet kell nyújtania a *munka világról*. Ennek érdekében olyan feltételek, tevékenységek biztosítására van szükség, amelyek elősegíthetik, hogy a tanulók kipróbálhassák képességeiket, elmélyedhessenek az érdeklődéseiknek megfelelő területeken, ezzel is fejlesztve ön- és pályaismereteiket.

A pályaeorientáció csak hosszabb folyamat során és csak akkor lehet eredményes, ha a különböző tantárgyak, órán és iskolán kívüli területek, tevékenységek összehangolásán alapul. A pályaeorientáció területén található kulcskompetenciák közül kiemelt figyelmet igényel a *rugalmasság, az együttműködés és a bizonytalanság kezelésének a képessége* egyéni és társadalmi szinten egyaránt.

A tanulók hatékony társadalmi beilleszkedéséhez, az együttéléshez és a részvételhez elengedhetetlenül szükséges a *szociális és társadalmi kompetenciák* tudatos, pedagógiaileg megtervezett fejlesztése. Olyan szociális motívumrendszer kialakításáról és erősítéséről van szó, amely gazdasági és társadalmi előnyöket egyaránt hordoz magában. A szociális kompetenciák fejlesztésében kiemelt feladat a segítséssel, együttműködéssel, vezetéssel és versengéssel kapcsolatos területek erősítése. Ezzel párhuzamosan szükséges a *társadalmi-állampolgári kompetenciák* körét is meghatározni, nevezetesen a jogukat érvényesítő, a közéletben részt vevő és közreműködő tanulók képzéséről van szó. A szociális és társadalmi kompetenciák fejlesztésének fontos részét képezik a gazdasággal, az öntudatos fogyasztói magatartással, a versenyképesség erősítésével kapcsolatos területek, mint például a vállalkozási, a gazdálkodási és a munkaképesség, szoros összefüggésben az ún. *cselekvési kompetenciák* fejlesztésével.

Asajátosnevelésiigényűtanulóknevelésének és oktatásának elvei

A sajátos nevelési igényű — a testi, érzékszervi, értelmi, beszéd fogyatékos, az autista, a halmozottan fogyatékos, a pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott — tanulók esetében is a NAT-ban meghatározott egységes fejlesztési feladatokat kell alapul venni.

Ennek során a tanulók lehetőségeihez, korlátaihoz és speciális igényeihez igazodva elsősorban a következő elvek alkalmazandók:

- a feladatok megvalósításához hosszabb időszavok, keretek megjelölése ott, ahol erre szükség van;
- szükség esetén sajátos, a fogyatékoságnak megfelelő tartalmak, követelmények kialakítása és teljesítése;
- az iskolák segítő megkülönböztetéssel, differenciáltan, egyénileg is segítsék ezeket a tanulókat, elsősorban az önmagukhoz viszonyított fejlődésüket értékelve.

A fogyatékoság egyes típusaival összefüggésben felmerülő sajátos feladatokról a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának tantervi irányelve és a vizsgaszabályzatok adnak eligazítást.

A nemzeti és etnikai kisebbségi nevelés és oktatás elvei

A nemzeti kisebbségi nevelés és oktatás célja a tanulók nemzetiségi közösséghez való tartozásának erősítése. Ezt a célt a nemzetiségi nyelv és kultúra közvetítésével, a nemzeti kisebbség sajátos helyzetének megismertetésével éri el a következő elvek szerint:

- a helyi tantervekben megjelenő szabad sáv a kötött nyelvi és népismereti óraszám miatt általában kisebb mértékű az általánosnál;
- ezt a hátrányt a műveltségi területek erőteljesebb integrációjával, a kiemelt fejlesztési feladatok átgondolt megjelenítésével kell a helyi tantervi szabályozás szintjén kiegyenlíteni;
- az óraterv kialakításánál biztosítani kell egy világnyelv oktatását is;
- az iskolák nevelő és oktató munkája arra irányuljon, hogy minden műveltségi területen a tanulói készségek és képességek fejlesztése az általános követelmények szerint érvényesüljön.

A speciális követelményekre vonatkozóan további eligazítást a nemzeti és etnikai kisebbségi nevelés és oktatás irányelvei adnak.

A kollégiumi és az iskolai nevelés és oktatás kapcsolata

A kollégiumi nevelés és oktatás a közoktatási intézményrendszer szerves része. A kollégiumi nevelés és oktatás mindenekelőtt a NAT kiemelt fejlesztési feladatain keresztül kapcsolódik az iskolai tantervi folyamatokhoz. Legfontosabb elveiről a kollégiumi nevelés országos alapprogramja ad eligazítást.

ANAT felépítése

A Nemzeti alaptanterv a közoktatás tartalmát műveltségi területek szerint rendezi el. Az egyes iskolák tantárgyi rendszerét a műveltségi területek figyelembevételével a helyi tantervek határozzák meg. A kötelező oktatás 12 évfolyama négy képzési szakaszra oszlik, és a fejlesztési feladatok ezekhez a szakaszokhoz kapcsolódnak. A NAT-ban meghatározott képzési szakaszok a következők:

- 1—4. évfolyam;
- 5—6. évfolyam;
- 7—8. évfolyam;
- 9—12. évfolyam.

MŰVELTSÉGI TERÜLETEK**MAGYARNYELVÉSIRODALOM***Alapelvek, célok*

Az anyanyelvi képzés befolyásolja a többi műveltségi terület tanítását, elsajátítását, az anyanyelvi kompetencia fejlesztése minden műveltségi terület feladata. A nyelv az emberi kommunikáció, a gondolkodás és a tanulás közege, előfeltétele és legfőbb eszköze. Az irodalom mint nyelvi művészet a kultúra egyik fő hordozója és megújítója, miközben pedagógiai szempontból a szövegértési és szövegalkotási képességek fejlesztésének egyik legátfogóbb és leghatékonyabb eszköze.

Az anyanyelv sokoldalú és árnyalt ismerete a társadalmi kommunikáció alapja. A nyelv kultúrát közvetít, lehetővé teszi az értékek megismerését, az értelmi képességek fejlődését, a társas kapcsolatok kialakulását. A gondolkodás- és személyiségfejlődés közege és a társadalomba való beilleszkedés elengedhetetlen feltétele. A társadalom kisebb-nagyobb közösségeiben való részvétel és együttműködés is az anyanyelv biztos tudását feltételezi. A nyelv az önkifejezésnek, az önálló vélemény kialakításának és kifejezésének alapja, kulcsszerepe van a felelősségérzet kialakulásában, a szocializációban. Az állampolgárok magas szintű anyanyelvi tudása a társadalom belső kohéziójának, a demokrácia működésének, a demokratikus jogok gyakorlásának sarkköve. Az anyanyelvi készségek birtoklásának meghatározó szerepe van a társadalom értékeinek közvetítésében, gyakorlásában és védelmében.

Az anyanyelvi nevelés alapvető feladata az anyanyelvi kompetencia fejlesztése oly módon, hogy a tanulók életkoruknak megfelelő szinten birtokolják a szóbeli és írásbeli kommunikáció képességét. A nyelvi kompetencia döntő eleme a kommunikációs helyzetek megfelelő értelmezése, a megértés képessége és a megértéssel összhangban álló aktív részvétel a kommunikációs folyamatokban. A folyamatosan fejlődő szövegértési és szövegalkotási képességek teszik lehetővé, hogy az egyén önállóan és másokkal együttműködve képes legyen a verbális, valamint a nem verbális (hangzó és képi) kommunikáció eszközeinek és kódjainak, a különböző információhordozók üzeneteinek megértésére és feldolgozására. Képes legyen a legkülönbözőbb céllal, környezetben és módon létrejött szövegek megértésére és elemzésére, kritikai feldolgozására; a nyelvi megalkotottság sajátosságaiból, a másodlagos, átvitt, képi kifejezésmódból adódó jelentéseket ismerje fel, reflektálja és saját szövegek alkotásában maga is éljen ilyen eszközökkel. Képes legyen önállóan olyan szövegek megalkotására, amelyek figyelembe veszik a beszédhelyzetet és a hallgatóság igényeit, a különféle szövegműfajok normáit, a morális, esztétikai és kulturális elvárásokat. Ennek előfeltétele, hogy ismerje meg anyanyelvét mint rendszert, annak jelenét és múltját, ami saját történetiségük tapasztalatát kínálja a tanulóknak.

Az anyanyelvi és irodalmi nevelés elválaszthatatlan egységet alkot. Az irodalmi művekkel folytatott aktív párbeszéd révén jön létre a kapcsolat múlt, jelen és jövő között. Ez biztosítja a kultúra folytonosságát és folyamatos megújulását, segíti az egyént kulturális önazonosságának kialakításában, meghatározó szerepe van az érzelmi élet, a kreativitás, az esztétikai és történeti érzék fejlesztésében, az emberi és társadalmi problémák megértésében, átélésében, a saját és mások kultúrájának megismerésében, az én és a másik közötti különbség, az idegenség megfogalmazásában és a másság erre épülő tiszteletében. Fejleszti az emlékezetet, az élmények feldolgozásának és megőrzésének képességét. Hozzájárul a történeti érzék kialakulásához, segíti, hogy a diákokban megteremtődjön a tradíció elfogadásának és alakításának párhuzamos igénye.

Az irodalmi nevelésnek a fenti célok túl feladata az olvasási kedv felkeltése, az irodalomnak mint művészetnek, mint az emberi kommunikáció sajátos formájának megszerettetése, közlésformáinak, kifejezési módjainak a megismertetése. Az irodalmi művek olvasása, az értelmezés művészetének gyakorlása képessé teszi a tanulókat az esztétikai, morális és kulturális értékek elsajátítására. Kritikai érzéket fejleszt ki, nagy szerepe van az érzelmi élet finomodásában, az empátia fejlődésében, segít megérteni az emberi, társadalmi problémákat, tudatosabbá teszi az egyén önmagához és környezetéhez való viszonyát. Lehetőséget teremt az ön- és emberismeret, a képzelet, a kreativitás és a kritikai gondolkodás fejlesztésére, miközben a tanulók megismerik a sokoldalú és sokjelentésű hagyomány fogalmát, a nyelvi és művészi konvenciót. Mindezekben szoros szálak fűzik a Művészetek és az Ember és társadalom, az Élő idegen nyelv és az Informatika műveltségi területek tartalmához és céljaihoz.

(Megjegyzés: a kisebbségi iskolákban a diákok a nemzetiségi anyanyelvet és irodalmat tanulják külön program szerint.)

Afejlesztésifeladatokszerkezete

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése
2. Olvasás, írott szöveg megértése
3. Írásbeli szövegek alkotása, íráskép, helyesírás
4. A tanulási képesség fejlesztése
5. Ismeretek az anyanyelvről
6. Ismeretek az irodalomról
7. Az ítélőképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése

1. Beszédkészség, szóbeli szövegek alkotása és megértése

A társas-társadalmi együttműködéshez szükséges szóbeli nyelvi képességek fejlesztése. A beszédhelyzetnek megfelelő, kulturált nyelvi magatartás kialakítása. A nem nyelvi kommunikáció, valamint a másik ember megértését és az önkifejezést elősegítő kommunikáció formálása, továbbfejlesztése. A beszédkészségnek és a szóbeli szövegek megértésének fejlesztésével önismeretre, önbecsülésre, az ezeken alapuló magabiztos fellépésre és mások személyiségének tiszteletére, véleményének megbecsülésére nevelés.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Gondolatok, információk érzelmek és vélemények egyszerű, érthető és hatékony közlése.	Egyszerű, érthető és hatékony közlés változatos kommunikációs helyzetekben.	Alkalmazkodás a kommunikációs folyamat tényezőihez különféle konkrét beszédhelyzetekben.	A kommunikációs folyamat összetevőinek felismerése. Árnyalt, rugalmas alkalmazkodás a kommunikációs folyamat tényezőihez különféle konkrét beszédhelyzetekben.
Törekvés az érzékletességre. A különféle mondatok felismerése, helyes használata a közlési célnak és szándéknak megfelelően.	Törekvés a pontosságra, az érzékletességre és a lényeg kiemelésére. A különféle mondatok változatos használata a közlési célnak és szándéknak megfelelően.	A különféle mondatok változatos és tudatos használata a közlési célnak és szándéknak megfelelően.	Pontosság, érzékletesség és a lényeg kiemelése a beszédben. Szándékos törekvés a változatosra, a beszédpartnerek figyelmének megragadására és lekötésére. Változatosság. Alkalmazkodás a beszédpartnerek figyelmének, érdeklődésének változásaihoz.
Törekvés a kifejező és mások számára érthető beszédre. Figyelem a gondos hangképzésre, a szövegnek megfelelő beszédlejtésre és hangoztatásra.	Törekvés a kifejező és mások számára érthető, nyelvileg igényes és helyes beszédre. Törekvés a megfelelő artikulációra. Figyelem a beszédtempó, a hangmagasság, a hangerő és a hanglejtés alkalmazására.	A szöveg tartalmát és a beszélő szándékát tükröző kiejtismód eszközeinek alkalmazása (helyes hangképzés, a mondat- és szövegfonetikai eszközök megfelelő alkalmazása). Az egyéni beszéd-sajátosságok megfigyelése.	Kifejező és mások számára érthető, nyelvileg igényes és helyes beszéd. Megfelelő gazdálkodás a hangerővel. Az egyéni beszéd-sajátosságok ismerete, törekvés az egyéni adottságok kihasználására és a beszéd lehetőségeinek tágítására. A szünet, a hangsúlyváltás, a beszédtempóváltás, a hangmagasság-váltás és a hanglejtés modulációjának használatában rejlő kommunikációs lehetőségek megfigyelése és alkalmazása. A szöveg tartalmát és a beszélő szándékát tükröző kiejtismód eszközeinek biztonságos alkalmazása. A kiejtés egyéni sajátosságainak ismerete, törekvés ezek tudatos használatára és fejlesztésére.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A nem verbális kommunikáció néhány elemének megfigyelése (a testbeszéd stb.). A szóhasználat, a kiejtés, testbeszéd összehangolása a kifejezendő tartalommal és a hallgatóval.	A testbeszéd, az arcjáték, a szemkontaktus működésének megfigyelése. A szóhasználat, a kiejtés, a testbeszéd összehangolása különféle beszédhelyzetekben.	A testbeszéd, az arcjáték néhány jelének ismerete, törekvés ezek tudatos alkalmazására. A szemkontaktus jelentőségének megtapasztalása.	A testbeszéd, a térköszabályozás és az arcjáték néhány jelének ismerete, tudatos alkalmazása. Törekvés a szemkontaktus tartására a beszédpartnerrel. A szóhasználat, a szöveg hangzása és a gesztusok összehangolt alkalmazása különféle kommunikációs helyzetekben. A szöveg tartalmát megerősítő és megkérdőjelező gesztusok ismerete és törekvés ezek tudatos használatára. Ezek megértése (dekódolása) hétköznapi kommunikációs helyzetekben, a tömegkommunikációban, verbális, hangzó és képi szövegekben; a művészetben (pl. film, színház, fotó, képzőművészet).
Figyelem a kortárs és a felnőtt beszélgetőtársra. Az üzenet lényegének, érzelmi tartalmának megértése.	Az üzenet rövid szóbeli összefoglalása.	A beszédpartnerrel való együttműködés. Érvelés: érvek felkutatása, vélemény, állásfoglalás kialakítása. Törekvés empátikus viszony kialakítására a beszédpartnerrel.	Érvelés: érvek felkutatása, rendszerezése, vélemény, állásfoglalás kialakítása, továbbfejlesztése, logikus gondolatmenet kialakítása. Törekvés a rendszer önreflexióra és önkorrekcióna. Az értő figyelem alkalmazása.
Mindennapi élmények, mozgóképélmények és olvasmányok tartalmának összefüggő és érzékletes elmondása. Megfelelő szókincs használata.	Törekvés a hallgatósághoz, a beszédhelyzethez való alkalmazkodásra, törekvés a személyiséghez illő, jó fellépésre, az árnyalatok érzékeltetésére.	A látottak (átéltek) és a feltételezések (következtetések, hipotézisek stb.) tudatos, nyelvi megkülönböztetése. Különféle beszédműfajok kommunikációs technikáinak alkalmazása és értékelése (pl. a szándék, a hatás-keltés eszközei a kommunikáció eredményessége szempontjából).	A látottak (átéltek) és a feltételezések (következtetések, hipotézisek stb.) megkülönböztetése élménybeszámolóokban. Különféle beszédműfajok kommunikációs technikáinak alkalmazása és értékelése hétköznapi kommunikációs helyzetekben, a tömegkommunikációban, verbális, hangzó és képi szövegekben; a művészetben (pl. film, színház, fotó, képzőművészet).
Részvétel a tanulócsoportban folyó beszélgetésben és vitában. Saját vélemény megfogalmazása.	Saját vélemény megfogalmazása és megvédése a témának és beszédhelyzetnek megfelelően. Mások véleményének meghallgatása, megértése többszereplős helyzetekben.	Mások véleményének meghallgatása, megértése és tömör reprodukciója többszereplős helyzetekben.	Önbecsülésen és mások megbecsülésén alapuló együttműködés csoportos beszélgetésben, vitában. Az eltérő vélemény figyelmes és türelmes meghallgatása, tisztelete, adott esetben tömör reprodukciója. Saját vélemény megvédése vagy korrekciója. A kommunikációs zavarok, konfliktusok feloldásának képessége, a manipulációs szándék és a hibás következtetések, megalapozatlan ítéletek felismerése.
Ismert szövegek megjelenítése dramatikus játékkal. Memoriterek (költemények, prózai szövegek) szövegű ismerete. Különféle dramatikus formák kipróbálása (pl. bábjáték, árnyjáték, némajáték, versmondás, helyzetgyakorlat).	Különféle dramatikus formák kipróbálása (pl. bábjáték, árnyjáték, némajáték, helyzetgyakorlat, improvizáció, versmondás).	Memoriterek szövegű tolmácsolása kifejező szövegmondással, megjelenítéssel. Különféle dramatikus formák kipróbálása (pl. helyzetgyakorlat, improvizáció, versmondás, diákszínepadi előadás).	Memoriterek szövegű tolmácsolása a szövegfonetikai eszközök helyes alkalmazásával, tudatos szövegmondással.

2. Olvasás, írott szöveg megértése

Az iskolai képzés szintjének megfelelő szövegértés, olvasási készség, értő olvasás, amely magában foglalja a korosztálynak megfelelő hangos és csendes olvasást, a különböző tartalmú és rendeltetésű (magáncélú, hivatalos, publicisztikai, tudományos, szépirodalmi) szövegek megértését, a szövegekben megformált értékek felfogását, megítélését, kritikáját, illetve befogadását, valamint a művészi szövegek metaforikus jelentéseinek megértését a korosztálynak megfelelő szinten.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Az olvasás jelrendszerének elsajátítása a diákok egyéni sajátosságainak figyelembevételével.			
A tanult betűk összeolvasása.			
Szavak, szó szerkezetek, mondatok hangos olvasása.			
A hangos és néma olvasás gyakorlása különböző rövidebb szövegeken a diákok egyéni sajátosságainak figyelembevételével.	Különböző szövegek néma és hangos olvasása. Ismert tartalmú szövegek értelmező hangos olvasása.	Különböző szövegek néma és hangos olvasása. Ismert tartalmú szövegek biztonságos, értelmező felolvasása.	A szöveg minél teljesebb megértését biztosító hangos és néma olvasás folyamatos gyakorlása.
A különböző mondatfajták (pl. kijelentő, kérdő) hanglejtésének megfigyelése és reprodukálása a hangos olvasásban.			
Egyszerű szövegek szó szerinti jelentésének megértése.	A szó szerinti jelentésen túli lehetséges jelentések létezésének megtapasztalása, megértésük gyakorlása. A szövegben kifejtett információk visszakeresése. Ismerkedés a szövegértési technikák alapjaival.	Szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek lehetséges jelentéseinek csoportos, egyéni, irányított és önálló megértése, ennek gyakorlása. A szövegben ki nem fejtett tartalmak kikövetkeztetésének és megértésének gyakorlása, ismerkedés a szövegértési technikákkal.	A szó szerinti és a metaforikus jelentések megkülönböztetése, a ki nem fejtett tartalmak felismerése a szöveg alapján, megértésük, értelmezésük. A szövegértési technikák ismeretének bővítése, gyakorlása, alkalmazása.
	A nyelvi eszközök és a jelentés összefüggésének megtapasztalása szépirodalmi és nem szépirodalmi olvasmányokban tanári irányítással, csoportosan és egyéni munkával.	A nyelvi eszközök és a jelentés összefüggésének felismerése szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben tanári irányítással és önállóan.	
Az aktív szókincs gazdagítása az olvasott szövegekkel összefüggésben.	Az aktív és passzív szókincs gazdagítása különböző szövegösszefüggésekben.	Az aktív és passzív szókincs gazdagítása önálló munkával.	A szókincs folyamatos gazdagítása a nyelv minden rétegére kiterjedően. A különböző műveltségi területek szókincsének minél pontosabb használata írásban és szóban.
	Rövidebb szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek önálló olvasása, a fontosabb gondolatok kiemelése, összefoglalása.	Irodalmi, ismeretterjesztő és publicisztikai szövegek önálló olvasása és megértése, a szövegelemzés alapvető eljárásainak önálló alkalmazása (pl. a téma megállapítása, a lényeg kiemelése, adatkeresés, ok-okozati kapcsolatok, válasz kérdésekre, vázlatkészítés, összefoglalás).	Képesség a különböző műfajú és rendeltetésű szövegek szerkezetének és jelentésrétegeinek feltárására és értelmezésére. A művek műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárások ismerete és alkalmazása (pl. a kontextus, a téma, a műfaj megállapítása, új és ismert közléselem elkülönítése, logikai összefüggések felismerése, jelentésrétegek feltárása).

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Az értelmező hangos olvasás folyamatos gyakorlása.			
	Az irodalmi szövegben megjelenő egyszerűbb képek, alakzatok felismerése, értelmezésük gyakorlása (pl. hasonlat, metafora; ismétlés, fokozás).	Az irodalmi szövegekben megjelenő egyszerűbb képek, alakzatok felismerése, értelmezésük gyakorlása.	Különböző stílusok és stílusrétegek felismerésének gyakorlása különböző rendeltetésű szövegekben, alkalmazásuk a szóbeli és írásbeli kommunikációban.
	Képesség szövegek műfaji különbségének érzékelésére (pl. mese és dokumentum, lírai költemény és elbeszélés).	Különböző szépirodalmi és nem szépirodalmi műfajok közötti különbség megfigyelése. A tájékoztató és véleményközlő műfajok közötti különbség (pl. hír és kommentár).	Képesség a szövegek kapcsolatának és különbségének felismerésére és értelmezésére (pl. tematikus, motivikus kapcsolatok, utalások, nem irodalmi és irodalmi szövegek, tények és vélemények összevetése), e képesség alkalmazása elemző szóbeli és írásbeli műfajokban.
A hangos és néma értő olvasás gyakorlása. Rövid szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegek önálló megértése csendes olvasással.	Rövidebb és hosszabb művek (novellák, ifjúsági regény stb.) önálló elolvasása házi olvasmányként, a cselekmény utólagos felidézése, a szereplők cselekedeteinek, jellemének, kifejtett és ki nem fejtett nézeteinek megértése. Az olvasás örömeinek megtapasztalása.	Rövidebb és hosszabb irodalmi és nem irodalmi szövegek önálló olvasása házi olvasmányként, a szöveg megadott szempontok szerinti feldolgozása.	A művek műfaji természetének megfelelő szövegfeldolgozási eljárások, megközelítési módok ismeretének elmélyítése (pl. a téma, a műfaj megállapítása, logikai összefüggések, jelentésrétegek feltárása). A szépirodalmi és nem szépirodalmi szövegekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezése.
		Rövidebb, a mai köznyelvtől eltérő nyelvhasználatú (pl. régi, archaizáló) szövegek megtapasztalása, megértésük gyakorlása segédeszközökkel (egynyelvű szótárak, jegyzetek stb.).	A mai nyelvhasználattól eltérő (rég, archaizáló) szövegek megértésében szerzett tapasztalatok bővítése. Régebbi korokból származó szövegek önálló megértése a segédeszközök (pl. egynyelvű szótárak) gyakorlott használatával.
Egy-két mondatos vélemény megfogalmazása az olvasott szövegekben megjelenő szereplők cselekedeteiről, helyzetekről, magatartásokról.	Néhány mondatos vélemény szóbeli és írásbeli megfogalmazása az olvasott szövegek szereplőinek cselekedeteiről, nézeteiről, a szövegekben megjelenő emberi helyzetekről.	Különböző vélemények összevetése, különbségek és hasonlóságok megfigyelése, vélemény megfogalmazása szóban és írásban.	A különböző olvasott vélemények összevetése, a különbségek és hasonlóságok felismerése, értelmezése és kritikája szóban és írásban.
			Különböző korstílusokat, stílusirányzatokat, nyelvi stílusrétegeket reprezentáló szövegek megismerése, sajátosságaik felismerése, értelmezése.

3. Írásbeli szövegek alkotása, íráskép, helyesírás

Az anyanyelvű írásbeliség normáinak megismerése, az európai és magyar kultúrában hagyományos, alapvető szövegtípusok elsajátítása. A kreatív írás, az önkifejezés, az egyéni stílus fejlesztése. Az életkornak megfelelő írástechnika, olvasható betűformák, esztétikus íráskép, az anyanyelvi normákat követő helyesírás.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Az írás jelrendszerének elsajátítása a diákok egyéni sajátosságainak figyelembevételével.			
Az eszközszintű íráshasználat fokozatos begyakorlása.	Az írástechnika továbbfejlesztése: a tanulási igényeknek megfelelő és rendezett írásmód begyakorlása.	Olvasható, esztétikus írásmód a tanulási szintnek megfelelően.	Olvasható, esztétikus, hatékony egyéni írásmód.
Mondatalkotás, néhány mondat összekapcsolásával szövegalkotás.			
Különböző szövegminták megfigyelése műfaji és szövegszerkezetségi szempontból. A szöveg tagolásának gyakorlása. Rövid szövegek alkotásának gyakorlása (pl. kisebb leírás, rövid elbeszélés, egy-két soros jellemzés).	Rövidebb szövegek alkotása különböző szövegtípusokban és műfajokban (pl. rövid leírás, kisebb elbeszélés, néhány soros jellemzés). Személyes és olvasmányélmények megfogalmazása a rövidebb leírás, elbeszélés, jellemzés műfajában.	Szövegalkotási képesség különböző szövegtípusokban és műfajokban (a leírás, a különböző nézőpontú elbeszélés és jellemzés gyakorlása, ismertetés és vélemény készítése stb.).	Világos szövegalkotás, kifejező-készség a hétköznapi és társadalmi (közösségi) élet minden fontos területén és műfajában (pl. levél, önéletrajz, kérvény, pályázat, jellemzés, leírás).
A tanult helyesírási, nyelvhasználati és nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása a fogalmazásokban.	Nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismeretek alkalmazása a fogalmazásokban, írásbeli szövegekben.	A nyelvtani, helyesírási, nyelvhelyességi ismeretek és a nyelvi elemek különböző stílusértékről tapasztaltak tudatos alkalmazása a fogalmazásokban, kreatív szövegalkotásban.	A nyelvtani, nyelvhelyességi és helyesírási biztonság fejlesztése, gyakorlása az írásbeli szövegalkotásban. A helyesírás értelem-tükröző szerepének megértése és tudatos alkalmazása.
	Az önkifejezés képessége, kreativitás különböző műfajokban (szövegek átírása, olvasott művekhez különböző befejezések készítése, a történet folytatása, rímes játékok stb.). Gondolatok, vélemények, érzelmek, képzetek kifejezése különböző nézőpontokból rövidebb fogalmazások formájában.	Az önkifejezés képessége és a kreativitás különböző műfajokban (párbeszéd írása, dramatizálás, párbeszédes forma átírása epikus formába, érvelés stb.). Gondolatok, érzelmek, képzetek kifejezése különböző nézőpontokból.	Önkifejező és kreatív szövegalkotás (pl. élményszerű személyes történet elbeszélése, versesrímes szövegek alkotása, szövegek átírása különböző nézőpontokból stílus- és hangnenváltással, sajtóműfajok gyakorlása). Törekvés a személyiséget kifejező egyéni stílusra. A személyiség és a személyesség kifejezésének képessége a szövegformálás kreatív eszközeinek birtokában.
	Az anyaggyűjtés és -elrendezés alapjainak megismerése, anyaggyűjtés gyermekek számára készült lexikonokból, kézikönyvekből tanári irányítással, csoportosan és önállóan.	Rövidebb beszámoló anyagának összegyűjtése, rendezése és írásba foglalása tanári irányítással, csoportosan és önállóan.	Felkészülés a nagyobb anyaggyűjtést, önálló munkát igénylő, terjedelmesebb szövegek (pl. beszámoló, ismertetés, esszé, egyszerűbb értekezés) írására. Hosszabb felkészülést igénylő esszé, pályázat, értekezés, műértelmezés megalkotásának gyakorlása.

4. A tanulási képesség fejlesztése

Az alpműveltség elsajátításához szükséges információk megszerzésének és feldolgozásának csoportos és egyéni technikái, e technikák megismerése, használatuk gyakorlása.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Az önálló feladatvégzés egyes lépéseinek megalapozása, megtapasztalása (kép és szöveg kapcsolata, könyvtárlátogatás, könyvkölcsönzés, gyermeklexikonok stb.).	Az önálló feladatvégzés egyes lépéseinek megtapasztalása, gyakorlása (könyvkölcsönzés, a könyvtárhasználat alapjai).	Az önálló feladatvégzés, információgyűjtés és ismeretszerzés módszereinek megismerése, gyakorlása (segédkönyvek, a korosztálynak készült szótárak, lexikonok használata, ismeretlen kifejezések jelentésének önálló megkeresése egy nyelvű szótárakban, a tanult anyag bővítése különböző információhordozókból).	Verbális és nem verbális (hangzó és képi) információk célszerű gyűjtésének, rendszerezésének és felhasználásának gyakorlása. A könyvtárismeret bővítése, gyakorlása, múzeumi információk.
Tapasztalatszerzés ismeretek, adatok, információk gyűjtésében [könyv- és könyvtárhasználat, verbális és nem verbális (hangzó és képi) információk feldolgozásának gyakorlása].	Önálló ismeretszerzés megtapasztalása, gyakorlása (pl. könyvek keresése megadott témához egyénileg, csoportosan). Tapasztalatgyűjtés különböző információhordozók működéséről, használatáról.	Adatok, ismeretek gyűjtése különböző információhordozókról tanári segítséggel, csoportosan és önállóan. A gyűjtött, ismeretek elrendezése, a kitűzött célnak megfelelő felhasználása.	Különböző információhordozók célszerű használata az életkornak megfelelő önállósággal.
	Gyermekeknek szóló ismeretterjesztő művek, lexikonok, szótárak megismerése, használata.	Elemi gyakoroltság az információ felhasználásában, a források megjelölésében.	Az információfelhasználás néhány további normájának megismerése, alkalmazása (pl. a források megjelölése, az idézés formai és etikai szabályai, jegyzetek készítése).
Vázlatkészítés tanári irányítással. Vázlatok önálló bővítése, szűkítése megadott szempontok szerint.	Vázlat felhasználása különböző témájú, műfajú szövegek megértéséhez, megfogalmazásához.	Önálló vázlatkészítés rövidebb szövegek alapján.	Önálló vázlatkészítés adott feladathoz, témához, a vázlat alapján különböző műfajú szövegek alkotása.
	Ismerkedés különböző információhordozókkal (vizuális, audiovizuális, elektronikus: Internet, CD-ROM stb.).	Egyszerűbb szövegek vizuális környezetének átlátása, ábrák, illusztrációk értelmezése a szövegösszefüggésben.	Verbális és nem verbális (hangzó és képi) információk együttes kezelése, megértése (illusztráció, ábra, tipográfia, grafikonok értelmezése a szövegösszefüggésben, szövegek vizuális elrendezése stb.).
	Az összefoglalás sajátosságainak és szerepének megtapasztalása, megértése.	Az összefoglalás sajátosságainak ismerete, összefoglalás készítése megadott szempontok alapján tanári irányítással, csoportosan és önállóan.	Az összefoglalás eljárásának gyakorlása, önálló alkalmazása (pl. a lényeg kiemelése, időrend követése, adatok rendszerezése, álláspontok elkülönítése).
		Jegyzetkészítés tanári irányítással. A tömörítés, a lényegkiemelés gyakorlása.	Önálló jegyzetkészítés gyakorlása tanári segítséggel és anélkül (pl. kulcsszavak kiemelése, szerkezeti tagolás).
		Az információ kritikus befogadásának megalapozása (pl. azonos témáról különböző forrásból származó rövidebb információk összevetése tanári irányítással, csoportosan).	Felkészülés az információ értékének, jelentőségének felismerésére, értékelésére, kritikájára.

5. Ismeretek az anyanyelvről

A mai magyar nyelv árnyalt és igényes használatához szükséges nyelvtani ismeretek elsajátítása, a szövegre, annak jelentésére és stílusára vonatkozó ismeretek alkalmazása a szövegalkotásban és a szövegek megértésében, elemzésében. A nyelvnek kommunikációs közegként, eszközként és társadalmi jelenségként való értelmezése, annak felismerése, hogy a nyelv rendszer, hogy a nyelvnek anyanyelvként való birtoklása tartja össze a nyelvközösséget, közvetíti a világra vonatkozó tudást, hagyományt. A nyelvi kultúra fejlesztése, birtoklása megalapozza a tanulók sikeres szocializációját, hozzájárul megfelelő önértékelésük kialakulásához, önbecsülésük fejlesztéséhez, és biztosítja az igényes önkifejezés lehetőségét is.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Nyelvi-nyelvtani jelenségek felismerése a gyakorlati tudás alapján (pl. hang, szó, mondat; rövid és hosszú hangok, magán- és mássalhangzók).	A nyelvi egységek közötti egyszerűbb összefüggések felismerése (pl. rendszerszerű összefüggések felfedezése a hangok között, a szavak között, a szavakat alkotó szóelemek között).	A nyelvi egységek szerkezeti, jelentéstani összefüggéseinek megfigyelése (pl. az azonos szófajba tartozó szavak jellemzői, ezek összefüggése a szavak mondatbeli viselkedésével; azonos jelentésviszonyokat kifejező, de eltérő szerkezetű mondatok megfigyelése; szerkezetek átalakítása). A nyelvi egységek szövegbeli (kommunikációbeli) szerepének a megfigyelése.	A nyelv több szempontú megközelítése (a nyelv mint jelrendszer, nyelv és gondolkodás, nyelv és cselekvés, nyelv és kreativitás). A nyelvtani ismeretek önálló alkalmazása a nyelvi-nyelvhasználati jelenségek megközelítésében. A magyar nyelv típusához kötődő alapvető ismeretek.
Jelentések megadása a diák saját szavaival. Az aktív és a passzív szókinccs folyamatos bővítése, szókinccsgyakorlatok.	Gyakorlottság a szavak jelentésviszonyainak a feltérképezésében a korosztály szintjén (pl. az egy- és többjelentésű szavak felismerése, rokon értelmű szavak gyűjtése). Ismerkedés egy nyelvű szótárak, diákoknak szánt kézikönyvek használatával.	A szavak jelentésére vonatkozó kreatív gyakorlatok, a szónál kisebb és nagyobb nyelvi egységek jelentésének, valamint a nyelvi szerkezetből, formából fakadó jelentésnek a megismerése.	A szöveg nyelvi egységeinek és szerkezeteinek jelentéséből, illetve a kommunikáció nem nyelvi eszközeiből és egyéb tényezőiből fakadó jelentések, jelentésviszonyok feltérképezése; a tapasztalatok és a megszerzett ismeretek alkalmazása a szövegalkotásban. Jelentéstani és pragmatikai alapfogalmak önálló használata szövegek, kommunikációs események kritikai megközelítésében.
Alkalmazkodás a kommunikációs folyamatban a szövegalkotást befolyásoló tényezőkhez egészen (holisztikusan). Gyakorlottság a szövegalkotásban a korosztály által jól ismert nyelvhasználati színtereken. Különböző műfajú, hangnemű szövegekben az eltérő nyelvhasználat érzékelése, a jól felismerhető különbségek megfigyelése.	Különböző nyelvváltozatokat képviselő konkrét példák alapján a nyelv és a nyelvhasználat rétegzettségének a megtapasztalása, felismerése (különösen a szókinccs területén).	Gyakorlottság és szándékosság a kommunikációt befolyásoló tényezőkhez való alkalmazkodásban. Alapvető tájékozottság a mindennapi kommunikációs és az irodalmi stílusjelenségek körében.	A nyelvhasználatnak társadalmi jelenségként való (szociolingvisztikai) szemlélete, a kommunikációs események és a szövegalkotás önálló elemzése-értékelése az elsajátított (szövegtani, jelentéstani-pragmatikai, stilisztikai, retorikai) ismeretek kreatív alkalmazásával. Gyakorlottság az ismeretek alkalmazásában különböző típusú és műfajú szövegek alkotása során.
Az írás jelrendszerének a megismerése, a kiejtés és az írás megfelelésének, illetve különbözőségeinek a megfigyelése, néhány alapvető helyesírási szabály megismerése (pl. az egyszerű szavak elválasztásának szabályai), törekvés ezek megfelelő alkalmazására. Nyelvileg igényes minta követése a beszédben.	A diákok írásbeli és szóbeli szövegalkotásához kötődő alapvető nyelvhelyességi tudnivalók megbeszélése a beszéd és a helyesírás terén egyaránt. A helyesírás további alapvető szabályainak a megismerése és alkalmazása. Ismerkedés helyesírási kézikönyvekkel. Javítás tanári irányítással és önállóan.	A helyesírási rendszer grammatikai meghatározottságának a felismerése, az ismeretek bővítése. Gyakorlottság a helyesírási kézikönyvek használatában. Javítás tanári irányítással és önállóan.	Nyelvhelyességi problémák önálló megoldása (szóban és írásban egyaránt). Önálló kézikönyvhasználat mellett törekvés kifogástalan helyesírási tervezett szöveg megírására.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
	Egy-egy korábbi évszázadban született szöveg megfigyelése, a mai és a korábbi nyelvallapot különbségének a felismerése a korosztálynak megfelelő szinten.	Példák (régebbi korok szövegei, szövegrészei) alapján a nyelvi állandóság és változás megfigyelése a mai állapottal való összevetés során, elsősorban a szókincsben és a tanult nyelvtani jelenségek szintjén.	Tájékozódás a nyelvközösség és a nyelvi rendszer történetének főbb szakaszaiban. A magyar nyelv eredetének, a nyelvcsaládba tartozás bizonyító eljárásainak a megismerése. A nyelvi állandóság és változás okainak kutatása adatok alapján (pl. forrásokkal, kézikönyvhasználat), a történeti szemlélethez kapcsolódó általános nyelvészeti ismeretek tanulmányozása. A történetiség szempontjának alkalmazása a nyelvi-nyelvhasználati jelenségek megítélésben.
Az anyanyelv és az idegen nyelv különbségének a felismerése, ennek megfogalmazása a diák saját szavaival (pl. ezt magyarul úgy mondjuk, hogy...).	Annak felismerése, hogy a magyar nyelv ismerete miben segíti, miben nehezíti az idegen nyelv elsajátítását.	Az anyanyelvi és az idegen nyelvi ismeretek összevetésének a képessége, az egyes jelenségek egyre pontosabb megnevezése.	Az anyanyelvhez és az idegen nyelvhez kötődő sajátosságok összevetése az általános nyelvészeti ismeretek felhasználásával.

6. Ismeretek az irodalomról

Az irodalom mint művészet befogadásának megalapozása és fejlesztése. Az olvasás mint műélvezet megtapasztalása, az olvasás iránti igény felkeltése. Felkészítés az irodalmi kifejezési formák felismerésére, megértésére, befogadására. A költői nyelv sajátosságainak megfigyelése, megértésének megalapozása és fejlesztése. Felkészítés az irodalmi műveltséghez tartozó ismeretek elsajátítására. Érzékenység az irodalmi művekben megjelenő értékek, emberi problémák felfedezésére. Megismerkedés a magyar és az európai, valamint a világirodalom kiemelkedő alkotásaival, alkotóival, korszakaival.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Az olvasás iránti érzelmi és gondolati érdeklődés felkeltése a belefeledkezés, a játékoság, a kaland, a képzelet, az önismeret, az emberismeret stb. iránti igénnyel.	Az olvasás iránti érzelmi és gondolati érdeklődés fenntartása a belefeledkezés, a játékoság, a kaland, a képzelet, az önismeret, az emberismeret stb. iránti igénnyel. Az olvasás örömeinek megtapasztalása.	Annak megtapasztalása és tudatosítása, hogy az elemző-értelmező olvasás elmélyíti az élmény- és tapasztalatszerzést.	Annak megtapasztalása és tudatosítása, hogy az irodalom-olvasás érzelmi, gondolati, erkölcsi, esztétikai élmények, a károsodásmentes tapasztalatszerzés forrása, amely az ön- és világertelmezés, az önmeghatározás mással kevésbé helyettesíthető lehetőségét kínálja.
Ismerkedés változatos ritmikai, zenei formálású lírai művekkel.	Változatos ritmikai, zenei formálású lírai művek közös és önálló olvasása, feldolgozása a klasszikus és a kortárs magyar és világirodalom köréből.	Változatos ritmikai, zenei formálású lírai művek olvasása és feldolgozása a klasszikus és a kortárs magyar és világirodalom köréből. A zenei és ritmikai eszközök típusainak azonosítása, funkciójuk, hangulati hatásuk felismerése a tanult művekben.	A líra különböző műfajaiban és hangnemeiben a klasszikus és kortárs magyar és világirodalom köréből válogatott művek olvasása, feldolgozása. A lírai beszédmód változatainak, általános és korhoz, illetve szituációhoz kötött különös jegyeinek értelmezése; korszakjellemző beszédmódok néhány jellegzetes alkotásának összevetése.
A költői nyelv néhány sajátosságának megfigyelése.	Néhány fontosabb költői kép és alakzat felismerése, szerepük, hangulati hatásuk megtapasztalása.	A főbb költői képek és alakzatok, szókincsbeli és mondattani jellegzetességek azonosítása a lírai szövegben. Az előbbieket jelentésteremtő szerepének megértése a tanult versekben.	Költői képek és alakzatok, szókincsbeli és mondattani jellegzetességek azonosítása, jelentésteremtő szerepük megértése és értelmezése a tanult versekben. A költői nyelvhasználat összetettségének felismerése, a grammatikai eszközök funkciójának értelmezése.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
	Ismerkedés különböző lírai műfajokkal.	Lírai és nem lírai verses műfajok megismerése és azonosítása, jellegzetességeik, tartalmi és formai sajátosságai megértése.	Lírai és nem lírai verses műfajok megismerése és azonosítása, jellegzetességeik, tartalmi és formai sajátosságai megértése. Törekvés a műnemek és műfajok közötti kapcsolatok és átmenetek megértésére. A műfaji konvenció és az attól való eltérés jelentéshordozó szerepének bemutatása néhány művön.
A versszak felismerése, egyszerű jellemzése (sorok száma, hosszúsága, szótagszáma).	A versszak és a nagyobb szerkezeti egységek viszonyának megértése.	A kompozíciós egység és a versszakok viszonyának felismerése. A kompozíció meghatározó elemeinek (pl. tematikus szerkezet, tér- és időszerkezet, logikai szerkezet, beszédhelyzet és változása) megismerése és azonosítása.	A lírai művek értékszerkezetének felismerése, azonosítása. Verssszervező elvek felismerése és értelmezése különböző korokban keletkezett művekben.
A lírai mű középpontjában álló gondolat, illetve érzelmek azonosítása.	A lírai mű témájának és hangulatának, hangnemének felismerése.	A lírai mű beszédhelyzete, a megszólító-megszólított viszony néhány jellegzetes típusának megismerése és azonosítása. Téma, hangnem, beszédhelyzet és műfaj összefüggéseinek megfogalmazása néhány jellegzetes példán.	A költő, a vers beszélője és a költői én megkülönböztetése néhány, különböző korban született költeményben.
Rövidebb epikai művek, népköltészeti alkotások, elbeszélések olvasása.	Elbeszélő művek közös és önálló olvasása, feldolgozása tanári segítséggel, csoportosan és egyénileg. A megtapasztalt formák alkalmazása a mindennapi történetmondásban, a kreatív írásban.	Elbeszélő művek önálló olvasása, feldolgozása a klasszikus és a kortárs felnőtt és ifjúsági irodalom köréből. Kreatív történetelbeszélési és történetátírási gyakorlatok.	Különböző típusú, terjedelmű és műfajú — klasszikus és kortárs, magyar és világirodalmi — epikai művek elemzése és értelmezése. A megtapasztalt formák és stilisztikai, nyelvi sajátosságok alkalmazása a mindennapi történetmondásban és a kreatív írásban.
Történetek főszereplőinek azonosítása.	A szereplők külső és belső jellemzőinek azonosítása.	A jellemzés főbb eszközeinek azonosítása.	A tettek és a szavak közötti viszony szerepének felismerése a jellemzésben; az irónia. Az elbeszélői szólam és a szereplői szólam viszonyának vizsgálata. A stílusirányzat, a műfaj és az egyéni írói törekvés megmutatkozása a szereplők megalkotottságának módjában.
Törekvés a történet idejének és helyszínének azonosítására.	Az idő és a tér egyértelműen megjelölt mozzanatainak azonosítása.	A közvetett idő- és térmegjelölések azonosítása, belőlük következtetések levonása. Törekvés az idő- és térmegjelölések értelmezésére. Az elbeszélés és a történet időrendje közötti eltérés érzékelése.	Az idő- és térmegjelöléseknek vagy ezek hiányának értelmezése. Az elbeszélés szerkezete és a történet időrendje közötti eltérés értelmezése. A jelentés és az időszerkezet összefüggésének bemutatása különböző epikai művekben.
Annak megállapítása, hogy ki beszél el a történetet.	Annak megállapítása, hogy ki beszél el és kinek a szemével látjuk a történetet.	Az elbeszélői nézőpont és beszédhelyzet érzékelése.	A nézőpontok és a nézőpontváltások funkciójának értelmezése és ezek összefüggése a műben megjelenő értékekkel.
A cselekmény kezdő- és végpontjának megállapítása.	A tetőpontok, fordulópontok és kitérők érzékelése.	Előreutalások és késleltetések érzékelése az elbeszélésben.	Az előreutalások, késleltetések és az elbeszélő művek motivikus-metaforikus szintjének értelmezésére való törekvés.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
	Tapasztalatszerzés a tisztán elbeszélő és dramatikus műrészek közötti különbségekről.	Az epikai és a drámai történetmegjelenítés közötti hasonlóságok és eltérések azonosítása.	Az epikus és a drámai történetmondás, idő-, tér- és cselekményszervezés, illetve jellemalkotás közötti különbségek megfigyelése. A drámai közlésmód jellemző szövegtípusainak felismerése.
Népi játékok, dramatizált formák (pl. meserészletek) olvasása, illetve előadása.	Elbeszélések és elbeszélő költemények részleteinek, illetve köznap helyzeteknek a dramatizált megjelenítése.	Dramatizált formák, dialógusok, drámai művek közös és önálló olvasása, feldolgozása. Szituációk és instrukciók értelmezése és megjelenítése.	Dramatizált formák, dialógusok, drámai művek önálló olvasása, feldolgozása. Komikus helyzetek és jellemek értelmezése. Drámai szituációk feszültségforrásainak azonosítása. Különböző típusú drámai művek elemzésének, értelmezésének képessége.
A szóbeli költészet és az írásbeliség, a népköltészet és a műköltészet különbségeinek megtapasztalása néhány példa alapján.	Az új szóbeliség, az elektronikus kommunikáció és tömegkommunikáció néhány új formájának megfigyelése.	A reklám és a popzene új szóbeli költészete. Annak érzékelése, hogy az irodalom szóbelisége nem pusztán archaikus jelenség.	Tájékozódás az elektronikus tömegkommunikáció és az irodalom kölcsönhatásának új jelenségeiről. A szóbeli költészet, a népköltészeti hagyomány hatásainak ismerete. Regiszterkeverés, adaptációk.
Az olvasott művek alapján néhány alapvető irodalmi téma, emberi alaphelyzet felismerése.	További alapvető témák megismerése, újabb olvasmányok a már megismert témakörökből.	A magyar és a világirodalom néhány jelentős témája és formai hagyománya. Ismerkedés egy-két korstílussal, a korstílus és egy-egy mű közötti összefüggéssel.	Az olvasott, különböző korú és világlátású művekben megjelenített témák, élethelyzetek, motívumok, formai megoldások közötti kapcsolódási pontok felismerése. Az olvasott művek többféle értelmezési kontextusban való elhelyezésének képessége (pl. tematikus-motivikus, műfaji, életműbeli, konvenciótörténeti, stílusirányzati, eszmetörténeti elhelyezés). Történeti és aktuális olvasatok.
A mű számunkra közvetlenül adott (szó szerinti) jelentésének megfogalmazása. A történet, az alapézés, alaphangulat megfogalmazása.	Törekvés a közvetlenül adott jelentés árnyalására, általánosítására személyes tapasztalatok, más irodalmi és nem irodalmi, verbális, hangzó és képi szövegek bevonásának segítségével.	Törekvés a közvetlenül adott jelentés árnyalására, általánosítására személyes tapasztalatok és más tanult irodalmi művek bevonásának segítségével.	Törekvés a közvetlenül adott jelentés árnyalására, általánosítására személyes tapasztalatok és más tanult irodalmi művek, megismert irodalmi konvenciók és elemzési technikák bevonásának segítségével. A jelentéstulajdonítás során kapcsolatterjesztés az európai és a magyar irodalom nagy hagyományaival, kódjaival.

7. Az ítéloképesség, az erkölcsi, esztétikai és történeti érzék fejlesztése

Önálló gondolkodás, az önkifejezés kulturáltsága, a kulturális és történeti másság felismerése, megértése és erre épülő tisztelete. A saját kultúra sokrétű ismeretén nyugvó képesség a különbözőség felismerésére és megértésére. Önálló ítéletalkotás társadalmi, történeti, morális és esztétikai kérdésekről, a vélemény érvelő kifejtésének és védelmének képessége különféle kulturális, etikai, esztétikai normák és kultúrtörténeti ismeretek alapján. A műalkotások aktív

befogadása, igény és fogékonyság a műélvezetre, a műalkotás fikatív létmódjának megértése. Képesség a konfliktuskezelésre és az önálló ismeretszerzésre. A humor személyiség- és közösségépítő szerepének megértése.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A szép és a csúnya fogalmainak használata mindennapi — különféle médiumok révén szerzett — élmények kapcsán folytatott beszélgetésekben.	Rövid, néhány mondatos vélemény megfogalmazása az élmények és olvasmányok hatásáról.	A tetszésnyilvánítás árnyaltabb nyelvi formáinak elsajátítása, az eltérő ízléscélepek különbségének megértése és elfogadása.	Az ízlés kontextuális függőségének megértése (kulturális, történeti, közösségi, családi, egyéni beágyazottság). A különféle kulturális regiszterek keveredésének megtapasztalása korunk kultúrájában, igény és képesség az ízlés önálló fejlesztésére.
A szomorú és a vidám megkülönböztetése különféle verbális, hangzó és képi szövegekről folytatott beszélgetésekben.	A humor kiemelt szerepének érzékelése a mindennapokban (pl. vicc) és a műalkotásokban a korosztály érdeklődésének megfelelő néhány szöveg kapcsán.	A helyzet- és jellemkomikum a művészetben, a szerzői modalitás különféle formáinak azonosítása, jelentésteremtő szerepük felismerése (pl. irónia, gúny).	Az összetett modalitású szövegek elemzésének képessége, a humor kulturális és időbeli változékonyságának megtapasztalása. A humor kommunikációs funkcióinak megismerése és alkalmazása saját szövegek alkotásában.
Az esztétikai nézőpont megalapozása: a szép megtapasztalása a természeti környezetben, a mindennapi élet tárgyaiban és különféle művészeti ágakhoz tartozó, az életkornak megfelelő néhány műalkotásban.	Részvétel a tanulócsoporthoz tartozó beszélgetésben és vitában a mindennapok, művek és olvasmányok kiváltotta élményekről. Mások véleményének meghallgatása, megértése.	Egymástól lényegesen különböző esztétikai normákhoz kapcsolódó művek összehasonlítása, a művészi és nem művészi szépség változékonyságának megtapasztalása.	A műalkotás mint normakövető és normákat megújító jelenség; új és régi párbeszédének átélése a művészetben. A mű befogadásának közösségi és egyéni aspektusa; az elsajátítás és a kreativitás kettősségének megértése a művek befogadásában.
A műélvezet minél gyakoribb megtapasztalása a belefeledkezés, a játék, a kaland, a képzelet, a ritmus és a zene révén.		Az önálló műbefogadás mind teljesebb és gyakoribb megtapasztalása, a hatás reflektálása csoportos beszélgetésben és önállóan.	Különféle műfajú, más-más művészeti ághoz tartozó művek összehasonlítása, a mű hatása mint műfaj- és médiumfüggő tapasztalat. Sokoldalú, kifinomult kulturális fogyasztási szokások kialakítása és folyamatos bővítése.
A jó és a rossz fogalmainak használata mindennapi — különféle médiumok révén szerzett — élmények kapcsán folytatott beszélgetésekben.	A jó és a rossz, az igazság és az igazságosság: az ítékezés mint cselekedet felismerése mindennapi szövegekben és különféle műalkotásokban.	Az igazság és a nézőpont, a személyes és a közösségi igazság konfliktusának megértése különféle szövegekben.	Az igazság, a morál az egyén életében és a társadalomban. A jog és a morál összefüggéseinek reflektálása. A tudatos, jogkövető és reflektáltan morális cselekvés elsajátítása, igény és képesség a morális kérdésekben való tájékozódásra.
Mindennapi konfliktusok átélése dramatikus játékkal, különféle dramatikus formák kipróbálása révén (pl. bábjáték, helyzetgyakorlat).	A nem saját álláspont megjelenítésének, átélésének képessége, az empátia fontosságának átélése a közösség életében.	Különféle konfliktuskezelési eljárások megfigyelése és reflexiója különféle műalkotások és mindennapi szövegműfajok kapcsán.	Ígény a társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok hátterének megértésére. Egyéni konfliktuskezelési eljárások kialakításának képessége.
	Más korokban született mindennapi szövegek, tárgyak és műalkotások idegenségének megtapasztalása.	Az életkorfüggő szemlélet megfigyelése irodalmi és mindennapi szövegműfajok kapcsán.	A történeti másság befogadói aktivitást követelő szerepének tudatosulása. A történeti érzék tudatos és önálló fejlesztése.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
	A különböző kultúrák eltérő létmódjának, szemléletének megismerése néhány példa alapján.	A kulturális különbség mint világlátás és mint életforma, a kulturális identitás mint az egyéniség feltétele és mint konfliktusforrás megfigyelése különféle szövegekben.	A művészet kultúraalkotó szerepének megfigyelése és tudatosítása. A kultúrák közötti átjárás korlátainak megismerése, igény más kultúra megismerésére. A kulturális értékképződés folyamatának reflektálása, igény az abban való részvételre.

ÉLŐ IDEGEN NYELV

Alapelvek, célok

Az *élő idegen nyelv* műveltségi terület céljai és tartalma összhangban vannak az alaptanterv többi műveltségi területének céljaival és tartalmával, valamint az Európa Tanács ajánlásaival.

Az élő idegen nyelvet a közoktatásban részt vevő minden diáknak kötelező tanulnia a negyedik évfolyamtól a tankötelezettség végéig. Meghatározott feltételek teljesülésekor az iskolák a negyedik évfolyamot megelőzően is elkezdhetik a nyelvtanítást. A nyelvtanulás az első öt évfolyamon elsősorban játékos ismerkedést jelent az idegen nyelvvel.

Az általános iskolában minden diáknak legalább egy idegen nyelvet kell tanulnia az anyanyelvén kívül. A gimnáziumokban, valamint azokban a szakközépiskolákban, ahol a feltételek adottak ehhez, a tanulónak két idegen nyelven kell használható nyelvtudásra szert tennie. A közoktatásban szabadon történik a nyelvválasztás, a helyi igények és lehetőségek alapján.

Élő idegen nyelvként taníthatók a gyakran tanult (angol, német), a kevésbé gyakran tanult nyelvek, valamint a kisebbségek nyelvei, illetve a nem magyar anyanyelvűek számára a magyar nyelv. Ezekon kívül második idegen nyelvként taníthatók holt nyelvek is, melyek tanulását az alaptanterv nem szabályozza. A kisebbségek nyelvének nemzetiségi nyelvként történő tanításáról külön jogszabály rendelkezik.

Az idegen nyelv tanításának és tanulásának céljait a tanulók szükségletei határozzák meg. Ahhoz, hogy a diákok hazánk, Európa és a nagyvilág művelt, mobilis, többnyelvű polgárai lehessenek, használható és továbbfejleszthető idegen nyelvi tudással kell rendelkezniük, mely személyiségfejlődésüket is előnyösen befolyásolja.

A fejlesztési feladatok szerkezete

A fejlesztési feladatok minden nyelvelsajátítási szinten a következő egységekből állnak:

- beszédértés,
- beszédkézség,
- olvasásértés,
- írás.

Fejlesztési feladatok

Az élő idegen nyelv tanításának és tanulásának alapvető célja a kommunikatív nyelvi kompetenciák kialakítása. A kommunikatív nyelvi kompetencia fogalma azonos a használható nyelvtudással. Az adott szituációnak megfelelő nyelvhasználati képességet jelentik, melyek mérése és értékelése a négy nyelvi alapkészségen (hallás, beszéd, olvasás és írás) keresztül lehetséges. A kommunikatív nyelvi kompetenciák fejlesztése a következőket jelenti:

(1) a kötelező oktatás végére a tanulók legyenek képesek egy vagy két idegen nyelvet személyes, oktatási, közéleti és szakmai kontextusban megfelelően használni;

(2) a nyelvtanulás során a tanulóknak alakuljon ki és maradjon ébren a kedvező attitűd és motiváció a nyelvtanulás, a tanult nyelv, az azon a nyelven beszélő emberek és kultúrájuk, valamint általában más nyelvek és kultúrák megismerésére;

(3) a tanulók legyenek képesek nyelvtudásukat egész életükön át önállóan fenntartani, fejleszteni, emellett új idegen nyelveket hatékonyan és sikeresen tanulni.

A nyelvtanulás folyamata a bevezetőben megfogalmazott általános kompetenciákra épül, melyek magukba foglalják az alaptanterv műveltségi területeinek tartalmait, ismereteit és készségeit. A kommunikatív nyelvi kompetenciák integrálják az általános kompetenciákat és tanulási képességeket, ezeken belül az anyanyelvi kommunikatív nyelvi kompetenciákat.

Az alaptanterv a közoktatás kétéves szakaszaira (6., 8., 10. és 12. évfolyamok végére) minden diák számára a minimális szintet határozza meg, melyet a négy alapkészség területén kell teljesíteni. A helyi tantervekben a lehetőségeknek megfelelően ennél magasabb szint is előírható egy vagy több alapkészség területén. Az első és második idegen nyelv követelményeit szintén a helyi tantervekben kell meghatározni. A témaköröket és a tanterv egyéb tartalmait az alaptantervre épülő programoknak kell meghatározniuk.

A szintek összhangban vannak az európai hatfokú skálán meghatározott szintekkel. A tankötelezettség végére minden diáknak legalább az önálló nyelvhasználói szintre (B1) kell eljutnia. Emelt szintű nyelvtanítás esetén a tankötelezettség végére a tanulónak magasabb szintű, önálló nyelvhasználóvá kell válnia (B2). Az európai hatfokú skálán a mesterfokú nyelvhasználói szintek (C1, C2) elérése a közoktatásban nem tekinthető alapfeladatnak.

Az alaptantervi követelmények az általános iskola végére minden diák számára legalább egy élő idegen nyelvből az A1-es szint elérését tűzik ki célul. A 9—12. évfolyamra kétféle követelményt fogalmaznak meg aszerint, hogy a nyelvtanuló az adott nyelvből milyen szintre szeretne eljutni a kötelező iskolázás végére, illetve milyen szintű érettségi vizsgát kíván tenni. Amennyiben a 12. évfolyam végére a diák a B1-es szintet kívánja elérni, a 10. évfolyam végére az A2-es szintet kell elérnie [(a) program]. Amennyiben a 12. évfolyam végére a cél a B2-es szint, a 10. évfolyam végére a B1-es szint teljesítése a kívánatos [(b) program]. Második idegen nyelvből a 12. évfolyam végére legalább az A2-es szintet kell elérni [(c) program]. Amennyiben a diák a második idegen nyelvből B1-es szintre szeretne eljutni [(d) program], és ebből vizsgázni kíván, azt lehetővé kell tenni számára.

Idegen nyelv	6. évfolyam	8. évfolyam	12. évfolyam
Első idegen nyelv (a)	A1-	A1	B1
Első idegen nyelv (b)	A1	A2	B2
Második idegen nyelv (c)			A2
Második idegen nyelv (d)		A1	B1

Az A1-, A1, A2, B1 és B2 szintek meghatározása

Azeurópai minimumszintfele: A1-

Ezen a szinten a diák megérti a legegyszerűbb ismert utasításokat, kéréseket, és röviden válaszolni tud azokra.

Beszédértés

Megérti a tanult témákhoz kapcsolódó ismerős szavakat, fordulatokat.

Beszédkészség

Képes egyszerű kérdéseket feltenni, és azokra válaszolni.

Olvasásértés

Felismeri és megérti az ismerős szavakat, igen egyszerű mondatokat.

Írás

A tanult szavakat le tudja írni, ismerős szövegbe be tudja írni.

Azeurópai minimumszint: A1

Ezen a szinten a diák megérti és használja a gyakoribb mindennapi kifejezéseket és a nagyon alapvető fordulatokat, amelyeknek célja a mindennapi szükségletek konkrét kielégítése. Be tud mutatkozni, és be tud mutatni másokat, meg tud válaszolni és fel tud tenni személyes jellegű kérdéseket (pl. hogy hol lakik) ismerős emberekre és dolgokra vonatkozóan. Képes egyszerű interakcióra, amennyiben a másik személy lassan, világosan beszél és segítőkész.

Beszédértés

Megérti az ismerős szavakat, fordulatokat, melyek személyére, családjára, közvetlen környezetére vonatkoznak.

Beszédképesség

Képes egyszerű beszélgetésben részt venni, amennyiben a partner lassan, jól artikulálva beszél. Képes feltenni és megválaszolni egyszerű kérdéseket ismerős témára és helyzetre vonatkozóan. Lakóhelyét, ismerőseit képes egyszerű fordulatokkal leírni.

Olvasásértés

Megérti az ismerős szavakat, egyszerű mondatokat feliratokon, reklámokban, katalógusokban.

Írás

Képes egyszerű nyomtatványt kitölteni, rövid üdvözetet megírni.

Azeurópai alapszint: A2

Ezen a szinten a diák megért olyan mondatokat és gyakrabban használt kifejezéseket, amelyek az őt közvetlenül érintő területekhez kapcsolódnak (pl. nagyon alapvető személyes és családdal kapcsolatos információk, vásárlás, helyismeret, állás). Az egyszerű és begyakorolt nyelvi helyzetekben tud kommunikálni úgy, hogy egyszerű és direkt módon információt cserél családi vagy mindennapi dolgokról. Tud egyszerű nyelvi eszközöket használva beszélni saját háttéréről, szűkebb környezetéről és a közvetlen szükségleteivel kapcsolatos dolgokról.

Beszédértés

Megérti a leggyakoribb fordulatokat és szókincset, ha számára ismert, közvetlen dologról van szó. Megérti a rövid, világos és egyszerű üzenetek, bejelentések, egyéb gyakori szövegek lényegét.

Beszédképesség

Részt tud venni egyszerű, begyakorolt, hétköznapi témáról szóló beszélgetésben, mely közvetlen információcserét igényel ismert tevékenységgel kapcsolatban. Képes magát megértetni társasági beszélgetésben. Röviden le tudja írni például családját, lakóhelyét, tanulmányait.

Olvasásértés

Megérti rövid, egyszerű szövegek, köztük történetek lényegét. A kért információt ki tudja keresni.

Írás

Rövid feljegyzéseket, üzeneteket, magánlevelet tud írni.

Azeurópaiküszöbszint: B1 (önálló nyelvhasználó)

Ezen a szinten a diák megérti a fontosabb információkat a világos, standard szövegekben, amelyek ismert témáról szólnak és gyakori helyzetekhez kapcsolódnak a munka, az iskola és a szabadidő stb. terén. Elboldogul a legtöbb olyan helyzetben, amely a nyelvterületre történő utazás során adódik. Egyszerű, összefüggő szöveget tud alkotni ismert vagy az érdeklődési körébe tartozó témában. Le tudja írni az élményeit, a különböző eseményeket, álmokat, a reményeit és ambícióit, továbbá röviden meg tudja indokolni a különböző álláspontokat és terveket.

Beszédértés

A köznyelvi beszédet főbb vonalaiban megérti, ha az rendszeresen előforduló, számára ismert témáról szól. Megérti a legfontosabb információkat olyan rádió- és tévéműsorokban, melyek aktuális eseményekről, illetve az érdeklődési köréhez vagy tanulmányaihoz kapcsolódó témákról szólnak, és melyekben viszonylag lassan és világosan beszélnek.

Beszédkézség

Részt tud venni a nyelvterületen utazás közben felmerülő helyzetekben, valamint ismerős, mindennapi témákról adódó beszélgetésekben felkészülés nélkül. Egyszerű, összefüggő fordulatokkal el tudja mondani élményeit, céljait. Röviden meg tudja indokolni és magyarázni a véleményét, el tudja mondani egy történetet, és véleményét meg tudja fogalmazni.

Olvasásértés

Megérti olyan szövegek lényegét, illetve a bennük lévő információt, melyek hétköznapi témákkal kapcsolatosak, gyakori témákkal foglalkoznak. Megérti az eseményekről, érzelmekről, véleményekről szóló írásokat.

Írás

Meg tud fogalmazni egyszerű, rövid, összefüggő szöveget ismert, hétköznapi témákban. Be tud számolni élményeiről, véleményéről.

Azeurópaiközépszint: B2 (önálló nyelvhasználó)

Ezen a szinten a diák megérti az összetett konkrét vagy elvont témájú szövegek gondolatmenetét, beleértve a szakterületének megfelelő szakmai beszélgetéseket is. Folyamatos és természetes interakciót tud kezdeményezni és fenntartani anyanyelvű beszélővel, mely egyik félnek sem megterhelő. Képes világos és részletes szöveget alkotni széles témakörben, véleményét képes aktuális témákról kifejteni a lehetséges előnyök és hátrányok részletezésével.

Beszédértés

Megérti a hosszabb előadást, képes követni az összetett érvelést. Megérti a rádió és tévé aktuális eseményekről szóló hírműsorait, valamint a köznyelvet használó játékfilmek többségét.

Beszédkézség

Folyékonyan és természetesen tud részt venni anyanyelvű beszélőkkel folytatott beszélgetésben mindennapi témákról felkészülés nélkül. Részletesen ki tudja fejteni, meg tudja indokolni, magyarázni és védeni a véleményét, el tudja mondani egy történetet.

Olvasásértés

Megérti a jelenkor problémáival kapcsolatos szövegek (cikkek, beszámolók, narratívák) lényegét, illetve a bennük lévő információt, érvelést. Megérti az eseményekről, érzelmekről, véleményekről szóló irodalmi prózai szövegeket.

Írás

Képes világosan fogalmazni részletes, összefüggő szöveget a jelenkor problémáival és érdeklődésével kapcsolatos témákban. Be tud számolni élményeiről, képes kifejteni véleményét, érvelni egy álláspont mellett és ellen.

MATEMATIKA

Alapelvek, célok

Az iskolai matematikatanítás célja, hogy a megfelelő nevelő, orientáló és irányító funkciók ellátásával lehetőleg hiteles — ezért egységes, összefüggő — képet nyújtson a matematikáról, nemcsak mint kész, merev ismeretrendszerrel, hanem mint sajátos emberi megismerési tevékenységről, szellemi magatartásról. A matematikatanítás formálja és gazdagítja az egész személyiséget, a gondolkodást érzelmi és motivációs vonatkozásokban egyaránt, alkalmazásra érett ismereteket nyújt. A matematikai gondolkodás területeinek fejlesztésével emeli a gondolkodás általános kultúráját. Szerepe a matematika különböző arculatainak bemutatása és érvényre juttatása, úgy mint: kulturális örökség, gondolkodásmód, alkotótevékenység, a gondolkodás örömeinek forrása, a mintákban, struktúrákban tapasztalható rend és esztétikum megjelenítője, tudomány, egyéb tudományok segítője, az iskolai tantárgyak segítője, a mindennapi élet és a szakmák eszköze.

A műveltségi terület a matematika különböző témaköreinek szerves összeépülésével kívánja a matematika és a matematikai gondolkodás világát feltárni. A matematikai fogalmak, összefüggések érlelése és a gondolkodásmód kialakítása az egyre emelkedő szintű spirális felépítést indokolja az életkori, egyéni fejlődési és érdeklődési sajátosságoknak, a bonyolódó ismereteknek, a fejlődő absztrakciós képességnek megfelelően. Ez a felépítés lehetővé teszi a lassabban haladókkal való foglalkozást és a tehetség kibontakoztatását egyaránt.

A műveltségi terület céljainak, feladatainak megvalósíthatóságát az 1—4. évfolyam fejlesztési tevékenysége meghatározó jelleggel alapozza meg. Ezért alapvető fontosságú, hogy a későbbi fokozatok tanárai ismerjék, mélyen értsék az ott folyó fejlesztés jellegét és részleteit. Ez az oka annak, hogy az 1—4. osztályos tevékenységek kifejtése lényegesen részletesebb a folytatásnál.

A célok és feladatok teljesíthetősége igényli, hogy a tananyagok megválasztásában a tanulói érdeklődés és a pályorientáció egyre nagyobb szerepet kapjon. Az életkori szakaszok folyamatában a differenciálásnak is egyre nagyobb szerepet kell kapnia. A differenciálás nemcsak az egyéni igények figyelembevételét jelenti (tananyag-kiválasztás, módszerek, eszközök, segítségadás stb. alkalmazásában). Például sokszor az egész csoport számára az alkalmazhatóság, más esetekben a tudományos igényesség vezérelheti a tananyagok és tárgyalásmódjának a megválasztását.

A matematika műveltségi terület fejlesztésének kiemelt területei a következők:

- a személyiség tiszteletére nevelés;
- a beszélt és írott kommunikációs kultúra: mások szóban és írásban közölt gondolatmenetének meghallgatása, megértése; saját gondolatok közlése; a jelenségek értelmezéséhez illeszkedő érvek keresése; az érveken alapuló vitakészség fejlesztése;
- a matematika természettudományokban, társadalomtudományokban, a humán kultúra számos ágában betöltött fontos szerepének az értése, a döntési kompetencia fejlesztése;
- a modellek érvényességi körének és a gyakorlatban való alkalmazhatóságának eldöntésére alkalmas kompetenciák és képességek kialakítása;

— a jelenségekhez illeszkedő modellek, gondolkodásmódok (analógiás, heurisztikus, becslésen alapuló, matematikai logikai, axiomatikus, valószínűségi, konstruktív, kreatív stb.), módszerek (aritmetikai, algebrai, geometriai, koordináta geometriai, statisztikai stb.) és leírások kiválasztásának és alkalmazásának tudása;

— a matematikai ismeretek gyakorlati alkalmazása;

— hozzájárulás a történeti szemléletmód kialakításához;

— a tanulás, a matematikatanulás szokásainak, képességének alakítása;

— a reprodukív, problémamegoldó, alkotó gondolkodásmód fejlesztése;

— a pontos, kitartó, fegyelmezett munka végzése, az önellenőrzés igénye, módszereinek megismerése és alkalmazása;

— alapvető tevékenységek (pl. mérés, alapszerkesztések), műveletek (pl. aritmetikai, algebrai műveletek, transzformációk) automatizált végzése.

Afejlesztésifeladatokszerkezete

1. Térben és időben való tájékozódás

1.1. Tájékozódás térben

1.2. Tájékozódás időben

1.3. Tájékozódás a világ mennyiségi viszonyaiban

2. Megismerés

2.1. Tapasztalatszerzés

2.2. Képzelet

2.3. Emlékezés

2.4. Gondolkodás

2.5. Ismeretek rendszerezése

2.6. Ismerethordozók használata

3. Ismeretek alkalmazása

4. Problémakezelés és -megoldás

5. Alkotás és kreativitás: alkotás öntevékenyen, saját tervek szerint; alkotások adott feltételeknek megfelelően; átstrukturálás

6. Akarati, érzelmi, önfejlesztő képességek és együttéléssel kapcsolatos értékek fejlesztése

6.1. Kommunikáció

6.2. Együttműködés

6.3. Motiváltság

6.4. Önismeret, önértékelés, reflektálás, önszabályozás

7. A matematika épülésének elveiben való tájékozottság

A fenti fejlesztési területeket a matematika tanítása során tudatosan terveznünk kell. Ez a fejlesztés nem „menyiségi”, hanem a tanulók tempójának megfelelő minőségi fejlesztés kell hogy legyen. Természetesen nem lehet valamennyi fejlesztési cél mindig egyaránt hangsúlyos. Egy-egy tevékenység során a helyzetnek megfelelően állapítja meg a tanár azokat, amelyeket kiemelten szem előtt kíván tartani.

Fejlesztésfeladatok**1. Tájékozódás****1.1. Tájékozódás térben**

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Tájékozódás (pl. az osztályban, iskolában, iskola környékén) nagytести mozgással; mozgássor megismétlése, mozgási memória fejlesztése.			
	Mozgási memória fejlesztése; mozgássor megismétlése visszafelé.		
Tájékozódás a külső világ tárgyai szerint; tudatosított tájékozódási pontok szerint; a tájékozódást segítő viszonyok megismerése (pl. mellett, alatt fölött, között, előtt, mögött). Tájékozódás a síkban (pl. tájékozódás a füzetben, könyvben; tájékozódás a síkban ábrázolt térben; tájékozódás szavakban megfogalmazott információk szerint).			
Tájékozódás a tanuló saját mozgó, forgó testének aktuális helyzetéhez képest (pl. a bal, jobb szavak megjegyzése a gyerek testi dominanciája szerint, illetve dominancia hiányában saját testi jelhez kötten).			
	Tájékozódás a másik ember nézőpontja szerint.		
	Tájékozódás különféle koordináták szerint; hosszúság, távolság, irány, szög. Számegyenes, derékszögű koordinátarendszer. A dimenzió megértése. Térbeliség ábrázolása két dimenzióban (pl. Kötés alaprajz használata).	Koordinátamódszer; vektorok síkban és térben. Térbeliség ábrázolása két dimenzióban: takarás, célszerű síkmet-szetek.	
	Tájékozódás a valóságos viszonyokról térkép és egyéb vázlatok alapján (pl. térképolvasás, térképek készítése; térbeli mérési adatok felhasználása számításokban).		
	Térképkészítési elvek megértése; tájékozódást segítő eszközök (pl. iránytű) használata; arányérzék fejlesztése; a valóságos viszonyok becslése térkép alapján.		

1.2. Tájékozódás időben

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A múlt, jelen, jövő megértése adott időpillanatban (pl. előbb, ezután).			
A múlt, jelen, jövő mint folytonosan változó fogalmak, például az előtte, utána (korábban, később) viszonyok megértése, használata; folyamat mozzanatainak időbeli elrendezése; szöveges feladatok, amelyekben az időrendnek szerepe van.			

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
	A ciklusonként átélt idő lineáris időfogalomként kezelése; időtartam, időpont. Az időtartam mérése; időérzék fejlesztése. Különböző időmérések és az időmérés különböző elvi alapjainak megértése; a különböző kultúrák időmérése.		
		Időzónák (tér és idő).	
			Periodikus jelenségek.

1.3. Tájékozódás a világ mennyiségi viszonyaiban

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Tárgyak, személyek, alakzatok, jelenségek, összességek összehasonlítása mennyiségi tulajdonságaik (magasság, szélesség, hosszúság, tömeg, úrtartalom, térfogat, darabszám) szerint; becslés; mennyiségek fogalmának alapozása.			
A mennyiségi jellemzők kifejezése számokkal; a számok értelmezése a valóság mennyiségeivel. Például mérőszám és darabszám (halmoz számossága); természetes szám, racionális szám, valós szám; pontos szám és közelítő szám.			
		Távolság és számok abszolútértékének kapcsolata.	
			Mérési elvek azonos mennyiséggel és nem azonos mennyiséggel (pl. terület mérése területegységgel és hosszúságokkal, szög mérése szöggel és ívvel).

2. Megismerés

2.1. Tapasztalatszerzés; a tapasztalatok tudatosítása, közlése, rögzítése, jelölése, ezek értelmezése, visszaolvasása

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Finommotoros mozgáskoordinációk: apró tárgyak, korongok, pálcikák, rudak rakosgatása, ceruza, füzet, négyzethálós lap, vonalzó, körző használata stb.			
Statikus helyzetek, képek, tárgyak megfigyelése.			
Különböző érzékszervek együttműködése révén: pl. másolás, alkotás emlékezetből való rekonstruálása, tájékozódás mozgássor tagolatlan másolásával; látott, hallott helyzet, kép összképben való felismerése, azonosítása, megkülönböztetése, rekonstruálása Az észlelés pontosságának fokozása.			

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Tárgyak tulajdonságainak kiemelése (analizálás); összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; osztályokba sorolás, sorba rendezés különféle tulajdonságok szerint a különféle érzékszervek tudatos működtetésével; a figyelem terjedelmének és tartósságának növelése, tudatos, célirányos figyelem; elemek, tulajdonságok megnevezése. Az érzékelés pontosságának fejlesztése, a tudatosodás segítése. Közös tulajdonságok felismerése; tulajdonság tagadása mint szintén közös jellemző.			
Szétválogatás két szempont szerint; megosztott figyelem; két, több szempont egyidejű követése. Halmazok eszköz jellegű használata.			
Pontos megfigyelés statikus szituációkról, lényegkiemelés. Például helyzetről, képről kirakás, rajz, egyszerűsített kirakás. Egyszerűsített rajz készítése lényeges elemek megőrzésével, lényegtelenek figyelmen kívül hagyásával (analizálás elvontabb szinten). Számjelek bevezetése.		Modellezés; fogalmak, összefüggések megjelenítése (szintetizálás).	
Kétváltozós műveletek értelmezésének tapasztalati előkészítése; kétváltozós műveletek értelmezése (mint a különféle konkrét tartalmú műveletek szintézise); Műveleti jelek; számok összetett alakjainak használata.			
	Oszthatósági szabályok felismerése; sík- és térbeli alakzatok csoportosítása.		
Változó helyzetek megfigyelése: A változás lejátszása saját testi mozgással, manipulatív úton tárgyi eszközökkel; visszafordítása saját testi mozgással, manipulatív úton; a nagytesti mozgás és a finommotoros mozgáskoordináció fejlesztése. Műveletek tárgyi megjelenítése.	Kísérletek (pl. valószínűségi kísérletek) végzése, a történet többszöri megfigyelése.		
	Geometriai alkotások létrehozása szabadon és másolással; transzformációk elvégzése, a „kép” eredetijének megalkotása.		
Változó helyzetek, időben lejátszódó történések megfigyelése, szavakban való megismétlése; a változás kiemelésének tudása (analízis); az időbeliség tudatosítása. Változást leíró műveletértelmezések tapasztalati alapozása, két képben való ábrázolása; egyváltozós műveletértelmezések (mint a különféle konkrét tartalmú műveletek szintézise); a változás jelölésére a nyíljelölés bevezetése, a változást kifejező műveletek használata.			
Adatok jegyzése, rendezése, ábrázolása. Együttváltozó mennyiségek összetartozó adathármasainak, adathármasainak jegyzése: függvények, sorozatok alkotása, értelmezése stb.; matematikai modell keresése változások leírására. Geometriai transzformációkban megfigyelt megmaradó és változó tulajdonságok tudatosítása.			
Szavakban (pl. szöveges feladatokban) megfogalmazott helyzet, történet megfigyelése; a figyelem irányítása; tartósságának növelése; értelmezése: lényeges és lényegtelen információk szétválasztása;			
Szavakban megfogalmazott helyzetről, történésről matematikai „szöveg” írása. Matematizálás: matematikai modellek választása, keresése, készítése, értelmezése adott szituációkhoz. (Pl. egyszerűsített rajz, számfeladat, nyitott mondat, sorozat, táblázat egyenletmegoldási módszerek, gráfok...).			
Rajz, kirakás és adatok értelmezése: a lejátszott történet visszaidézése; az elmondott, elolvasott történet visszaidézése. Statisztikai diagramok értelmezése			
Rajzolt, illetve tárgyi jelek értelmezése tevékenységgel, történet kitalálásával; matematikai jelek — [számjelek, műveleti jelek, <, >, =, ≠, ≈, ≤, ≥, (...) stb.] értelése.			
Szavakban megfogalmazott helyzetről, történésről készült matematikai „szöveg” értelmezése. Konkrét matematikai modellek (nyitott mondat, szakaszos ábra stb.) értelmezése a modellnek megfelelő szöveges feladat kitalálásával.			
Tudatos megfigyelés elvont szituációkban; analízis, azonosítás, megkülönböztetés adott tulajdonságok szerint; a célirányos, akaratlagos figyelem fejlesztése; szemponttartás, (pl. tárgyak, jelenségek, jelenségek közti kapcsolatok, elvont fogalmak, elvont jelenségek azonosságainak, különbözőségeinek kiemelése; ponthalmazok megadása ábrával, algebrai formulával); — felismert tulajdonságok és kapcsolatok szerint (szabály intuitív követése, a szabályosság felismerésének kifejezése, például folytatással, a nem oda illő elhagyásával); a szabály tudatosítása példák sorolásával; általánosítás, általános megfogalmazás); — változó szempontok, feltételek szerint; szempontok önálló megválasztása.			
Esetfelsorolások, diszkusszió a szempontok, feltételek, paraméterek önálló megválasztásával és változtatásával (pl. kombinatorika, egyenletek, szerkesztések).			

2.2. Képzlet (követő, alkotó)

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Elmondott, olvasott történet, helyzet képzeletben való követése; megjelenítése lejátsszával, kirakással, képpel.			
Lejátsszódt esemény újra átélése képzeletben. Esemény folytatásának elképzelése, a képzelt folytatás lejátsszája.			
Tárgyhű és elvontabb képek és jelek alapján történet, szituáció elképzelése.			
Számok, műveletek, egyéb matematikai szimbólumok (képek, képpárok, szakaszos ábrák, diagramok, grafikonok, táblázatok, műveletek, nyitott mondatok stb.) alapján az általuk leírt valóságos helyzetek, történések, összefüggések elképzelése. A szabványos mértékegységekhez tartozó mennyiségek és többszöröseik, törtrészeik képzeletben való felidézése.			
Adott tárgy, elrendezés, kép más nézőpontból való elképzelése, például testek építése különböző nézeteikből, vetületeikből.			
Feltételeknek megfelelő alkotások elképzelése a megalkotások előtt; vázlatos ábrák alkotása; a tényleges alkotás összevetése az elképzelttel. Szerkesztések különféle szerkesztési eszközökkel és eljárásokkal.			
Képzeletben történő mozgató (átdarabolás elképzelése; testháló összehajtásának, szétvágások elképzelése; testek különféle síkmet-szetének elképzelése stb.)			
Probléma megoldásának elképzelése, becslés, sejtés megfogalmazása; megoldás után a képzelt és tényleges megoldás összevetése.			

2.3. Emlékezés

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Motoros emlékezés (tájékozódás mozgások felidézésével; formára való emlékezés a tapintás alapján, nagymozgással és finomabb mozgásokkal; számmemória fejlesztése mozgásokhoz kapcsolva, összefüggésekre való emlékezés végrehajtott cselekvéssor alapján; alapszerkesztések; mozgással létrehozott vagy mozgással is összeköthető ritmus, minták és szerkezetek felidézése; sorozatok); auditív emlékezés.			
Képi emlékezés statikus helyzetekben (kép, helyzet felidézése összképben; részletek felidézése; a szabvány mértékegységek nagysága; összesség felidézése: darabszám, elemek, elrendezés, sorrend; minták és szerkezetek felidézése statikus képen; jelek helyzetének, alakjának felidézése; függvények grafikus képe).			
Történésre való emlékezés (lejátsszott és lejátsszódt események felidézése; emlékezés a részletekre, időrendre; kombinatorikus összeszámlálások; kísérlet, megfigyelés eseményeinek felidézése; az emlékezést segítő jegyzetek, rajzok, jelek készítése, használata, visszaolvasása; a feljegyzés használatának szokásainak kialakítása).			
Szóbeli és írásbeli információkra és kérdésekre való emlékezés (információk felidézése; adatok, feltételek megjegyzése a feladatmegoldás idejére; elnevezések, jelek, jelölések és egyéb megállapodások megjegyzése akár örökre; definíciókra való emlékezés).			
Elmondott, elolvasott történetre, problémákra való emlékezés; szöveges feladat lényegileg pontos felidézése; emlékezést segítő ábrák, vázlatok, rajzok készítése, visszaolvasása. Adatokra és összefüggésekre való együttes emlékezés.			
Ismeretek tudatos memorizálása, felidézése; a megtanulást segítő eszközök megismerése. — Tényismeretek memorizálása, mozgósítása (pl. a kéttagú összegek és a megfelelő különbségek a 20-as számkörben; a szorzótábla eseteinek megtanulása; megismert testek, síkidomok tulajdonságai, nevezetes azonosságok). Ismeretek megtanulásához összefüggések felhasználása, jegyzetek készítése, visszaolvasása; tudatos gyakorlás; ismeretek mozgósítása kérdésre, alkotás létrehozásához, új ismeret szerzésében, az új ismeret beillesztéséhez, problémamegoldáshoz. — Eljárásokra, módszerekre való emlékezés (pl. tanult algoritmusok felidézése, használata, analógiák alapján való műveletvégzések; mérési módszerek; transzformáció végrehajtása a sík mozgásával; azonos átalakítások; elsőfokú és másodfokú egyenletek, egyenlőtlenségek megoldása, műveletek egyszerű algebrai törkifejezésekkel). — Megértett állításokra, szabályokra, összefüggésekre való emlékezés (viselkedési, mozgásos, játékokra vonatkozó szabályok felidézése; tények közti kapcsolatok, viszonyok, összefüggések felidézése; állítások, tételek jelentésére való emlékezés; elvontabb összefüggések megjegyzése). — Érvelésre, cáfolásra, következtetésre való emlékezés; gondolatmenetre való emlékezés, új helyzetekben való alkalmazása.			
			Bizonyítási módszerek (definíciók, sejtések, tételek megkülönböztetése, átfogalmazása, skatulyaelv, összes eset végigkövetése stb.).

2.4. Gondolkodás

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Összehasonlítás, azonosítás, megkülönböztetés; különbözőségek, azonosságok tudatosítása, megállapítása, jelölés.			
Osztályozás egy és egyszerre két (több) saját szempont szerint, adott, illetve elkezdett válogatásban felismert szempont szerint a dolgokat jellemző tulajdonságok tudatosítása és az objektumok alaposabb megismerése céljából.			
Sorba rendezés. Sorozatok létrehozása (folytatása, kiegészítése) valamely szubjektív vagy objektív tulajdonság tudatosítására és a sorba rendezett elemek jellemzésére.			
<p>Megítélés, döntés:</p> <p>— Célszerűség szerint (feladatok megítélése aszerint, hogy van-e bennük felesleges vagy ellentmondó adat; elegendő-e az információ; megállapodás célszerű volta: célszerű-e egy megállapodás, jelölés, pl. $a^0=1$; tanult ismeret eljárás, megoldási mód megítélése célszerűsége szerint).</p> <p>— Jelentéstartalom szerint (szituáció megítélése aszerint, hogy determinisztikus vagy véletlentől függő; megállapítás megítélése aszerint, hogy van-e értelme; aszerint, hogy egyértelmű-e; fontossága szerint; aszerint, hogy összhangban van-e a tapasztalattal, egy másik kijelentéssel).</p>			
		<p>Két állítás megítélése aszerint, hogy jelentésük milyen viszonyban van egymással (függetlenek; ugyanazt jelentik; egymást kizárják, de nem tagadásai egymásnak; egymás tagadásai); egy megoldás megítélése aszerint, hogy összhangban van-e a feltételekkel (valósággal, gyakorlati igényekkel).</p> <p>Megítélés értékek szerint (egyértelműség, érthetőség, egyszerűség, szépség, gyakorlati felhasználhatóság); információ megítélése aszerint, hogy fontos-e, illetve felhasználjuk-e az adott szituációban, adott kérdés eldöntéséhez, adott probléma megoldásához.</p>	
— Állítások megítélése igazságértékük szerint; nyitott mondatok lezárása behelyettesítéssel és kvantorokkal; megoldásuk.			
			Következtetés megítélése helyessége szerint.
<p>Megértés:</p> <p>Ismert tartalmú utasítás, közlés megértése; új helyzetben adott utasítás megértése példa segítségével és anélkül.</p>			
<p>Kérdés tartalmának megértése adott tárgyi szituációban és megfogalmazott problémában (szituáció, változás, szöveges feladat, egyéb probléma értelmezése lejátsszással, kirakással, tárgyhú, illetve egyszerűsített rajzzal, átfogalmazással; adatok felfogása, lényegtelenek elhagyása, lényegesek kiemlése, rögzítése, kapcsolatuk feltárása, szerepük értése; adatokra és összefüggéseikre vonatkozó jelölések használata, értése; folyamat fordított lejátsszása; az időbeliség megértése).</p>			
			Fogalmak egymáshoz való viszonyának megértése, összefüggés megértése (alá- és fölérendeltségi viszony; mellérendeltség megértése; rendszer felfogása; a rendszerezés módszere).
<p>Matematikai modellek (pl. számok, műveletek, nyitott mondatok, sorozatok, függvények, táblázatok, rajzos modellek, diagramok, grafok, grafikonok) megértése; átkódolás más modellbe. Adott modellhez példa, probléma megfogalmazása.</p>			
			Gondolatmenet követése; egyszerű gondolatmenet megfordítása. Oksági kapcsolatok megértése.
Gondolkodás a saját gondolkodási folyamatokról			
<p>Következtetés további igazságokra (példák, ellenpéldák keresése, alkotása; egy lépéses intuitív következtetés további állítások igazságára, amely még nem társul tudatos nyelvi megfogalmazással). Egyszerű bizonyítások.</p>			
		<p>Bizonyítások:</p> <p>— állítás tagadásával;</p> <p>— állítás megfordításával.</p>	

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Absztrahálás, konkretizálás (fogalmak megalkotása, besorolás adott fogalom alá). Egyedi tapasztalatok, modellek; általános tapasztalatok, univerzális modellek értelmezése (pl. ujjszámolás; számrendszerek, különféle számalakok, különféle alakú, de azonos értelmű kifejezések, állítások; műveleti tulajdonságok; számolás műveleti tulajdonságok és kapcsolatok alapján, analógiák segítségével). Újabb elemek besorolása a megalkotott belső kép alá: ráismerés. A megértett fogalmi jegyeknek megfelelő további konkrétumok keresése, alkotása. Generalizáló absztrakció (fogalmi általánosítás). Pl. „kis” számokból természetes szám és egység tört fogalom.			
	Természetes szám, egész szám.	Racionális szám.	Valós szám.
	Az aritmetikai műveletek újraértelmezése, kiterjesztése, új műveletek értelmezése (hatvány, gyök, logaritmus).		
		Analógiás gondolkodás és korlátai.	
		Idealizáló absztrakció (kör, háromszög, négyszög...; pont egyenes, sík, tér).	
	Általánosítás, specializálás, példák, ellenpéldák keresése, alkotása (az általános állítás igazolása következtetéssel; bizonyítás; a tévedés megmutatása ellenpéldával, cáfolás).		
A gondolkodás és a nyelv összefonódása, kölcsönhatása. A szó mint egy-egy komplexumhoz, előfogalomhoz, fogalomhoz tartozó példák osztályának jelölője. Köznyelvi kifejezések és szakkifejezések. Jelek szerepe, alkotása, használata (a számjelek, az =, ≠, <, ≤, +, ≡, →, , ∅, ..., ± stb. jelek szükségességének megteremtése, a jelek bevezetése, használata). Mondatok szerkezetének panelként való használata, felfogása. Saját gondolatok közlése egyszerű állítások formájában; ilyen közlések értése. Értő-elemző olvasás fejlesztése. Írásban kapott utasítás végrehajtása, helyzetleírás rekonstruálása.			
	A matematikai logika nyelvének fokozatos megismerése, tudatosítása. A köznyelvi kötőszavak és a matematikai logikában használt kifejezések jelentéstartalmának összevetése; a matematikai logika nyelvi sajátosságainak elfogadtatása; „és”, „vagy”, „ha ... akkor”, „minden”, „mindegyik”, „van olyan”.		
Gondolatmenet. Tevékenységre öltöztetés (alkotás végrehajtása és ennek időrendben való elmondása; manuális problémamegoldás megismétlése szavakban stb.). Elképzelt tevékenység gondolatban és szavakban való végigjárása (pl. alkotás, problémamegoldás tervének elmondása). Elmondott gondolatmenet követése.			
Átélt folyamat lejátszása.	Átélt folyamat leírása szabad szöveggel; közösen kialakított megfogalmazások.	Átélt folyamat gondolatmenetének leírása szavakkal, szimbólumokkal.	
	Átélt folyamatról készült leírás gondolatmenetének értelmezése (pl. egy szerkesztés leírt lépéseiről a folyamat felidézése, összevetés saját emlékekkel, feljegyzéssel, a feljegyzések tartalmának összevetése; a leírás vizsgálata abból a szempontból, hogy ténylegesen megfelel-e az átélt folyamatnak).		
		Megismert gondolatmenet panelként való felhasználása új folyamatban Gondolatmenet tagolása.	
Algoritmus követése, értelmezése, készítése.			
Oksági kapcsolatok keresése.	Következtetések. Egylépéses következtetések. Egyenlet- és egyenlőtlenségmegoldás következtetésekkel.	Egy- és többlépéses bizonyítás. Tétel igazságának eldöntése; tétel megfordítása; ekvivalencia. Ekvivalens átalakítások nyitott mondatok között. A sejtés és a bizonyított állítás tudatos megkülönböztetése. Deduktív gondolkodás tudatos megalapozása. Egyszerű alapfogalmak és axiómarendszerek; néhány következmény. A permanencia elvének alkalmazása.	

2.5 Ismeretek rendszerezése

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Fogalmak egymáshoz való viszonya: alá- és fölérendeltségi viszony; mellérendeltség. Rendszerezést segítő eszközök és algoritmusok megismerése: fadiagram, táblázat, számítógépes programok.			
			A gondolat mint definíció, (ekvivalens definíciók) a gondolat mint tétel.
			A matematika különböző területei közötti kapcsolatok tudatosítása. (Pl. halmazműveletek és a nyelv logikai elemei közti kapcsolat; nyitott mondat megoldása és a függvények kapcsolata; egyenletmegoldási módszerek különféle témakörökben: algebrai, grafikus, táblázatos vagy közelítéssel megoldás...).

2.6 Ismerethordozók használata

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A tanulás manipulatív eszközeinek célszerű használata (színesrúdkészlet, mérőszalag, logikai készletek, játékok, számtáblázatok, modellező készletek).			
Könyvek (matematikai zsebkönyvek, szakkönyvek, ismeretterjesztő könyvek, lexikonok, feladatgyűjtemények, táblázatok, képletgyűjtemények), számológépek, számítógépek használata.			
Tanári segítség, társak segítsége; (az ismeretszerzés szervezése, jó munkakör biztosítása, érdekes problémák, projektek szerepeltetése, kérdések felvetése, szakkörök, táborok, versenyek stb.).			
Oktatási-tanulási technológiákkal való megismerkedés, azok értelmes, interaktív használata (internet, CD stb.).			
Nyitottság és önbizalom az újjal való ismerkedéshez.			

3. Ismeretek alkalmazása

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Friss vagy felfrissített ismeretek, információk, felismerések közvetlen alkalmazása egyszerű utasítás végrehajtásában, döntésben.			
Régebbi ismeretek, információk, felismerések mozgósítása, felhasználása az ismeretszerzés szituációjával analóg helyzetben (pl. egyenletrendszerek megoldása megismert módszerrel).			
Régebbi ismeretek mozgósítása, összeillesztése, felhasználása új helyzetben; sejtés, ellenőrzés.			
Alkalmazás az újabb ismeretek megszerzésében; új tapasztalatok visszarendezése előfogalmakhoz, fogalmakhoz.			
	Alkalmazás problémamegoldásban (az ismert elemek kiválogatása, tudatosítása, rendezése, rögzítése; elválasztásuk az ismeretlen, keresett elemektől; az ismert és ismeretlen elemek közti lehetséges kapcsolatok feltárása; a problémamegoldás szempontjából megfelelő kiválasztása, pl. műveletek értelmezése racionális számok körében).		
	Alkalmazás a gyakorlati életben és más tantárgyak keretében (pl. százalék, kamatos kamat, terület-, felszín-, térfogatszámítás, relatív gyakoriság, valószínűség, logaritmus függvény).		
		Alkalmazás érvelésben, sejtések, indoklások megfogalmazásában, bizonyításban, cáfolásban.	
		Alkalmazás alkotásokban (pl. transzformációk alkalmazása szerkesztésben; szerkesztések alkalmazása összetett számítási feladatokban).	

4. *Problémakezelés és -megoldás*

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Probléma felismerése (problémahelyzet átélése); problémaérzékenység.			
Szituációban, történetben megfogalmazott, olvasott probléma megértése; a megértést segítő eszközök alkalmazása (lejátszás természetes helyzetben, képalkotás, kirakással való lejátszás, beszélgetés a helyzetről, kérdések megfogalmazása, ismert, a probléma szempontjából lényeges adatok tudatosítása, elválasztása a lényegtelenektől).			
		Az ismert elemek és az ismeretlen momentumok „ütköztetése”; sejtések, kérdések megfogalmazása. Egyszerű probléma áttekintése.	
		A probléma megoldására való készség, a probléma vállalása. Sikertelen megoldási kísérlet után újjal való próbálkozás. A sikertelenség okának feltárása (pl. kihagyunk egy feltételt).	
		A problémához hasonló egyszerűbb (már megoldott) probléma keresése.	
		Önálló eljárások keresése, megoldási kísérletek, tippelések szabad végzése, összevetése a kapott információkkal, valósággal.	
		A problémához illeszthető matematikai modell választása, keresése, alkotása. (A probléma részekre bontása; összetett probléma áttekintése. Átfogalmazás más, ismertebb problémává; analógia keresése.)	
Megoldás a matematikai modellen belül. Matematikai modellek (pl. nyitott mondatok, gráfok, sorozatok, függvények, függvényábrázolás, számítógépes programok, statisztikai elemzések) ismerete, alkalmazásának módja, korlátai (pontosság, értelmezhetőség). Önellenőrzés; az eredményért való felelősségvállalás.			
Többféle megoldási mód keresése, az alternatív megoldások összevetése.			
	A problémához leginkább illő megoldási mód (módok) kiválasztása; indoklás.		
Az eredmény vonatkoztatása az eredeti problémára. Az eredmény összevetése a feltételekkel, az előre vetített eredménnyel, valósággal.			
		Diszkusszió. (A lehetőségek számbavétele. A feltételekkel való összevetés során annak tudatosítása, hogy miben és hogyan befolyásolják a feltételek az eredményt. Ha elhagyjuk, megváltoztatjuk valamelyiket, hogyan módosul a megoldás?)	
Válasz megfogalmazása szóban, később írásban is.			

5. *Alkotás és kreatív képességek: alkotás öntevékenyen, saját tervek szerint; alkotások adott feltételeknek megfelelően; átstrukturálás*

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Objektumok alkotása szabadon; másolással, adott feltételek szerint.			
Állítások, kérdések megfogalmazása képről, helyzetről, történésről szóban, írásban. Saját gondolatok megfogalmazása; elképzelések, definíciók és tételek alkotása, megfogalmazása, kimondása, leírása.			
Összességek alkotása adott feltétel szerint; halmazalkotás; definiáló tulajdonság megalkotása; a tulajdonság tagadásának megalkotása a komplementer halmaz elemeinek közös, meghatározó ismérveként.			
		Fogalmak alkotása (összességek elemeinek közös, meghatározó, lényeges tulajdonságainak szintetizálása; további példák besorolása, ellenpéldák kiszűrése a meghatározó ismérvek szerint). Fogalmak módosulása újabb tapasztalatok, ismeretek szerint; egy-egy fogalom újabb fogalommal bővítése. Fogalmak alkotása specializálással.	
Elnevezések, jelölések, szimbólumok, alkotása (alkalmi elnevezések a képzethez, előfoglalomhoz jól illeszkedő köznyelvi szavakkal; alkalmi jelölések).			
	Rendszeralkotás: elemek elrendezése különféle szempontok szerint; rendszerezést segítő eszközök (fadiagram, útdiagram, táblázatok) használata, készítése. Megalkotott rendszer átalakítása. A kombinatorikus gondolkodás fejlesztése.		

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Számrendszerek alkotása, számrendszeres gondolkodás a számfogalom épülésében.			
	A számrendszeres gondolkodás tudatosítása az írásbeli műveletek, számrendszerfüggő számtulajdonságok megértéséhez.		
Sorozatok alkotása. Megfigyelésben, mérésben, számlálásban, számolásban gyűjtött adatok, elemek sorozatba rendezése; a keletkező sorozat tulajdonságai szabályosságának vizsgálata. (Például periodikus sorozatok, számtani, mértani sorozat.) Megkezdett sorozat folytatása, kiegészítése adott szabály szerint, felismert összefüggés alkalmazásával. Az „összefüggés” megalkotása a sorozat elemei közötti kapcsolat általánosításaként; ellenőrzése.			
	Táblázatok készítése. Megfigyelésben, mérésben, számlálásban, számolásban, kísérletben gyűjtött adatpárok, adat-hármasok rendezése (pl. táblázatba), kapcsolatok vizsgálata. Táblázat hiányzó adatainak keresése adott szabálynak, összefüggésnek megfelelően, illetve felismert kapcsolat szerint. Az „összefüggés” megalkotása a táblázat elempárjai (elem-hármasai) közötti kapcsolat általánosításaként; ellenőrzése.		
Modell alkotása helyzet megértéséhez: eljátszás, mímelés, képek, egyszerűsített képek, egyszerűsített mozgatható kirakások, szakaszos ábrák, gráfok készítése probléma, szöveges feladat értelmezéséhez.			
Modell alkotása, értelmezése fogalmakhoz. A természetes szám modellként való kezelése (különböző fogalmi tartalmak — darabszám, mérőszám, értékmérő, jel — szerint), tört szám, negatív szám, egész szám, racionális szám modellként való kezelése; számegyenes; az aritmetikai műveletek mint történések és viszonyok matematikai modelljei; egyenletek, egyenlőtlenségek; reláció, függvény, sorozat mint modellek; ábra, diagram mint modell.			
	További algebrai modellek. Geometriai modellek.		
		Koordináta geometriai modellek (pl. egyenes egyenlete, kör egyenlete, vektorok, vektorműveletek). Valószínűségi modellek. Kombinatorikus modellek. Statisztikai jellemzők.	
Modell alkotása probléma megoldásához (eljátszás, mímelés, képek, egyszerűsített képek, egyszerűsített mozgatható kirakások, szakaszos ábrák, gráfok, számfeladatok, nyitott mondatok, sorozatok, táblázatok készítése és értelmezése, olvasása probléma, szöveges feladat megoldásához; probléma és modell „elemeinek” tudatos összerendezése).			
Átkódolás különböző modellek között.			
Sejtések megfogalmazása; divergens gondolkodás. (Megértett probléma „eredményének” elképzelése, előrevetítése; a sejtés megfogalmazása, lejegyzése, megoldás utáni ellenőrzése. Becslés. Újabb lehetőségek, kérdések, újabb problémák felvetése, feltételek változtatása.)			
Gondolatmenet kiépítése (pl. „megoldási terv” szöveges feladathoz). Manuálisan elvégzett tevékenység gondolati lépésként való értelmezése, tudatosítása. Megértett probléma részletproblémákra bontása modell nélkül vagy modell segítségével; a részletproblémák sorrendbe állítása, pl. megoldhatóságuk időrendje szerint; az így képzett terv tudatosítása elmondással, írásban, jelsorozattal (folyamattervezés). A tervkészítés módjának megalkotása. Stratégia alkotása.			
Kidolgozás megalkotása. (Az eltervezett megoldás lépéseinek végrehajtása; a részeredmények értelmezése, a végeredmény vonatkoztatása az eredeti problémára, válaszadás diszkusszió nélkül, illetve diszkusszióval.)			

6. Akarati, érzelmi, önfejlesztő képességek és együttéléssel kapcsolatos értékek fejlesztése

6.1. Kommunikáció

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Kommunikáció nyelvhasználat előtt: lejátszás, kirakás, megmutatás, mímelés mint gondolatok kifejezése; ezek értése.			
Elnevezések, megállapodások, jelölések értése, kezelése: köznyelvi szavak használata és elfogadása előfogalmak jelölésére; egyszerű szakszavak és jelölések alakuló és kialakult fogalmak megnevezésére; a kifejezések pontosítása (pl. számok és jelöléseik; műveletek jelölése, egyenlőség és egyenlőtlenség jelölése, mérések, mértékegységek).			
	A matematika tanulásához szükséges nyelvi-logikai szerkezetek fokozatos megismerése. Negáció (tulajdonság, ítélet, nyitott mondat negációja), logikai „és”, „vagy”, „legalább”, „legfeljebb”, „ha..., akkor”, „csak akkor..., ha”; egyszerű következtetések; definíció. A köznyelv és a matematikai nyelv különbözőségeinek és értékeinek megértése és elfogadása.		

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
	Mások gondolatainak megértésére törekvés (példák és ellenpéldák keresése, kérése; kérdések megfogalmazása; magyarázat kérése; átfogalmazásra, egyszerű következtetésre tett próbálkozások).		
	Saját gondolatok kifejezése, rögzítése (szóbeli elmesélés; matematikai szöveg írása, értelmezése, jegyzet készítése, visszaolvasás; jegyzetfüzet vezetése).		
	Saját gondolatok megértésére való törekvés (szóbeli érvelés: szemléletes indoklás; egyszerű bizonyítás; írásbeli érvelés: bizonyítás írásban, jelek használatával; sejtések megfogalmazása, sejtések megerősítése, elvetni tudása; bizonyítás alapgondolatának kiemelése).		

6.2. Együtműködés

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Közös munka (páros, kiscsoportos munka, csoportmunka) vállalása; együttműködés, egymásra figyelés; egyéni felelősség és közös felelősségvállalás.			
A munka tervezése, szervezése, megosztása.			
Egyéni adottságok, képességek és igények figyelembevétele a közös eredmény érdekében és tiszteletben tartása az egyén fejlődése szolgálatában; tolerancia, egymás segítése. A munkamegosztásban betöltött szerepek értékeinek ismerete és elfogadása.			
Vitakészség, kifejezőképesség.			
A részeredmények értelmezése, értékelése összerendezése.			
Projektben való együttműködés.			

6.3. Motiváltság

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A világ megismerésének igénye. (A matematikai ismeretek kezdetben közvetlenül a világ tárgyainak, jelenségeinek megismeréséhez járulnak hozzá. Eszközt és módszert adnak különféle tulajdonságok megfigyeléséhez, kiemeléséhez, tárgyak, jelenségek jellemzéséhez. A szűkebb és egyre bővülő környezet iránti kíváncsiság lehet a tanulás egyik hajtóereje.)			
A matematika értékeinek és eredményeinek megismerésére való igény. (A hasznosság, más tudományok, gyakorlati élet területén, a gondolatok, gondolatmenetek, minták, struktúrák stb. érdekessége, szépsége tegye vonzóvá kinek-kinek a számára a tárgy tanulását.)			
A matematikai módszerek és eszközök megismerésének igénye. (A matematika módszerei és eszközei a gondolkodás számos területére pozitív transzferhatást gyakorolhatnak.)			
A saját képességek és műveltség fejlesztésének igénye. (Az „én is tudom”, „én is meg tudtam oldani”, „én találtam ki” élménye a fejlődés egyik leghatékonyabb hajtóereje. Az önállósodás, függetlenedés igénye, a saját értékek érvényesítésének igénye — helyes pedagógusmagatartás esetén — háttérbe szorítja, sőt egy idő után szükségtelenné is teheti a „külső motivációt.”)			

6.4. Önismeret, önértékelés, reflektálás, önszabályozás

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Önismeret. Saját értékek (pontosság, tervszerűség, monotonitásvetés, kitartás a munkában, kudarcátvítés, megnyilatkozni tudás, önfegyelem, egyéni felelősség, kíváncsiság stb.), saját korlátok ismerete, tudatosítása; technikák megismerése ezek kompenzálására. Saját rész-képességek, gondolkodási tevékenységek felismerése, tudatosítása.			
Reflektálás.			
Önértékelés.			
Önellenzés. Az érzelmi reakciók, és kontrollálásuk. Önmotiválás. Önszabályozás.			

7. A matematika épülésének elveiben való tájékozottság

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
			<p>Modellek alkotása a matematikán belül; matematikán kívüli problémák modellezése.</p> <p>Az egyértelműség igénye, például szemléletes fogalmak használata, definíciók bevezetésének szükségessége, definiált fogalmak megismerése, definíciók alkotása.</p> <p>A minden esetre való alkalmazhatóság, különös esetekre való kiterjesztések, permanenciaelv (az algebrai nyelv jelentősége; a hatványozás, a szögfüggvények fogalmának kiterjesztése).</p> <p>Axiomatizálás egyszerű példán való bemutatása.</p>

EMBERÉSTÁRSADALOM*Alapelvek-célok*

Az Ember és társadalom műveltségi terület középpontjában az ember világa áll. Három aspektusa a történelem, az emberismeret és a társadalomismeret (jelenismeret).

A történelem a társadalom közös emlékezete. Tanításának célja a történelmi műveltség elsajátítása, amely a közös kommunikációs alapot és ezáltal a kölcsönös megértés lehetőségét biztosítja a szűkebb és tágabb közösség (a lakóhelytől a nemzetet át az emberiségig) számára. Mindez nélkülözhetetlen a közösséghez tartozás tudatának, különösen a nemzeti és európai identitástudatnak az elmélyítéséhez. A történelmi folyamatok megértése alapozza meg a történelmi tudat kialakulását, vagyis annak konkrét belátását egyrészt, hogy a jelen — egyéni életünket is beleértve — nagymértékben a múlt eseményeinek eredménye, másrészt, hogy mai életünk hatást fog gyakorolni a jövő nemzedékek sorsára is. Ezért fontos, hogy a történelmi múlttal való találkozás és a történelemből fakadó tanulságok feldolgozása a tanulók számára személyes élmény legyen.

Az emberismeret az etika, az antropológia és a pszichológia alapfogalmainak, értelmezési kereteinek bemutatásával járul önismeretünk elmélyítéséhez. Betekintést nyújt az embert másokhoz és önmagához, a társadalomhoz és a természethez fűző szellemi kapcsolatok világába. Segít tudatosítani az ember sorsától elválaszthatatlan értékilemmákat, megismertet az erkölcsi vitákban használatos érvelésmódokkal, fejleszti az önálló tájékozódáshoz, felelős döntéshoz, a mások álláspontjának megértéséhez szükséges attitűdöket és képességeket.

A társadalomismeret ahhoz segít hozzá, hogy tájékozódni tudjunk saját korunk társadalmi, gazdasági és politikai jelenségei között. Az ismeretek nyújtásán túl ez mindenekelőtt a társadalmi problémák iránti érzékenység növelését, valamint a konfliktusok elemzéséhez szükséges képességek fejlesztését igényli. Látóköre kiterjed a lakóhely, az ország, Európa és az egységesülő világ problémáira, és ezáltal készít fel a demokratikus közéletben való tudatos részvételre.

A társadalmi tapasztalatok és ismeretek megszerzésében az alsóbb évfolyamokon a játékoknak, a konkrét szituációknak, az életszerű helyzeteknek van kitüntetett szerepük. A felsőbb évfolyamokon fokozatosan előtérbe kerül az önálló tanulás, a politikai-társadalmi-gazdasági mozgások és változások figyelemmel kísérése, az egyéni vélemények megfogalmazása, a vita, a demokratikus polgári lét magatartásformáinak kialakítása.

A fejlesztés kiemelt területei: a személyiség és az emberi jogok tiszteletére nevelés, a nemzeti identitás, a történelmi és állampolgári tudat erősítése, a szociális érzékenység, az életkornak megfelelő társadalmi problémák iránti nyitottság, a környezetért érzett felelősség, más kultúrák megismerése és elfogadása, a humánus, értékeket védő magatartás fejlesztése, a demokratikus intézményrendszer használatához szükséges ismeretek és képességek kialakítása.

Afejlesztésifeladatokszerkezete

1. Ismeretszerzés, tanulás
2. Kritikai gondolkodás
3. Kommunikáció
4. Térben-időben való tájékozódás
5. A tartalom kulcselemei
6. A reflexiót irányító kérdések

Az első négy fejezet a fejlesztendő képességeket sorolja fel és rendszerezi. Az ötödik fejezet már a tananyagról szól. Az itt felsorolt tartalmi elemek azonban semmiképpen nem tekinthetők tantervi témáknak: különböző témákhoz kapcsolódhatnak, és feldolgozásuk a tananyag kiválasztásának és elrendezésének egészen különböző modelljei keretében történhet meg. Az utolsó fejezet olyan — egyértelműen nem megválaszolható és a filozófiai gondolkodás felé is utakat nyitó — kérdéseket fogalmaz meg, amelyeket az adott szakaszban a gondolkodásfejlesztés középpontjába kell állítani. A többi fejezettől eltérően itt nincs átfedés az egyes szakaszok között; ez azonban csak annyit jelent, hogy a képzési szakaszok központi kérdéseit fogalmazzuk meg, amelyek természetesen más képzési szakaszokban is relevánsak lehetnek.

*Fejlesztésfeladatok**1. Ismeretszerzés, tanulás*

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
<p>Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, hallott és olvasott elbeszélő szövegekből.</p> <p>Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése.</p> <p>A műveltségi területhez kapcsolódó szövegek értő olvasása. Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegekben.</p> <p>Segédkönyvek, atlaszok, gyermeklexikonok használata. A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben.</p>	<p>Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, hallott és olvasott elbeszélő szövegekből, filmekből, a tömegkommunikációs eszközökből.</p> <p>Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése.</p> <p>A műveltségi területhez kapcsolódó szövegek értő olvasása. Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegekben. Információk gyűjtése adott témához az iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumban.</p> <p>Segédkönyvek, atlaszok, lexikonok használata.</p> <p>A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben.</p>	<p>Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, hallott és olvasott elbeszélő szövegekből, filmekből, a tömegkommunikációs eszközökből.</p> <p>A műveltségi területhez kapcsolódó szövegek értő olvasása. Kulcsszavak és kulcsmondatok keresése szövegekben.</p> <p>Információk gyűjtése adott témához az iskolai vagy más könyvtárban, médiatárban, múzeumban, az interneten. A gyűjtött adatokról rövid tartalmi ismertető készítése.</p> <p>Néhány kézikönyv, atlasz, lexikon használata.</p> <p>A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben.</p>	<p>Ismeretszerzés irányított beszélgetésekből, tárgyak, épületek, képek közvetlen megfigyeléséből, hallott és olvasott elbeszélő szövegekből, filmekből, a tömegkommunikációs eszközökből.</p> <p>Ismeretszerzés különböző írásos forrásokból, statisztikai táblázatokból, grafikonokból, diagramokból.</p> <p>Információk gyűjtése adott témához könyvtárban, médiatárban, múzeumban, az interneten. A gyűjtött információk önálló rendszerezése és értelmezése.</p> <p>A történelmi múlt rekonstruálása különböző jellegű források alapján.</p> <p>Az olvasmányokról lényegyet kiemelő, pontos és részletes jegyzetek készítése.</p> <p>Előadás önálló jegyzetelése.</p> <p>A legfontosabb történelmi, társadalomtudományi kézikönyvek, atlaszok, lexikonok ismerete és használata.</p> <p>A tanultak felhasználása új feladathelyzetekben.</p>

2. Kritikai gondolkodás

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
<p>Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.</p> <p>A mesehősök és a történelmi szereplők megkülönböztetése. Feltevések megfogalmazása igaz történetek szereplői cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról.</p> <p>A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.</p> <p>Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása a különböző szereplők nézőpontjából.</p> <p>Híres emberek, történelmi személyiségek, irodalmi, film- stb. hősök külső és belső tulajdonságainak felsorolása.</p> <p>Önálló vélemény megfogalmazása eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.</p> <p>Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséről (pl. helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).</p>	<p>Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.</p> <p>A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből.</p> <p>A fikció megkülönböztetése az igaz történettől.</p> <p>Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése. Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról.</p> <p>A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.</p> <p>Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból.</p> <p>Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi, történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.</p> <p>Ellenérvek gyűjtése az ellenvélemények cáfolására.</p> <p>A különbségek felismerése és a változások nyomon követése egy-egy történelmi jelenség kapcsán.</p> <p>Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges és a lehetetlen megítéléséről (pl. helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).</p>	<p>Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.</p> <p>A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből, tételmondat meghatározása, szövegtömörítés, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint.</p> <p>A fikció megkülönböztetése az igaz történettől. Adott történetben a valós és a fiktív elemek megkülönböztetése.</p> <p>Többféle módon értelmezhető szövegek jelentésrétégeinek feltárása.</p> <p>Híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése. Feltevések megfogalmazása a történelmi személyiségek cselekedeteinek, viselkedésének mozgatórugóiról.</p> <p>A cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása.</p> <p>Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból.</p> <p>Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi, történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.</p> <p>Ellenérvek gyűjtése meghatározott álláspontok cáfolására.</p> <p>Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, okairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.</p> <p>Tapasztalatok szerzése a valós, a lehetséges, a lehetetlen és a valószínű megítéléséről (pl. helyszín, idő, szereplők, események kapcsán).</p>	<p>Kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban.</p> <p>A lényeg kiemelése írott és hallott szövegekből, tételmondat meghatározása, szövegtömörítés, szöveg átfogalmazása adott szempont szerint.</p> <p>Többféle módon értelmezhető szövegek jelentésrétégeinek feltárása.</p> <p>Különböző társadalmi-történelmi jelenségek összehasonlítása. Az információforrások kritikus kezelése. Kérdések feltétele a forrás megbízhatóságára, a szerző esetleges elfogultságaira, tájékozottságára, rejtett szándékaira stb. vonatkozólag.</p> <p>Történelmi-társadalmi adatok, modellek és elbeszélések elemzése a bizonyosság, a lehetőség és a valószínűség szempontjából.</p> <p>Szépirodalmi és más fiktív elbeszélések összehasonlítása történelmi elbeszélésekkel a narráció módja alapján.</p> <p>Szépirodalmi szövegek, filmek stb. vizsgálata a történelmi hitelesség szempontjából.</p> <p>Történelmi szereplők, társadalmi csoportok, intézmények viselkedésének elemzése. Feltevések megfogalmazása az egyének, csoportok és intézmények viselkedésének mozgatórugóiról.</p> <p>Történelmi jelenetek elbeszélése, eljátszása különböző szempontokból.</p> <p>Önálló vélemény megfogalmazása társadalmi, történelmi eseményekről, jelenségekről és személyekről. Érvek gyűjtése a saját vélemény alátámasztására.</p> <p>Ellenérvek gyűjtése az ellenvélemények cáfolására.</p> <p>Különböző értékrendek összehasonlítása, a saját értékek tisztázása. Társadalmi-történelmi jelenségek értékelése a saját értékrendnek megfelelő szempontok alapján.</p> <p>Különböző társadalmi-történelmi jelenségek összehasonlítása strukturális és funkcionális szempontok alapján.</p> <p>Feltevések megfogalmazása egyes társadalmi-történelmi jelenségek háttéréről, feltételeiről, közvetlen és mélyebb okairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen. Az érvek kritikai értékelése.</p> <p>A megismert jelenségek rendezése okok és okozatok, hasonlóságok és különbségek, szándékok és következmények szerint. Vizuális rendezők (táblázatok, ábrák) használata.</p>

3. Kommunikáció

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
<p>Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi, történelmi témáról. Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása.</p> <p>Események, történetek elbeszélése élőszóban.</p> <p>Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, gyűjtőmunkával szerzett ismeretekről.</p> <p>Rajz készítése történelmi vagy társadalmi témáról. Modellek, makettek, tárgymásolatok készítése. Tárgyak készítése hagyományos kézműves technikákkal.</p> <p>Események, történetek, jelenségek mozgásos, táncos, dramatikus megjelenítése.</p>	<p>Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi, történelmi témáról. A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése. Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele.</p> <p>Események, történetek elbeszélése emlékezetből élőszóban.</p> <p>Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről.</p> <p>Fogalmazás írása valamely történelmi-társadalmi témáról.</p> <p>Rajz készítése történelmi vagy társadalmi témáról. Rajzos vázlat készítése. Modellek, makettek, tárgymásolatok készítése. Tárgyak készítése hagyományos kézműves technikákkal.</p> <p>Események, történetek, jelenségek mozgásos, dramatikus megjelenítése.</p>	<p>Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi, történelmi témáról. A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése. Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása és figyelembevétele.</p> <p>Események, történetek elbeszélése emlékezetből élőszóban.</p> <p>Szóbeli beszámoló a saját tapasztalatokról, önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekről.</p> <p>Fogalmazás írása valamely történelmi-társadalmi témáról.</p> <p>Rajz készítése történelmi vagy társadalmi témáról. Rajzos vázlat készítése. Modellek, makettek, tárgymásolatok készítése. Tárgyak készítése hagyományos kézműves technikákkal.</p> <p>Események, történetek, jelenségek mozgásos, dramatikus megjelenítése.</p>	<p>Beszélgetés és vita egy-egy emberismereti, társadalmi, történelmi témáról. A tárgyilagos érvelés és a személyeskedés megkülönböztetése. Saját vélemény érthető megfogalmazása. Mások véleményének türelmes meghallgatása, érvelésük összefoglalása és figyelembevétele.</p> <p>A vita során a véleménykülönbségek tisztázása, a saját álláspont gazdagítása, továbbfejlesztése mások véleményének figyelembevételével.</p> <p>Események, történetek elbeszélése emlékezetből élőszóban.</p> <p>A különböző információforrások — köztük primer történelmi források — elemzéséből levont következtetések, illetve különféle társadalmi-történelmi összefüggések szóbeli kifejtése.</p> <p>Beszámoló, kiselőadás tartása a szépirodalomból, a népszerű tudományos irodalomból, történelmi forrásokból származó szövegek, valamint a sajtó, a rádió- és a tévéműsorok alapján.</p> <p>Esszé írása történelmi-társadalmi témákról, ennek kapcsán a kérdés világos megfogalmazása, a bizonyítékok és cáfolatok kifejtése, a következtetések levonása.</p> <p>Történelmi, társadalmi témák vizuális ábrázolása. Rajzos vázlat, folyamatábra, diagram készítése. Önállóan gyűjtött képekből összeállítás, tábló készítése. Modellek, makettek, tárgymásolatok készítése.</p> <p>Események, történetek, jelenségek dramatikus megjelenítése.</p>

4. Térben-időben való tájékozódás

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
<p>Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata: perc, óra, nap, hét, hónap, év. Időmeghatározó kifejezések használata: amikor kicsi (óvodás stb.) voltam, amikor szüleim gyerekek (fiatalok stb.) voltak, amikor nagyszüleim gyerekek stb. voltak, amikor karddal harcoltak stb., nagyon régen.</p> <p>Viszonyítások gyakorlása: előbb, később, ugyanakkor, most, régebben, nagyon régen.</p> <p>Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.</p> <p>Egyszerű térképek másolása kézi munkával. A térkép legfontosabb elemeinek felismerése: vizetek, domborzati jelölések, államhatárok, települések.</p> <p>Helyszínek modellezése (pl. vázlatrajz, terepasztal, makett).</p>	<p>Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata: perc, óra, nap, hét, hónap, év, évtized, évszázad, emberöltő. Időmeghatározás más ismert eseményre, jelenségre való utalással (pl. a honfoglalás után, Mátyás uralkodása idején). Krisztus előtt, Krisztus után.</p> <p>Viszonyítások gyakorlása: előbb, később, ugyanakkor, most, régebben, nagyon régen.</p> <p>Az idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel (pl. időszalag készítése).</p> <p>Néhány kiemelt esemény, jelenség időpontjának ismerete. A tanultak elhelyezése az időben ezekhez a kiemelt időpontokhoz képest. Egyszerű kronológiai számítások.</p> <p>Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.</p> <p>Egyszerű térképek másolása kézi munkával. A térkép legfontosabb elemeinek felismerése: vizetek, domborzati jelölések, államhatárok, települések. A tanult helyek megkeresése a térképen. Események, jelenségek leolvasása történelmi térképekről. Távolságok becslése és számítása történelmi térképeken. Egyszerű alaprajzok készítése.</p> <p>Történelmi helyszínek modellezése.</p> <p>Események kapcsolása a tanult helyekhez.</p>	<p>Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata: hónap, év, évtized, évszázad, emberöltő. Időmeghatározás más ismert eseményre, jelenségre való utalással. Krisztus előtt, Krisztus után.</p> <p>Az idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel, kronológiai adatok rendezése.</p> <p>Néhány kiemelt esemény, jelenség időpontjának ismerete. A tanultak elhelyezése az időben ezekhez a kiemelt időpontokhoz képest. Egyszerű kronológiai számítások.</p> <p>Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.</p> <p>Egyszerű térképek másolása kézi munkával. A térkép legfontosabb elemeinek felismerése: vizetek, domborzati jelölések, államhatárok, települések. A tanult helyek megkeresése a térképen. Események, jelenségek leolvasása történelmi térképekről. Távolságok becslése és számítása történelmi térképeken. Egyszerű alaprajzok készítése.</p> <p>Történelmi helyszínek modellezése.</p> <p>Események kapcsolása a tanult helyekhez.</p>	<p>Történelmi korszakok, periódusok nevének használata a történelmi idő tagolására.</p> <p>Az idő ábrázolása téri-vizuális eszközökkel, kronológiai adatok rendezése.</p> <p>Néhány kiemelt esemény, jelenség időpontjának ismerete. A tanultak elhelyezése az időben ezekhez a kiemelt időpontokhoz képest.</p> <p>Események, jelenségek, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása.</p> <p>A világtörténet, az európai történelem, a magyar történelem és a helytörténet eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése.</p> <p>Az egyes történelmi jelenségek (gazdaság, kultúra, politika stb.) eltérő időbeli ritmusának és kölcsönhatásainak elemzése.</p> <p>Különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítása, a változások hátterének feltárása.</p> <p>A történelmi tér változásainak leolvasása különböző (pl. népsűrűséget, vallási megoszlást ábrázoló) térképekről.</p> <p>Az adott téma tanulmányozásához leginkább megfelelő térkép kiválasztása különféle atlaszokból.</p> <p>Egyszerű térképvázlatok rajzolása szöveges információforrások alapján.</p>

5. A tartalom kulcselemei

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
<p>Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy</p> <ul style="list-style-type: none"> — egy-egy magyar vagy külföldi híres ember (pl. művész, felfedező, feltaláló, tudós, szent, uralkodó, politikus) életével, tevékenységével, jellemvonásaival megismerkedjenek, és ennek kapcsán azt is felismerjék, hogy az emberek régen másként éltek és másként gondolkodtak, mint ma; — egy-egy történelmi eseménnyel, különösen a nemzeti ünnepeinkhez és jelképeinkhez kapcsolódó eseményekkel megismerkedjenek; — kommunikációt folytassanak olyan kérdésekről, mint a viselkedési és illemszabályok, a kölcsönösség szerepe az illemben, a külső és belső jellemvonások, a jó és rossz tulajdonságok, a rokonság, a barátság, a rászorulóak segítése; — megismerkedjenek néhány helyi hagyománnyal, néhány történettel a lakóhely múltjából, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeivel; — megismerkedjenek néhány magyar, nemzeti és etnikai kisebbségi népszokással, a hagyományos mesterségekkel; — megismerjék az iskolai élet legfontosabb szabályait, és megvitassák azok szerepét, jelentőségét. 	<p>Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy</p> <ul style="list-style-type: none"> — további ismereteket szerezzenek a helyi hagyományokról, a lakóhely múltjáról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről; — megismerjenek néhány mondát, elsősorban a magyar történelemből; — a történelmi múlt egy-egy térben és időben határolt darabját mélységében tanulmányozzák (pl. a honfoglalók élete, Mátyás udvara); — egy-egy jelenség változását az időben több korszakot átfogóan is tanulmányozzák (pl. a közlekedési eszközök fejlődése, a higiénés szokások alakulása); — ismereteket szerezzenek a magyar állam és a magyar nép történetének fontosabb fordulópontjairól, megismerkedjenek a magyar történelem kiemelkedő személyiségeivel; — ismereteket szerezzenek az európai történelem jelentős állomásairól és legalább egy Európán kívüli civilizációról; — ismereteket szerezzenek arról, milyenek voltak az emberek hétköznapijai a különböző korokban és kultúrákban; — különbözőképpen értelmezzenek egyes történeteket a múltból aszerint, hogy melyik szereplő nézőpontját fogadják el; — további ismereteket szerezzenek a magyar és nemzetiségi népszokásokról, a hagyományos életmódról; — ismerkedjenek a lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, közös múltunkkal; — tájékozódjanak arról, hogyan élnek napjainkban az emberek — és különösen a gyerekek — a világ különböző pontjain, különböző civilizációkban; — felkészültségüknek megfelelő szinten kommunikációt folytassanak olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolatok, az egyén és a közösség viszonya, a gazdálkodás kérdései. 	<p>Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy</p> <ul style="list-style-type: none"> — további ismereteket szerezzenek a helyi hagyományokról, a lakóhely múltjáról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről; — a történelmi múlt egy-egy térben és időben határolt darabját mélységében tanulmányozzák; — egy-egy jelenség változását az időben több korszakot átfogóan is tanulmányozzák; — további ismereteket szerezzenek a magyar állam és a magyar nép történetének fontosabb fordulópontjairól, megismerkedjenek a magyar történelem kiemelkedő személyiségeivel; — további ismereteket szerezzenek az európai történelem jelentős állomásairól és legalább egy Európán kívüli civilizációról; — ismereteket szerezzenek arról, milyenek voltak az emberek hétköznapijai a különböző korokban és kultúrákban; — ismereteket szerezzenek a politikai konfliktusokról (forradalmakról, háborúkról), különösen azok hétköznapi, emberi, erkölcsi vonatkozásairól; — különbözőképpen értelmezzenek egyes történeteket a múltból aszerint, hogy melyik szereplő nézőpontját fogadják el; — ismerkedjenek a lakóhelyen élő nemzeti és etnikai kisebbségek életével, kultúrájával, közös múltunkkal; — felkészültségüknek megfelelő szinten kommunikációt folytassanak olyan témakörökről, mint az emberek közötti különbségek, a nemek közötti kapcsolatok, az egyén és a közösség viszonya, a gazdálkodás kérdései, a demokrácia és az emberi jogok; — szembesüljenek a szabadság és a felelősség emberi dimenzióival a magán- és a közélet különböző területein; — ismerkedjenek olyan köznapis és kiélezett élethelyzetekkel, konfliktusokkal, amelyek rávilágítanak az erkölcsi értékminőségek és az emberi helytállás jelentőségére, illetve az azokkal kapcsolatos problémákra. 	<p>Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy</p> <ul style="list-style-type: none"> — további ismereteket szerezzenek a helyi hagyományokról, a lakóhely múltjáról, továbbá a környék, a lakóhely természeti értékeiről, az azokat fenyegető veszélyekről és a megóvásukra tett erőfeszítésekről; — egy-egy történelmi témát (a politika-, a gazdaság-, a társadalom-, a tudomány-, a technika- vagy a művelődéstörténet, illetve a történeti ökológia köréből) mélységében tanulmányozzanak; — további ismereteket szerezzenek a magyar állam és a magyar nép történetének fontosabb fordulópontjairól, megismerkedjenek a magyar történelem kiemelkedő személyiségeivel; — további ismereteket szerezzenek az európai történelem jelentős állomásairól és legalább egy Európán kívüli civilizációról; — ismereteket szerezzenek a határon túli magyarok történetéről és kultúrájáról; — ismereteket szerezzenek a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek — köztük a romák — történetéről; — ismereteket szerezzenek a magyarországi zsidóság történetéről; — megismerkedjenek a 20. század nagy hatalmi, társadalmi és értékkonfliktusaival; — megismerhessék néhány jelentős történelmi személyiség átfogó pályaképét; — ismereteket szerezzenek a szűkös erőforrásokkal való racionális gazdálkodás lehetőségeiről; — elemezhesék a globális problémák, mindenekelőtt az ökológiai válság és az információs forradalom társadalmi-történelmi összefüggéseit; — felkészültségüknek megfelelő szinten kommunikációt folytassanak olyan témakörökről, mint az emberi elme, az erkölcs, a szexualitás, a mai magyar társadalom és gazdaság, a vállalkozás, a munkavállalás, Magyarország és az Európai Unió politikai rendszere, az érdekérvényesítések, napjaink nemzetközi konfliktusai, a demokrácia és az emberi jogok; — szembesüljenek a szabadság és a felelősség emberi dimenzióival a magán- és a közélet különböző területein; — ismerkedjenek olyan köznapis és kiélezett élethelyzetekkel, konfliktusokkal, amelyek rávilágítanak az erkölcsi értékminőségek és az emberi helytállás jelentőségére, illetve az azokkal kapcsolatos problémákra.

6. A reflexiót irányító kérdések

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
<p>Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy választ keressenek olyan kérdésekre, mint a következők.</p> <p>— Melyek a saját tulajdonságaim? Miben vagyok másokhoz hasonló? Miben különbözöm másoktól?</p> <p>— Mire vagyok képes? Mire nem vagyok képes?</p> <p>— Milyen szeretnék lenni?</p> <p>— Miért van szükség szabályokra?</p> <p>— Mit jelent az, hogy magyarok (vagy más nemzetiségűek) vagyunk?</p>	<p>Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy választ keressenek olyan kérdésekre, mint a következők.</p> <p>— Mi az ember? Miben különbözik az állatoktól?</p> <p>— Miben vagyunk mindannyian hasonló? Honnan erednek az emberek közötti különbségek?</p> <p>— Miért gondolkodnak másként a különböző életkorú emberek?</p> <p>— Mi mindentől függhet a döntések és tettek megítélése?</p> <p>— Miért vannak szegények és gazdagok?</p> <p>— Milyen mértékben határozza meg a természeti környezet az emberek mindennapi életét és kultúráját?</p> <p>— Miért van az, hogy ugyanazt a történelmi eseményt vagy jelenséget különböző emberek különbözőképpen élik át?</p>	<p>Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy választ keressenek olyan kérdésekre, mint a következők.</p> <p>— Mit jelent az, hogy minden embert egyenlő méltóság illet meg?</p> <p>— Mit tehet az egyes ember másokért, a közösségért, a rászorulókért?</p> <p>— Van-e fejlődés a történelemben?</p> <p>— Miért vannak háborúk?</p> <p>— Milyen szerepet játszik a természeti környezet az egyes országok, civilizációk életében?</p> <p>— Mitől függenek az egyes emberek, embercsoportok érdekei?</p> <p>— Miért vannak gazdag és szegény országok?</p> <p>— Mennyiben hatnak a „nagy emberek” a történelmi eseményekre és folyamatokra?</p> <p>— Mi a hit, a vallás szerepe az egyes ember és a társadalmak életében?</p> <p>— Van-e célja az emberi életnek, illetve az emberi történelemnek?</p>	<p>Legyen alkalmuk a tanulóknak arra, hogy választ keressenek olyan kérdésekre, mint a következők.</p> <p>— Vannak-e abszolút erkölcsi értékek?</p> <p>— Miért kerülhet ellentmondásba erkölcs és jog?</p> <p>— Milyen útjai vannak az önmegvalósításnak?</p> <p>— Hányféle közösségi identitása lehet egy embernek?</p> <p>— Milyen értelemben beszélhetünk ok-okozati viszonyokról a történelemben? Van-e történelmi determinizmus?</p> <p>— Haladhat-e kényszerpályán egy ország történelme?</p> <p>— Hogyan élhetnek együtt különböző kultúrák, vallások, népek? Milyen lehetőségei és akadályai vannak a kultúrák közötti kommunikációnak?</p> <p>— Hogyan lehetséges, hogy ugyanazt a történelmi eseményt vagy jelenséget különböző emberek különbözőképpen értelmezik?</p> <p>— Mi az erőszak szerepe a történelemben?</p> <p>— Hogyan befolyásolja a geopolitikai helyzet egy állam, egy térség lehetőségeit?</p> <p>— Hogyan változott az állam szerepe a történelemben?</p> <p>— Az érdekek vagy az értékek hatása erősebb-e a különböző korok társadalmában?</p>

EMBER A TERMÉSZETBEN*Alapelvek, célok*

Az Ember a természetben műveltségi területen folyó nevelés-oktatás során a tanulók lehetőséget és hathatós segítséget kapnak ahhoz, hogy korszerű természettudományos műveltséget, világképet, gondolkodás- és szemléletmódot építsenek fel magukban. Megismerkedhetnek az anyagok tulajdonságaival, a természeti környezet változásaival, kölcsönhatásaival, a jelenségekkel, a törvényszerűségekkkel. Több más műveltségi területtel együttműködve tekinthetik át az embernek, az általa létrehozott társadalomnak, valamint az őt körülvevő természetnek a kölcsönhatásait. A műveltségi területen zajló nevelés-oktatás a fenntartható fejlődés és az elvárható biztonság igényeinek megfelelően formálja a tanulók gondolkodásmódját, természethez való viszonyát. A környezettudatos, a természet kincseit védő, óvó maga-

tartás a Föld iránt érzett felelősség kialakításához járul hozzá. A műveltségi terület arra hívja fel a tanulók figyelmét, hogy az ember része a természetnek, annak rendszereivel megbonthatatlan egységet alkot, társadalmi és egyéni cselekvései a természet folyamatainak részét képezik. Ez az összefonódás mutat rá az ember, az emberiség és az egyének sajátos felelősségére is. A műveltségi terület keretei között a természeti és technikai problémák társadalmi viszonyokat is figyelembe vevő megoldására nevelhetjük a tanulókat, aktív, viszonyaikat változtatni képes, kritikus, kreatív emberekké formálva őket.

Az Ember a természetben műveltségi terület keretében zajló nevelő-oktató munka feladata, célja sokrétű:

- a diszciplínáktól független általános természettudományos fogalmak, eljárások és szemléletmódok formálása;
 - készségek, képességek alakítása, a személyiségjegyek pozitív formálása;
 - a tudomány, a tudományos kutatás mint társadalmi tevékenység bemutatása;
 - a fizikai, kémiai és az életre vonatkozó tudásrendszerek alakítása;
 - a tudományok egymásra épülését biztosító külső és belső feltételek kiemelése, a tudásrendszerek összehangolása;
 - a tudomány és technika, valamint a társadalom fejlődésének kapcsolatát érintő meggyőződések formálása;
 - a tanulók rendszerben, kölcsönhatásban, kapcsolatokban történő gondolkozásának erősítése;
 - az életben nélkülözhetetlen s elsősorban a természettudományokban begyakorolható megismerési, tanulási, értelmezési technikák és módszerek azonosítása, fejlesztése (pl. megfigyelés, kísérletezés, mérés, következtetés, összehasonlítás);
 - a természettudomány szerepének megismerttetése a társadalmi folyamatokban, a személyes sorsok alakulásában, nevelés arra, hogy az így szerzett tudás felelős cselekvésben nyilvánuljon meg;
 - a tudomány természetére, történetére és a kiemelkedő alkotók munkásságára vonatkozó ismeretek alakítása.
- (A magyar vonatkozások, s ezek európai kapcsolatainak kiemelésével.)

Az Ember a természetben műveltségi területen folyó nevelés-oktatás a természeti folyamatok, összefüggések s az ember ezekkel való kapcsolatának tényleges megértésére épül. Az értelmes tanulás feltétele, hogy a tanulók megismeréssel kapcsolatos beállítódásait a tudás önálló, tevékeny formálásának lehetőségébe és fontosságába vetett meggyőződés határozza meg. Maga a megismerési, tanulási folyamat a tanulók aktív, értelmező tevékenysége, a tapasztalatoknak a már meglévő elképzelések keretei között történő feldolgozása, az eredmények önálló, kritikus értékelése és alkalmazása. Az értelmes tanulás során létrejövő tudásrendszernek alkalmasnak kell lennie környezetünk jelenségeinek előrejelzésére, magyarázatára, s alkalmazhatónak kell bizonyulnia a mindennapi tevékenységek során.

Az iskolázás 1—6. évfolyamában zajló természettudományos nevelés a természeti világ elemi megismerésének lehetőségét biztosítja a 6—12 évesek számára. A tanulók elsajátíthatják a tudományos megismerés legelemibb eljárásait, a megismerési folyamatokkal kapcsolatos általános tudásrendszereket és műveleteket, mint amilyen:

- az előzetes elképzelések formába öntése, a hipotézisalkotás, a megfigyelések és a kísérletek tervezése;
- a mindennapokból ismert mennyiségek elemi szintű értelmezése, tudatos használata, mérése;
- a tapasztalatok szóban, írásban való nyelvi helyes megfogalmazása, rajzban, grafikonon történő rögzítése, a problémamegoldás elemi műveletei;
- az ismeretszerzés, tájékozódás már kisiskoláskorban elérhető és gyakorolható módszerei.

A 7—12. évfolyamokon a természettudományos nevelés eredményeként kialakul a gyerekekben az általános, az élet hétköznapi folyamataiban, az állampolgári léttel összefüggő döntésekben használható tudás.

A fizikai műveltségtartalmak feldolgozása keretében elsődlegesen azokkal a mechanikai, termodinamikai, elektromágneses, fénytani és atomfizikai, anyagszerkezeti jelenségekkel és összefüggésekkel, törvényekkel ismerkednek meg a tanulók, amelyek megalapozzák a korszerű fizikai világgépet, és segítik a többi természettudományos tantárgy tanítását, tanulását.

A kémiai műveltségtartalmak elsajátítása során a legtöbbet használt természetes és mesterségesen előállított anyagok legfontosabb tulajdonságait, átalakulásait és felhasználásuk módját ismerhetjük meg. Figyelmet fordítunk a veszélyes anyagok és készítmények helyes kezelésének alapelveire is. A megfelelően megválasztott kémiai műveltségtartalmak tanítása és tanulása hozzájárulhat a környezetünkkel kapcsolatos felelős magatartás kialakulásához.

A biológiai és egészségtani műveltségtartalmak tanulmányozásával a tanulók megismerik az élet sajátosságait, az élő és élettelen természet szoros kapcsolatát, az élővilág egységét, fejlődését és rendszerszerű „működését”, az élőlények állandóságát és változékonyságát. Ezek az ismeretek a természet szeretetére, meggyőződésből fakadó, tudatos, aktív környezetvédelemre nevelhetnek. Az e területen megszerzett műveltség fontos eszköze lehet annak a törekvésnek, melynek hatására a tanulók tudatosan törekednek az egészséges életmóddal kapcsolatos szabályok betartására.

Afejlesztésifeladatokszerkezete

1. Tájékozódás a tudomány-technika-társadalom kölcsönhatásairól, a természettudományról, a tudomány és a tudományos megismerés természetéről

2. Természettudományos megismerés

3. Tájékozódás az élő és élettelen természetről

— Anyag

— Energia

— Információ

— A tér

— Idő és mozgás

— A lakóhely, Magyarország, a Föld és az Univerzum

— Rendszer

— Az élet

A természet megismerésével kapcsolatos fejlesztési folyamatokat a közoktatás egyes szakaszaiban írjuk le. A táblázat első oszlopában jelezzük, hogy az adott sorban szereplő fejlesztési feladatok milyen kiemelhető fő fogalom vagy tevékenység köré szerveződnek. Ezzel nem a tananyagot, az oktatás tartalmát akarjuk kizárólagos módon meghatározni, inkább ama szűkebb tudásrendszer magját alkotó fogalmakat, tevékenységeket jelezzük, amely köré a fejlesztési feladatok, tevékenységek épülnek.

Fejlesztésfeladatok

1. Tájékozódás a tudomány-technika-társadalom kölcsönhatásáról, a természettudományról, a tudomány és a tudományos megismerés természetéről

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Tudomány-technika-társadalom	Természettudományos ismeretekkel tárgyalható technikai, társadalmi kérdések megfogalmazása a családi környezetből hozott s az életkornak megfelelő ismeretrendszerekből kiindulva. A kérdéssel, az alapos vizsgálat igényének kialakítása, fejlesztése.	A tudományos vizsgálódások kérdéssel, feltevéseinek és eredményeinek tudatos összekapcsolása a témához illeszkedő technikai és társadalmi kérdésekkel.	A tudomány szerepének bemutatása, értelmezése a technikai és társadalmi folyamatokban.	A tudomány-technika-társadalom komplex összefüggésrendszer kritikus elemzése, problémák felvetése, alternatív megoldások megismerése, egyéni álláspontok kialakítása.
Természet	A természeti környezetnek mint a világ védelmére szoruló részének értelmezése. Annak fokozatos belátása, hogy az emberi tevékenység és maga az ember a természeti folyamatok szerves része.	Az embernek mint a természet szerves részének kezelése a természeti folyamatok elemzése során. A környezetre kifejtett emberi, társadalmi hatások elemzése. Az e körben felmerülő problémák felismerése, megoldási módok keresése.	A természet egységére vonatkozó elképzelések formálása az egységet kifejező, átfogó tudásrendszerek (pl. atomelmélet), az általános fogalmak (pl. anyag, energia, kölcsönhatás, információ), az univerzális (pl. megmaradási) törvények segítségével.	A természet egységére vonatkozó koncepció tudatos alkalmazása. Az ember természeti folyamatokban játszott szerepének kritikus vizsgálata. A jelentkező társadalmi problémák előtérbe állítása, a problémák megoldását célzó egyéni és közösségi cselekvés lehetőségeinek felismerése, elfogadása, e cselekvés vállalása.

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Tudomány, tudományos világgép, a tudomány természete	A tudományos vizsgálat iránti igény fokozatos formálása.	Az egyéni és a tudományos elképzelések összehasonlítása, a tudományos vizsgálódások hatékonyságának, fontosságának, fejlődésének izgalmas, kaland jellegének érzékeltetése, megláttatása.	A tudomány elhelyezése a megismerési folyamatban, amelyben a világról tudományos és nem tudományos modellek sokaságát alkotjuk meg. A tudományos fejlődés elméletirányítottságának érzékeltetése, láttatása sok-sok példán keresztül. Az empiria ellenőrző, a tudás adaptivitását lemérő, valamint a rejtett elképzelések megfogalmazását, felszínre hozását segítő szerepének felismerése.	A tudomány elméletirányított, de a társadalomban megfogalmazott igényeket kielégítő, a társadalom által értékelt, vagyis mélyen a társadalmi folyamatokba ágyazott tevékenységként történő értelmezése. A tudományos és a nem tudományos elképzelések megkülönböztetésével kapcsolatban önálló álláspont formálása.
Tudománytörténet		A tudománytörténet néhány nagy alakjának élet-történetével, munkásságával, eredményeivel való ismerkedés.	Nagyobb összefüggő tudománytörténeti folyamatok megismerése, elemzése. Szerepük tanulmányozása az emberiség fejlődése szempontjából.	A tudománytörténeti folyamatok értelmezése a modellek, az elképzelések, az egymást váltó s nemegyszer egymással harcban álló elméletrendszerek megszületéseként és háttérbe szorulásaként. (A tudás megszegződésének, felhalmozásának elképzelésével szemben.)
Technika, technológia	A mindennapi életben használt, a gyerekek által jól ismert néhány technikai eszköz működésének magyarázata már ismert összefüggések vagy hétköznapi ismeretek segítségével. Az anyag nyersanyagból termékké való átalakulásának végigkísérése példákon.	A megismert természeti törvényszerűségek alkalmazása technikai eszközök működésének, folyamatok leírásának magyarázatára.	A technika társadalmi alkalmazásával összefüggő jelenségek, folyamatok vizsgálata a természettudományos tudás alkalmazása szempontjából (igények és kielégítésük, a modern tudományos eredmények technikai alkalmazásának folyamatai stb.). Néhány komplex gyártási folyamat leírása.	A tudományos eredmények technikai alkalmazásával összefüggő problémák értékelésével kapcsolatban egyéni álláspontok formálása (a tudomány- és technikaellenességhez való viszony formálása). Tudatos és felelős állásfoglalás kialakítása egyes technológiák alkalmazásával kapcsolatban.

2. Természettudományos megismerés

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A természet megismerése	A természeti és technikai tárgyakkal, jelenségekkel összefüggő elképzelések megfogalmazása, az ezekkel kapcsolatos megbeszélésekben való részvétel.	A természeti és technikai tárgyakkal, jelenségekkel, folyamatokkal összefüggő elképzelések megfogalmazása, az ezekkel kapcsolatos megbeszélésekben való részvétel. A tanult egyszerűbb esetekben a folyamatok eredményeinek előrejelzése s az előrejelzés eredményességének elemi értékelése. Önálló vizsgálódás, a megfigyelések irányított rögzítése. Adott olvasnivalóból meghatározott szempontok szerinti információk kigyűjtése.	A tudományos ismeretszerzés iránti határozott igény kialakítása. A tudományos ismeretek alkalmazása egyre tudatosabban a folyamatok magyarázata és eredményeik előrejelzése során. Önálló vizsgálódás, a megfigyelések önálló rögzítése. Adott olvasnivalóból meghatározott szempontok szerinti információk kigyűjtése.	Az önálló ismeretszerzés igényének, egyéni módszereinek kialakítása. A természeti és technikai tárgyakkal, jelenségekkel kapcsolatos saját elképzelések és a tanult tudományos elméletek megfogalmazása, magyarázatokban, előrejelzésekben és cselekvésben való használata. Az ismeretszerzés folyamatának és eredményének kritikus értékelése.

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Megfigyelés, kísérletezés, mérés	A mindennapi életben fontos szerepet játszó mennyiségek és azok mérésének fokozatos megismerése, gyakorlása. A vizsgált jelenségekkel kapcsolatos előzetes tudás számbavétele a tanulás során mindinkább tért nyerő megfigyelések, kísérletek végzése előtt.	Rendszeres megfigyelés, kísérletezés, mérés elvégzése vizsgálódásokhoz, modellalkotáshoz, problémamegoldásokhoz kötötten, önállóan és csoportmunkában is. Az eszközök balesetmentes használata.	A megfigyelés, a kísérlet és a mérés eszközként történő alkalmazása a tudományos elképzelések formálása, a modellekkel végzett munka és a problémamegoldás során. Kísérletek, megfigyelések, mérések önálló vagy csoportmunkában történő tervezése, kivitelezése és értékelése.	Új kísérleti eszközök megismerése, kreatív használat, egyszerűbb kísérleti eszközök készítése. A vizsgálatok, kísérletek eredményeinek értelmezése a tanult összefüggések, elméletek fényében. Annak megállapítása, hogy a feltételezett oksági kapcsolatokat alátámasztják-e a kísérletek.
Az ismerethordozók használata a megismerési folyamatban	Tanítói segítséggel tájékozódás egyszerűbb forrásokban.	Ismerethordozók (könyvek, lexikonok, enciklopédiák, térképek, táblázatok, gyűjtemények) használata csoportmunkában.	Önálló forráshasználat. A számítógépes, illetve multimédiás eszközök használata.	Természettudományi ismeretterjesztő szövegek önálló keresése, feldolgozása, értelmezése.
Az ismeretszerzés eredményeinek feldolgozása	Változások felismerése, azok fontosabb okainak megnevezése tanítói segítséggel. A különböző tárgyak, élőlények, jelenségek tanult jellemzőinek elemi szintű összehasonlítása, csoportosítása a megismert szempontok és saját elképzelések alapján. Egyszerű képi és szöveges információk, jelek értelmezése a megismert területeken.	Bekapcsolódás a tanár által ajánlott ellenőrző kísérletek eredményeinek elemzésébe. A megfigyelések, tapasztalatok, megszerzett ismeretek és azok előzetes elképzelésekhez való viszonyának saját szavakkal történő nyelvilag helyes megfogalmazása és írásban való rögzítése. Az előzetes elképzelések, előrejelzések, valamint a megfigyelt jelenségek és a mért értékek közötti eltérések felismerése. Törekvés ezeknek az eltéréseknek a magyarázatára.	Az ismert területeken az előzetes tudást használó osztályozás, rendszerezés. A megfigyelések, mérések, kísérletek során nyert adatok áttekinthető rendezése, a vizsgálódások eredményeinek pontos megfogalmazása. Az anyagok, mennyiségek jeleinek használata. A vizsgálatok, kísérletek során nyert adatok ábrázolása különféle diagramokon, grafikonokon, illetve a kész diagramok, grafikonok adatainak leolvasása, értelmezése. A művelődési anyaggal kapcsolatos egyszerűbb vázlatrajzok, sematikus ábrák, kapcsolási rajzok készítése és a kész ábrák, rajzok értelmezése.	Problémák kritikus felvetése, ha a megfigyelések, kísérletek eredménye nem egyezik a várttal. Az ilyen esetek elemzése a tanterv által átfogott körben. Vizsgálatok eredményeinek átfogó, különböző médiaeszközöket használó, informatív és esztétikus bemutatása.

3. Tájékozódás az élő és élettelen természetről

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
<i>Anyag</i>	Tárgy (test) és anyag megkülönböztetése a nyelvhasználatban. Anyagfajták különbözőségének felismerése, anyagnevek anyagfajtákhoz rendelése. Az anyagfajta és a használat közti összefüggés felismerése konkrét példán.	Az anyag legfontosabb tulajdonságainak (tehetlenség, kölcsönható képesség) kvalitatív értelmezése, az ezeket jellemző mennyiségek bemutatása. Az anyagfogalom fokozatos kiterjesztése különféle anyagfajtákra, a levegőre, majd általában a gázokra. Az anyagmegmaradás szempontjából szemléletesen kritikus jelenségek elemzése (pl. égés, kémiai átalakulások, halmazállapot-változások, gázok összenyomása, melegítés folyamatai).	Az anyagok, testek, folyamatok, ezek tulajdonságai s a rájuk jellemző mennyiségek összekapcsolása. Az anyagmegmaradás törvényének alkalmazása a természeti folyamatok elemzése során.	A világ anyagi természetére vonatkozó elképzelésnek mint a világ egészéről alkotott legáltalánosabb magyarázatok egyikének használata, az anyag általános és elvont fogalmának ismeretében. (A világ egységes, anyagelvű felépítése az elemi részecskéktől a galaxisokig.) Az anyag szerkezete és tulajdonságai összefüggésére vonatkozó ismeretek tudatos használata a természeti, technikai és társadalmi jelenségek magyarázata során.

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
— Anyagok a technikában és a hétköznapi életben	Használati tárgyak anyagainak felismerése, egyszerűbb anyagok technikai formálása, használati tárgyak készítése.		Érdekes és különleges tulajdonságokkal rendelkező anyagokra vonatkozó ismeretek felhasználása a modern technikai alkalmazások magyarázatára, kreatív ötletek kidolgozására.	Az anyagtudományok egyes eredményeinek megismerése, elemzése a hétköznapi alkalmazásokban. Az anyagtudományok társadalmi folyamatokhoz való hozzájárulásának értékelése.
— Halmazállapot	A halmazállapotok bemutatása, a tudományos értelmezéseknek megfelelő megkülönböztetése. (A porok nem kemény, de szilárd anyagok, a folyadék és a víz fogalma világosan elkülönül, a nagyobb viszkozitású folyadékok is folyadékok, természetesen a viszkozitás fogalmának meghatározása nélkül.)	A gázoknak s köztük a levegőnek (pozitív) tömeg és súly tulajdonítása. A tömeg és súly fogalmainak elválasztása a szilárdság és keménység fogalmaitól.	A halmazállapotok részecskeszintű értelmezése.	
— Halmazállapot-változás	Halmazállapot-változások felismerése, besorolásuk a főbb típusokba. Konkrét halmazállapot-változások során annak bemutatása, elemzése, hogy az anyagok nem tűnnek el.	Halmazállapot-változások kísérleti, jelenség szintű megfigyelése. Oldódás és olvadás megkülönböztetése megfelelő folyamatok vizsgálatával és értelmezésével. A halmazállapot-változásokról tanultak összekapcsolása időjárási jelenségekkel. Az időjárás és az éghajlat jelenségeinek értelmezése, elemzése.	A halmazállapot-változások elemzése az anyagszerkezeti kép használatával, az energia és az anyagszerkezet szempontjából. A hőmérséklet és a halmazállapot-változás közötti összefüggések tanulmányozása.	A halmazállapot-változások technológiai folyamatokban játszott szerepének illusztrálása, jelentőségük értékelése.
— Anyagszerkezet (részecskeszemlélet)	Az anyag szerkezetével kapcsolatos gyermeki elképzelések feltárása, ezzel kapcsolatos beszélgetések.	Az anyag folytonosságáról alkotott kép mellett — azzal szembeállítható módon — a részecskekép konstrukciója (egyszerű golyómodell hatékonyságának tesztelése, magyarázatok alkotása, a modell határainak keresése).	Olyan problémák megfogalmazása, melyek felvetik a golyómodell átalakításának igényét. A különböző meghaladási kísérletek tanulmányozása. Az atom- és molekulafogalom kialakítása s használatát a már korábban tanult fizikai és kémiai folyamatok közül a fontosabbak magyarázatában.	Ismerkedés egy kvalitatív kvantumfizikai részecskeképpel, annak felhasználása jelenségek magyarázatában. Az atomok és a molekulák fogalmának alkalmazása a kémiai kötések, valamint a kémiai folyamatok értelmezésében. Ismerkedés a modern anyagelméletek legfontosabb sajátosságaival, nyitott kérdések felvetése és megvitatása.

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
— Elemek, vegyületek, keverékek, oldatok, elegyek	Játékos ismerkedés egyszerű keverékekkel, oldatkészítéssel.	Ismerkedés a részecskékből való felépítettség konkrét példáival (kristályos anyagok, keveredési folyamatok magyarázata, összetett rendszerek összetevőinek felismerése).	A hétköznapokban is ismert anyagok anyagszerkezeti besorolása. Néhány elemekre bontási, valamint vegyületképzési folyamat kísérleti bemutatása, keverékek (oldatok) készítése. Oldatok töménységével kapcsolatos feladatok megoldása a hétköznapokban igényelt szinten. Keverékek szétválasztásának fontosabb módszerei a gyakorlatban. A tanult szervetlen vegyületek összetétele és tulajdonságai közötti összefüggések felismerésére. Egyszerű szervetlen kémiai reakciók elvégzése, felírása. Természetes és mesterséges anyagok megkülönböztetése.	A különböző anyagcsoportok szerepének vizsgálata az étellel kapcsolatos folyamatokban. A kémiailag tiszta és a keverékanyagok világos elkülönítése az anyagszerkezeti ismeretek alkalmazásával. Vegyületek képződésével és bomlásával kapcsolatos számítások végzése. A tömegmegmaradás törvényének tudatos alkalmazása. A kémiai egyenletek megfelelő felírása, elemzése és alkalmazása. Szerves vegyületek összetétele és tulajdonságai közötti összefüggések tanulmányozása.
— Anyagszerkezet (atomszerkezet, ionok, molekulák)			Az atomok belső struktúráját leíró modellek kialakítása, korai atommodellek közül eggyel-kettővel való ismerkedés. Az elektromos folyamatok egyszerű atomszerkezeti magyarázata.	Az atom szerkezetének magyarázata kvalitatív kvantummechanikai kép segítségével. Az atomok alkotórészeivel kapcsolatos tudás alkalmazása folyamatok, jelenségek magyarázatában és más fogalmak meghatározásában (molekulaképződés, kémiai kötések, másodlagos kötések, kristályos szerkezet kialakulása).
— Anyagszerkezet (atommag)				Az atommag struktúrájára vonatkozó modellek közül egynek a használatát fontosabb jelenségekkel összefüggésben (radioaktivitás, magfúzió, maghasadás).
— Az anyagszerkezeti ismeretek társadalmi jelentősége			Az elektromosság alkalmazásával összefüggő technikai jelenségek és társadalmi folyamatok összekötése a fizikai ismeretekkel.	Alternatív elgondolások megismerése és elemzése a nukleáris energia hasznosításának társadalmi kérdései kapcsán. A problémák vitákban való feltárása és értékelése, a saját álláspont formálásához szükséges feltevések teremtése. A nukleáris folyamatok gyógyászati alkalmazásaival való ismerkedés, jelentőségük felismerése.

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
— Környezetünk anyagai, az anyagok osztályozása	Különbéle anyagok felismerése, megkülönböztetése.	Anyagok tulajdonságok szerinti csoportosítása, egyes tulajdonságok anyagszerkezeti értelmezése.	Az anyagok szeretlen és szerves osztályokra bontása. Az anyagok csoportjaira vonatkozó tudás alkalmazása a hétköznapi életben is fontos szerepet játszó anyagok tulajdonságainak és az ezekkel kapcsolatos jelenségeknek a magyarázatában.	Az anyagok csoportjainak jellemzése anyagszerkezeti ismeretek alapján (szerves, szertetlen vegyületek, az e csoportokon belüli legfőbb csoportok jellemzése, főbb tulajdonságaik). A periódusos rendszer használata.
<i>Energia</i>	Változások párkölcsönhatásokban. Mi változtat, mi változik, mi csökken, mi nő.	Kvalitatív energiafoglalom. Ismerkedés konkrét, hétköznapi folyamatokban az energiatípusokkal, az energiahordozókkal, az energiatörzsekkel, az energia átalakulásaival. A változások, az átalakulások esetében energiára vonatkozó, egyelőre kvalitatív megfontolások használata.	A mozgások, az elektromos, fény-, hang-, hőjelenségek, a fázisátalakítások, energiatörzsek, energiatörzsek között zajló energiatörzsek jellemzése, egyszerűbb számítások végzése. Az élő szervezetek energiatörzsekkel kapcsolatos folyamatainak átfogó jellemzése (a részletes biokémiai folyamatok nélkül). Az erő és az energia fogalmának világos megkülönböztetése.	A fizikai, kémiai, biológiai folyamatok magyarázata energiatörzsek segítségével, közben a tanult fogalmak használata. Az energiatörzsek kiszámítása más adatokból. Természettudományos és hétköznapi problémák megoldása az energia fogalmának segítségével.
— Az energia terjedése	Egyszerű játékok a hang, a fény és a hő terjedésével kapcsolatban.		Az energia terjedésének kvalitatív értelmezése a fény, a hang, a hő, továbbá az elektromos, fázisátalakulási és kémiai folyamatokban.	Az energia terjedésével magyarázható jelenségek anyagszerkezeti ismereteket használó elemzése. Az elektromos, mágneses és elektromágneses (látható fény stb.) jelenségek gyakorlati vonatkozásainak felismerése, értelmezése, energetikai viszonyai, az energia terjedésében, tárolásában játszott szerepük. Az energia terjedésével kapcsolatos néhány technikai, gazdasági folyamat (pl. energiatörzsek kérdései) elemzése.
— Energiamegmaradás		Annak bemutatása példák segítségével, hogy a folyamatban részt vevő testek energiái más testek energiájává, illetve másfajta energiákká alakulnak át.	Az energia megmaradásának megbeszélése a vizsgált konkrét esetekben. A természeti és technológiai folyamatok elemzése az energia átalakulásának fogalmával, szemben a keletkezés és eltűnés fogalmaival operáló való magyarázatokkal. Az energiamegmaradás törvényének alkalmazása egyszerű problémák megoldásában, kísérletek eredményeinek értelmezésében, jelenségek leírásában.	Az energiamegmaradás törvényének alkalmazása globális, hosszú idejű folyamatok elemzése során. A termodinamika I. és II. főtételének felhasználása az élet kialakulásával, fennmaradásával és az evolúcióval összefüggő folyamatok magyarázata során. A tömeg — energia-ekvivalencia megértése, néhány ezzel magyarázható folyamat megismerése.

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
— Az energiaátalakulásokkal kapcsolatos társadalmi, technikai problémákhoz való viszony	Ismerkedés egyes technikai eszközök folyamatos működését lehetővé tevő anyagokkal és jelenségekkel. A készletek végeességének kérdése.	Az energiahordozók jelentősége a hétköznapiakban, az energia iránti igény felismerése, e kérdéskör összekapcsolása emberi tevékenység területeivel. Az energiatakarékosság jelentősége és konkrét módozataival való ismerkedés. Energiatakarékos magatartás kialakítása.	Az ember által megvalósított energiaátalakítási folyamatok környezeti hatásainak elemzése, alternatív energiaátalakítási módok megismerése. Önálló álláspont formálása a felmerülő társadalmi, gazdasági, politikai kérdésekkel kapcsolatban.	Az energiaátalakítással kapcsolatos folyamatok „kényes” kérdései (atomenergia felhasználása, fosszilis energiahordozók felhasználásának környezeti hatásai, az energiatermelésnek a szegénység felszámolásában játszott szerepe stb.) esetén álláspontok, érdekek, értékrendszerek megismerése, megvitatása, saját álláspont formálása.
<i>Információ</i>	Az információk átadásának egyszerű módjai, az érzékelés mint információszerezés.	Információközléssel kapcsolatos játékok (kódolás, dekódolás, a zaj szerepének szemléltetése stb. a fogalmak használata nélkül, konkrét játékokban).	A biológiai információ jelentőségének felismerése példák segítségével.	A biológiai információ átadásával, változásával kapcsolatos jelenségek tanulmányozása. Az öröklődés folyamatainak leírása, bemutatása során a tanult információelméleti fogalmak használata.
<i>A tér</i>	Térérzet tudatosítása, tájékozódás a térben, irányok, távolságok, hosszak, nagyságrendek meghatározása (becslés, mérés). Földön kívüli térségek létének felismerése.	Az ismert tér fokozatos „kitágítása”, távolságra vonatkozó becslések. Tájékozódás a lakóhelyen és annak környékén. A tájékozódási feladatokban hely, irány és távolság meghatározása, a világtájakra, a földrajzi fókuszokra, valamint a térképekre vonatkozó ismeretek használata. Magyarország elhelyezése Európában és a Földön.	Különböző mérőeszközök használata, a pontosság kérdéseinek vizsgálata.	A térbeli fizikai viszonyok elemzése koordinátarendszerek segítségével, ezzel kapcsolatos számítások. Méretek és nagyságrendek meghatározása, becslése és számítása az atomok méreteitől az ismert világ méreteiig.
<i>Idő és mozgás</i>	Ismerkedés a természet könnyen megfigyelhető ciklusaiival. Ezek megfigyelése, az eredmények rögzítése. Az idő becslése, saját mérések. Tájékozódás a mindennapok időviszonyaiban. A helyváltoztatás és az eltelt idő összefüggésével való ismerkedés. A mozgásban megnyilvánuló állandóság és változás tanulmányozása egyszerű példák segítségével.	Az idő egységeinek megismerése, számítások. Rövidebb távú folyamatok (évszakok, éghajlati és időjárási jelenségek, a természet rövidebb távú, néhány éves, évtizedes, évszázados változásai) áttekintése, elemzése. A mozgás általános jellegének tudatosulása. Leírások, példák megadása hely- és helyzetváltoztató, aktív és passzív mozgásokra az élővilágban. Néhány esetben kétségek megfogalmazása a mozgások köznapi (arisztotelészi) jellegű magyarázatával kapcsolatban.	A változó sebességű mozgásoknál a változások okának kvalitatív megadása. A „biológiai órával” kapcsolatos néhány érdekes jelenség tanulmányozása. Mozgásokat befolyásoló tényezők felderítése, leírása. Egyszerű mozgások leírása egyenes arányossággal. A világ időbeli változásaival való ismerkedés (kozmosz folyamatok, a Föld története, evolúciós folyamatok időbelisége).	Az idő, a természeti folyamatok iránya, valamint a termodinamika II. főtétele közötti kapcsolatok filozófiát is érintő, a fizikai, kémiai modellek természetével számoló elemzése. A földi élet és az ember mint faj időbeli változásait leíró tudományos elméletek lényegének tanulmányozása. Jelenségek időbeli lefolyásának függvényekkel való leírása. A fizikai, kémiai és biológiai folyamatok időbeli viszonyainak általános fogalmakkal (sebesség, gyorsulás, erők, energia) történő leírása. A katalizátorok szerepének felismerése a kémiai és a biológiai folyamatok sebessége szempontjából. A mozgás kinematikai és dinamikai leírása, a newtoni képnek mint a tudományos elemzés eszközének elfogadása.

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
— A lakóhely, Magyarország, a Föld és az Univerzum	Az égitestekkel kapcsolatos elképzelések felszínre hozása, megfogalmazása, megbeszélése. A Naprendszerbeli égitestek viszonyaival (heliocentrikus kép), valamint a Föld alakjával kapcsolatos tudományos kép megformálása. Elemi ismeretek gyűjtése égitestekről, egyszerű megfigyelések végzése a meglévő tudás ellenőrzése érdekében.	A Föld egészére vonatkozó alapvető ismeretek (a földtengely ferdeségének következményei, földrajzi övezetek, kontinensek, óceánok stb.) megszerzése és használata természeti és társadalmi folyamatok magyarázatára, előrejelzésére. A felszínformák felismerése. A felszínváltozások főbb folyamatainak leírása, példák bemutatása, a változási folyamatok eredményeinek felismerése. A Földünk-környezetünk műveltségi területtel összhangban Magyarország vagy valamely kontinens földrajzi leírása.	A tömeg és a súly fogalmának megkülönböztetése. A gravitációs vonzással összefüggő jelenségek tanulmányozása. A Föld, a Naprendszer, a Világegyetem méretbeli arányainak érzékeltetése.	Az égitestek kapcsolatainak elemzése. A súlytalanság helyes értelmezése, az ezzel kapcsolatos, gazdasági jelentőséggel is bíró úrkutatás eredményeinek figyelemmel kísérése. Az Univerzumra vonatkozó modellek közül az általános műveltség szempontjából fontosnak ítéltelőkkel kapcsolatban az érdekes kutatási eredmények értelmezése. Néhány nyitott, vitatott kérdéssel kapcsolatban önálló gondolatok, világnézeti, természetfilozófiai elképzelések megfogalmazása (az élet jelenléte az Univerzumban, a Világmindenség véges vagy végtelen, zárt vagy nyitott jellege stb.).
<i>Rendszer</i>	A szó használata nélkül konkrét rendszerek konkrét elemzése. (Miből áll? Milyen kapcsolatokban vannak az elemek? Hogyan működik? Mi történik a rendszerrel? stb.)	Konkrét példákon annak demonstrálása, hogy egy rendszer egységes „viselkedést” produkál, a környezetében valamilyen funkciót tölt be, szerkezete van. Az eljárás alkalmazása elsősorban életközösségek bemutatása során (a konkrét életközösségeket a Földünk, környezetünk műveltségi terület tartalmával összhangban kell kiválasztani).	Rendszer és környezet elválasztása, a határok önkényességének megértése. A zárt rendszer fogalma. Rendszer és környezet magasabb szerveződési szintként való egyezésülését bemutató elemzések konkrét természettudományos és technikai példákon. Ökológiai rendszerek vizsgálata.	A rendszerelemzés módszereinek alkalmazása a felmerülő problémák megoldása során, „rendszerelemzési rutin” kialakítása. Összetett technológiai, társadalmi és ökológiai rendszerek elemzése, leírása, modellezés, a modellek működtetése.
— Állapot, változás, folyamat	Az elemzett konkrét rendszerek vizsgálata során az elemek állapotaival, a változásokkal kapcsolatos előzetes tudás felszínre hozása, összegyűjtése. Ismert állapotok, változások, folyamatok elkülönítése, megnevezése, a rendszerek leírásában való használata.	A tanult körben a természeti rendszerek (élettelel és élő), elemeik állapotainak, változásaiknak, a rendszerekre jellemző folyamatoknak a bemutatása, összehasonlítása (Földön tapasztalható folyamatok, Naprendszer, életközösségek, éghajlati és időjárási jelenségek). Az oldódásnak, a halmazállapot-változásoknak, a lassú és gyors égés folyamatainak, a hőtágulásnak, a testek folyadékban való úszásának, lebegésének, elmerülésének világos elkülönítése a gyakorlati helyzetek elemzése során. E jelenségek, folyamatok felismerése, kvalitatív leírása.	A természettudományok művelése, valamint a technika alkalmazása, fejlesztése során leggyakrabban használt állapotleírások alkalmazása. A változásokra, folyamatokra vonatkozó kvalitatív és kvantitatív összefüggések, törvényszerűségek alkalmazása problémamegoldások során. A lineáris és a körfolyamatok felismerése, összehasonlítása, példákon való elemzése.	A természetben végbe menő változások jellegével kapcsolatos ismeretek alkalmazása, elsősorban az ökoszisztémákban zajló folyamatok, az élet keletkezése és fejlődése, a zárt fizikai rendszerben zajló folyamatok (II. főtétel) elemzése során. Az oldódás, a halmazállapot-változások, a kémiai folyamatok kvantitatív leírása a tanult összefüggésekkel. E tudás felhasználása összetett természeti, technikai, környezeti folyamatok magyarázatában. A leírásban alkalmazott természettudományos fogalmak megfelelő használata.

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
— Egyensúly		A fogalom bevezetése egyszerű mérésekkel, kísérletekkel.	Az egyensúly jelentőségének felismerése a rendszerállapot megőrzésében. Egyensúlyra vezető fizikai, biológiai és kémiai folyamatok bemutatása.	Magasabb szerveződési szintű rendszerek egyensúlya: az élő szervezet, a társadalom és a gazdasági rendszerek egyensúlyának összehasonlítása. Dinamikus egyensúly és állandó állapot megkülönböztetése.
— Irányítás, vezérlés, szabályozás		A természetben, elsősorban az életközösségekben szerepet játszó néhány szabályozási folyamat részletesebb elemzése, a fogalmak meghatározása nélkül.	A fogalmak meghatározása, természeti, technikai jelenségekhez való hozzárendelése, az élő szervezetekben lejátszódó szabályozási folyamatok elemzése.	Társadalmi (gazdasági, politikai) szabályozási folyamatok összehasonlítása a természetben zajló „hasznoló” folyamatokkal. A szabályozási folyamat általános elveinek kimondása és alkalmazása természettudományos problémák megoldása kapcsán.
<i>Az élet</i>	Az élet értelmezésére vonatkozó gyermeki elképzelések felszínre hozása, ütköztetése más elképzelésekkel. Az életjelenségekhez kötött életértelmezés fokozatos erősítése. Az élő és élettelen összehasonlítása.	Az életjelenségeken alapuló élet-értelmezés használata az élővilág, a Föld folyamatainak elemzése során.	Az életjelenségek mélyebb alapjainak, az élő szervezetekben zajló folyamatoknak a megismerése, ezzel az életfogalom jobb megalapozása. A növények és a fotoszintézis földi élet folyamataiban játszott kritikus szerepének megismerése, elemzése.	Az anyag, az energia és az információ életjelenségekben játszott szerepének értelmezése, elemzése. Az e fogalmakhoz köthető tudás alkalmazása biológiai jellegű problémák megoldása során. Az élet keletkezésével és fejlődésével kapcsolatos legfőbb tudományos elképzelések tanulmányozása, vitákban, álláspontok formálásában való felhasználása. Az élet feltételeinek összegzése.
— Evolúciós szemlélet	A születéssel, az egyedfejlődéssel és az öröklődéssel kapcsolatos gyermeki elképzelések felszínre hozása, összehasonlítása, más, köztük a tudományos nézetekkel való összevetése (természetesen csak a gyerekek létező, előzetes tudásával feldolgozható témákban).	Az élővilág relatív állandóságának, valamint változásának, a hosszú időszakok alatt lejátszó átalakulásnak az elfogadása, az öröklődés lehetséges szerepének felismerése.	Ismerkedés az evolúciós gondolattal s annak kapcsolódásával az élővilág rendszerezéséhez. A lamarcki fejlődéstani elveknek megfelelő naiv elképzelések visszaszorulása (a szerzett jegyek nem öröklődő jellegének elfogadása). Az öröklődés, valamint az evolúciós folyamatok értelmezésében a teleologikus értelmezések visszaszorulása, az ezzel kapcsolatos elképzelések feldolgozása, kritikája.	A darwini evolúciós elképzelés lényegének megértése értelmezése az öröklődés jelenségeivel szoros kapcsolatban. Az evolúciós felfogás alkalmazása vitákban, az élővilág alakulásával kapcsolatos jelenségek magyarázatában, problémamegoldások során. Az evolúciós pszichológia néhány érdekes állításával való ismerkedés. Ismerkedés a biotechnológia eredményeivel és problémáival. Bioetikai kérdések felvetése, viták, saját álláspont formálása.

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
— Az élővilág szerveződési szintjei	A szerv-, szervezet-, fajta-, fajsintekkel való ismerkedés példákon keresztül, megnevezések tanulása már ismert „egységekkel” kapcsolatban.	Fokozatos ismerkedés a rendszertani egységekkel: sejtalkotó, sejt, szövet, szerv, szervrendszer, szervezet (egyed), ökológiai rendszer fogalmakkal, konkrét esetekben a hierarchikus szerveződés felvázolása. Életközösségek leírására vonatkozó módszerek elsajátítása, alkalmazása konkrét leírásokban.	A szerveződési szintek közötti funkcionális kapcsolatok felismerése, ezek elemzése, az így szerzett tudással önálló ismeretszerzés a témában.	A „legalsó” szerveződési szintek biokémiai alapjainak megismerése, egységes kép formálódása a biológiai működésekkel kapcsolatban (a gének, a szervezetben található legfőbb anyagcsoportok szerepének általános megragadásával). Az ego-, illetve antropocentrikus szemléletmód végleges felváltása az ökológiai rendszerek általános megragadásának szemléletmódjával.
— Az élővilág rendszerezése	Az élőlények három „felsőbb” nagy országához tartozó fogalmak (állat, növény, gomba) kiszélesítése, az állat- és növényfogalom gazdagítása, a kezdeti gyermeki elképzelések meghaladása. Az élőlények egyszerű csoportokba sorolása, a hierarchikus osztályozás igényének felkeltése.	Nagyobb „osztályok” nevének és egymáshoz való viszonyaiknak az alkalmazása az ismeretszerzés során a hierarchikus osztályozásra vonatkozó tudás használatával.	Az összes ország megismerése. A hierarchikus rendszerezés (osztályozás) elveinek használata a fajokkal és csoportjaikkal kapcsolatos tanulási folyamatokban, problémamegoldások során. A rendszerezés alapjaival, fő szempontjaival kapcsolatos kérdések felvetése (a külső szempontokkal szemben a belsőket előtérbe kerülése, a fejlődéstörténeti osztályozás igényének megfogalmazása).	Hierarchikus osztályozás önálló alkalmazása. Az élővilág evolúciós alapú rendszerezése alapelveinek következetes használata.
— Életműködések	A növények anyagcseréjével kapcsolatban kialakult gyermeki elképzelések feldolgozása, alternatívák felállításai.	A növényi és az állati anyagcsere összehasonlítása. Az öröklődés és a szaporodás összekapcsolása.	A víz, az ásványi sók, a szén-dioxid, az oxigén és a fény szerepének megértése a növényi életműködésekben; a megfelelő folyamatok elemzése. A szexualitás szerepének elemzése az evolúció folyamatában.	Az életműködések evolúciós fejlődésének vázlatos bemutatása, elemzése. Az enzimek (fehérjék) jelentőségének ismerete az életfolyamatokban.
— Az ember egészsége	Törekvés a szervezet számára szükséges táplálékok ismeretére alapozott, megfelelő táplálkozási szokások kialakítására. Annak felismerése, hogy a környezet állapota az ember egészségére is hatással van. Az egészséges életkörülmények igénylése. A testi foglalkozásokkal élő emberek elfogadására való tudatos nevelés.	Az emberi szervezet felépítésének és működésének alapszintű ismerete, a rendszerszerűség belátása. Az egyes szervrendszerek fontosabb, gyakoribb betegségeinek, a megelőzés és a gyógyítás mindenki számára elsajátítandó módjaitainak ismerete.	Az emberi szervezetet veszélyeztető anyagok szervezetre gyakorolt fontosabb hatásainak megismerése. Az alkohol, a drogok, a gyógyszerek (kábitószerként történő fogyasztásuk esetén), a dohányzás egészségkárosító hatásainak megismerése. Az öröklődés és egészség közti kapcsolat felismerése, öröklött kockázatok, betegségek létének tudatosulása, e tudás alkalmazása a jövőkép formálásában (pl. családalapítás, gyermekvállalás).	Az emberi szervezetet veszélyeztető anyagok szervezetre gyakorolt fontosabb hatásainak megismerése. Az alkohol, a drogok, a gyógyszerek (kábitószerként történő fogyasztásuk esetén), a dohányzás egészségkárosító hatásainak megismerése. Az egészség személyes és társadalmi érdekként történő értelmezése. Aktív és tudatos egészségvédelem, másokon való segítés.

	1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
— Fenntarthatóság, a környezet védelme	Néhány könnyen átlátható, megérthető, a gyereket közvetlenül, a gyakorlatban is érintő, helyi környezetvédelmi problémával való foglalkozás. Egyéni és közösségi környezetvédelmi cselekvési formák kialakítása.	A környezetet leggyakrabban szennyező anyagoknak és forrásainak azonosítása, a szennyezéshez vezető emberi tevékenységek felismerése a környezetben. Általános problémaérzékenység minden megismert területen. A szennyező anyagokkal való óvatos bánásmód megismerése. A természet jövőjéért, fenntarthatóságáért érzett felelősség vállalása, a környezet, s különösen a talaj, a víz, a levegő és a táj értékeinek védelme, megóvása.	Törekvés a fenntartható fejlődés biztosításával kapcsolatos problémák enyhítésére, megoldására, ehhez az összes természettudományi tantárgyban megszerzett ismeret, képesség felhasználása. Anyag- és energiatakarékos szemlélet kialakítása a hétköznapi életben az iskolai lét során.	A fenntartható fejlődés egyes emberek és emberi társadalmak általi veszélyeztetettségének felismerése, az ezzel összefüggő társadalmi folyamatokkal kapcsolatos kritikus állásfoglalás, valamint cselekvőkészség kialakulása. Környezettudatos magatartás kialakítása a hétköznapi élet minden területén, bekapcsolódás környezetvédelmi tevékenységekbe.

FÖLDÜNK—KÖRNYEZETÜNK

Alapelvek, célok

A Földünk—környezetünk műveltségi terület megismerteti a tanulókat a szűkebb és tágabb környezet természeti és társadalmi-gazdasági jellemzőivel, folyamataival. Elősegíti, hogy reális kép alakuljon ki bennük nemzeti értékeinkről, a magyarság világban elfoglalt helyéről, hazánk kedvező és kedvezőtlen természeti, társadalmi-gazdasági adottságairól, jellemző társadalmi-gazdasági folyamatairól, valamint európai integrációjáról. Megismerteti — lehetőség szerint a gyakorlatban — a szűkebb és tágabb természeti és társadalmi környezetben való tájékozódás, eligazodás alapvető eszközeit és módszereit. Vizsgálódásának középpontjában a természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok, jelenségek, valamint napjaink eseményei állnak. Valamennyit a társadalom szemszögéből mutatja be részben a természettudományok, részben pedig a társadalomtudományok vizsgálódási módszereinek alkalmazásával.

A Földünk—környezetünk műveltségi terület tartalmainak feldolgozása során fejlődik a tanulók földrajzi-környezeti gondolkodása, helyi, regionális és globális szemlélete. Megértik, hogy a természet egységes egész, a Föld egységes, de állandóan változó rendszer, amelyben az ember természeti és társadalmi lényként él, és ez megköveteli az erőforrásokkal való ésszerű gazdálkodást. A műveltségi terület minden jelenséget és folyamatot változásában, fejlődésében mutat be, meglátatva azok okait és lehetséges következményeit is. Így fokozatosan kialakulhat a tanulók környezetért felelős magatartása.

A globalizálódó gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatok értékelésével lehetővé válik, hogy a tanulók megismerjék az emberiség egész bolygónkra kiterjedő természetátalakító tevékenységét, valamint az ebből fakadó, szintén világméretű természeti és társadalmi problémákat. Az elsajátított ismeretek és a felismert összefüggések alapján érthetővé válnak azok az új kihívások, amelyek a 21. század elején — az új kommunikációs formák elterjedésével — átszabják a hagyományos gazdaság kereteit, és amelyek — az információáramlás szabadságának megjelenésével — érdekellentéteket okozhatnak és társadalmi változásokat gerjeszhetnek a világ egyébként elzárt térségeiben, zárt társadalmiban.

A Földünk—környezetünk műveltségi területben megfogalmazott célkitűzéseknek, fejlesztési feladatoknak megfelelő tartalmak és képességek elsajátítása — a többi műveltségi területtől eltérően — nem az 1., hanem az 5. évfolyamon kezdődik. Ugyanis az oktatás alapozó szakaszában nem a szaktudományos ismeretek elkülönítésén van a hangsúly,

hanem a természettudományi kapcsolatok érzékeltetésén. Ezért a műveltségi terület tartalmi és képességfejlesztési alapozása alsó tagozatban az Ember a természetben műveltségi terület keretében megfogalmazottak alapján történik. Célja, hogy elemi szinten megalapozza a korszerű természettudományos műveltséget, hozzájáruljon a természettudományos világkép formálásához. Később a Földünk—környezetünk feladatrendszerére már nemcsak az Ember a természetben műveltségi területhez kapcsolódik szervesen, hanem az Ember és társadalom műveltségi terület megfelelő fejlesztési területeihez is. Ezek a kapcsolatok is hangsúlyozzák a Földünk—környezetünk műveltségi terület integrált jellegét, valamint a természeti és társadalmi-gazdasági jelenségek, folyamatok összefüggéseinek megláttatásában és kölcsönhatásainak feltárásában betöltött szerepét. A 7. évfolyamtól az életkori sajátosságoknak megfelelően egy magasabb szinten továbbfejleszti, elmélyíti és differenciálja a tanulók alapozó szakaszban megszerzett tudását és képességeit.

Afejlesztésifeladatokszerkezete

1. Általános fejlesztési feladatok
2. Ismeretszerzés, tanulás
3. Tájékozottság a földrajzi térben
4. Tájékozottság az időben
5. Tájékozottság a környezet anyagaiban
6. Tájékozottság a környezet kölcsönhatásaiban
7. Tájékozottság hazai földrajzi-környezeti kérdésekben
8. Tájékozottság regionális és globális földrajzi-környezeti kérdésekben

Fejlesztésfeladatok

1. Általános fejlesztési feladatok

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A Kárpát-medence tájain jellemző természet- és társadalom-földrajzi, környezeti jelenségek, jellegzetes életmódok megismerése és összevetése.	A kontinenseken és a hazánkban jellemző földi képződmények, a főbb természet- és társadalom-földrajzi, környezeti jelenségek, folyamatok, összefüggések felismerése.	Az általánosítás és a szintetizálás annak érdekében, hogy a tanulók átfogó rendszerként értelmezzék a természetföldrajzi és a társadalomföldrajzi-környezeti jelenségeket, folyamatokat, összefüggéseket. Annak felismerése, hogy az egyes jelenségek, folyamatok értékelése során szubjektív vélemények is megfogalmazódnak az eltérő értékek és érdekek következtében.
Az egyén és a kisebb-nagyobb társadalmi közösségek (pl. a család, a lakóközösség, az állam) szerepének belátása a környezet értékeinek, harmóniájának megóvásában. A személyes cselekvés gyakorlatának és lehetőségének felismerése.	Az egyén és a kisebb-nagyobb társadalmi közösségek szerepének, felelősségének belátása a környezet értékeinek, harmóniájának megóvásában és továbbadásában. A cselekvés lehetőségeinek felismerése.	Az egyén és a kisebb-nagyobb társadalmi közösségek szerepének, felelősségének bizonyítása a környezet értékeinek, harmóniájának megóvásában és továbbadásában. Az emberiség természetátalakító tevékenységén mint példán keresztül annak megértése, hogy minden beavatkozás következményekkel jár. Ezért fontos a cselekvéseket és döntéseket befolyásoló tényezők mérlegelése, a gazdaság és a környezet érdekeinek lehetőség szerinti összehangolása, a felelős környezeti magatartás.

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Annak felismerése, hogy a közvetlen környezetben élő emberek kultúrájuk, értékrendjük alapján különböznek egymástól, de emberi mivoltában mindenki egyenrangú.	Annak tudatosítása, hogy az emberek származásuk, kultúrájuk, értékrendjük alapján különböznek egymástól, de emberi mivoltában mindenki egyenrangú.	Annak tudatosítása a tanulóknak, hogy az emberek különböznek egymástól, de emberi mivoltában mindenki egyenrangú. Annak elfogadása, hogy globalizálódó-uniformizálódó világunkban különösen fontos a kultúrák sokféleségének elfogadása és megőrzése.
A tanulók földrajzi-környezeti kíváncsiságának felébresztése. A tudás megszerzésére irányuló igény kifejlesztése.	A földrajzi-környezeti tudás folyamatos gyarapítására irányuló igény kifejlesztése a tanulóknak.	A földrajzi-környezeti tudás folyamatos gyarapítására, frissítésére, valamint a tudatos gazdasági és környezeti szerepvállalásra való igény kialakítása a tanulóknak. Az életvezetési képességek fejlesztése annak érdekében, hogy a tanulók — lehetőségeikhez mérten — érvényesítsék ismereteiket cselekedeteikben és döntéseikben felnőtt életük során.
A kulcskompetenciákkal kapcsolatos alapkészségek megalapozása. A szűkebb földrajzi környezetben és a gyakorlati életben való eligazodáshoz szükséges technikák kialakítása.	A kulcskompetenciákkal kapcsolatos szakmai alapkészségek fejlesztése. A földrajzi környezetben és a gyakorlati életben való eligazodás képességének fejlesztése.	A kulcskompetenciákkal kapcsolatos szakmai alapkészségek továbbfejlesztése. A földrajzi környezetben és a gyakorlati életben való eligazodás képességének továbbfejlesztése.

2. Ismeretszerzés, tanulás

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A földrajzi-környezeti tartalmú közvetlen és közvetett információhordozók (a valóság, térképek, ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek, albumok, szóbeli források, ábrák, képek, adatsorok stb.) kiválasztása közvetlen tanári segítséggel.	A földrajzi-környezeti tartalmú, különböző céloknak megfelelő, közvetett információhordozók (térképek, ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek, albumok, folyóiratok, egyszerű statisztikai kiadványok, lexikonok, szóbeli források, ábrák, képek, CD-ROM, tömegkommunikációs források, internet stb.) kiválasztása tanári irányítással.	Az adott téma feldolgozását leginkább segítő földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók (térképek, ismeretterjesztő és szépirodalmi könyvek, szakkönyvek, albumok, almanachok, folyóiratok, napilapok, statisztikai kiadványok, lexikonok, különböző típusú ábrák, álló- és mozgóképek, modellek, CD-ROM, tömegkommunikációs források, internet, riportok, szóbeli források stb.) kiválasztása.
Tájékozódás, válogatás tanári segítséggel az információs anyagokban és ezek gyűjteményeiben (pl. a könyvtárban, kiállításon és múzeumban).	Eligazodás, válogatás tanári segítséggel a különböző információs anyagokban és ezek gyűjteményeiben (pl. a világhálón, a könyvtárban, kiállításon és múzeumban).	Tájékozódás, eligazodás, válogatás a különböző információs anyagokban és ezek gyűjteményeiben (pl. a világhálón, könyvtárban, kiállításon és múzeumban) témakörök és célok szerint önállóan.
Egyszeri és rendszeres megfigyelések, mérések, valamint vizsgálódás és modellalkotás közvetlen tanári irányítással csoportmunkában és önállóan.	Megfigyelések, vizsgálódások, mérések tanári irányítással csoportmunkában és önállóan. A legegyszerűbb eszközök, mérőműszerek gyakorlati alkalmazása, balesetmentes használata.	Pontos megfigyelések, önállóan vagy csoportosan végzett vizsgálódások a természet-, a társadalom- és a környezettudományok szempontjainak megfelelően. A csoportos munkavégzés módszereinek elsajátítása. Az eszközök és a mérőműszerek gyakorlati alkalmazása, balesetmentes használata.

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
<p>A földrajzi-környezeti tartalmú információk értelmezése és feldolgozása tanári irányítással egyéni és csoportmunkában:</p> <ul style="list-style-type: none"> — kiemelése szövegből, hasonlóságok és különbségek észrevétele; — adatok, egyszerű adatsorok, diagramok és más ábrák elemzése, összehasonlítása; — tények, szöveges információk ábrázolása különböző módon (pl. térképvázlaton, rajzon, diagramon, terepasztali modellen, tablón); — egyszerű vázlat készítése információk alapján tanári irányítással; — következtetések levonása a készen kapott és a számítással nyert egyszerű adatokból, tényekből; — egyszerű gyűjtemény, tabló összeállítása közvetlen irányítással (pl. képek, kőzetek, nyersanyagok és késztermékek, termények); — a környezetben lejátszódó események, folyamatok, helyzetek bemutatása egyszerű helyzetgyakorlatokban. 	<p>A földrajzi-környezeti tartalmú információk értelmezése és feldolgozása tanári irányítással egyéni és csoportmunkában:</p> <ul style="list-style-type: none"> — lényeg kiemelése szövegből, összehasonlítások, információk csoportosítása és rendszerezése; — adatok, egyszerű adatsorok, diagramok és más ábrák elemzése, összehasonlítása; — tények, szöveges információk ábrázolása különböző módon (pl. térképvázlaton, rajzon, diagramon, maketten); — egyszerű vázlat készítése információk alapján önállóan; — következtetések levonása a készen kapott és a számítással nyert adatokból, tényekből; — gyűjtemény, tabló összeállítása szaktudományos szempontok alapján (pl. kőzetek, termények, termékek, képek); — a környezetben lejátszódó események, folyamatok, helyzetek bemutatása helyzetgyakorlatokban. 	<p>A földrajzi-környezeti tartalmú információk önálló értelmezése, értékelése és feldolgozása egyéni és csoportmunkában:</p> <ul style="list-style-type: none"> — lényeg kiemelése szövegből, összehasonlítások, az információk csoportosítása és rendszerezése különböző szempontok szerint; — adatok, adatsorok, diagramok és más ábrák elemzése, összehasonlítása; — tények, szöveges információk ábrázolása különböző módon (pl. térképvázlaton, egyszerű térképen, különböző típusú rajzokon, diagramokon, modelleken, maketteken, számítógépes program segítségével); — vázlat és jegyzet készítése információk alapján önállóan; — egyszerű természeti, gazdasági és környezeti folyamatokat bemutató modellek értelmezése és alkotása tanári irányítással; — megalapozott következtetések levonása, elemzések készítése készen kapott, számítással nyert és önállóan gyűjtött adatokból, tényekből; — gyűjtemény, tabló készítése különböző szaktudományos szempontok alapján (pl. kőzetek, talajok, termények, termékek, képek); — a számítástechnika által nyújtott lehetőségek alkalmazása a tanulói beszámolók, kiselőadások összeállítása során; — a környezetben lejátszódó események, folyamatok, helyzetek bemutatása helyzetgyakorlatokban, szerepjátékokban.
<p>Esemény, történet elmondása megfigyelés alapján és emlékezetből.</p> <p>A különféle tanulói nézetek megfogalmazása egy-egy földrajzi-környezeti jelenséggel kapcsolatban példák, tapasztalatok alapján.</p>	<p>Folyamat, jelenség, történet elmondása megfigyelés alapján és emlékezetből.</p> <p>A hírekben hallott földrajzi-környezeti tartalmú információk értelmezése.</p> <p>A különféle tanulói nézetek megfogalmazása, kifejtése esetelemzés, vita és egyszerű szerepjáték során.</p>	<p>Folyamat, jelenség, történet elmondása megfigyelés vagy híryanagy alapján emlékezetből.</p> <p>A hírekben hallott földrajzi-környezeti tartalmú információk értelmezése, értékelése és véleményezése.</p> <p>A különféle tanulói nézetek kifejtése esetelemzés során és felszólalásban, a vélemények megvédése érvekkel vitában, szerepjáték során.</p>
<p>Az alapvető szakkifejezések megismerése és helyes használatuk gyakorlása az életkori sajátosságoknak megfelelően.</p>	<p>A szakkifejezések megismerése és helyes használatuk gyakorlása az életkori sajátosságoknak megfelelően.</p>	<p>A szakkifejezések megismerése és helyes használatuk gyakorlása az életkori sajátosságoknak megfelelően.</p>
<p>A környezetben megfigyelt spontán tapasztalatok, mindennapi ismeretek egyszerű megfogalmazása és természettudományos szemléletű magyarázata.</p> <p>Leírások készítése megfigyelésekről.</p> <p>A megfigyelések és vizsgálódások tapasztalatainak, eredményeinek egyszerű magyarázata.</p>	<p>A környezetben szerzett tapasztalatok, köznap földrajzi-környezeti ismeretek megfogalmazása, valamint egyszerű természet- és társadalomtudományos szemléletű magyarázata.</p> <p>Leírások, beszámolók készítése megfigyelésekről, ismeretekről szóban és írásban a megfelelő segédeszközök használatával, tanári irányítással.</p>	<p>Logikusan felépített kiselőadások, írásbeli beszámolók, bizonyítások és cáfolatok készítése a földrajzi-környezeti megfigyelésekről, ismeretekről a megfelelő segédeszközök használatával, önállóan.</p>
<p>Ismeretszerzés és -feldolgozás projektmódszerrel, közvetlen tanári irányítással egy természetföldrajzi témakörrel kapcsolatban (pl. a lakóhelyi környezet földrajzi jellemzőiről).</p>	<p>Ismeretszerzés és -feldolgozás projektmódszerrel, közvetett tanári irányítással a különféle tájtipusokkal kapcsolatban.</p>	<p>Ismeretszerzés és feldolgozás projektmódszerrel, tanári útmutatással (pl. a geoszférák földrajzi-környezeti kölcsönhatásairól).</p>

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A hétköznapi életben felhasználható földrajzi-környezeti tudás elemeinek elsajátítása, valamint ezek folyamatos gyarapítására irányuló igény megalapozása a tanulóknál.	A hétköznapi életben felhasználható (praktikus) földrajzi-környezeti tudás elemeinek elsajátítása, valamint ezek folyamatos gyarapítására irányuló igény kialakítása a tanulóknál.	A hétköznapi életben felhasználható (praktikus) földrajzi-környezeti tudás elemeinek elsajátítása, valamint ezek folyamatos gyarapítására és elmélyítésére irányuló igény fejlesztése a tanulóknál.

3. Tájékozottság a földrajzi térben

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Az ismert tér fokozatos kitágítása. Tájékozódás a lakóhelyen, valamint annak szűkebb és tágabb környékén.	Az ismert tér fokozatos kitágítása. Tájékozódás a kontinenseken.	Az ismert tér fokozatos kitágítása és annak érzékelése. Alapvető tájékozódás a Földön, a világban, a Naprendszerben és az Univerzumban.
A térkép és a valóság kapcsolatának megglátása. A valóságból szerzett információk azonosítása térképi információkkal.	A térkép és a valóság kapcsolatának bizonyítása. A földrajzi fokhálózat használata. Keresztmetszetről és tömbszelvényről szerzett információk azonosítása térképi információkkal.	A térkép és a valóság kapcsolatának bizonyítása, a térképi ábrázolás korlátainak értékelése. Keresztmetszetről, tömbszelvényről, légi fotóról és műholdfelvételtől szerzett információk azonosítása térképi információkkal.
Felismerés, keresés, iránymeghatározás térképen. A keresőhálózat használata. A földrajzi fokhálózat ismerete. Távolagra vonatkozó becslések, egyenes vonal menti távolságok mérése.	Felismerés, keresés, egyszerű helymeghatározás különböző méretarányú térképeken. A földrajzi fokhálózat használata. Egyenes és görbe vonal menti távolságok mérése különböző méretarányú térképeken.	Felismerés, keresés, helymeghatározás és távolságmérés különböző méretarányú és tartalmú térképeken. A földrajzi tér különbségeinek és időbeli változásainak leolvasása térképekről, térképvázlatokról. Helymeghatározások, távolságmérések és egyszerű számítások a térkép segítségével.
Az alapvető földrajzi-környezeti jelenségek, folyamatok térbeli rendjének felismerése hazai példák alapján.	A fontosabb földrajzi-környezeti jelenségek, folyamatok, erőforrások, valamint környezeti problémák térbeli elhelyezkedésének megismerése.	A Naprendszer tagjai térbeli elhelyezkedésének, mozgásainak és azok földi következményeinek ismerete. A fontosabb földrajzi-környezeti jelenségek, folyamatok, erőforrások, valamint környezeti problémák térbeli elhelyezkedésének megismerése.
A közvetlen környezetben előforduló természetes és mesterséges elemek méretbeli nagyságrendjének becslése.	A földi környezetelemek (pl. óceánok, kontinensek, domborzati formák, légköri, vízrajzi és ökológiai jellemzők, népsűrűség, gazdaság) méreteinek, számszerűen kifejezhető adataik nagyságrendjének érzékelése.	A kozmikus és a földi környezetelemek (pl. Naprendszer, nagyszerkezeti egységek, óceánok, kontinensek, domborzati formák, légköri, vízrajzi és ökológiai jellemzők, népsűrűség, települések, gazdaság, termelés, pénzügy) méreteinek érzékelése. Az egyes földrajzi és gazdasági mutatók nagyságrendi összevetése.
Vázlatrajz készítése a lakóhelyről és környékéről. Eligazodás domborzati, közigazgatási, egyszerű tematikus és a lakóhelyi környezetet ábrázoló térképeken. Elemi leolvasások térképekről tanári irányítással.	Különböző típusú térképek használata az ismeretszerzésben és a terepen való eligazodásban. Szemléleti térképolvasás önállóan, okfejtő térképolvasás tanári irányítással különböző méretarányú és ábrázolásmódú térképeken.	Különböző típusú térképek használata az ismeretszerzésben és a terepen való eligazodásban. Okfejtő térképolvasás különböző méretarányú, különböző ábrázolásmódú és tartalmú térképeken önállóan.
A közvetlen földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmak felismerése és megnevezése térképen, földgömbön.	A földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmak felismerése és megnevezése térképen, földgömbön.	A földrajzi térben való eligazodáshoz nélkülözhetetlen topográfiai fogalmak felismerése és megnevezése térképen, körvonalas (kontúr) térképen és földgömbön, valamint elhelyezkedésük és tartalmuk megfogalmazása.

4. Tájékozottság az időben

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
	Eligazodás a földtörténet időegységeiben.	Eligazodás a földtörténet időegységeiben. A földtörténet jelentősebb szakaszainak megismerése, az egyes folyamatok és képződmények elhelyezése azokban. Az evolúciós szemlélet fejlesztése.
A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek érzékelése.	A természetföldrajzi folyamatok és a történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek tudatosulása.	A földtörténeti, a természetföldrajzi, a társadalmi-gazdasági folyamatok, történelmi események időnagyságrendi és időtartambeli különbségeinek értelmezése. Az alapvető hazai és nemzetközi társadalmi-gazdasági, környezeti változások elhelyezése az időben.
A környezetben lezajló folyamatok időrendiségének felismerése (pl. az időjárás és az élővilág változásában, a felszínformálódásban, az életmódban és a termelő tevékenységben). Periodikus jelenségek felismerése (pl. a Föld mozgásaihoz kötődő változások). A rövidebb távú természeti, társadalmi és környezeti folyamatok áttekintése hazai példák alapján.	A kontinenseken megismert földrajzi-környezeti események, jelenségek, folyamatok időrendbe állítása. Periodikus jelenségek leírása. A rövidebb és hosszabb távú természeti, társadalmi és környezeti folyamatok áttekintése példák alapján (pl. a természeti és társadalmi környezet változásai).	A földtörténeti, földrajzi-környezeti események, jelenségek, folyamatok időrendbe állítása. Periodikus jelenségek értelmezése. A rövidebb és hosszabb távú természeti, társadalmi és környezeti folyamatok elemzése (pl. a természeti és társadalmi környezet változásai).
		Az időszámítás csillagászati alapjainak felismerése és alkalmazása a gyakorlatban (pl. helyi idő és zónaidő értelmezése, számítása).

5. Tájékozottság a környezet anyagaiban

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A hazai gazdaságban leggyakrabban használt szerves és szervetlen anyagok megismerése, csoportosítása különböző szempontok szerint.	Az élő és az élettelen anyagok rendszerezése, valamint a természeti és társadalmi életben, gazdaságban betöltött jelentőségük felismerése.	Az élő és az élettelen anyagok rendszerezése, valamint a természeti és társadalmi életben, gazdaságban betöltött jelentőségük felismerése. A levegő, a víz és a kőzetek szerepének felismerése a földi élet kialakulásában, a különböző földrajzi környezetekben való fennmaradásában.
A leggyakrabban előforduló ásványok, kőzetek, nyersanyagok és energiahordozók megismerése.	A leggyakrabban előforduló ásványok és kőzetek, valamint nyersanyagok, energiahordozók, talajtípusok felismerése.	Egyszerű ásvány-, kőzet- és talajvizsgálatok. A leggyakrabban előforduló ásványok és kőzetek, valamint nyersanyagok, energiahordozók, talajtípusok felismerése, jellemzése.
A háztartásban használt energiahordozók és nyersanyagok jelentőségének megismerése. Az energia iránti igény és az energiatakarékosság fontosságának felismerése. Az energiatakarékos magatartás megalapozása.	Annak belátása, hogy az emberiség által legintenzívebben használt nyersanyagokból és energiahordozókból bolygónk készletei végesek. Az energiatakarékos magatartás kialakítása.	Annak megértése, hogy a legintenzívebben használt nyersanyagokból és energiahordozókból bolygónk készletei végesek. Az emberiség energiaigénye és a fenntartható fejlődés ellentmondásainak, az energiatakarékosság jelentőségének felismerése. Az alternatív energiaforrások használatának mint lehetséges megoldásnak a bemutatása.
A lakóhely és környékének környezetét leginkább károsító anyagok és folyamatok, valamint a környezetkárosítás-csökkenés lehetőségeinek megismerése.	A környezetet károsító leggyakoribb szennyező anyagok és forrásaik megismerése. A szennyező anyagok károsító hatását mérésről, megszüntető eljárások megismerése a kontinensekről vett példák alapján.	A környezetet károsító leggyakoribb anyagoknak és azok forrásainak a megismerése. A szennyező anyagok kibocsátásának, valamint károsító hatásának mérséklésére, megszüntetésére irányuló lehetőségek bemutatása.

6. Tájékozottság a környezet kölcsönhatásaiban

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A hazai tájak életközösségeinek ökológiai szemléletű jellemzése, az élőhelyek földrajzi sajátosságainak felismerése és kapcsolataikban való bemutatása.	Az egyes tájak, országok, földrészek természeti és társadalmi jellemzőinek, azok összefüggéseinek értelmezése. Annak felismerése példákon keresztül, hogy az egyes népek természeti és gazdasági körülményei, hagyományai hogyan befolyásolhatják gazdasági fejlődésüket, gondolkodásmódjukat.	Az egyes országcsoportok, régiók, a Föld természeti és társadalmi jellemzőinek, azok összefüggéseinek, kölcsönhatásainak értelmezése. Annak megértése, hogy a népek természeti és gazdasági körülményei, hagyományai hogyan befolyásolhatják gazdasági helyzetüket, gondolkodásmódjukat, világszemléletüket. Az ember gazdasági tevékenységét meghatározó természeti, társadalmi, gazdasági tényezők szerepének felismerése példákban, különböző helyzetekben.
A halmazállapot-változásokról tanultak összekapcsolása időjárási jelenségekkel. Az időjárás és az éghajlat jelenségeinek értelmezése, elemzése Kárpát-medencebeli példák alapján.	A földrajzi térben zajló kölcsönhatások felismerése és magyarázata a kontinensekről való példák alapján.	Geoszféraon belül és az egyes szférák között zajló kölcsönhatások felismerése és magyarázata.
A természeti környezet közvetlen hatásainak felismerése a társadalmi-gazdasági folyamatokban hazai és külföldi példák alapján.	A természeti környezet közvetlen és közvetett hatásainak felismerése a történelmi eseményekben és a jelen társadalmi-gazdasági folyamataiban hazai és külföldi példák alapján.	A természeti környezet közvetlen és közvetett hatásainak felismerése a történelmi eseményekben és a jelen társadalmi-gazdasági folyamataiban országcsoportok, országok példáján.
A technikai fejlődés szerepének felismerése az életmód és a termelés átalakulásában a különböző földrajzi helyekről vett példákban.	A gazdasági élet jelenségeiben, folyamataiban megnyilvánuló kölcsönhatások felismerése, egyszerű értelmezése. A társadalmi-gazdasági események egyes országok fejlődésére gyakorolt hatásainak felismerése.	A gazdasági élet jelenségeiben, folyamataiban megnyilvánuló kölcsönhatások felismerése, értelmezése és értékelése. A gazdaság alapvető törvényszerűségeinek felismerése. A társadalmi-gazdasági események egyes térségek fejlődésére gyakorolt hatásainak értelmezése.
A földrajzi környezetre kifejtett emberi, társadalmi hatások és az azokból adódó problémák felismerése, megoldási módok keresése.	A természeti és társadalmi folyamatok hatásainak és kölcsönhatásainak eredményeképpen létrejövő környezeti változások észrevétele.	A környezetben lezajló változások értékelése. A változások ismeretében egyszerű előrejelzések, tendenciák megfogalmazása, a mindennapi életben előforduló prognózisok értelmezése. A termelő és a fogyasztó folyamatok rövid és hosszú távú következményeinek felismerése a természeti és a társadalmi környezetben.
Az emberi tevékenységek által okozott környezetkárosító folyamatok megismerése.	Az emberi tevékenységek által okozott környezetkárosító folyamatok felismerése. A környezetkárosító hatások következményeinek csökkentésére irányuló hazai és nemzetközi erőfeszítések érzékelése.	Az emberi tevékenységek által okozott környezetkárosító folyamatok felismerése. A környezetkárosító hatások következményeinek csökkentésére irányuló hazai és nemzetközi erőfeszítések érzékelése, valamint annak felismerése, hogy megvalósításuk során gazdasági és társadalmi érdekek ütközhetnek.

7. Tájékozottság hazai földrajzi-környezeti kérdésekben

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A tágabb lakókörnyezet, a hazai tájak természeti és társadalmi-gazdasági értékeinek megismerése a hazához való kötődés kialakítása érdekében.	Magyarország földjének részletes megismerése kitekintéssel a Kárpát-medence egészére. A hazai tájak természeti és társadalmi-gazdasági értékeinek megismerése a hazához való kötődés megerősítése érdekében.	A hazai tájak természeti és társadalmi-gazdasági értékeinek megismerése a hazához való kötődés kialakítása és a reális alapokon nyugvó nemzettudat erősítése érdekében.

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Magyarország nemzetközi hírének megismerése és tudatosulása (pl. jelentős személyiségek, szellemi és gazdasági termékek, hungarikumok által).	A magyarság, Magyarország és a magyar gazdaság helyének, kapcsolatrendszerének megismerése a Kárpát-medencében, Közép-Európában, földrésziünkön és a világban különböző források felhasználásával.	A magyarság és Magyarország jelentőségének, a magyar gazdaság szerepének felismerése a Kárpát-medencében, Közép-Európában, földrésziünkön és a világban különböző források elemzésével.
A társadalmi-gazdasági élet természeti adottságokkal való kapcsolatának érzékelése a lakóhelyről és annak környékéről vett példák alapján. Az életmód és a gazdálkodás változásainak bemutatása a Kárpát-medencében az eltérő jellegű földrajzi tájakról való példák alapján.	A hazai társadalmi-gazdasági élet földrajzi jellegzetességeinek felismerése tanári irányítással aktualitások alapján. Az egyes hazai országrészek, tájak hasonló és eltérő földrajzi jellemzőinek érzékelése, azok okainak és következményeinek felismerése.	A hazai társadalmi-gazdasági élet földrajzi jellegzetességeinek összefüggéseiben való felismerése a mindennapi élet eseményeiben, folyamataiban. Az egyes hazai régiók hasonló és eltérő földrajzi jellemzőinek érzékelése, azok okainak és következményeinek felismerése.
A helyi környezet (iskola, település) természeti, társadalmi, környezeti értékeinek és problémáinak felismerése.	A magyarországi védett természeti, kulturális, néprajzi, gazdaságtörténeti értékek megismerése. Környezetünk problémáinak, azok hazai és regionális kapcsolatainak a felismerése. A magyar utazók, tudósok, szakemberek szerepének megismerése a Föld felfedezésében és megismerésében.	A magyarországi védett természeti, kulturális és gazdaságtörténeti értékekkel kapcsolatos ismeretek mélyítése. A magyar utazók, tudósok, szakemberek szerepének tudatosulása a Föld felfedezésében és megismerésében. A környezet értékeinek és problémáinak ismerete, valamint ezek hazai, regionális és globális kapcsolatainak felismerése, egyszerű értelmezése.

8. Tájékozottság regionális és globális földrajzi-környezeti kérdésekben

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Természetföldrajzi és gazdasági jellemzők leolvasása a Föld különböző részeit ábrázoló térképekről. A különböző adottságú Kárpát-medencei nagytájak eltérő természetföldrajzi és társadalmi-gazdasági jellemzőinek felismerése.	A földrajzi övezetesség megnyilvánulásának felismerése a természeti adottságokban a kontinensekről vett példákban. A természetföldrajzi adottságok gazdaságra gyakorolt hatásának bemutatása kontinensrészek, tájak és országok példáján.	A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség rendszerének értelmezése. A földrajzi övezetesség megnyilvánulásának felismerése a természeti adottságokban kontinensekről vett példákban. A természetföldrajzi övezetesség társadalmi-gazdasági életben való megnyilvánulásainak felismerése.
Az életmódban, a szokásokban bekövetkezett változások érzékelése (pl. a táplálkozásban, a ruházatkodásban, az építkezésben, a közlekedésben, a kereskedelemben és a háztartásban).	A természeti környezet közvetlen és közvetett hatásainak felismerése a múlt és a jelen társadalmi-gazdasági folyamataiban hazai és külföldi példák alapján.	A természeti tényezők földrajzi összefüggéseinek és hatásainak magyarázata a Kárpát-medence népeinek elhelyezkedésében, hagyományaiban, településeiben, gazdasági életében. A regionális társadalmi, gazdasági, környezeti együttműködések szükségességének alátámasztása példákkal a Kárpát-medencében.
A magyarországi régiók földrajzi jellemzőinek felismerése.	Európa és országai földrajzi jellemzőinek megismerése, különös tekintettel a Magyarországgal szomszédos országokra és az Európai Unió tagállamaira.	Az európai országok földrajzi jellemzőinek összehasonlítása. Az európai népek, nemzetek egymásra utaltságának megértése. Az integrációk lényegének, az országok együttműködési lehetőségeinek és módjainak megismerése.

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A magyarországi régiók hasonló és eltérő földrajzi jellemzőinek felismerése.	A földrészek, azok nagytípusai, a tipikus tájak és az országok regionális sajátosságainak, valamint hasonlóságaiknak és különbségeiknek a felismerése.	A világgazdaságban eltérő szerepet betöltő régiók, országcsoportok, országok megkülönböztetése és jellemzése földrajzi szempontok alapján. A regionális fejlettségi különbségek felismerése és magyarázata. A kontinensekről, az országokról és a tipikus tájakról szerzett ismeretek alkalmazása a Föld egészére. A világ társadalmi, gazdasági kérdéseinek, globális jelenségeinek, összefüggéseinek áttekintése.
A társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok kapcsolatának érzékelése a lakóhelyi környezetben és Magyarországon. Annak felismerése, hogy milyen hatással van a környező világ a hazai környezet állapota.	A társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok kapcsolatának érzékelése a különböző földrészekről származó példákban. Annak felismerése, hogy napjainkban a társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok egy része világméretben zajlik.	A napjainkban világméretben zajló társadalmi-gazdasági és környezeti folyamatok értelmezése. A világgazdaság működése alapvető összefüggéseinek és folyamatainak, a mindennapi életre gyakorolt hatásainak felismerése. A helyi, a regionális és a globális érdekek olykor szükseszerű ütközésének megértése.
Annak észrevétele, hogy a különböző tájak és a társadalom egyes csoportjai eltérő mértékben járulnak hozzá a természeti környezet átalakulásához és károsodásához.	Annak tudatosulása a tanulóknak, hogy az egyes országok eltérő mértékben járulnak hozzá a földrajzi környezetet pusztító folyamatokhoz.	Annak belátása, hogy az egységes földi rendszer működését károsan befolyásoló társadalmi és egyéni cselekedetek visszahatnak az ember életére. A fogyasztás mértéke nem áll egyenes arányban az életminőséggel, sőt, a fogyasztásból fakadó környezeti terhelés éppen az életminőség romlását idézi elő, végső soron földi létünket veszélyezteti.
A természet- és a környezetvédelem alapvető céljainak megismerése saját tapasztalatok alapján (pl. tanulmányi séta, tanulmányi kirándulás, erdei iskola). Annak felismerése, hogy a környezet védelméért mindannyian személyesen is felelősek vagyunk.	A természet- és a környezetvédelem alapvető céljainak, közös és sajátos feladatainak megismerése. Annak megértése, hogy a környezet védelméért mindannyian személyesen is felelősek vagyunk.	A természet- és környezetvédelem céljainak, közös és sajátos feladatainak megfogalmazása, a tevékenységeit nehezítő tényezők felismerése. Annak megértése, hogy a természet- és környezetvédelem nem csupán állami és intézményi feladat, hanem mindannyiunk folyamatos és aktív közreműködését igényli, továbbá, hogy a környezet károsodása nem ismer országhatárokat, a károk megakadályozása érdekében nemzetközi összefogásra van szükség.
Az emberi tevékenységek által okozott környezetkárosító folyamatok felismerése a lakóhelyen és környékén.	Tájékozódás és tájékozottság kialakítása a legfontosabb környezeti veszélyekről, illetve a társadalomra háruló felelősségről a természetes és egészséges környezet megőrzésében, regionális példák alapján.	Tájékozódás és tájékozottság kialakítása a legfontosabb környezeti veszélyekről, az emberiségre háruló felelősségről, illetve a természetes és egészséges környezet megőrzésében, a fenntartható fejlődés globális méretű megszervezésében. Annak megismerése, hogy az egyén miként járulhat hozzá e célok megvalósulásához helyi és regionális szinten.

MŰVÉSZETEK

Alapelvek, célok

A Művészetek műveltségi terület alapja a nemzeti és az egyetemes emberi kultúra, valamint mindennapi életünk, tervezett-alakított környezetünk és a természet esztétikai jelentésekkel is bíró tartománya. E tág kultúraértelmezésből következően sokféle lehetőség adódik a tanulók sajátos megismerési módjainak, tevékenységeinek érvényesüléséhez.

E területek közös jellemzője értékközvetítő és értékőrző mivoltuk, továbbá az, hogy aktív befogadásra, sőt alkotásra is készítetnek. A művészetek műveltségterület tehát egyaránt fejleszti a teremtés és a létrehozás képességeit, valamint a megismerés, a befogadás és a művészettel való élés képességeit.

A Művészetek műveltségi részterületei az Ének-zene, a Tánc és dráma, a Vizuális kultúra, a Mozgóképkultúra és médiaismeret. Mindezek — mai művészetfelfogásunk szerint — önálló művészeti ágazatok. Bár számos rokon vonással rendelkeznek, kialakulásuk, kifejezőmódjuk és az adott korban betöltött szerepük szempontjából igen különbözőek. (Az egyes művészeti területekhez szorosan kapcsolódó alapelvek az adott fejezet elején olvashatók.)

A nevelésben betöltött szerepükkel egymás hatását viszont erősítik, mivel mindegyik célja, hogy a művészetekről mint az alkotás, a megismerés, a kommunikáció összetett formáiról olyan élményszerű tapasztalatokat, ismereteket nyújtson, amelyek nagyban hozzájárulnak a legkülönbözőbb képességek fejlesztéséhez, a harmonikus személyiség kialakulásához.

Több műveltségi részterületnek is célja — a sajátos kifejezési eszközeivel kapcsolatos ismeretszerzés és képességfejlesztés mellett — a kultúra köznapi jelenségeinek kritikai feldolgozása, a legfontosabb kommunikációs módok tanulmányozása. Ily módon az órai tevékenységek kapcsolódhatnak művészi alkotásokhoz és a mindennapi élet megnyilvánulásaihoz egyaránt.

A különböző művészeti területekkel összefüggő gyakorlati tevékenységek, kreatív feladatok által az ismeretek élményszerűvé, a tanulók sajátjává válnak, segítik a mélyebb megismerést és fejlesztik a kreativitást. Céljuk a képességek fejlesztése, a szellemi, lelki tulajdonságok gyarapítása, az esztétikai fogékonyság, a fantázia, az érzékenység fokozása. A művészetekkel való foglalkozás hozzájárul az észlelés érzékenységének, a kifejezés árnyaltságának fejlesztéséhez.

A művészetek tanítása mással nem helyettesíthető módon járul hozzá a nemzeti és az európai azonosságtudat kialakításához, a kultúra hagyományos és mai értékeinek megismertetéséhez, közös élményanyaggal szolgálva az összetartozás érzésének erősítését. A művészeti örökség és a belőle kibontakozó kortárs művészetek megismertetésével a művészeti nevelés segítséget nyújt a fiataloknak, hogy saját koruk kultúrájában jobban eligazodjanak, felismerjék és becsüljék a ma születő értékeket is. A nemzeti és az európai kultúra mellett a más kultúrák értékeivel való megismerkedés nyitottságukat fokozza, felkelti és fejleszti az új iránti kíváncsiságukat, toleranciájukat.

A művészeti nevelés hatékonyságát fokozhatja, ha a művészetek más műveltségi területekkel összefonódva is megjelennek az iskolai gyakorlatban.

A fejlesztésifeladatok szerkezete

Ének-zene

1. Zenei alkotóképesség

1.1. Interpretáció

1.2. Improvizáció

2. Megismerő- és befogadóképességek

2.1. Zenehallgatás

2.2. Zenei hallás és kottaismeret

Dráma és tánc

1. A megjelenítéshez, csoportos játékhoz szükséges képességek fejlesztése, készségek kialakítása
2. Rőgtönzési képességek fejlesztése (improvizáció a megismert technikák alkalmazásával)
3. Problémamegoldó, ismeretszerzési, tanulási képességek
4. Megismerő-, befogadóképességek (színházi előadások megtekintése és véleményezése)

Vizuális kultúra

1. Megismerő-, befogadóképességek
 - 1.1. Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozási képessége — motoros készségek
 - 1.2. Ismeretszerzési képességek — tanulási képességek — térbeli tájékozódás
 - 1.3. Kommunikációs képességek
2. Kreativitás
 - 2.1. Alkotóképességek
 - 2.2. Problémamegoldó képesség
3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás

Mozgóképkultúra és médiaismeret

- Megfigyelés
- Ismeretszerzés
- Kommunikáció
- Értelmezés, elemzés, tolerancia
- Kritikai gondolkodás, problémaérzékenység
- Önismeret, együttműködés, választás, tolerancia, alkotásra való beállítódás

A tudatosítást irányító fontosabb kérdések

Ének-zene

Az ének-zene a szavak fölött „hangzó nyelv” élményével és az aktív zenei tevékenységekkel hat az érzelmekre, az emberi lélekre. A zenei nevelés középpontjában a zenei élmény áll, mely az élet minden mozzanatát tartalmassá, gazdagabbá teszi. Cél a zene megszerettetése, a zenei kifejezőeszközök megismertetése révén olyan motivációk kialakítása, melyek lehetővé teszik a tanulók aktív részvételét a zenei kommunikációban. A zenei nevelés sajátos eszközei a zene megértésén, befogadásán és reprodukálásán keresztül lehetőséget teremtenek a harmonikus személyiség kibontakozásához. Kiemelkedően fontos a zenei ízlésformálás, a zenei ítéloképesség fejlesztése, mert ez teszi lehetővé az értékes műalkotások felismerését és elfogadását, a kritikai képesség kialakulását. A zeneirodalom alkotásainak megismerésén keresztül más művészeti ágakkal és műveltségi területekkel is kapcsolat teremthető. A nemzeti kultúránk részét képező magyar népzene és műzene megismerése igen fontos a nemzeti identitás megőrzésében. Zenei hagyományaink, az európai zenekultúra alkotásainak tanulmányozása és a távoli kontinensek zenei nyelvének megismerése együttesen segíti a tanulókat zenei világgépük kialakításában.

Fejlesztési feladatok

1. Zenei alkotóképesség

1.1. Interpretáció

A zenének sokféle funkciója létezik, melyben a megismerő, a szórakoztató, a gyógyító, a preventív szerep éppúgy megtalálható, mint a szocializáló. Ezért az éneklési készség fejlesztésekor nem csak az életkornak megfelelő éneklés technikai képzésére, az éneklési kultúra kialakítására, az élményekből fakadó aktív zenélési kedv felkeltésére, továbbfejlesztésére kell hangsúlyt fektetni, hanem az értelmi, érzelmi kifejezés gazdagságára, az éneklés vagy éppen a tánc, a hangszerjátás személyiségépítő, teljes embert nevelő, katartikus élményt magában rejtő funkciójára is.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A dalok élményekből kiinduló, szövegtartalmat kifejező megszólaltatása, az éneklési öröm felkeltése.	Az éneklési kultúra fejlesztése. A dallam és a szöveg kapcsolata épülő megfelelő előadásmód kialakítása. Dalkarakterek összehasonlítása.	A dalok zeneileg igényes megszólaltatása az érzelmi tartalmak megjelenítésével (megfelelő artikuláció, tiszta intonáció, a pontos ritmust, dinamikát, formát, előadásmódot figyelembe vevő megszólaltatás megközelítése). Esztétikai élményszerzés biztosítása az éneklés során.	A nép- és műdalok megszólaltatása az érzelmi tartalmak, a hangulatok, a karakterek érzékeltetésével. Önálló véleményalkotás a csoportos és az egyéni megszólaltatásokról.
Egységes hangzás kialakítása a csoportos énekléskor, a kiscsoportos és az egyéni éneklés fejlesztése.	A csoportos éneklés mellett a kiscsoportos és az egyéni éneklés továbbfejlesztése. A zenei emlékezet aktivizálása.	Életkori sajátosságokat figyelembe vevő (mutálás) fejlesztés az éneklési tevékenysége során. A zenei emlékezet erősítése.	Az egyéni előadásmód, a személyes érzelmeket tükröző önkifejezés vállalása, annak céltudatos fejlesztése. Könnyebb dalok önálló tanulásának fejlesztése.
A tanult gyermek- ésjátékdalok mozgással kísért csoportos előadása.	A hangszer tanuló diákok aktivizálása a közös muzsikálásra.	A hangszer tanuló diákok bevonása a közös muzsikálásba.	Az önálló kezdeményezésű kooperációk irányítása a társas zenélésben.
Népzenei dalanyag tanítása többnyire hallás után. Népszokások megismertetése, dramatizált előadása akár bábos megjelenítéssel vagy mozgással, táncal is.	Népdaléneklés összekapcsolása a néptánc alapelemeivel. A néphagyományok jellegzetességeinek megismertetése.	Oldottabb metrikájú és kötött lüktetésű népdalok énekeltetése. A nemzeti önismeret fejlesztése.	Világzenék megismertetése, Európán belüli és azon kívüli általános művészeti ismeretek bemutatása.
Életkornak megfelelő műdalok megszólaltatása zeneileg megfelelő előadással.	Életkornak megfelelő magyar, európai és Európán kívüli nép- és műdalok megszólaltatása.	Eltérő műfajokat képviselő magyar és idegen népdalok, valamint műdalok kifejező előadása. Összefüggések keresése az énekelt dalanyag és a népművészet, illetve a zenetörténet rendszere közt.	A zene különböző énekes műfajainak bemutatása. A kritikai szemlélet erősítése, ízlésformálás, az egyéni véleményalkotás segítése.
Felkészítés az ünnepekre a hangszer tanuló diákok bevonásával is.	Felkészítés a hangversenyekre, a művészeti tevékenységek megjelenítésére.	Könnyű gyermekkori irodalom éneklése kórusban, a többszólamúság készségeinek fejlesztése.	Műsorok összeállítása a diákok bevonásával. Kóruséneklés az életkornak megfelelő karirodalommal.

1.2. Improvizáció

A zenei alkotás, az improvizáció feltételezi a személyiség nyitottságát, fejleszti a zenei fantáziát. Alapját képezik a már megismert ritmikai, dallam-, tempó-, dinamikai és formai elemek. A kreatív játékok a zene belső lényegének megértésén túl segítenek az oldott, örömteli muzsikálásban.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A zenei fantázia fejlesztése, mozgósítása, énekes szabad rögtönzések bevezetése.	Gyermekversek ritmizálása, „megzenésítése”, szabad dallam- és ritmusrögtönzések segítése.	Kombinációs és asszociációs képességek fejlesztése a különféle zenei kifejezőeszközök felhasználásával (ritmikai, dallami, tempóbeli, dinamikai, formai, szövegből kiinduló variáló és rögtönző készség fejlesztése).	Rögtönzött dallamalkotás adott szöveghez a kötött és a kötetlen improvizáció szabályai szerint.
A ritmus- és dallamhangszeres improvizáció készségének kialakítása a tanult tempók és dinamikák, egyszerű zenei szerkezetek (kérdés—felelet játékok), valamint az eltérő karakterek felhasználásával.	Formaalkotás fejlesztése (népdalszerű sorszerkezetek létrehozása, egyszerű műzenei formák mintájára énekes és/vagy hangszeres improvizációk).	A rögtönzési tevékenység fejlesztése népdalszerű és egyszerű műzenei formák keretei között (ritmus- és dallamhangszeres improvizációk).	A műfaji és stílusismeretekbe rendezett kötött és kötetlen rögtönzés továbbfejlesztése (pl. énekléssel, hangszerrel, számítógéppel).
Mozgásos improvizáció szervezése a fantázia szabadságával.	Zenei karakterek megfigyeltetése, majd motorikus, akár táncos megjelenítése (csoportos/egyéni rögtönzések).	Dramatizálható zenei anyagok mozgásos megjelenítésének segítése.	Egyéni és csoportos rögtönzésekben a dallami és a ritmikai többszólamúság lehetőségének felkínálása.

2. Megismerő- és befogadóképességek

2.1. Zenehallgatás

A zenehallgatás értelmi és érzelmi erőket mozgósít, és hozzájárul a személyiség belső harmóniájához. A fejlesztés során kialakuló értékrend lehetővé teszi a művészi értékek felismerését, a kritikai gondolkodást és az ízlés formálódását. A zenehallgatásban fontos az összefüggések megragadása, a morális, erkölcsi tartalmak felismerése, a zenei élmény átélése.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A csend, a zaj, a zörej elkülönítése. Az emberi hang színeinek és a hangszerek hangszíneinek megismertetése, megkülönböztetése vizuálisan is.	Hangzásbeli különbségek, hangszínek megismertetése, azonosítása. Az emberi hangfajták és hangszerek felismertetése, megnevezése hangzás és alak alapján. A zenei karakterek megfigyeltetése, azonosítása.	Hangfajok, hangszerek, hangszercsoportok felismertetése, megnevezése hangzás alapján. A zenekarok fajtáinak megkülönböztetése.	Az énekkarok és a zenekarok fajtáinak hallási felismertetése.
Tanult dalok felismertetése vokális vagy hangszeres feldolgozásokban.	Eredeti népzenei — vokális és hangszeres — felvételek megismertetése.	Népi hangszerek felismertetése hangzás és kép alapján.	Eredeti népzenei vokális és hangszeres felvételek megismertetése, a hangszerek hallási megnevezése.
Cselekményes zenék bemutatása, tartalmuk szóbeli vagy egyéb társművészetekből kölcsönzött eszközzel való kifejtése.	Többször hallott zenei szemelvények felismertetése.	Zeneművek felismertetése jellegzetes témáik alapján.	A zeneirodalom kiemelkedő alkotásainak hallási felismertetése, azonosítása.
Életkornak megfelelő, zenetörténeti korokból válogatott népi és műzenei szemelvények bemutatása.	Olyan műzenei szemelvények bemutatása, amelyek témái a korosztálynak megfelelően énekelhetők, vagy ritmikája megszólaltatható, vagy valamely zenei összetevője könnyen reprodukálható (akár hangszeren is).	Jelentős zeneszerzők, előadó-művészek életrajzi történeteinek megismertetése, feldolgozás akár önállóan vagy tanár segítségével elkészített kiselőadás formájában is (pl. könyvtárhasználat, Internet segítségével).	A zene különféle funkcióinak, valamint a médiában és a filmművészetben betöltött szerepének, megjelenésének megfigyeltetése.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Az emocionális érzékenység ki-fejlesztése.	A zenetörténet nagy korszakai-nak átfogó ismertetése, az egyéb műveltségterületekhez tartozó kapcsolódások bemutatása (történelem, irodalom, társmű-vészetek kapcsolata, múzeum-látogatások).	A legjelentősebb zeneirodalmi alkotások, a kortárs zene megis-mertetése. A különböző korok populáris zenéinek bemutatása.	Az érzelmi és gondolati asszoci-ációs képesség megnyilvánulá-sainak segítése. Összefüggések meglátása, közvetítése a zenei korok és a történelmi esemé-nyek, a zenei, a képzőművészeti és az irodalmi műalkotások kö-zött.
	A zenei korszakokhoz kapcsoló-dó alapvető stílusok, műfajok, formák, szerkezetek megismer-tetése.	A műelemző képesség fejleszté-se, a zeneművek alapvető belső szerkezetének felismertetése.	Kritikai látásmód fejlesztése az előadó-művészet területén (verbális és esszé jellegű meg-nyilatkozások a zenei ízlésről, az elemző-összehasonlító képes-ség fejlesztése).
	A zenemű üzenetének befoga-dása, értelmezése. Önálló véleményalkotás fejlesztése a zenei élmény szóbeli meg-fogalmazásával, és nem verbális kommunikációval (más művé-szeti ág kifejezési eszközeinek használatával).	A zenei élmény érzelmi és intel-lektuális megragadásának segítése.	Zenei dokumentumok gyűjté-se, a rendszerező és a feldolgo-zási képesség fejlesztése (pl. in-teraktív CD-ROM, hang- és vi-deofilm, komputer- és internet-használat).
	Ösztönzés önálló kérdésfelte-vésre az ismeretlen zeneművek kapcsán.	Törekvés a verbális közlésre vagy más művészeti ág kifejezési eszközeibe való átkódolással a zenei mondanivaló kifejtésére a vokális és a hangszeres zenei szemelvények hallgatása után.	Az éneklés, a hangszeres tudás örömeinek megosztása, a kon-certélmények megbeszélése, a zenei olvasmányélmények értel-mezése.
	A nép- és műzenékhez, a nemzeti hagyományokhoz kapcsoló-dva országismeret, hon- és népismeret és a közös európai kulturális értékek megismerte-tése.	A zenei korszakokhoz tartozó társművészeti kapcsolódások keresése, információk önálló gyűjtése a könyvtárhasználati ismeretek segítségével is.	Önálló beszámolók készítése, lexikális tudás erősítése a könyv-tár- és internethasználat megje-lenésével (kooperáció más tár-gyak tanáraival).

2.2. Zenei hallás és kottaismeret

A zenei hallásfejlesztés célja, hogy aktivizálja az emlékezetet, a zenei képzeletet és a gondolati tevékenységeket. A zenei hallásképzés eredményeként eljuthatunk az önálló zenei gondolkodás kifejlődéséig, mely magában rejti az összehasonlítás, a viszonyítás lehetőségét, a sorszerkezet és a rövid zenei formák felismerését, az absztrakciót, az analízist, a szintetizálást és a fogalomalkotást. A hangzó zene és a kottakép megfeleltetésének kétirányú kapcsolata a zenei műveleti képességek alapja. Ezt a kapcsolatot a zenei olvasás-írás elemi ismerete, a belső hallás fejlesztése teremti meg. A zenei élményből kiinduló elvonatkoztatás a ritmikai és a dallami elemek megismerését, felismerését és csoportos megszólaltatását szolgálja.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Alapritmusok, ütemfajták és dallammotívumok felismertetése, olvasása és lejegyzése tanári segítséggel.	A hangzó ritmikai elemek, valami-nak a dalok ritmikái összetevőinek felismertetése, motívumok lejegyzése.	A dalanyagban előforduló vala-mennyi ritmusképlet hangozta-tása egy vagy több szólamban. Egyszerű ritmusképletek és dal-lamkapcsolatok önálló lejegyzése.	Fejlesztés a tanult ritmusérté-kek, az egyszerűbb ritmusképle-tek készségszintű használatára. Könnyű dallamfordulatok ön-álló lejegyzése, ütemekbe ren-dezés.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Ritmushangszerek megismeretése, használata, a ritmikai többszólamúság megalapozása, szolmizációs jelek alkalmazása.	Ritmushangszerek használata (pl. osztinató), a ritmikai többszólamúság és a csoportos, szolmizált kottaolvasás fejlesztése.	A ritmushangszerek önálló használatának továbbfejlesztése (pl. dalkíséret). Egyszerű ritmusképletek és dallsorok olvasása.	Egy- és többszólamú ritmusok megszólaltatása.
A dalok ritmikai sajátosságainak megjelenítése mozgással, tánccal, kreatív játékokkal.	A tanultak kreatív zenei játékokkal történő elmélyítése.	A ritmus megfigyeltetése más művészeti ágakban.	Szimmetria és aszimmetria megfigyeltetése a zenei szemelvényekben (képzőművészeti alkotásokban).
Hangnevek meghatározása a vonalrendszerben a relatív szolmizáció alapján.	Hangok elhelyezése a vonalrendszerben a relatív és az abszolút rendszer alapján.	Csoportos éneklés a zenei elemek abszolút nevének használatával.	A kvintkör értelmezése, alkalmazása a zenei olvasás-írás és elemzés során.
A hang tulajdonságainak megfigyeltetése. A hangmagasság, a hangerő, a hangszín iránti érzékenység fejlesztése. A hangközhallás megalapozása.	A dallam, a hangmagasság, a tempó, a dinamika, a metrum, a hangerő, a hangszín, a hangzási színezetek, a zenei mozgásformák érzékeltetése, a hangközhallás fejlesztése, az azonosságok és a különbözőségek meghatározása, az összehasonlító képesség erősítése.	A hangkarakterek felismertetése. A legfontosabb dallami és harmóniai relációk hallási felismeretése és megszólaltatása. A tanult előjegyzési kör alkalmazása a zenei olvasás-írás során.	Egyszerű tanult ritmikai és dallami paraméterek felismertetése, meghatározása.
A többszólamúság készségének megalapozása.	A többszólamúság készségének továbbfejlesztése.	Bevezetés a többszólamú kiscsoportos éneklésbe.	A többszólamú együtt éneklés alkalmazása.
A belső hallás képességének megalapozása.	A belső hallás tudatos fejlesztése.	A zenei emlékezet fejlesztése a belső hallás működtetésével.	A zenei emlékezet aktivizálása, az önálló zenei gondolkodási képesség erősítése.
A hallás utáni éneklés képességének kialakítása. A tanult dallamok felismerési képességének kialakítása.	Az egyszerűbb kottakép alapján történő csoportos éneklési készség fejlesztése (a fokozatosság elvét követve a hangnemek és az előjegyzések tekintetében).	A csoportos és az egyéni kottaolvasási szint fejlesztése.	Egyszerűbb kottakép alapján történő éneklés készségszintre emelése. Tempó- és dinamikai különbségek érzékeltetése az éneklés (hangszerjáték) során.
A zenei karakterek elkülönítése, motorikus megjelenítése. A dalok szerkezetének hallás utáni megfigyeltetése, felismertetése.	A zenei karakterek elkülönítése, verbális vagy nem verbális értelmezése. Népzenei és műzenei dallamszerkezetek felismertetése. Egyszerű műfaji, formai, szerkezeti ismeretek megismertetése, elsajátítása.	A magyar népdalok zenei jellegének felismertetése, a népzenei szakszókincs szerinti jelölés, meghatározás alkalmazása. Műzenei dallamszerkezetek és formák felismertetése, elemzése, a műfaji, a formai és a szerkezeti azonosítási képesség fejlesztése.	Rendszerezőképesség fejlesztése a magyar népdalok elemzésével. Egyszerű műzenei formák meghatározása. Zenei műfajok, formai, szerkezeti sajátosságok felismertetése a meghallgatott zeneirodalmi példák alapján.

Dráma és tánc

A rendelkezésre álló időt tánccal és mozgással dúsított drámajátékokkal tudják használni a nevelők. Így szervezhető meg az a komplex művészetpedagógiai munka, amely mint módszer az alsóbb évfolyamokat teljes egészében áthatja, a felsőbb évfolyamokat tetszés szerint áthatja, mint órával rendelkező tantárgy pedig — szakképzett tanár által vezetve — bármely szinten bevezethető. Az órákon zajló nevelőmunka és tanulási folyamat dráma érettségivel is zárulhat.

A dráma és tánc kreatív folyamata a csoportos játékok együttes élménye révén segíti elő a tanulók alkotó- és kapcsolatteremtő képességének kibontakozását; összpontosított, megtervezett munkára szoktatását; testi, térbeli biztonságának javulását; idő- és ritmusérzékének fejlődését. Hozzájárul mozgásuk harmóniájának és beszédük tisztaságának kialakulásához, szolgálja ön- és társismeretük gazdagodását. A dráma és tánc tantárgyként az érzékelés és a kommunikáció iskolája. Cél a képességek fejlesztése: a fogékonyság, a fantázia, a koncentráció és a jó értelemben vett

érzékenység fokozása, az észlelés finomságának, a kifejezés árnyaltságának fejlesztése, valamint az értékek iránti fogékonyság, a tolerancia és az együttműködés magas szintjének kialakítása.

A dráma és tánc mint tantárgy — tevékenységközpontú. A tevékenységet követő elemző beszélgetések a fogalmi ismeretek bővítésével járnak. Akkor hatékonyak igazán, ha megszerzett tudásukat, alakulóban lévő véleményüket, felvetődő kérdéseiket beépítik a tanulók a megjelenítő játékokba. Az egyes drámai és színházi kifejezési formák megismerése és használata tanuló és tanár számára egyaránt haszonnal jár: a nehezebben megfogalmazható vagy épp formálódó gondolatok és érzelmek kifejezését, s a meglévő ismeretek ellenőrzését egyként szolgálja ez az eljárás. A művészeti tevékenység szakmai szabályainak betartása nem lehet ellentmondásban azzal az elvárással, hogy az órákon való részvétel a tanulók számára örömet és szellemi izgalmat jelentsen.

Fejlesztési feladatok

1. A csoportos játékhöz és a megjelenítéshez szükséges képességek fejlesztése, készségek kialakítása

1—6. évfolyam		7—12. évfolyam	
<p>1—2. évfolyam A játékbátorság kialakítása, a csoport előtti megnyilvánulás gyakorlása és elfogadása. Egyensúly-, ritmus- és térérzékelés. Színek, hangok, formák, anyagok érzékelése, felismerése. Egyszerű mozgások és tartáshelyzetek utánzása, tükrözése. Állatmozgások és -hangok utánzása. Memória- és koncentrációfejlesztő játékok: mondókák, kiszámolók, találós kérdések, mozgásos és szöveges figyelemfejlesztő játékok. Népi gyermekjátékok (ritmikus játékok dallal, mondókával)</p> <p>3—4. évfolyam: Csoportos mozgásos, hang- és térérzékelő gyakorlatok. Összetett, több érzékszervekre épülő gyakorlatok. Térkitöltő és térkihasználó gyakorlatok egyszerű mozgástechnikai, illetve alapfokú tánctechnikai elemek felhasználásával. Ritmus-, mozgás- és beszédgyakorlatokkal kombinált koncentrációs és memória gyakorlatok.</p>	<p>5—6. évfolyam A kifejező közlés alapjainak elsajátítása: artikulációs gyakorlatok, tempó-, hangsúly- és hanglejtés-gyakorlatok. Nem verbális kommunikációs játékok. Koncentrációs és lazítógyakorlatok. Egyszerűbb interakciós játékok. Páros bizalomgyakorlatok. Alapfokú mozgástréning.</p>	<p>7—8. évfolyam Beszéd- és légzéstechnikai gyakorlatok. Koncentrációs és lazítógyakorlatok. A tudatos megfigyelés játéka. Páros, illetve csoportos egyensúly- és bizalomgyakorlatok. Különböző tánc típusok páros technikáinak alapjai. Egyszerűbb ön- és társismereti játékok.</p>	<p>9—12. évfolyam Fejlesztő és szinttartó beszédes játékok. Koncentrációs és lazítógyakorlatok. Ön- és társismereti játékok. Tánc- és mozgásszínházi technikák páros gyakorlatainak alapjai.</p>

2. Rögtönzési és együttműködési képességek fejlesztése

1—6. évfolyam		7—12. évfolyam	
<p>1—2. évfolyam Utánzó játékok. Fantáziajátékok létező vagy képzeletbeli lények megjelenítésével. Kreatív játékok tárgyakkal. A tárgyak nem rendeltetészerű használata. Bábkészítés. Csoportos improvizációs játékok tanári irányítással. Gyermekjátékok lépésmotívumainak szabad variálása.</p> <p>3—4. évfolyam Fantáziajátékok elképzelt tárgyakkal, elképzelt személyekkel, elképzelt helyzetekben. Csoportos improvizációs játékok. Rögtönzések alapszintű elemző megbeszélése.</p>	<p>5—6. évfolyam Egyszerű elemekből építkező mozgássor létrehozása (indítás, megállítás, gyorsítás, lassítás, fordulat, járás, futás, mozdulatkitartás). Mozgásos improvizáció a tanár által megadott cselekményvázra, a tanult egyszerű tánctechnikai elemek felhasználásával. Improvizáció a megismert színházi technikák alkalmazásával. Maszkos játékok. Jeles napok játékai.</p>	<p>7—8. évfolyam Improvizáció közösen megválasztott témára, történetváz alapján. Az improvizáció elemző megbeszélése. Improvizáció a társművészetek eszköztárának bevonásával. Mozgásos improvizáció közösen egyeztetett karakterek szerepeltetésével, a tanult tánctechnikák alkalmazásával. Cselekménnyel rendelkező mű közös dramatizálása. Jelenetsorok verbális improvizációval.</p>	<p>9—12. évfolyam Improvizáció a tanár által megadott témára, a tanulók által közösen kidolgozott történetváz alapján. Improvizáció a megismert kifejezési formák összefűzésével. Improvizáció a megismert a színházi stílusok elemeinek alkalmazásával. Spontán és előkészített mozgásos improvizáció adott zenére vagy téma alapján. Mozgásos improvizáció tánc-, illetve mozgásszínházi technikák alkalmazásával. Mozgássor tervezése. Történelmi korszakok táncainak megismerése.</p>

3. Ismeretszerzési, tanulási, problémamegoldó képességek erősítése, kifejezőkészség fejlesztése

1—6. évfolyam		7—12. évfolyam	
<i>A dráma és a színház formanyelvének tanulmányozása</i>			
<p>1—2. évfolyam A beszéd, az ének és a mozgás összekapcsolása játékhelyzetben és/vagy ritmikus formában. A kezdet és a vég felismerése térbeli és időbeli struktúrákban. A főhős és a szereplők megkülönböztetése.</p> <p>3—4. évfolyam A szerkezet megfigyelése a csoporton belüli rögtönzésekben (a jelenet indítása, csúcspontja és befejezése). A szereplő és helyszín. A színház formai elemeinek megfigyelése látott előadásban, illetve alkalmazása saját rögtönzésekben: egyszerű jelmez, kellékek, berendezési tárgyak.</p>	<p>5—6. évfolyam Egyszerű kifejezési formák megismerése és alkalmazása: pl. gondolatkövetés, mímés játék, levél és napló, telefonbeszélgetés, állókép. Az alapvető fogalmak (pl. mese, cselekmény, szándék, feszültség, konfliktus, fordulópont) ismerete és alkalmazása a saját játékok értékelő megbeszélése során. Játékok a megismert színházi formai elemek hatásának tanulmányozására.</p>	<p>7—8. évfolyam Az összetett szerkezetű drámajátékok megismerése és alkalmazása: pl. forró szék, fórumszínház. Kellékhasználat. Szertartások, ünnepek, rituális játékok. A cselekmény és ellencselekmény érzékelése, a pillanat megjelenítése, jelentések, hatások megfigyelése, a szerkezet érzékelése saját játékokban. Az alapvető színházi műfajok megkülönböztetése és felismerése. A színházi nyelv elemeinek megfigyelése látott előadásban, ezek alkalmazása saját játékokban. Egyszerű díszlet, jelmez, kellék, egyszerű fény- és hanghatások.</p>	<p>9—12. évfolyam Drámai kifejezési formák összefűzése, egymásra építése a kívánt tartalom kifejezése érdekében. A kontraszt és a szimbólum fogalmának ismerete, alkalmazása saját játékok során. Előadás célú jelenet- és drámaelemzés. Az írott dráma, mint javaslat az előadáshoz. A színházi műfajok és stílusok tanulmányozása: a történeti műfajok és napjaink színházi műfajai; az egyes színházi stílusok jellemző jegyeinek felismerése látott, s alkalmazása saját részvétellel zajló színjátékokban, drámamunkában. A színészi munka alapszintű elemzése.. Előadáselemzés.</p>

1—6. évfolyam		7—12. évfolyam	
<i>Történetek feldolgozása komplex drámaórák keretében</i>			
<p><i>1—2. évfolyam</i> Szerepjáték tárgyakkal (a tárgyak megváltoztatása nélkül). Játék megváltoztatott, átalakított tárgyakkal. Csoportos improvizációs játékok tanári irányítással zajló játékokban. Egyszerű magatartásformák, viselkedések elemzése a csoportos improvizációk kapcsán.</p> <p><i>3—4. évfolyam</i> Ismert történet eljátszása. Közös dramatizálás a tanult bábos, mozgásos módokon, majd rögzített beszéddel, zenei elemekkel.</p>	<p><i>5—6. évfolyam</i> Dramatikus improvizációk — a tanár által megadott és/vagy a tanulók által létrehozott történetváz alapján. Döntések elemzése. Dramatikus improvizációk irodalmi művek alapján. Dramatikus improvizációk ismert történelmi események kapcsán. Eljátszás, kiegészítés, folytatás, fordulatépítés.</p>	<p><i>7—8. évfolyam</i> Történetek feldolgozása összetett szerkezetű kifejezési formák és ábrázolási módok alkalmazásával. Történetek feldolgozása különböző tánc- és mozgástechnikai elemek alkalmazásával. A történetnek mint cselekménynek az elemzése, a cselekmény üzenetének érzékelése.</p>	<p><i>9—12. évfolyam</i> Történetszerkesztés és történetmegjelenítés különböző színházi, drámai, illetve tánc- és mozgásszínházi formák alkalmazásával. Beköltözés klasszikus drámák és komédiák cselekményébe — elemző játékokkal. Színház- és drámatörténeti események, alakok, korszakok feltáró feldolgozása történetépítéssel, komplex drámaórák segítségével.</p>

4. A megismerő- és befogadóképesség fejlesztése

1—6. évfolyam		7—12. évfolyam	
<p><i>1—2. évfolyam</i> Gyermekszínházi előadás megtekintése. Beszélgetés a látottakról. Versek, mesék befogadását, elmondását segítő játékok és gyakorlatok. Babázó játékok, altatók, ringatók. Kiolvasók, párválasztók.</p> <p><i>3—4. évfolyam</i> Gyermekszínházi előadás megtekintése. Részvétel a látott előadás alapszintű elemző megbeszélésében. Az emberélet szakaszaihoz, fordulóihoz kapcsolódó hagyományok, dalok és szertartások (pl. lakodalom) megismerése. Táncos alaplépések elsajátítása.</p>	<p><i>5—6. évfolyam</i> Színházi előadás megtekintése. A látottak kollektív elemzése a megismert fogalomkészlet alkalmazásával. A hagyomány szokáscselekményeinek megismerése és — kedv esetén — kipróbálása. Jeles napok szokásai (lucázás, betlehemezés, regölés). Énekes-táncos játékok: fogyógyarapodó, vonulós-kapuzós játékok. Ugrósok, karikázók, eszközös táncok. Szatmári csárdás.</p>	<p><i>7—8. évfolyam</i> Színházi előadás megtekintése. Beszámoló az élmény alapján. Alakoskodó népszokásaink megismerése (farsang). Magyar főúri táncok: a palotás megismerése. XX. századi társastáncok alaplépései.</p>	<p><i>9—12. évfolyam</i> Különböző színházi irányzatokhoz tartozó színházi előadások megtekintése. A látott előadások értelmező bemutatása. Ízelítő az európai kultúrák és a távolabbi világok dramatikus szertartásaiból. Liturgiák megismerése. Napjaink mozgásművészete.</p>

Vizuáliskultúra

A Vizuális kultúra tanításának célja hozzásegíteni a tanulókat a sajátos képi közlések, vizuális művészeti alkotások mélyebb átéléséhez, értelmezéséhez. Célja továbbá azoknak a képességeknek, készségeknek a fejlesztése, ismereteknek az átadása, amelyek a vizuális kommunikáció magasabb szintű műveléséhez, a látható világ használatához, alakításához, a kreativitás fejlesztéséhez szükségesek. A műveltségterület nem csupán a hagyományos képző- és iparművészettel foglalkozik, hanem magába foglalja a vizuális jelenségek, a vizuális közlések köznapi formáit is. Mivel a képzőművészet, a vizuális kommunikáció, illetve a tárgy- és környezetkultúra területei a különböző életkorokban, sőt személyenként is eltérő mértékben képesek kifejteni motiváló hatásukat, és különböző képességek fejlesztésére alkalmasak, fokozott lehetőség nyílik a differenciálásra. A vizuális kultúra megfelelő szintű tanítása meghatározó ismeretszerzési és feldolgozási eszközt biztosít a többi műveltségi terület oktatásához, és hatással van azok elsajátításának színvonalára is.

A táblázatokban azokat a tevékenységeket tüntetjük fel, amelyek leginkább szolgálják az adott képesség, készség fejlesztését. Az életkornak megfelelő fejlesztés a spirális felépítést indokolja, de itt csak az újonnan belépő tevékenységeket említjük, ami nem jelenti tehát azt, hogy abban a képzési szakaszban a már korábban megjelenő tevékenységek ne szerepelnének továbbra is. (A szabadkézi rajzolás például minden szakaszban fontos eleme a képzésnek!)

Fejlesztési feladatok

1. Megismerő-, befogadóképességek

1.1. Közvetlen tapasztalás útján szerzett élmények feldolgozási képessége — motoros készségek

A vizuális nevelés gyakorlati tevékenységeinek egyik célja az érzéki tapasztalás, a környezettel való közvetlen kapcsolat fenntartása, erősítése; a közvetlen tapasztalatszerzés, az anyagokkal való érintkezés, az érzékelés érzékenységeinek fokozása. Tudatosítani az érzékelés különböző formáinak (látás, tapintás, hallás, kinetikus stb.) kapcsolatát. Kialakítani a látványok élvezetének képességét. A „kéz intelligenciájának” működtetése, a manuális készség életkornak megfelelő módon történő fejlesztése.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
<p>Különböző anyagok élményszerű megtapasztalása, az élmények szóbeli megfogalmazása. Tájékozódás a lakóhelyen és annak környékén.</p> <p>Műalkotások, természeti látványok megfigyelése, leírása, esztétikai minőségeinek jellemzése.</p> <p>Eszköz nélkül és kéziszerszámmal végzett anyagalakítás. Szabadkézi rajzolás, festés.</p>	<p>Jelenségek megfigyelése adott szempontok alapján, a célirányos figyelem fejlesztése céljából.</p> <p>Érzékelhető tulajdonságok alapján az azonosságok és különbségek tudatosítása.</p> <p>Egyszerű téri helyzetek leírása, megjelenítése szabadkézi rajzban.</p> <p>Ismert útvonal rajzának elkészítése.</p> <p>Mozgásélmények megjelenítése.</p> <p>Időbeli folyamatok, változások megfigyelése, ábrázolása.</p> <p>Egyszerű kéziszerszámok használata.</p> <p>Különböző festő technikák kipróbálása.</p>	<p>Látványok, jelenségek kapcsán a célirányos megfigyelés szempontjainak önálló kiválasztása.</p> <p>Tájékozódás ismeretlen városi környezetben.</p> <p>Tájékozódás térkép segítségével.</p> <p>Látvány képi, szobrászi eszközökkel történő megjelenítése.</p> <p>Formák helyes arányviszonyainak elemzése, megítélése.</p> <p>Mozgások megfigyelése, megjelenítése.</p> <p>A kifejezés, közlés különböző rajzi technikáinak használata.</p> <p>Kézműves technikák munkafolyamatainak kipróbálása.</p>	<p>Műalkotások, építészeti és természeti térélmények megfogalmazása szóban és ábrázolásban.</p> <p>Műalkotások kompozíciójának elemzése.</p> <p>Új technikák kipróbálása, a technika nyújtotta lehetőségek számbavétele.</p> <p>Makettek, modellek konstruálása.</p> <p>Saját munkák, gyűjtések felhasználása az elektronikus képalakítás során.</p>

1.2. Ismeretszerzési képességek — tanulási képességek — térbeli tájékozódás

A fejlesztés átfogó célja segíteni a tanulókat abban, hogy képesek legyenek a nagy mennyiségű képi információt, valamint az őket érő számtalan spontán vizuális hatást minél magasabb szinten kritikusan feldolgozni, a megfelelő szelekciót elvégezni, értelmezni, arról önálló véleményt megfogalmazni, különös tekintettel azokra a látványokra, műalkotásokra, amelyek esetében az értelmezés nem teljesen magyarázható a textualitás modellje alapján.

A képességek fejlesztése mindvégig három fő képzési területen folyik: a képzőművészet mellett a vizuális kommunikáció köznap formái, valamint a tárgy- és környezetkultúra műveltségterületi képezik a megismerés alapját, illetve a készség és képességfejlesztés „gyakorló terepeit”. Mivel ezek a területek számos ponton szorosan kapcsolódnak egymáshoz, illetve gyakran átfedik egymást, lehetséges és kívánatos, hogy az órai tevékenységek során komplex feladatokban, projektekben szerves egészként jelenjenek meg.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
<p>Megadott szempontok alapján tárgyak, anyagok gyűjtése. Különböző tárgyak külső jegyeinek összehasonlítása. Tárgyak, műalkotások csoportosítása különböző szempontok alapján. Műalkotások származási helyének megkeresése térképen. Elemző beszélgetés műalkotásokról. Vizuális jelek jelképek alkotó használata. Képek, látványok, események leírása, leírás alapján kép készítése.</p>	<p>Különböző mozgások vizuális rögzítése, síkbeli, térbeli megjelenítése. Ismerkedés műalkotásokkal. Elemző beszélgetés műalkotásokról. Tárgyakkal, jelenségekkel, műalkotásokkal kapcsolatos információk gyűjtése. A közvetlen környezetben található tárgyakon a forma és rendeltetés kapcsolatának elemzése. Önálló kérdések megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban. Rajzos és írásos válasz szóbeli vagy írásbeli kérdésekre. Képek, látványok, események leírása, leírás alapján kép készítése. Ismerkedés egyszerű kifejező és tárgykészítő technikákkal.</p>	<p>Ábra alapján téri helyzet rekonstruálása. Megfigyelt és elképzelt térbeli helyzetek pontos ábrázolása. Tárgyak, jelenségek megadott szempontok alapján történő rajzos felmérése, elemzése, értelmezése. Szabadkézi rajzvázlatok készítése. Időbeni folyamatok képi tagolása, értelmezhető megjelenítése. Reklámok képi eszközeinek elemzése. Műelemzés a formai jegyek alapján. A művészettörténeti korszakok stílusjegyeinek vizsgálata. A tanári előadás önálló jegyzetelése.</p>	<p>Párhuzamok keresése az irodalom, a zene, a dráma, a film és a vizuális művészetek egyes alkotásai között. Összehasonlító tárgyelemzés (pl. különböző kultúrák azonos tevékenységhez kapcsolódó tárgyainak összehasonlítása). Összehasonlító műelemzés. Gyűjtött információ- és képanyagból írásos összefoglaló készítése, következtetések levonása. Legkiemelkedőbb műalkotások, művészek jellemző kifejezőeszközeinek elemzése. Tájékozódás valamely Európán kívüli kultúra művészetéről a történelmi, kultúrtörténeti összefüggések figyelembevételével. Önálló témakutatás. A vizuális művészeti alkotások csoportosítása, műfaji besorolása. Műalkotások funkcióinak elemzése. Szakkifejezések alkalmazása. Kortárs művészeti alkotások elemző feldolgozása.</p>

1.3. Kommunikációs képességek

A fejlesztés célja a művészi és a köznap vizuális közlések értelmezésének segítése, a kifejezés árnyaltságának fokozása. A vizuális „nyelv” alapelemeinek (pont, vonal, folt, forma, tónus, szín, forma stb.) tudatos alkalmazása a közlő, kifejező szándékú alkotásokban.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
<p>Egyszerű közlő ábrák értelmezése, készítése. Az emberi gesztusok értelmezése. Fényképek, újságképek, reklámképek csoportosítása, „olvasása”, értelmezése.</p>	<p>A legfontosabb vizuális jelek, jelzések, szimbólumok értelmezése, alkotó használata. Képi utasítások követése, illetve ilyenek létrehozása. A sík- és térbeli kifejezés, közlés vizuális nyelvi elemek (vonal, sík, forma, szín) korosztályi szintű használata különböző célú kompozíciókban.</p>	<p>Nem vizuális természetű információk (például a népesség összetétele vagy családfa) érzékletes, képi megfogalmazása diagramokban, grafikonokon. Látványok, képek jellemzése, elemzése rajzban, szóban és írásban. A vizuális kommunikáció különböző formáinak csoportosítása.</p>	<p>Egyszerű feliratok készítése. Az alapvető térábrázolási módok céljának megfelelő kiválasztása, alkalmazása. A tömegkommunikáció formáinak csoportosítása. A technikai médiumok képkeltő módszereinek megismerése. Vizuális reklámok elemzése.</p>

2. Kreativitás

2.1. Alkotóképességek

A vizuális nevelés kiemelt fontosságú feladata a kreativitás működtetése, illetve fejlesztése. A fejlesztés célja az örömteli élményt nyújtó, a személyes megnyilvánulásnak legnagyobb teret adó alkotó tevékenység megszerettetése, ezáltal a motiváció fokozása, egy szélesebb értelemben vett alkotómagatartás kialakítása, egyúttal pedig segíteni a művészeti alkotások mélyebb megértését, a katartikus hatású művek átélését. A vizuális alkotó tevékenység, amely a képességek széles spektrumát fejleszti, korosztályonként más-más műfajban és technikákkal történik.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Történetek, versek, kitalált dolgok vizuális megjelenítése. Átélt, elképzelt vagy hallott esemény vizuális megjelenítése. Dramatizált történet játssza közösen készített bábokkal. Élmények, elképzelt vagy valós események megfogalmazása. Új technikák kipróbálása.	Egyszerű tárgy létrehozása. Szabad asszociációs játékok. Hang és kép együttes alkalmazása árnyjátékokban. Reflektálás irodalmi, zenei, filmes élményekre saját kifejező szándékú alkotásokban. Tervvázlatok készítése. Tárgytervezői feladatoknál természeti „előképek” alkalmazása. Felületek dekoratív kialakítása. A gyakorlati feladatokban saját elképzelések megvalósítása.	Egy tárgy más funkcióra történő átalakítása. Gondolatok, érzelmek, hangulatok kifejezése a művészet képi, plasztikai műfajaiból tanult kifejezőeszközök, módszerek, technikák alkalmazásával.	Belső terek különböző funkciókra történő önálló átrendezése. Egyszerű tárgyak tervezése, a célszerűség, illetve az esztétikai szempontok érvényre juttatásával. Kísérletezés új anyagokkal, technikákkal. Különböző esztétikai minőségek tudatos alkalmazása képi, plasztikai megjelenítésben.

2.2. Problémamegoldó képesség

A spirális felépítésnek megfelelően a feladatok fokozottan önálló megoldása bizonyos rutinok, készségek kialakításával kezdődik, és egyre önállóbban végzett tevékenységeken keresztül jut el a projektfeladatok önálló megoldásáig.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A kapott feladat értelmezése. A terem átrendezése a tevékenységnek megfelelően.	A gyakorlati feladatok fokozottan önálló előkészítése, megoldása. Rögtönzött eszközök készítése. Gazdaságos anyaghasználat gyakorlása.	Adott probléma kapcsán önálló kérdések megfogalmazása. A felmerülő első elképzelések, ötletek alapján vázlatok készítése. A megfelelő megoldás kiválasztása, megvalósítása. Máshol látott formai, technikai megoldások adekvát alkalmazása saját, kifejező szándékú alkotásokban.	A kapott feladat újrafogalmazása. A problémamegoldás menetének megtervezése. A megoldási lehetőségek, feltételek felmérése. A választás indoklása. Munkafolyamatok ésszerű, gazdaságos sorrendjének kialakítása. A problémamegoldás folyamatának dokumentálása. A folyamat elemzése, értékelése.

3. Önismeret, önértékelés, önszabályozás

A vizuális nevelés gyakorlati tevékenységeinek szinte mindegyike — eredeti céljától függetlenül is — személyiségfejlesztő hatású. Motiváló hatásuk mellett segítik az érzelmi gazdagodást, az empátia, az intuíció fejlesztését, az önálló ízlés, belső igényesség kialakulását. Az önreflexió, az önismeret kialakulása révén a céltudatos önszabályozást.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Vizuális esztétikai jellegű preferenciák érvényre juttatása az alkotótevékenységekben.	Személyes preferenciák tudatosítása. Saját képességek számbavétele. Saját és mások munkájának összehasonlítása. Páros munkák.	Saját és mások alkotásának értékelése. Saját értékek számbavétele. Önkritika. Együttműködés csoportmunkában.	Műalkotások elemzése során saját vélemény árnyalt megfogalmazása. A személyes preferenciák elemzése, tudatos vállalása. Döntési képesség fejlesztése. Vonzónak talált sémák elfogadása, illetve sémák felülbírálat. Saját alkotófolyamatban a jó és rossz döntések elemzése. Saját és mások munkájának elemzése.

Mozgóképkultúraés médiaismeret

A Mozgóképkultúra és médiaismeret a mozgóképi szövegértés fejlesztését és a média társadalmi szerepének, valamint működésének a feltárását célozza. Ez az audiovizuális írás-, olvasástudás alapjainak az elsajátítását és a kritikai médiatudatosság fejlesztését jelenti. A médianevelés olyan képesség- és személyiségfejlesztő eszközrendszer, amely szükséges ahhoz, hogy az állampolgárok az információrobbanás és a modern piacgazdaság korában ténylegesen tudjanak tájékozódni és választani. Mivel a média erősen meghatározza, hogyan gondolkodunk a világ dolgairól, s hatása vetekszik a hagyományos szocializáció ágenseivel — a családdal és az iskolával —, a mozgóképkultúra és médiaoktatás a demokráciára nevelésnek és olyan értékek elsajátításának az iskolája, mint a másság elfogadása, a kritikai gondolkodás vagy a tudatos választás képességének a fejlesztése. A mozgóképkultúra és médiaismeret oktatása során a tanulók felkészültséget szereznek a különböző médiaszövegekkel kapcsolatban az önálló és kritikus attitűd kialakítására, és olyan módszereket sajátítanak el, amelyek segítik őket abban, hogy nyitott szemlélettel használják a hagyományos és az új médiumokat.

Fejlesztési feladatok

7—8. évfolyam	
Megfigyelés	A közönség médiafogyasztási szokásainak tanulmányozása megadott szempontok alapján, az eredmények lejegyzése. Az emberek viselkedésének megfigyelése a valóságban és a filmekben, illetve a televíziós műsorokban megadott, majd a tanulók által önállóan javasolt szempontok alapján. Azonosságok, eltérések regisztrálása, azok lejegyzése. Helyszín- és időviszonylatok, illetve karakter- és konfliktusviszonylatok felismerése, megfigyelése a médiaszövegekben. Lényeges információk, tények azonosítása.
Ismeretszerzés	Mozgóképi szövegek felidézése (elmesélése, illetve lejegyzése), a mozgóképi memória működtetése. Ismeretszerzés személyes beszélgetésekből, tanári előadásokból, statisztikai táblázatokból, lexikonból, könyvtárból, internetről.
Kommunikáció	Az elemi mozgóképi szövegalkotó kódok felismerése, mozgóképpolvasás. Az elemi mozgóképi szövegalkotó kódok alkalmazása, mozgóképipírás. Egyszerű (időben és térben egybefüggő) cselekmények képsorozatokkal történő megjelenítése, tagolása. Átélt, elképzelt vagy hallott esemény mozgóképi megjelenítésének megtervezése az életkornak megfelelő szinten (story-board, animáció, interjú).

7—8. évfolyam	
Értelmezés, elemzés, tolerancia	Mozgóképi szövegekörnyezetben megfigyelt emberi kommunikáció értelmezése, kifejtése élőszóban és írásban. Sztereotípiák és konvenciók azonosítása a mozgóképi szövegekörnyezetben. Mozgóképi szövegekörnyezetben megfigyelt egyszerű (teret és időt formáló) képkapcsolatok értelmezése élőszóban és írásban. Mozgóképi szövegekörnyezetben megfigyelt kép-hang kapcsolatok értelmezése élőszóban. Vita a média használatával kapcsolatos megfigyelések alapján a média társadalmi szerepéről, működésmódjáról.
Kritikai gondolkodás, probléma-érzékenység	Önálló kérdések megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban. A lényeg kiemelése írott, látott és hallott szövegekből. Mozgóképi szövegek értelmezése alapján feltevések, állítások megfogalmazása a szöveg keletkezésének háttéréről, a közlő (szerző, médiainstítmény) szándékairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen.
Önismeret, együttműködés, választás, tolerancia, alkotásra való beállítódás	Saját médiahasználati szokások kritikus megfigyelésére alapozó tudatos mű- és műsorválasztás. A művekben, műsorokban megjelenő konfliktusok, viselkedési módok és megoldások tudatos-kritikai elemzésén, illetve a valóságismereten alapuló szerepjátékok, szövegképzési gyakorlatok. Egyszerű mozgóképi szövegek létrehozásának előkészítése és azok kivitelezése.

A tudatosítást irányító fontosabb kérdések

- Mi a televízió (mozi, rádió, újság) szerepe az életemben és mások életében?
- Befolyásolja-e (és hogyan) a média használata a napirendemet (és másokét)?
- Miben különbözik egymástól a személyes (közvetlen) kommunikáció és a médiumokon keresztül történő (közvetett) kommunikáció?
- Mit tekinthetünk médiumnak?
- Miért élt az ember mindig is a közvetett kommunikáció (pl. a képiség) eszközeivel?
- Miért akarja magát az ember minél inkább természethűen megörökíteni? Hol tartunk ebben most?
- Mit jelent a nyilvánosság az életünkben? Hogyan alakulhatott ki a mai nyilvánosság?
- Hogyan vizsgálhatjuk valamely korban és társadalomban a nyilvánosságot?
- Miféle médium az, amelyik egyszerre ábrázol és reprodukál? Vajon miért képes erre?
- Milyen eszközökkel tereli a mozgóképi szöveg szerzője a figyelmünket? Vajon miért érdemes ennek utánajárnunk?
- Milyen szempontok szerint különböztethetőek meg a mozgóképi szövegek egymástól?
- Mi köze van a valóságnak a médiában megjelenő világhoz, miféle világot jelenít meg a média?
- Kinek az érdeke, hogy sok csatorna sokféle műsort közvetítsen?
- Miért van annyi reklám a világban? Vajon mit lehet és mit nem lehet reklámozni? Milyen szempontok szerint,, milyen módon elemezhető egy reklámfilm?
- Miért és hogyan lesz valamiből hír a médiában?

9—12. évfolyam	
Megfigyelés	A médiaszöveg befogadásának tanulmányozása megadott, majd a tanulók által önállóan javasolt szempontok alapján, az eredmények lejegyzése. Az emberek viselkedésének megfigyelése a valóságban és a filmekben, illetve a televíziós műsorokban megadott, majd a tanulók által önállóan javasolt szempontok alapján. Azonosságok, eltérések regisztrálása, azok lejegyzése. Helyszín- és időviszonylatok, illetve karakter- és konfliktusviszonylatok felismerése, megfigyelése a médiaszövegekben. Lényeges információk, tények azonosítása.
Ismeretszerzés	Mozgóképi szövegek felidézése, rekonstruálása, a mozgóképi memória működtetése. Ismeretszerzés személyes és irányított beszélgetésekből, tanári előadásokból, médiaszövegekből, statisztikai táblázatokból, lexikonból, fogalomtárból, szakirodalomból, könyvtárból, internetről. Egyszerű adatfelvételi módszerek, felmérések önálló megtervezése, kivitelezése. Előadások önálló jegyzetelése, a forrásanyagok és az önálló megfigyelések, következtetések szakszerű elkülönítése, jelölése.

9—12. évfolyam	
Kommunikáció, szövegértés	Az egyszerűbb mozgóképi szövegalkotó kódok felismerése, mozgóképpolvasás. Az egyszerűbb mozgóképi szövegalkotó kódok alkalmazása, mozgóképírás. Összetettebb (időben és térben elkülönülő) cselekmények kép- és hangsorozatokkal történő megjelenítése, tagolása. Átélt, elképzelt, hallott esemény mozgóképi (egyéb mediális) megjelenítésének megtervezése, kivitelezése az életkornak megfelelő szinten (etűd).
Értelmezés, elemzés, tolerancia	Mozgóképi szövegekörnyezetben megfigyelt emberi kommunikáció értelmezése, jelentéstulajdonítás élőlőzóban és írásban. Sztereotípiák és konvenciók azonosítása a mozgóképi szövegekörnyezetben. Mozgóképi szövegekörnyezetben megfigyelt asszociatív-intellektuális képkapcsolatok értelmezése élőlőzóban és írásban. Mozgóképi szövegekörnyezetben megfigyelt kép-hang kapcsolatok értelmezése élőlőzóban és írásban. Vita a média használatával kapcsolatos megfigyelések alapján a média társadalmi szerepéről, működésmódjáról. Önálló esettanulmány készítése a médiahasználat és -hatás tárgykörében.
Kritikai gondolkodás, probléma-érzékenység	Önálló kérdések megfogalmazása a tárgyalat témával kapcsolatban. A lényeg kiemelése frott, látott és hallott szövegekből, tartalmi kivonat és headline készítése. Mozgóképi szövegek értelmezése alapján feltevések, állítások megfogalmazása a szöveg keletkezésének háttéréről, a közlő (szerző, médiaintézmény) szándékairól. Érvek gyűjtése a feltevések mellett és ellen. Ellenérvek gyűjtése különböző, a tárgyhoz tartozó, mások által meghatározott álláspontok cáfolatára.
Önismeret, együttműködés, választás, tolerancia, alkotásra való beállítódás	Saját médiahasználati szokások kritikus megfigyelésére alapozó tudatos mű- és műsorválasztás. A művekben, műsorokban megjelenő konfliktusok, viselkedési módok és megoldások tudatos-kritikai elemzésén, illetve a valóságismereten alapuló szerepjátékok, szövegeképzési gyakorlatok. Egyszerű mozgóképi szövegek létrehozásának előkészítése és azok kivitelezése. Önportré, portré készítése.

A tudatosítást irányító fontosabb kérdések

- Miért jelentette a technikai képrőgzítés megjelenése valóságfelfogásunk gyökeres változását?
- Miben térhet el a játékfilm, a dokumentumfilm, illetve a televízió valóságfelfogása?
- Milyen kifejezőeszközökkel él a mozgókép? Mitől függ a formaalkotó eszközök használata?
- Miért hasadt szét az egységes kultúra népszerű és szerzői kultúrára?
- Mitől függ, hogy az ember miféle kulturális termékeket fogyaszt? Általánosságban van-e érték- vagy színvonal-béli különbség a magas és a szerzői kultúra szövegei között?
- Hogyan ismerhető fel a mozgóképi szövegek esetében a kétféle alkotásmód?
- Fontosak-e a sztárok a modern társadalomban? Miképpen hatnak az emberekre a sztárok? Kiből lehet sztár?
- Vajon hogyan hat ránk a média, mennyire befolyásolja gondolkodásmódunkat, értékítéleteinket? Miképpen lehetne a média tényleges hatásáról megbizonyosodni?
- Hogyan lehetséges, hogy ugyanazt a filmet, televíziós műsort a nézők annyira eltérően értelmezik? Mitől függ a jelentés? Azoktól, akik készítik, vagy azoktól, akik nézik?
- Melyek a meghatározó filmes korstílusok és filmműfajok?
- Milyen tényezők befolyásolják nézői (befogadói) magatartásunkat?
- Kell-e szabályozni a média működését, kell-e előírásokat alkotni az abban közölt tartalmakra vonatkozóan?
- Összeütközésbe kerül-e az erkölcs és a jog a média működése kapcsán?
- Veszélybe kerülhetnek-e az ember személyiségi alapjai a médiával áthatott társadalmi környezetben? Van-e bármiféle teendőnk állampolgárként ezzel kapcsolatban?

INFORMATIKA

Alapelvek/célok

Mindennapi életünkben megnőtt az információ társadalmi szerepe, és felértékelődött az információszerzés képessége. Az egyén érdeke, hogy időben hozzájusson a munkájához, az életvitelének alakításához szükséges információkhoz, képes legyen azokat céljának megfelelően feldolgozni és alkalmazni. Ehhez el kell sajátítania a megfelelő információ-szerzési, -feldolgozási, adattárolási, -szervezési és -átadási technikákat, valamint az információkezelés jogi és etikai szabályait.

E gyorsan változó, fejlődő területen nagyfokú az ismeretek elavulása, ezért különösen fontos, hogy a tanuló figyelmet fordítson informatikai ismereteinek folyamatos megújítására. Mind nagyobb szerepet kap az intelligens és interaktív hálózati technológia. Nemcsak a különböző intelligens szolgáltatások száma nő folyamatosan, hanem ezzel egyidejűleg a rendszerek egyre szélesebb körben teszik lehetővé a felhasználói beavatkozást. Növekszik a vizuális kommunikáció hatása; a multimédia közvetítésével a szavak és a szövegszerkesztés mellett a látványszerkesztés is rendelkezésünkre áll üzeneteink kifejezésére.

Az informatika mindennapi életünk szerves részévé vált. A földrajzi elhelyezkedésből és az anyagi lehetőségek különbözőségéből adódó esélyegyenlőtlenségek jelentősen csökkenthetők az informatikai eszközök használatával. Az információ nyilvánossá és mindenki számára hozzáférhetővé válásával nagyobb esély van a demokrácia erősítésére.

Megváltozik a pedagógus szerepe, az ismeretátadó és számon kérő pedagógusból az ismeretek közötti eligazodást segítő, tanácsadó, a megtalált információt értékelni, abban kételkedni tudó tanulók nevelőjévé válik. A tanulókat fel kell készítenie a problémamegoldó gondolkodásra mint a feladatmegoldás magasabb szintjére.

Változik az iskola mint szervezet szerepe is. Az önálló ismeretszerzés elérése érdekében a könyvtárhoz hasonlóan a számítógépteremben is lehetővé kell tenni az eszközökhöz való hozzáférést a tanórákon és azokon kívül is. A többi műveltségterület, tantárgy számára is biztosítani kell a géphasználatot. Meg kell jelennie a hagyományos tanórákon túlmutató informatikával támogatott projektmunkáknak is.

Afejlesztésifeladatokszerkezete

1. Az informatikai eszközök használata
2. Informatika-alkalmazói ismeretek
 - 2.1. A gyakorlati életben használt legfontosabb írásos formátumok gépi megvalósítása, igény a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására
 - 2.2. Adatbázisok, adattáblák alkalmazása, adatbázisban keresés
3. Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)
 - 3.1. Az adott probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása
 - 3.2. Algoritmizálás, adatmodellezés (a hétköznapi életben és az iskolában előforduló tevékenységek algoritmizálható részleteinek felismerése és különféle formákban történő megfogalmazása)
 - 3.3. Egyszerűbb folyamatok modellezése, a paraméterek módosítása
4. Infokommunikáció
 - 4.1. Tapasztalatok szerzése a hagyományos és az új technológiákon alapuló kommunikációs formákban
5. Médiainformatika
6. Az információs társadalom
7. Könyvtári informatika

Fejlesztésfeladatok

1. Az informatikai eszközök használata

Az informatikai eszközök át- és átszövik világunkat, a számítógép mellett intelligens eszközök sokasága jelent meg, illetve jelenik meg a közeljövőben. Csak azok használhatják ki jól az új információs társadalom lehetőségeit, akik rendszeresen alkalmazzák ezeket az eszközöket. Bonyolultságuk miatt nemcsak a működésük ismeretén, a rutinszerű, ösztönös használaton, hanem az eszközök lehetőségeinek ismeretén, alkotó felhasználásán van a hangsúly.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Ismerkedés az adott informatikai környezettel.	Adott informatikai környezet tudatos használata.	Tájékozódás különböző informatikai környezetekben.	Az informatikai környezet tudatos alakítása.
A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás ismert programokon keresztül.	A számítógéppel való interaktív kapcsolattartás, a legszükségesebb perifériák megismerése.	A számítógép és perifériáinak kezelése felhasználói szinten.	A számítógéphez csatolt új, korábban ismeretlen perifériák megismertetése.
Számítógépes játékok, egyszerű fejlesztő szoftverek megismertetése.	A számítógép könyvtárstruktúrájának, mappaszerkezetének könyvtár- és állományműveleteinek megismertetése.	Az operációs rendszer és a fontos segédprogramok alapszolgáltatásainak bemutatása.	Az operációs rendszer és a fontos segédprogramok szolgáltatásainak bemutatása és használata.
	A leggyakrabban használt eszközök működési elveinek bemutatása és használata.	Az informatikai eszközök működési elveinek bemutatása és használata.	Az informatikai eszközök működésének fizikai alapjairól való ismeretek megszerzése.
			Problémamegoldáshoz tudatos hardver- és szoftvereszköz választása. Az összetett munka szükséges eszközkészletének kiválasztása.

2. Informatika-alkalmazói ismeretek

A számítógép-használat problémaként való megközelítése fontos ezen a területen: egy — az éppen vizsgált — általános célú program problémamegoldásra történő felhasználásának lehetősége (s kevésbé a mikéntje) a kérdés. A jelenleg fontos részterületek: szövegszerkesztés, ábra- és képszerkesztés, multimédia-fejlesztés, prezentációkészítés, táblázatkezelés, adatbázis-kezelés, térinformatika.

2.1. A gyakorlati életben használt legfontosabb írásos formátumok gépi megvalósítása, igény a mondanivaló lényegét tükröző esztétikus külalak kialakítására

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Egyszerű rajzos dokumentumok készítése, „kép- és betűnyomdák”.	Rajzos-szöveges dokumentumok létrehozása, átalakítása, formázása. Kézi szövegfeldolgozás.	Szöveges-rajzos-táblázatos dokumentumok létrehozása, átalakítása, formázása.	Nagyobb szöveges-táblázatos dokumentumok létrehozása, átalakítása, formázása.
Egyszerű zenés alkalmazások, animációk elkészítése és használata.	Multimédiás dokumentumok előállításához szükséges alapelemek (szöveg, rajz, zene, fénykép, animáció, film) szerkesztése.	Multimédiás dokumentumok (szöveg, rajz, zene, fénykép, animáció, film) készítése.	Multimédiás dokumentumok (szöveg, rajz, zene, fénykép, animáció, film) készítése, kész dokumentumok átalakítása.
		Elektronikus faliújságok, kirakati bemutatók készítése.	Interaktív elektronikus faliújságok, információs táblák, bemutatók készítése.
A feladat megoldásához szükséges, mások által összeépített alkalmazói környezet használata.	A feladat megoldásához szükséges, mások által összeépített alkalmazói környezet használata.	A feladat megoldásához szükséges alkalmazói környezet kiválasztása.	A feladat megoldásához szükséges alkalmazói eszközök kiválasztása és összeépítése.

2.2. Adatbázisok, adattáblák alkalmazása, adatbázisban keresés

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
	Az információ szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök megismerése.	Az információ szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök, illetve módszerek megismerése.	Az információ szemléltetését, értelmezését, vizsgálatát segítő eszközök, illetve módszerek megismerése.
Adatok csoportosítása, értelmezése.	Adatok csoportosítása, értelmezése, táblázatba rendezése.	Adatok csoportosítása, értelmezése, azok grafikus ábrázolása, következtetések levonása.	Adatok csoportosítása, értelmezése, azok grafikus ábrázolása, statisztikai jellemzők kiszámolása, következtetések levonása.
Közhasznú információforrások megismerése.	Közhasznú információforrások használata (menetrend, mozi-műsor, időjárás).	Az adatbázisokból, számítógépes hálózatból való információ-szerzés módjainak megismerése.	Adatbázisokból, számítógépes hálózatból való információ-szerzés lehetőségeinek, módjainak megismerése.
	Digitális Tudásbázis-rendszer használata, keresés az adatbázisban.	A megtalált információ gyűjtése, értelmezése, feldolgozása.	Adatok tárolásához, egyszerű adatbázis kialakításához problémafüggő eszköz választása.
		Tematikus térképek keresése az interneten.	Térinformatikai alapismeretek: térképek és adatbázisok összekötési lehetőségei, útvonalkeresők, térképi keresők használata.

3. Infotechnológia (problémamegoldás informatikai eszközökkel és módszerekkel)

Az iskolai és a mindennapi életben lépten-nyomon algoritmusokat hajtunk végre, adatstruktúrákat — kérdőíveket, nyomtatványokat — töltünk ki, tevékenységsorozatokat, információáramlási folyamatokat tervezünk. Ezt a világot az érti igazán, aki tisztában van e tevékenységek alapjaival. Az iskolában, az egyes szaktárgyakban, a mindennapi életben sok olyan probléma merül fel, amelyet számítógéppel lehet, sőt célszerű megoldani. Itt elsősorban eszközválasztásról, eszköz-összeállításról, illetve eszközmegismerésről beszélhetünk. Törekedjünk arra, hogy a tanulók ismerjék fel, hogy a probléma vagy annak egyes részei informatikai eszközökkel megoldhatók-e. Ezután áll módjukban kiválasztani a megoldásra leginkább megfelelő hardver-szoftver eszközt vagy eszközöket. Ha ilyen (szoftver) eszköz nincs, akkor esetleg el kell készítenie. Ha több eszközt használ, akkor tudja megoldani a közöttük levő információátadás problémáját. Ha a megoldásra szolgáló valamely eszközt nem ismeri, akkor a dokumentáció alapján annak használatát el kell sajátítania.

3.1. Az adott probléma megoldásához szükséges módszerek és eszközök kiválasztása

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Információ kifejezése beszéddel, írással, rajzzal, jelekkel.	Az információ különféle formái jellemző felhasználási lehetőségeinek bemutatása.		
Informatikai eszközökkel történő problémamegoldás gyakorlása.	Problémák informatikai jellegű megfogalmazása. Az algoritmus hétköznapi fogalmának megismertetése.	A problémák megoldásához szükséges informatikai eszközök és módszerek megismerése.	A problémák megoldásához szükséges informatikai eszközök és módszerek, azok komplex alkalmazása.
Egyszerű problémák megoldása részben tanári segítséggel, részben önállóan.	Egyszerű problémák önálló megoldása.	Iskolához kapcsolódó problémák megoldása önálló, illetve irányított csoportmunkában (projekt).	Problémák megoldása önálló, illetve csoportmunkában (projekt).

3.2. Algoritmizálás, adatmodellezés (a hétköznapi életben és az iskolában előforduló tevékenységek algoritmizálható részleteinek felismerése és különféle formákban történő megfogalmazása)

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Egyszerűbb algoritmusok felismerése, megfogalmazása, végrehajtása.	Adott feladat megoldásához tartozó algoritmusok megvalósítása számítógépen.	Adott feladat megoldásához algoritmusok tervezése, megvalósítása és végrehajtása. Az algoritmikus absztrakció eszközei, a lépésenkénti finomítás elve.	Adott feladat megoldásához algoritmusok tervezése, elemzése és megvalósítása. Típusalgoritmusok.
Az algoritmusokban használt adatok értelmezése.	A problémamegoldás során az ismert adatokból az eredmények meghatározása.	A problémamegoldás során szükséges adatok és az eredmény kapcsolata.	A problémamegoldás során szükséges adatok és eredmények megtervezése, értelmezése.
Mindennapi adatok leírása (számok, szövegek, rajzok...)	Táblázatok, diagramok megismerése, adatok rendezése.	Elemi és összetett adatok megkülönböztetése, kezelése.	Elemi és összetett adatok használata. Adatmodellezés, egyszerű modellek megismerése.
Egy egyszerű fejlesztő rendszer használata.	Feladatok megoldása egyszerű fejlesztő rendszerrel.	Feladatok megoldása fejlesztő rendszerrel.	Feladatok megoldása fejlesztő rendszerrel.

3.3. Egyszerűbb folyamatok modellezése, a paraméterek módosítása

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
	A szabályozó eszközök hatásának megfigyelése oktatóprogramokban.	Véletlen jelenségek modelljeinek megismerése, a paramétermódosítás hatásainak megfigyelése.	Mérések és szimulációk, a paramétermódosítás hatásai, törvényszerűségek megfogalmazása.

4. Infokommunikáció

Az internet felhasználásával kétféle tevékenységet végezhetünk. Az egyikben információt közlünk, melyet sokan, különböző időben és módon érhetnek el. Idetartozik a honlapok rendszere, a távoli adatbázisok, információs rendszerek elérése, az adatletöltés távoli gépekről. Ezeknél alapvető szerepet játszik az információ közlése, valamint későbbi keresése. Lényeges tehát az információ tudatos elrendezése, a későbbi felhasználás elősegítése érdekében, valamint a hatékony információszerzési technikák kidolgozása. A másikban kommunikálunk másokkal, ami lehet kétoldalú, mint az elektronikus levelezésben, a személyek közötti audio- és videotelefonálásban; illetve sokoldalú, mint a levelezőlisták használatában, a csevegőcsatornákon, a videokonferencia-rendszerekben. Nagyon gyorsan terjed és fejlődik a mobilkommunikáció, és integrálódik az internetes kommunikációval.

4.1. Tapasztalatok szerzése a hagyományos és az új technológiákon alapuló kommunikációs formákban

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Információszerzés az internetről, irányított keresés.	Hatékony, céltudatos információszerzés az internetről.	Hatékony, céltudatos információszerzés az internetről, információ elhelyezése az interneten.	Hatékony, céltudatos információszerzés az internetről, információ elhelyezése a célnak megfelelő formátumban az interneten. Platformfüggetlen formátumok.
	Csoportos kommunikációs eszközök segítségével információ küldése és fogadása. Az elektronikus levelezés alapjai.	Infokommunikációs eszközzel egyéni információ küldése és fogadása, mobilkommunikációs eszközök.	Infokommunikációs eszközzel információ küldése és fogadása, csoportos kommunikációs formák. Kommunikációs eszközök összekapcsolása.

5. Médiainformatika

A médiaintegráció a média informatizálódását jelenti. Megjelentek az informatikai eszközökkel jelentősen átszőtt médiumok (internetes portálok, interaktív-digitális tévé, digitális fényképezés), melyek értő használata informatikai tudást is feltételez. A hagyományos médiák elektronikus megfelelői új lehetőségeket tárnak fel (elektronikus könyv, elektronikus szótár). Az informatika lehetőségei teljesen új média megjelenését teszik lehetővé (virtuális valóság, interaktív média). Az informatikai eszközöket tartalmazó média mind a megismerési folyamatot, mind pedig a szórást más szintre emelheti.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Az új, informatikai eszközöket alkalmazó média egyes lehetőségeinek megismertetése.	Internetes portálok, szöveges és képi információforrások használata.	A hagyományos médiumok (könyv, folyóirat, rádió, zene, film, tévé) informatikai eszközöket alkalmazó lehetőségei, azok alkalmazása a megismerési folyamatban.	A hagyományos médiumoktól különböző, informatikai eszközöket alkalmazó lehetőségek, azok alkalmazása a megismerési folyamatban.

6. Az információs társadalom

E témakörben foglalkozunk az informatika, a számítástechnika történetével. A tanulók megismerkedhetnek azzal, hogy mai környezetünkben hol találkoznak az informatika alkalmazásaival. Fel kell hívni a figyelmet arra, hogy ezek a lehetőségek hogyan változtatják meg az emberek eddigi munkáját. Az informatika fejlődésének irányai, jövőbeni szerepe előre látható, érezhető. Ismertessük meg az újonnan felmerülő etikai, pszichológiai, szociológiai kérdéseket. Figyelmet kell fordítani az adatbiztonsággal, adatmegőrzéssel kapcsolatos szabályokra, valamint az informatikai rendszerek alkalmazásával kapcsolatos veszélyekre.

5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Szabadon felhasználható források megismertetése.	Szerzői jogi alapfogalmak, a szabad felhasználás körébe tartozó adatok, dokumentumok példákon történő bemutatása.	Szerzői jogi alapfogalmak, a szabad felhasználás körébe tartozó adatok, dokumentumok példákon történő bemutatása és alkalmazási lehetőségei.
Személyi információk, személyes adatok fogalmának tisztázása.	Az informatikai biztonság kérdéseinek, illetve az információinak a hitelessége.	Adatvédelmi alapfogalmak megismertetése, az információhitelesség megőrzésének technikáival való megismerkedés.
Az informatika múltjára vonatkozó történetek megismertetése.	Az informatika emberi kapcsolatokra gyakorolt hatása példákkal: múlt és jelen.	Az informatika gazdaságra, környezetre, kultúrára, egészségre gyakorolt hatásának bemutatása példákkal.
Annak tisztázása, hogy az informatikai eszközök alkalmazásának melyek a fontosabb etikai kérdései.	Az infokommunikációs világban kialakult alapvető viselkedési szabályok bemutatása példákon.	Az infokommunikációs világban kialakult alapvető viselkedési, publikálási szabályok bemutatása példákon.
		Az informatikai eszközök és az élethosszig tartó tanulás kapcsolatának beláttatása.
		Elektronikus eszközök használatának bemutatása a hétköznapi életben (vásárlás, bank, tőzsde, önkormányzat...).

7. Könyvtári informatika

A korszerű iskolarendszerben az iskolai könyvtár információs-tanulási forrásközponttá, nyitott szellemi műhellyé válik. Gyűjteménye széleskörűen tartalmazza azokat az információkat és információhordozókat, amelyeket az intéz-

mény hasznosít, befogadva és felhasználva a különféle rögzítési, tárolási, átviteli és kereső technikákat. Saját és a hálózaton elérhető információs és dokumentációs bázisával stratégiai fontosságú szerepet tölt be a tartalomszolgáltatásban, a kibővülő ismeretszerzési lehetőségek megismertetésében, és biztosítja széles körű alkalmazásukat a tanulásban és a mindennapi tájékozódásban. A könyvtár használata minden ismeretterületen nélkülözhetetlen, hiszen informatikai szolgáltatásai az iskolai tevékenység teljességére irányulnak. Használatának technikáját, módszereit — az önálló ismeretszerzés érdekében — a tanulóknak el kell sajátítani. Ez a kompetencia magába foglalja az informatika egyéb területein szerzett tudás integrált alkalmazását is.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Az iskolai könyvtár tér- és állomány szerkezetében való eligazodás.	Hagyományos és új információs eszközökön alapuló könyvtári szolgáltatások megismerése.	Az iskolai könyvtár eszköztárának teljes körű és készségszintű használata. A könyvtártípusok, az elektronikus könyvtár lehetőségei és alkalmazása a tanulási folyamatban, a közhasznú tájékozódásban és a rekreációban.	A könyvtári információs rendszer szolgáltatásainak felhasználása a tanulásban.
	Tanulmányi feladathoz keresőkérdések megfogalmazása.	Keresési szempontok kifejezése a könyvtár kódrendszerével.	Információs szükségletek felismerése és kifejezése információkereső nyelvek alkalmazásával.
Felfedező keresés az életkornak megfelelő információhordozókban.	Egyszerűbb irányított forrás- és információkeresés direkt eszközökben és a helyi adatbázisban.	Irányított forrás- és információkeresés a direkt és indirekt tájékoztató eszközöknek megfelelő keresési módszerek alkalmazásával.	Típusos adatbázisok, a problémahelyzetnek megfelelő tájékoztató eszközök kiválasztása és komplex használata, az információkeresés stratégiája, alapvető fogalmi-logikai-technikai műveletei.
A főbb dokumentumfajták megkülönböztetése, tartalmának és adatainak megállapítása.	A médiumok megkülönböztetése (közlésmód, információs érték) és irányított feldolgozása.	A tanulmányi problémának megfelelő médium kiválasztása és feldolgozása a forrásfelhasználás algoritmusának és etikai szabályainak alkalmazásával.	A médiumok, közléstípusok tartalmi hitelességének és esztétikai értékének megítélése, valamint szelektív komplex és alkotó felhasználása az etikai normák követésével.

ÉLETVITELÉSGYAKORLATI ISMERETEK

Alapelvek, célok

Az Életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségterület a világ tapasztalati megismerésére és gyakorlati tudás szerzésére nyújt lehetőséget, egyben hozzájárul a tanulás és a munka megszeretéséhez, a tudás megbecsüléséhez. A műveltségterület a gyakorlati problémamegoldás folyamatában szintetizálja a tanulók ismereteit. Konkrét problémahelyzetekből indul ki, életszerű megoldásokkal, eljárásokkal dolgozik, végső soron kapcsolatot teremt az iskolai tanulás és az iskolán kívüli világ között.

Az Életvitel és gyakorlati ismeretek műveltségterület célja a mesterséges környezet területeinek és összefüggéseinek bemutatásával a tanulók tájékozottságának, biztonságérzetének növelése, az emberi alkotások megismertetésével a világ teljességének és szépségének átélése. További célja a civilizáció társadalmi, környezeti vonatkozásainak feltárása révén a felelős, környezettudatos, toleráns beállítottság kifejlesztése, a fenntartható fejlődés megértése, elfogadása, a kritikus fogyasztói magatartás kialakítása. Az alkotómunka folyamatának, összetevőinek gyakorlati elsajátításával az alkotás örömeinek átélése, a munka megbecsülése, végső soron a pozitív alkotó magatartás kialakítása a cél. A munkafolyamatok és egyes szakmák bemutatása, megismerése a pályaeorientációt alapozza meg. A problémák

megoldása, a konfliktusok kezelése segít rátalálni az identitásra, kialakítani a helyes önértékelést, a fejlődőképes autonóm személyiséget.

A műveltségterület fejlesztő hatása a tanulók életkorának megfelelő módon, mértékben és szinten akkor érvényesül, ha a terület

- felkészít a mesterséges környezetben való tájékozódásra;
- megismerteti az ember alkotta környezet legfontosabb jellemzőivel;
- a megszerzett ismeretek alapján segíti, hogy a tanulók tudatos szemléletévé és a gyakorlatban előhívható magatartási mintává váljon a környezet és a természet védelme, az egyéni életük biztonságát is szem előtt tartva;
- bemutatja az emberi alkotásokban megtestesülő használati, esztétikai, formai és etikai értékeket;
- kialakítja, fejleszti a kritikus fogyasztói magatartást;
- fejleszti a problémakezelő képességet, az alkotóképességet, a kreativitást, amelyekkel a környezet és a személyiség alakítható;
- megteremti a feltételeket a munkának mint értéknek és örömforrásnak az elfogadását, előkészíti a pálya kiválasztását;
- megteremti a rendszerelemzési, rendszerdiagnosztikai képességet;
- a tanulói alkotás folyamatában az alkalmazott tudás szintjére emeli, egységbe szervezi a különböző tantárgyak ismereteit;
- lehetőséget ad a műszaki kommunikációs eljárások alkalmazásának gyakorlására;
- munkaműveletekhez kötődve fejleszti a kéz intelligenciáját és az érzékelést;
- fejleszti a fogékonyságot és a rugalmasságot;
- az emberi tevékenységek, az átélt alkotások és életpályák megismertetése révén hozzájárul a tanulók tudatosabb iskolaválasztásához;
- tudatosítja az egyén szerepét és felelősségét az életpálya tervezésében és szervezésében.

A tanulók életvitelét a hétköznapiakban is hasznos ismeretek, tevékenységek körének tágításával; a természeti, társadalmi és humán dimenziók kapcsolatainak tudatosításával; a technikai környezetet strukturáló alapkategóriák kiemelésével, valamint a munka alkotóelemeinek elsajátításával alapozhatjuk meg.

A műveltségterület fő témakörei a következők lehetnek:

<i>munkakultúra</i>	alkotófolyamatok: igény, tervezés, döntés, szervezés, kivitelezés; anyagismeret, anyagmegmunkálás, eszköz, műveletek, gazdaságosság;
<i>termelési kultúra</i>	anyag, energia, információ (eredete, termelés, elosztás, szállítás, fogyasztás, gazdálkodás), termelési rendszerek, termelési rendszerek;
<i>háztartási kultúra</i>	háztartásökönómia, háztartási technológiák, lakáskultúra, háztartási gépek, háztartás energia és más ellátó rendszerei;
<i>környezeti kultúra</i>	tárgyi környezet, épített környezeti rendszerek, agrotechnikai rendszerek, környezetgazdálkodás;
<i>közlekedési kultúra</i>	közlekedés rendszere, közlekedési eszközök, közlekedési szabályok;
<i>gazdálkodási kultúra</i>	tervezés, költségvetés, források, költség, haszon, elosztás, idő, beruházás, befektetés, technikai változás gazdasági, ökológiai és szociális hatásai, foglalkozási ágak;
<i>egészségkultúra</i>	egészséges életmód, korszerű táplálkozás, napi testmozgás, öltözködés, baleset megelőzés, ergonómia, pályaártalmak, káros szenvedélyek, mentálhigiéné;
<i>biztonságkultúra</i>	az egyéni és társadalmi létet veszélyeztető tényező felismerése, az egyén felelőssége a vészhelyzetek kialakulásában, kialakításában, katasztrófavédelem (tűz- és polgári védelem, tervezés, megelőzés, beavatkozás, értékelés);
<i>fogyasztói kultúra</i>	termék, termékszerkezet, termékelemzés, áru, piac, marketing, reklám kereskedelem, fogyasztóvédelem, tudatos fogyasztás, pénzgazdálkodás, takarékoság, gazdaságosság, minőség és biztonság;

<i>szabadidő-kultúra</i>	önfejlesztés, társas kapcsolatok, sport, művelődés, szórakozás, játék;
<i>információs kultúra</i>	kommunikációs rendszerek, információs rendszerek, modellezés, mérés, vezérlés és szabályozás, automatizált rendszerek, robotika, technikai újítások befogadása;
<i>pályaorientáció</i>	személyes igények meghatározása, a tanulás szerepe a sikerben, az ismeretek, tapasztalatok, élmények hatása a pályacélok kitűzésében, a folyamatos fejlődés lehetősége és szükségessége.

Afejlesztésifeladatokszerkezete

1. A munka és a technika szükségessége, jelentősége és szerepe az emberi életben, haszna és veszélyei: a fenntartható fejlődés gondolata
2. Dokumentumismeret (tárgy, könyv, hálózati dokumentum)
3. Az alkotás folyamata, a gyakorlati problémafelismerési és problémamegoldó folyamat részei
 - 3.1. Problémafelismerés
 - 3.2. Tervezés
 - 3.3. Konstruálás, kivitelezés (tárgyak, modellek, szerkezetek és agrotechnikai eljárások, háztartás- és egészségügyi megoldások)
 - 3.4. A tevékenység és eredményének értékelése
4. Munkavégzési és tanulási szokások

Fejlesztésfeladatok

1. *A munka és a technika szükségessége, jelentősége és szerepe az emberi életben, haszna és veszélyei: a fenntartható fejlődés gondolata*

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A mesterséges környezet			
Érdeklődés a közvetlen mesterséges környezet (a lakás, az iskolai és a lakókörnyezet) iránt, arról szóló tapasztalatszerzés. Szabálykövető magatartás a közvetlen mesterséges környezetben.	A közvetlen mesterséges környezet vizsgálata, jellemzőinek megismerése, tapasztalatszerzés a teljes mesterséges környezetről. A személyes hatások, lehetőségek és szerep felismerése a közvetlen környezet kialakításában. A mesterséges környezettel kapcsolatos helyes viselkedés.	A mesterséges környezet rendszerezése, jellemzőinek megismerése, vizsgálata, elemzése. Az emberi szükségletek és igények meghatározó szerepe a társadalmi, a gazdasági és a technikai fejlődésben. A munkaműveletek, technológiák, valamint a mesterséges környezet változásai kapcsolatának felismerése, vizsgálata. A közvetlen mesterséges környezet felelős, tudatos, célszerű alakítása, a személyes szerep kipróbálása, gyakorlása.	A mesterséges környezet jellemzése, jelenségeinek vizsgálata, elemzése a rendeltetés, a környezetvédelem és a technológia szempontjai szerint. A termelés, technológiák és a mesterséges környezet állapota, változásai kapcsolatának elemzése. A foglalkozások és a mesterséges környezet kapcsolatrendszer.
A technika feladata, az emberi szükségletekből adódó technikai problémák megoldása			

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A saját élményből adódó problémák technikai oldalának felismerése. Technikai érdekességek, természeti „találmányok” megfigyelése. A felkészültség és a tudás szerepének belátása.	Családtagok, barátok, iskolatársak technikai eszközökkel kielégíthető szükségleteinek felismerése. Technikatörténeti érdekességek megismerése. A szakképzettség szerepének és jelentőségének felismerése.	Az emberiség történetében az alapvető technikai problémák és a találmányok kapcsolatának megértése, ismerete. A problémák megoldásához szükséges beállítódás és az érdeklődés szerepének belátása.	A technikatörténet korszakainak ismerete, jellemzése, korszakonként egy-két példa megnevezése. A pályák rendszerezése és osztályozása. A technikai innováció és a találmány fogalma, az eredeti gondolkodás szerepének belátása.
Az ember, a társadalom, a természet és a technika kapcsolatrendszere			
Az ember, a technika és a természeti környezet kapcsolatának megérzése, a tevékenység felfedezése konkrét példákban.	A társadalmi és a természeti környezet összefüggésének megismerése, gyakorlati példákhoz kapcsolható tevékenységek, pályák.	A környezetalakítás, az állapotváltoztatás törvényszerűségei, a tevékenység, alkotás öröme, szépsége és felelőssége. A társadalmi munkamegosztás és a pályák.	A fenntartható fejlődés gondolatának megismerése és felismerése a környezetben, a felelőségteljes munka örömeinek és szépségeinek felismerése. A hagyományos és a modern pályák.
A környezet használata, élet a környezetben			
A közvetlen környezet birtokbavétele, a tapasztalati megismerés és annak élvezete, az élő és élettelen anyaggal végzett tevékenység élménye.	A környezet, a tárgyak használata, a célszerű környezet szépsége. A tárgyak, mint eszközök funkcióinak felismerése a környezetalakításban.	A technikai eredmények szakszerű, gondos használata, szépségeinek örömteli átérzése.	A szép emberi környezet szakszerű, felelős használatának élvezete.

2. Dokumentumismeret (tárgy, könyv, hálózati dokumentum)

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Ismeretterjesztő forrásokból (pl. képes enciklopédia, ifjúsági tévéadás) információgyűjtés az alkotómunkához, a foglalkozásokhoz és a tervezéshez.	A dokumentumok (modellek, tárgyak a mindennapi életben, lexikonok, szótárak, technikai-háztartási mindentudók, műszaki szakkönyvek, zsebkönyvek és összefoglalók) használata. A segédletek alkalmazásának indoklása, és kapcsolódása az egyéni pályatervekhez.	Az alkotó-, elemző-, értékelő munkában az ajánlott (otthoni, iskolai, könyvtári, hálózati) kézikönyvek, ismeretterjesztő művek, folyóiratok, használati utasítások alkalmazása. Az érdeklődésen alapuló információk és az egyéni tapasztalatok összekapcsolása.	A munkához szükséges kézikönyvek, ismeretterjesztő művek, folyóiratok, multimédiás információk kiválasztása. A technikai megoldások megismerése (pl. a mindennapi környezetben, kereskedelmi katalógusban, helytörténeti gyűjteményben). A munkához szükséges információk rendszerezése egyéni igény szerint.

3. Az alkotás folyamata, a gyakorlati problémafelismerési és problémamegoldó folyamat részei

3.1. Problémafelismerés

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Problémaérzékenység, problémafelismerés, az emberi problémák és a technikai lehetőségek feltárása			
Személyes igények, szükségletek megnevezése. Az egyéni indíttatású probléma megérzése, felismerése segítségével.	A probléma felismerése, az egyéni, a családi és az iskolai környezetben, valamint a munka világában. Különös tekintettel az emberi szervezetet károsító anyagokkal való kapcsolatba kerülés lehetőségére (pl. a kábítószerek, alkohol stb.).	A technikai környezet megfigyelése alapján a probléma meghatározása. A szükségletek és a lehetőségek közötti különbségek meghatározása egyéni sajátosságok alapján.	A társadalmi, a természeti és a technikai környezet megfigyelése alapján egy probléma azonosítása. A társadalmi szükségletek és a technikai lehetőségek közötti különbség felmérése. Az egyén szerepe, felelősségvállalása a probléma felismerésében.

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A technikai probléma megfogalmazása			
A meglátás, a problémaválasztás indoklása egy-két mondatban. Technikai problémák és szakmák bemutatása.	A probléma lényegének megfogalmazása szóban és vázlatrajzban. A probléma gyakori előfordulása pályaterületenként.	A problémahelyzet megfogalmazása egy-két mondatban, szóban és írásban, szükség szerint vizuálisan (pl. rajzban, fotón). A problémahelyzet kapcsolódása a különböző pályákhoz.	A problémahelyzet szabatos meghatározása szóban és írásban, szükség szerint rajzban. Előfordulási gyakoriság különböző munkakörökben, foglalkozásokban.

3.2. Tervezés

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Tervezés, a megoldáshoz vezető út kitalálása			
Gondolati tervek, később vázlatok készítése. A rendeltetésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, az anyagnak és a szerkezetnek megfelelő szokásos megoldás kiválasztása, a terv elkészítése. Az öröm, az elégedettség szerepe a munkában.	A rendeltetésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, az anyagnak és a szerkezetnek megfelelő megoldási elv kiválasztása, a terv (írás, rajz, makett) elkészítése. A szükséges készségek és képességek megfogalmazása.	Műveletterv (technológiai) és szerkezetterv (térbeli eloszlás) készítése írásban és vizuálisan. A rendeltetésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, a választott anyagnak és a szerkezetnek megfelelő megoldás megtervezése. A megoldásokhoz szükséges személyiségtulajdonságok kapcsolata a folyamattal.	Gyártási és értékesítési terv készítése írásban és vizuálisan. A rendeltetésnek, a felhasználó ízlésének, valamint a készítési eljárásnak, a választott anyagnak és a szerkezetnek megfelelő megoldás megtervezése. A feladat előfordulásának lehetősége pályakörökben, konkrét pályákon, foglalkozásokban.
Kommunikáció: a terv megjelenítése, szóban, írásban, rajzban, anyagban			
A gondolat megjelenítése anyagban, kész tárgyban és szóban. Kapcsolódó élmények, emlékek megfogalmazása.	Az elképzelés rögzítése, közlése anyagban, kész tárgyban, térbeli makettben, szóban, írásban, vetületi és látszati rajzban. A terv bemutatása, indoklása szóban.	A gondolat közérthető megjelenítése szóban, írásban, látszati és műszaki ábrában, térbeli vagy működő modellben. Rajzolvásás. Az egyéni különbségek megfogalmazása a feladatmegoldás során, különös tekintettel a térbeli gondolkodásra, a szóbeli kifejezésre, illetve a számolási készség színvonalára.	A gondolat konvencióknak megfelelő megjelenítése szóban, szakszerű leírása, látszati és műszaki ábrázolása, térbeli vagy működő modell készítése, esetleg számítógépen. A megoldott feladat pályákhoz, foglalkozásokhoz kapcsolódik.
A terv, elképzelés értékelése, megelégedése az igénynek és a lehetőségeknek			
A terv funkcionális és formai megfelelésének megállapítása. A választott anyag, szerkezet, eljárás helyességének megérzése, megítélése. A terv előfordulása a közvetlen és a munkakörnyezetben.	A terv funkcionális és formai megfelelésének, valamint az eljárás célszerűségének és gazdaságosságának megállapítása. A gazdaságosság szerepe a munkafolyamatokban.	A terv funkcionális és formai megfelelése, valamint az eljárás célszerűségének és gazdaságosságának, továbbá az eredményes anyaghasználatnak és szerkezetválasztásnak az értékelése. A tervezés szerepe az individuális döntésekben.	A terv funkcionális és formai megfelelésének, az eljárás célszerűségének és gazdaságosságának, továbbá az eredményes anyaghasználatnak és szerkezetválasztásnak a megállapítása tudatos elemzés alapján. A tudatos választás szerepe a sikeres feladatmegoldásban.

3.3. Konstruálás, kivitelezés (tárgyak, modellek, szerkezetek és agrotechnikai eljárások, háztartás- és egészségügyi megoldások)

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
A terv megvalósítása anyagban, térben			
A rendeltetésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, az anyagnak és szerkezetnek megfelelő egyszerű megoldás kiválasztása és elkészítése mintakövetéssel és eleinte gondolati terv alapján. A mintakövetés jelentősége az alkotásban.	A rendeltetésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, az anyagnak és szerkezetnek megfelelő megoldás kiválasztása és elkészítése saját vázlat, tervrajz, minta alapján. Az alkotás örömeinek átélése a tevékenységben.	A rendeltetésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, a választott anyagnak és szerkezetnek megfelelő megoldás elkészítése a rögzített tervek alapján. Az algoritmus betartása. Az ismeret és a szabályok szerepének megismerése a munkatevékenységben.	A rendeltetésnek, a formának, valamint a készítési eljárásnak, a választott anyagnak és szerkezetnek megfelelő megoldás önálló elkészítése a rögzített tervek alapján. Hibaelhárítás. A szabályok betartása, illetve az intuíció szerepe a különböző pályákon.
Kommunikációs képesség (szövegértés, rajzolvasás)			
A konstruáláshoz, kivitelezéshez szükséges terv megértése (szövegértés, rajzolvasás, mintakövetés) és a saját gondolat kifejezésének képessége. Érzelmi viszonyulások megfogalmazása.	A kivitelezéshez, készítéshez szükséges terv, gondolat megértése, kifejezésének képessége vázlatrajzban, szóban, anyagban vagy kész tárgyban. Jellemző tulajdonságok kiemelése a feladatmegoldáshoz kapcsolódóan.	Kommunikációs készség a terv gondolatának megértéséhez, illetve megjelenítéséhez szóban, vizuálisan, kész tárgyban vagy működő modellben. A tervezés munkafolyamatainak mint örömforrásnak a megfogalmazása.	A terv gondolatának megértése, illetve megjelenítése szóban, tervrajzban, írásban és kész tárgyban vagy működő modellben. A feladatok kapcsolása anyagokhoz, eszközökhöz, a jellemző munkamód meghatározása.
Ítéletképesség a teljes alkotófolyamat minden pontján			
A munka (eredmény) funkcionális és formai megfelelésének megérzése, megértése, megítélése. Az egyéni képességek, tulajdonságok szerepének megfogalmazása.	Véleményformálás a munka (eredmény) funkcionális és formai megfeleléséről, az eljárás célszerűségéről és gazdaságosságáról. Ízlésítélet megfigyelés alapján. Az egymást helyettesítő személyiségtulajdonságok szerepének megismerése az eredményességben.	Következtetés a kész mű funkcionális és formai megfelelése, valamint az eljárás célszerűsége és gazdaságossága, továbbá az eredményes anyaghasználat és szerkezetválasztás alapján. A tapasztalatok kiterjesztése a főbb pályaterületekre.	Következtetés a kész mű funkcionális és formai megfelelése, valamint az eljárás célszerűsége és gazdaságossága, továbbá az eredményes anyaghasználat és szerkezetválasztás alapján. Az eredmény és a mellékhatások mérlegelése, tudatos döntés. Az eredményesség és a siker szerepének megismerése az életútban.
Konstruáló képesség, eszközhasználat, ügyesség			
Az egyszerű alapanyagok alakítása kézzel, egyszerű eszközökkel. Az anyagok alakítása mint örömforrás. Becslés.	Az egyszerű alapanyagok alakítása, a kéziszerszámok kezelése, mérés. Individuális különbségek az anyagok kezelésében, anyagérzékenység.	Az egyszerű alapanyagok alakítása, a kéziszerszámok, háztartási gépek kezelése. Az eszközök szerepe a különböző pályákon, munkafolyamatokban.	Az alapanyagok alakítása, a kéziszerszámok, háztartási gépek szakszerű kezelése. A szakértelem szerepének belátása.
Ismeretek (anyag, szerkezet, technológia, forma, funkció)			
A tapasztalatra épülő forma-, anyag-, szerkezet- és eljárási ismeret. A tapasztalat mint a szóbeli kifejezőmód forrása.	A gyakorlati tapasztalatra és tanult tudásra épülő forma-, anyag-, szerkezet- és eljárási ismeret. Az ehhez kapcsolódó pályakörök meghatározása.	A választott formák, anyagok, technológiák, szerkezetek tudatos jellemzése. Az ehhez kapcsolódó szakmacsoportok meghatározása.	A munkában megjelenő formák, anyagok, szerkezetek és eljárások tudatos jellemzése néhány szempont szerint. Az ehhez kapcsolódó pályák meghatározása, a fejlődési lehetőségek bemutatásával.
Szervezőkészség			
A munkafolyamat irányított, majd önálló szervezése. A biztonság élménye a munkaszervezésben.	Az önálló munkaszervezés, munkamegosztás kialakítása. Az időbeosztás és a tempó mint egyéni sajátosság szerepe.	Csoportmunka, páros, egyéni munka. A kooperációs készség és a konfliktusmegoldási tapasztalatok tudatosítása.	Feladatvállalás a csoportmunkában, önálló munkaszervezés. A felelősségvállalás mértéke, iránya a munkavégzés folyamatában.

3.4. A tevékenység és eredményének értékelése

(Szempontok és eljárások saját és mások munkájának eredményességére és káros következményeire vonatkozóan)

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Magatartásformák			
Az alkotói és befogadói munka során a következményekért felelős magatartás tanúsítása. Más véleményének figyelembevétele. Az önellenőrzés fejlesztése, a pozitív énkép megalapozása.	Felelős alkotói és befogadói magatartás. Az önellenőrzés fejlesztése. A tanár, a tanulók véleményének figyelembevétele. Az erősségek és a gyengeségek elhatárolása.	Alkotói, befogadói (fogyasztói) és környezettudatos magatartás. Önellenőrzés, a társak munkájának értékelése. Az önértékelés szerepének megismerése a munkavégzésben.	Tudatos alkotói, befogadói (fogyasztói) és környezettudatos magatartás. Önellenőrzés. Egy- más folyamatos értékelése csoportmunka közben. Az önértékelés szerepének megismerése a különböző pályákon különböző beosztásokban. A viselkedéskultúra, etikett, protokoll szerepének megismerése a mindennapi érvényesülésben.
Képességek			
Az elemi alkotó-, kritikai (önértékelő), megfigyelő-, ítélő- és kommunikációs képességek működtetése az alkotó- és elemzőmunka alatt. Individuális különbségek megfogalmazása.	Az alapfokú alkotó-, kritikai (önértékelő), megfigyelő-, ítélő- és kommunikációs képességek működtetése az alkotó- és elemzőfolyamat során. Az erősségek és a hiányok megfogalmazása.	Tudatos alkotó-, kritikai (önértékelő), megfigyelő-, ítélő- és kommunikációs képességek működtetése az alkotó- és elemzőfolyamat során. Reflektálás. A domináns képességek megfogalmazása.	Tudatos alkotó-, kritikai, megfigyelő-, ítélő- és kommunikációs képességek működése az alkotó- és elemzőfolyamat során. A konfliktuskezelés technikáinak alkalmazása. Önszabályozás. A domináns képességek és a pálya kiválasztásának kapcsolata.
Készségek, jártasságok			
A munkavégzéshez szükséges elemi kezűgyesség kialakítása, anyagminőség iránti érzék, jártasság kialakítása a szerkezetválasztásban. A kezűgyesség szerepe a különböző pályákon.	A munkavégzéshez szükséges elemi kezűgyesség, eszközhasználati jártasság, anyagminőség iránti érzék, formaérzék, szerkezetválasztási jártasság kialakítása. A gyakorlati és az elméleti beállítódás elkülönítése.	Az alapfokú munkavégzéshez szükséges kezűgyesség, eszközhasználati jártasság, anyagminőség iránti érzék, formaérzék, szerkezetválasztási jártasság kialakítása. A gyakorlati beállítódás szerepe mint meghatározó tényező a pályaterületek kiválasztásában.	A középfokú munkavégzéshez szükséges kezűgyesség, eszközhasználati jártasság, anyagminőség iránti érzék, formaérzék, szerkezetválasztási jártasság kialakítása, készség a gazdaságosság becslésére. Az elméleti és gyakorlati készségek kapcsolata a konkrét pályához viszonyítva.
Ismeret, megismerés			
A legegyszerűbb emberi szükségletek felismerése és a kapcsolódó technikai lehetőségek belátása, a funkció, forma, anyag, szerkezet, eljárás összefüggéseinek tapasztalati feltárása. Az egyéni különbségek felismerése az igények megfogalmazásakor.	Egyszerű emberi szükségletek felismerése és a technikai lehetőségek belátása. A rendeltetés, a jelentés (forma), az anyag, a szerkezet az eljárás és a gazdaságosság összefüggéseinek megismerése. Ennek hatása az individuális életszervezésre.	Az alapvető emberi szükségletek és a technikai lehetőségek közötti különbség megismerése. A rendeltetés, a jelentés (forma), az anyag, a szerkezet, a technológia és a gazdaságosság közötti összefüggések tapasztalati és fogalmi elsajátítása. Az összefüggések felismerése alapján a pályakörök elhatárolása.	Az emberi szükségletek és a technikai lehetőségek közötti kapcsolat felhasználása a munkában. A rendeltetés, a jelentés (forma), az anyag, a szerkezet, a technológia és a gazdaságosság fogalmának értelemszerű alkalmazása. Konkrét pályák tartalmának összehasonlítása.
Ítéloképesség, döntésképeség			
Az alkotás funkcionális és formai megfelelésének, a munkafolyamat célszerűségének megállapítása. Ízlésítélet. A különbözőségek és azonosságok elfogadása.	Az alkotás funkcionális és formai megfelelése, valamint az eljárás célszerűségének és gazdaságosságának megállapítása. Döntés indoklása. A döntés természetének definiálása.	A munka funkcionális és formai megfelelése, valamint az eljárás célszerűsége és gazdaságossága, az eredményes anyagalkotás és szerkezetválasztás értékelése. Tudatos döntés, az emocionális jelentőségének felismerése a döntési folyamatokban.	A mű funkcionális és formai megfelelésének, az eljárás célszerűségének és gazdaságosságának, továbbá a helyes anyaghasználatnak és szerkezetválasztásnak a megítélése tudatos elemzés alapján. Az eredmény és a mellékhatások mérlegelése. A személyes siker, a felelősség megfogalmazása.

4. Munkavégzési és tanulási szokások

1—4. évfolyam	5—6. évfolyam	7—8. évfolyam	9—12. évfolyam
Rend, tisztaság, szabálykövetés, időbeosztás			
Gyermekbalesetek okai, forrásai, megelőzésük. Jó testtartás. Elővigyázatosság az anyagalakításban. A munkahely rendje, tisztasága. Az érdeklődés mint az időt meghatározó tényező.	Egyszerű eszközök, szerszámok használatában figyelem, elővigyázatosság. Rend, időbeosztás. Az érdeklődés és munkamód szerepe az időbeosztásban.	A felelősség iránya, tartalma, jelentősége és a szabálytudat szerepe. Szervezett munka, a kéziszerszámok és gépek szakszerű kezelése, használata. Rend, a monotonia és a biztonság jelentősége különböző pályaterületeken.	Egészséges életvitel. Balesetmegelőzés. Szervezett, tervszerű munkavégzés, szakszerű eszközhasználat, technológiai figyelem. Felkészülés a pályaválasztásra, pályavitelre.
Megfigyelés, vizsgálat			
Anyagok, szerkezetek, formák és erők szemlélése, megfigyelése, vizsgálata, tapasztalati megismerése. A tapasztalat mint egyéni élmény megfogalmazása.	Emberi szükségletek és igények, anyagok, szerkezetek, formák, megfigyelése, vizsgálata, tapasztalati megismerése. A tapasztalatok általánosítható következtetései a képességekre, érdeklődésre vonatkozóan.	Az emberi szükségletek és igények, valamint az anyagok, a szerkezetek, a formák és az erők ismeretében a lehetséges megoldás keresése. A megoldások egyéni értékelése, azonosságok és különbségek megfogalmazása.	Problémahelyzetben az igények meghatározása, a lehetőségek felmérése, tervezés, kivitelezés, értékelés. Az egyéni teljesítmény, teherbírás megfogalmazása, célok meghatározása.
Technológiai rend, térszemlélet			
Az anyagalakító, a szerelő- és az építőmunka fázisainak megismerése. A műveleti és téri rend betartása a munka során. Konkrét példák különböző munkafolyamatokhoz, különböző pályaterületekhez.	Eredményes műveleti (időbeli) sorrend betartása az alkotófolyamatban, térbeli tájékozódás a konstruálásban. Konkrét pályaterületek, ahol dominánsak a térbeli tájékozódás követelményei.	Az eredményes munkamenet tervezése, a bevált időbeosztás és térhasználat követése, tudatos konstruálás. Konkrét pályaterületek, ahol a konstruktív megközelítés a domináns.	Az eredményes munkamenet tervezése, időbeosztás követése párhuzamosan folyó munka esetén is. A térszemlélet fejlesztése. Munkafajták összehasonlítása (konkrét pályaterületek, ezek munkaerő-piaci igényei).
Gazdálkodás, környezettudatos magatartás			
Gazdálkodás az anyaggal, az energiával, a munkával és az idővel. A személyes ráfordítás jelentősége.	Célszerű gazdálkodás az anyaggal, az energiával, a munkával és az idővel. A személyes ráfordítás mennyiségének meghatározása.	Gazdasági szemlélet: ráfordítás, eredmény, haszon, takarékoság, hatékonyság elemzése. Tervszerű időbeosztás, célorientált technológia alkalmazása. A személyes ráfordítás; tanulás, gyakorlás mint befektetés.	Környezettudatos fogyasztás, munka, termelés, kritikus fogyasztói magatartás. Fogyasztóvédelem. A munkaerő, idő, költség megtakarításának lehetőségei (pl. a háztartásban vagy a termelésben). A munkaerő mint áru; a személyes befektetés mint a karrier alapja.
Eszközhasználat, munkaszervezés			
Jó testtartás, jártasság az eszköz nélküli anyagalakításban és a legegyszerűbb eszközök használatában. Felkészülés a munkafolyamatra, különös tekintettel az egyéni tulajdonságok minőségére.	Jó testtartás, jártasság az anyagalakításban és a legegyszerűbb eszközök használatában. Az egyéni eredményesség és igények alapján pályaterületek definiálása.	Szervezett munka, a kéziszerszámok szakszerű kezelése. Tapasztalatok alapján pályaterv készítése.	Kitartó, fegyelmezett, szervezett, balesetmentes munka, a kéziszerszámok szakszerű kezelése. A tanult ismeretek beépítése az egyéni pályaválasztási döntésbe, pályatervezésbe.

TESTNEVELÉSÉSSPORT

Alapelvek, célok

A Testnevelés és sport ismereteivel, értékeivel és funkciójával sajátosan összetett műveltségi terület, egyenrangú más műveltségi és kultúraterületekkel. A testkultúrára vonatkozó képességek és készségek fejlesztése a hagyományokon is alapuló, globálisan értelmezett általános és speciális mozgáskultúra megismerésén és elsajátításán keresztül valósul meg. Értékei és tudományelméleti háttere, a nevelésben betöltött funkciója indokolta tantárggyá szerveződését. A pszichomotoros készségek és képességek tervszerű fejlesztése a mozgásműveltség s egyben az életmódszemlélet alakítását is jelenti. A testkultúra társadalmilag hasznos átszarmaztatására és nem a test-, a sportkultúra egyes parciális részterületeinek helyileg előnyben részesített, szűken kiemelt — akár tervszerűen építkező — előírására, átadására törekszik. A tananyag kiválasztása és átadásának pedagógiai javasolt módja a tanulói személyiség egészének fejlesztését célozza — a teljes pszicho-motoros egységet —, és nem csak a motorium képzésének, illetve az egyoldalú terhelés oldásának eszköze. A tananyag-elrendezés más képzési területekkel, tantárgyakkal egymást erősítő, interdiszciplináris alapon működő kapcsolatokra, a közös órakereti tömbben tanítás lehetőségének biztosítására törekszik. Célja egy sajátos — egész életen át tartó, világnézetileg elfogadott, a nemiségnek megfelelő — életmódba beépülő testkulturális tevékenységprofil kialakítása és a kreativitásnak teret biztosító, pszichomotoros cselekvőképes tudás megalapozása.

A testnevelés és sport felkészít — transzferálódó hatásaival — az élet- és munkanehezségek elviselésére, a kapcsolatteremtő képesség fejlesztésére, a szolidaritás, a tolerancia és a fair play szellemének megismertetésére is.

Az ember bio-, pszichikai természetéről ismereteket, meggyőződések, értékítéleteket alakít ki. Képessé tesz a környezetben végbemenő változások egészségügyi jelentőségének értékelésére, egyben összhangot teremt az egyéni tevékenység és életmód között. Higiéniai szokások alakításával az egészségfejlesztési eljárások, módszerek megismerésével szükségleteket fejleszt az egészség megőrzése és fenntartása érdekében. A testnevelés a köznapi, kulturált viselkedés társadalmilag kialakult és hasznos mozgáskészletének elsajátítását, az alapvető viselkedési sémák alkalmazását segíti elő. Igényt kelt az esztétikus szép test, a szép, biomechanikailag helyes testtartás kialakítása és fenntartása. Célja a játék- és sportkultúrában való tájékozódás, taxálható tudás kialakítása a játék és sporttevékenység jellegzetes területein, az önálló testedzésre, sportolásra, mozgásos önkifejezésre való készség alakítása.

Az iskolai testnevelés és sport aktívabb szerepvállalásra nevel, sajátos eszközein keresztül önkifejezésre, önmegvalósításra ad lehetőséget. Speciális kognitív, affektív-emocionális és motoros tudást biztosít. Mindezek következtében az iskolai testnevelés és sport pedagógiai, nevelési hatásai jelentősen meghaladják a tananyag elsajátításának és számonkérésének a szintjét. A tanulók tanórai teljesítményének megítélésakor saját korábbi teljesítményükhöz mérhető fejlődésüket ajánlatos figyelembe venni.

A testnevelés- és sportoktatás eredménye nemcsak a tananyag valamilyen szintű elsajátítását, hanem az egészséges életmód és a testkultúra fejlesztését is jelenti. Ennek keretében a mozgáskultúra kialakításán túl a szervezet edzettségi szintjének emelése, alakítása is folyik.

A Testnevelés és sport műveltségi területen a fejlesztési feladatok végrehajtásának minősége erősen kötődik az oktatás szervezési és nevelési kérdéseire, a helyi hagyományokhoz, de a létesítmények, az eszközök és a felszerelések is meghatározzák azt. A fenntartható és hosszú távú pszichomotoros fejlesztés megvalósítása, az ismeretelméleti és módszertani törvényszerűségek érvényesülése, alkalmazása nem korlátozódik csupán a hagyományos, órarendben rögzített tanórai tevékenységekre.

A testnevelés és sport műveltségi terület céljaiban elsődleges:

- az egészségfejlesztő, egyben az egészség stabilitási tartományát növelő, a biológiai érést, a gyermekek egészséges testi fejlődését támogató,
- az edzettséget, a testi és lelki alkalmazkodást, a fizikai és lelki kondíciót fejlesztő,
- a sport- és mozgáskultúrával összefüggő ismereteket átadó, számonkérő,
- szórakozást, örömkeltést, a versenyzési vágy kiélését biztosító funkció.

A műveltségterület képesség- és készségfejlesztő hatásainak megvalósulásához további tantervileg kezelendő célok megvalósítására van szükség.

— A tananyagtartalom kiválasztásában és elhelyezésében az életkori fogékonyság, a tanulási hatékonyság törvényszerűségeinek megfelelő.

— A biomechanikailag helyes testtartás kialakítását és fenntartását szolgáló gyakorlatanyag alkalmazása minden évfolyamon, a hatékonyság érdekében pontos végrehajtással, a pontos végrehajtás megőrzése mellett a korosztálynak és a tanórán alkalmazott egyéb mozgásanyagoknak megfelelően kiegészítve, változatossá téve. Légzőtorna.

— A gerinc- és ízületvédelem szabályainak betartása a testnevelés tananyag egészében.

— Az egészségéleten át tartó tanulás fizikai és szellemi megalapozása, a munkaerő képesség-összetevőinek megfelelő szintű kialakítása az oktatási-nevelési folyamatban, az általánosan meghatározott kulcskompetenciák és a műveltségi területen jellemző sajátos kompetenciák testnevelésen és sporton keresztül történő fejlesztése.

— Az oktatási környezetben jelentkező egyenlőtlenségek mérséklése a testnevelés és sporttevékenységekben jelen lévő szocializációs folyamatok és tényezők alkalmazásával, felhasználásával.

— Életmódba beépülő testkulturális tevékenységprofil, kreativitásnak teret biztosító, pszicho-motoros cselekvő-képes tudás megalapozása.

— Erkölcsi és akarati tulajdonságok alakítása a testnevelés és a sport eszközrendszerével.

— A tanuló felelősségének kialakítása saját testi fejlődése érdekében.

— Verbális és nem verbális kommunikációs képzés biztosítása a testkultúra sajátos színterén.

— Az egész iskolai tanítási-tanulási és nevelési folyamathoz motivációs bázis biztosítása a műveltségi területhez kötődő oktatás és nevelés révén.

— A megtanult testkulturális tevékenységek kontrollált versenyhelyzetekben való alkalmazása, az iskolai, más területi vagy országos bajnoki rendszerekben való részvétel.

A fejlesztésifeladatok szerkezete

A NAT további többszintű tantervi lebontásának alapjaként bizonyos irányt mutató követelményeket szükséges megfogalmazni. Így a követelményeknek:

— a testkultúra tanított tartalmait kell ellenőrizniük, értékelniük;

— biztosítaniuk kell a meghatározott iskolafokból való kilépés tudásbeli alapját;

— ki kell térniük elvárásaikban a pszichomotoros, a kognitív és az affektív-emocionális szféra területeire;

— kritériumnormákon alapuló taxált elrendezést kell mutatniuk;

— a taxált megfogalmazásukban mutatniuk kell az évfolyamonként bővülő tananyag egymásra épülő minőségi változásait;

— tükrözniük kell a nemi különbségeket, a teljesítménybeli determináltságokat;

— kezelniük kell a biológiai érésből és a testalkatból fakadó különbségeket;

— figyelembe kell venniük az életkori sajátosságokat;

— a társadalmilag szelektált elvárásoknak való megfelelést, kulturáltságot kell képviselniük, és tükrözniük kell az iskolafok óraszámait, a helyi sajátosságokat, valamint az intézményi feltételrendszereket;

— dokumentációs háttérrel kell rendelkezniük;

— az országos és helyi iskolai méréseken alapuló standardok rögzített értékeit figyelembe kell venniük;

— megfogalmazásukban a helyi hagyományok továbbvitelére kell lehetőséget biztosítaniuk.

Fejlesztésfeladatok

1—4. évfolyam		5—6. évfolyam
1—2. évfolyam	3—4. évfolyam	
		Alaki képzés (egy és többes oszlop, egy- és többsoros vonal kialakítása, haladás az alaki szabályoknak megfelelően egy- és többsoros alakzatban, különböző téralakzatok kialakítása, fordulatok helyben és mozgásban együttes osztályfoglalkoztatások tartásához).

1—4. évfolyam		5—6. évfolyam
1—2. évfolyam	3—4. évfolyam	
Egyszerű 1—4 ütemű alapgimnasztika.	Egyszerű alapformájú 1—8 ütemű gimnasztika, esetleg rövidebb gyakorlatsorrá kapcsolva, statikus egyensúlyviszonyok gyakoroltatása talajon és szereken is.	Hosszabb alapgimnasztika-sorok egyszerűbb alapformákból.
	Játékos testtartást javító feladatok és játékok, talpboltozatot erősítő testgyakorlatok.	Általános testtartást javító, gerinc-csípőízületi mozgékonyaságot, talpboltozatot fejlesztő gyakorlatok, törzserősítés változatos módon, a törzserősítés minden formája.
Rövid távú gyors futások, futás saját tempóban külső kényszer nélkül.	Rövid távú vágtafutások, gyors futások irányváltoztatással.	Rövid távú vágtafutások, gyors futások irányváltoztatással.
Futások irányváltoztatással.	Hosszú távú futások saját tempóban.	Aerob jellegű kitartó futás.
Egyszerű szabályokon alapuló fogójátékok.	Fogójátékok, különböző sor- és váltóversenyek, fokozatosan nehezedő szabályokkal.	Rajtolási versenyek különböző jelekre, szituációkra.
Rövid idejű, kis erő kifejtésű szökdelések és ugrások.	Rövid idejű, fokozatosan növekvő erőszükséglettel jellegű szökdelések, ugrások saját erőbeosztással.	Szökdelések, ugrások (magas, távol, folyamatos munkavégzésben).
Kúszások, mászások, statikus jellegű egyensúlygyakorlatok, egyéb természetes mozgások.	Kúszások, mászások, statikus és dinamikus egyensúlygyakorlatok, egyéb természetes gyakorlatok.	
A rúd-, kötélmászás technikája.	Rúd-, kötélmászás fokozódó gyorsasággal; mászóversenyek.	Mászási-függeszkedési kísérletek rúdra-kötélre, mászóversenyek, mászó váltóversenyek.
Egy- és kétkezes dobások, hajítások kis súllyal (marok-, teniszlabda, könnyű gumilabdák).	Egy- és kétkezes dobások, hajítások, vetések kis súllyal (gyorsító fejlesztése).	Dobások, lökések, hajítások kis súllyal távolba, kornak megfelelő méretű és súlyú szerrel, a technika fejlesztését, a végrehajtás gyorsaságát célozva.
A tanultak beillesztése egyszerű testnevelési játékokba, sor- és váltóversenyekbe.	Célzás álló és mozgó tárgy(ak)ra, vízszintes és függőleges célirányokat képezve, a cél tárgy mozgásának bonyolítása, a mozgás sebességviszonyainak variálása, a kiszámíthatatlansági tényezők növelése.	Mozgásban lévő társakkal mozgásból történő labdakezelés.
A labdakezelés alapjai (gurítás, elkapás, dobás, labdavezetés kézzel, lábbal, célzás álló és mozgó tárgyra).	Nehezedő labdakezelési gyakorlatok kézzel és lábbal, sor-, váltóversenyek részeként is gyakoroltatva; labdakezelés elmélyítése. A cselezés, a másik társ mozgással való becsapásának tanítása.	Előző években tanult módszeres képességfejlesztést célzó alkalmazása, cselezés, cselsorok, sportági technikai elemek kapcsolásának variálása, nehezítése.
	Tanulási, testgyakorlási-edzési anyag ágyazása játékokba, testnevelési játékokba, gyermektáncokba, sportágakat előkészítő, egyszerűsített szabályú játékokba.	A tanult sportági technikai-taktikai elemek játék-, versenyszerű helyzetbe állítása.
	Egyszerűbb sportági technikai elemek tanítása (szertorna, RG, atlétikai jellegű technikai elemek).	Szertorna, összefüggő gyakorlatok.
	Eszközhasználatú sportági technikák tanulása (labda, karika, szalag, kislabda stb.) a gyermek méreteihez és erejéhez igazodó szersúly kiválasztásával; sportágat előkészítő játékok tanulása.	Minden sportág technikai repertoárja, pontosságra, minőségre törekedve (a helyi viszonyok és a tantestület választása szerint, a tanulók érdeklődésének figyelembevételével).

1—4. évfolyam		5—6. évfolyam
1—2. évfolyam	3—4. évfolyam	
		Sportági alaptaktikák (egyszerű mechanikus szinten).
		Esések gurulások, vetődések minden formája sportág-előkészítő egészségmegőrző jelleggel.
		Küzdősportok alapjai (elsősorban fiúk, kisebb küzdő jellegű versengések), esztétikai sportok alapjai (lányok).
		Korcsolyázás, sízés, görkorcsolyázás, gördeszkázás alapjai, technikája.
Egyszerű koreografált játékok, gyermek-, népi játékok, táncok, gyermekmondókákra, gyermekdalokra koreografált mozgássorok.	Rövidebb, egyszerű mozgásrendszerű koreográfiák betanulása.	Nép-, modern tánc technikai elemek, rövidebb koreográfiák, etűdök.
Vízhez szoktatás, az úszás technikai alapjai.	Az úszás technikája, egy biztonságot nyújtó úszásnem megtanulása.	Tanult úszástechnikák fejlesztése, folyamatos úszás távolságnövelő céllal, kisebb versenyek már jónak nevezhető technikai tudásszint elérése esetén.
	Az 1—2. évfolyam tananyagának bővített és nehezített formában történő továbbvitele.	
Higiéniai ismeretek, feltárása, növelése.	Higiéniai ismeretek növelése, szoktatás az alkalmazásukra.	Testkultúra-történeti ismeretek alapozása, higiéniai ismeretek növelése, alkalmazásuk ellenőrzötten.

7—8. évfolyam	9—12. évfolyam	
	9—10. évfolyam	11—12. (13.) évfolyam
Az 1—6. évfolyamokon alaki képzésként tanultak tanórai alkalmazása.	Az általános iskolában tanult alaki formák gyakorlása, lehetőség szerinti továbbfejlesztése.	A korábban tanult alaki formák célszerű alkalmazása.
Gimnasztika kéziszer felhasználásával, zenére bemutatott összefüggő gimnasztikai sorok kialakítása.	Gimnasztika szabadgyakorlati alapformákkal, kéziszerrel, nehezített variációkban, nagyobb ütemszámokban.	A gimnasztika minden formája, kéziszerrel, társsal, összefüggő gyakorlatok formájában is.
Általános testtartás javítási (gerinc-csípő mozgékonytápot növelő, talpboltozatot erősítő), valamint légző gyakorlatok, törzserősítés változatos módon, törzserősítések minden formája.	Has-, hátizomerő-fejlesztés szabadon és kiegészítő sporteszközökkel, általános testtartást javító gyakorlatok, törzserősítés változatos formában.	Törzserőfejlesztés, egyoldalú terhelést kompenzáló testtartásjavítás változatos formában.
Húzóerő, gyorsító, erő-állóképesség fejlesztése kisebb súlyokkal.	Abszolút és relatív erő fejlesztésének kezdete (biológiai érettségtől függően) a gerincoszlop-fejlettség és törzserőszint függvényében. Mindenféle izomcsoport terhelése erő-, állóképesség-fejlesztő jelleggel.	Minden izomcsoport módszeres erősítése, halmozott súlyokkal, növekvő terheléssel „testépítő” jelleggel (fő terhelési intenzitás zóna az egyéni szubmaximális).

7—8. évfolyam	9—12. évfolyam	
	9—10. évfolyam	11—12. (13.) évfolyam
Mászás, függeszkedési kísérletek (lányok), függeszkedés (fiúk).	Függeszkedés nehezített feltételekkel (fiúk), függeszkedési kísérletek, mászások (lányok).	Függeszkedés nehezített feltételekkel (fiúk), függeszkedési kísérletek, mászás (lányok).
Dobások, hajítások, vetések, lökések, szökdelések sportágnak és életkornak megfelelő eszközzel, kis súllyal, nehezekkel.	Hajítások, dobások, vetések távolságra törekedve, technikát javítva, vertikális és horizontális ugrások (főleg fiúk).	Hajítások, dobások, vetések, ugrások (főleg fiúk), különböző súlyú és fajtájú szerekkel.
Aerob jellegű futások a sebesség növelésével.	Aerob jellegű tartós futások, távolság- és sebességnövelő célzattal.	Aerob futás, úszás folyamatosan, iramot célozva.
Aerob jellegű különböző távú úszások a jó technikai szint szilárdítása céljával, rövidebb távú versenyek, versengések.	Úszás, aerob-anaerob sprint jelleggel, edzettségtől függő ismétlésszámban, versenyek.	Vegyes jellegű (aerob-anaerob) állóképességi terhelések futással, úszással, versenyszerű formában is, edzettségtől függő ismétlésszám meghatározásával.
Rövid távú vágtafutások, gyorsfutások versenyszerűen is.	Vágtafutások (fiúk-lányok) versenyszerű körülmények között is.	Vágtafutások, sprintúszások teljes versenytávokon (sportági szabályok szerint).
	Anaerob munkavégzés összefüggő terhelésként.	
	Vegyes jellegű, de főleg aerob futások (fiúk-lányok).	
	Futással együtt járó sportjátékok tartós iramra törekvő üzése.	
Küzdősportok (fiúk), esztétikai sportok (lányok) gyakorlása, technikai fejlesztése.	Az előző évben tanult küzdősportok tudásszintjének elmélyítése.	Küzdőgyakorlatok, küzdősportok, esztétikai sportok a hozzájuk tartozó filozófiai tartalommal.
Minden sportág (a helyi lehetőségektől függően) a hozzátartozó technikai és taktikai repertoárral, versenyszabályoknak megfelelő keretek kialakításával történő gyakorlása.	Mindenfajta testkulturális mozgás, sportág technikájának, taktikájának csiszolása, fejlesztése, versenyszituációba ágyazott gyakorlása a versenyszabályok alkalmazásával.	Minden sportjáték technikai és taktikai repertoárja versenyszintű körülmények között.
Koreografált torna-, tánc-, etűdrepertoár, nemnek megfelelő stílus erősítésével.	Mindenfajta koreográfia, egyre nagyobb ütemszámú és bonyolultsági szintű, esztétikai igényű megjelenítése.	Minden testgyakorlati ág (benne tánc, művészeti előadás, alternatív mozgásformák) tudásszintnek, tanári-tanulói érdeklődésnek megfelelően.
		Minden társadalmilag elfogadott sportág teljes képzési rendszere, életkornak megfelelő terheléssel, versenyszabályok szerint.
A mozgásműveltséget fejlesztő képzés elméleti háttérének folyamatos átadása, történetiséget és globális felhasználhatóságot érzékeltető módon.	A mozgásműveltséget, edzettséget fejlesztő képzés elméleti háttérének az oktatási folyamatot kísérő átadása, történetiséget és globális összefüggéseket, felhasználhatóságot feltáró módon.	A testkulturális tanulmányok során átadott elméleti ismeretek bővítése, a gyakorlattal szinkronba hozott és rendezett viszonyrendszerben az érettségi vizsgához szükséges tematizálás.

A Nemzeti alaptanterv alkalmazásának és a programfejlesztés gyakorlatának szótára

A tartalmi szabályozással összefüggő kifejezések, definíciók¹

Alaptanterv

Meghatározza az általános képzés keretében zajló nevelő-oktató munka kötelező közös céljait, a nevelő-oktató munka alapjául szolgáló, az egyes tartalmi szakaszokban érvényesítendő fejlesztési feladatokat. A közvetítendő műveltség fő területeit (az ún. műveltségi területeket és a műveltségi területeken átívelő ún. kiemelt fejlesztési feladatokat) definiálja. A Nemzeti alaptantervet a Kormány rendeletben adja ki. Kiindulópontul szolgál a kerettantervek, helyi tantervek és vizsgakövetelmények készítői és alkalmazói számára.

Általános képzés

Az alapvető műveltségi javak iskolai közvetítése, az ezekhez tartozó képességek optimális fejlesztése. Szervezeti kereteit az iskolázás általánosan képző szakaszai adják. Az általános képzés során elsajátított tudás teszi alkalmassá az embert meghatározott feladatok, problémák megoldására, és alapozza meg a különböző szintű szakképzést. Alapvető műveltségi javakon a tanulási képességek, elemi kultúrtechnikák, kulcskompetenciák és a társadalomban elfogadott általános műveltség egymással összefüggő rendszerét értjük.

Általános műveltség

Az emberre, a tudományra, a technikára, a művészetekre, a magatartásra vonatkozó kultúra alapjainak az ember értékeiben, motivációiban, tevékenységében megnyilvánuló rendszere. A kultúra minden lényeges területét felöleli, összhangba rendezi, a mindenki számára lényeges és szükséges, az általános képzés és a szakképzés, a további (ön)művelés közös tartalmi feltételeit foglalja magában. Az általános műveltség korszakonként, kultúránként különböző tartalmú, rendszerű, színvonalú. Napjainkban meghatározóak a magyar, az európai és a globális műveltség egymásba épülő elemei. A közoktatás számára értelmezett általános műveltség a kulcskompetenciák, tudások azon rendszere, melyet a társadalom művelt (középfokú szinten iskolázott) állampolgárától elvár.

Fejlesztési feladat

A fejlesztési feladatok meghatározzák a tanulók képességfejlesztésének különböző területeit, melyek kijelölik, hogy mely kulcskompetenciák fejlesztése kívánatos az iskoláztatás képzési szakaszaiban. Szükségképpen különböző absztrakciós szinten fogalmazódhatnak meg, és a pedagógiai folyamat különböző aspektusaira helyezik a hangsúlyt. Gyakran tanulászervezői tevékenység leírásaként, megnevezéseként jelennek meg, más esetben a fejlesztés érdekében elvégzendő tanulói tevékenységet fogalmazzák meg.

Helyi tartalom

A helyi tartalom kifejezés alatt: *a)* az iskolát környező/szolgáltatásait igénybe vevő helyi társadalom — mindennapi és „ünnepnapi” — kultúrájának, földrajzi, történelmi, gazdasági környezetének, tradícióinak és jövőképének (a helyi kultúrának) sajátos elemeit; *b)* az iskola jellegzetes tanulói csoportjainak sajátos (általuk deklarált vagy az iskola szakmai tevékenysége során felismert-feltárt) nevelési-oktatási szükségleteit, igényeit értjük. Ennek megfelelően a tantervi programban a helyi tartalom lehet hozzáadással létrejött többlet, illetve átértelmezés.

Helyi tanterv

Az a tanterv, melyet egy iskola pedagógiai programjában kitűzött céljainak, alapelveinek megfelelően kiválaszt/összeállít. A követelmények és a tananyagok (ezek időbeli elrendezése és a hozzárendelt eszközök rendszere) az iskola hagyományos klienseinek elvárásait és fejlesztési prognózisát teljesítik. Helyi jellegét az adja, hogy legitimációjában szerepet játszik a helyben érintettek megegyezése, a nevelőtestület elfogadó döntése, a klientúra támogató véleménye, a fenntartó jóváhagyó döntése. (Másodlagos, de nem elhanyagolható jellemzője, hogy a helyi kultúra elemeit is az elfogadott mértékben tartalmazza. A helyi kultúrán a helyi társadalom tradícióit és jövőképét egyaránt értjük.)

¹ A szótár célja, hogy egységes alkalmazásra készítse a Nemzeti alaptanterv alkalmazóit, a programfejlesztés szakembereit. Kívánatos, hogy a születő dokumentumok a szakmai konszenzussal elfogadott, de egyértelműen a praktikus alkalmazást segítő definíciók alapján használják az alapvető fogalmakat.

Az iskolák helyi tantervei jellemző módon úgy alakulnak ki, hogy az egyes nevelőtestületek a helyi sajátosságoknak megfelelően választanak az akkreditált kerettantervek közül, és azt a megadott keretek között saját viszonyaikra adaptálják. Ha az iskola és a fenntartó olyan tanterv szerint kívánja a nevelő-oktató munkát megszervezni, amely nem szerepel az akkreditált kerettantervek között, kérheti saját tanterve kerettantervvé minősítését.

Kerettantervek

A miniszter az iskolázás adott szakaszára vonatkozóan — a Nemzeti alaptantervre épülve és a helyi tanterv készítéséhez alapul szolgálva — választható kerettanterveket ad ki (akkreditál). Az akkreditáció feltétele, hogy a kerettanterv segítségével megvalósíthatók-e a Nemzeti alaptantervben meghatározott fejlesztési feladatok, illetve kapcsolódnak-e hozzá olyan részletesen kidolgozott oktatási programcsomagok, amelyek a kerettanterv iskolai helyi tantervként való alkalmazását szakmailag segítik. A kerettantervek meghatározzák a tantárgyak rendszerét, az egyes tantárgyak időkeretét (óraszámát), a tananyag felépítését és felosztását az egyes évfolyamok között, továbbá az adott szakasz befejező évfolyamának kimeneti követelményeit. Mindezekkel kapcsolatban az egyes kerettantervek saját rendszerükön belül is megfogalmazhatnak alternatívákat, választható megoldásokat. A kerettanterveket a megadott keretek között a saját viszonyaikra adaptálják az iskolák, például a rendelkezésre álló, úgynevezett szabad sáv tartalmát helyi tantervükben határozzák meg.

Kompetencia alapú (kompetencia és tudás viszonya)

1. Első értelmezésben a kompetenciaalapúság a tanterv taxonómiáját meghatározó szakmai elkötelezettséget jelenti. A kompetencia alapú tanterv háttérben egy olyan személyiségelmélet húzódik, amely a személyiség fő alkotóelemeiként a kompetenciákat (személyes, kognitív, szociális és speciális kompetenciák) jelöli meg, és — azokat komponensrendszerekként értelmezve — komplex képességek, képességek, készségek és rutinok hierarchikusan felépített rendszerét használja.

2. A második értelmezés az ember által elvégezhető tevékenységekhez, megoldható feladatokhoz köti a kompetenciákat (valaki kompetens valamilyen tevékenységgel összefüggésben, ha képes megoldani az ahhoz a tevékenységhez tartozó szokásos feladatokat). A tantervben e kompetenciák, továbbá fejlesztési feladatok, tevékenységek, képességek és készségek kapnak szerepet, mindig feltételezve mögöttük egy tudásrendszert is.

3. A kompetencia fogalma a kognitív pedagógiai szakirodalomban a következőképpen jelenik meg: a kompetencia a „tudásnak arra a formájára utal, amelynek elsajátítása természetes közegben, életszerű tapasztalatok révén történik, és így alkalmazása is természetes könnyedséggel és hatékonysággal valósul meg. Hasonlóan ahhoz, ahogy az anyanyelvet megtanuljuk, majd végtelenül sokféle gondolat megfogalmazására alkalmazzuk”. Ebben a tekintetben a kompetencia az értékes, érvényes, hasznosítható tudás egyik kategóriája.

Követelmények

1. Azon fejlesztő feladatok összessége, rendszere, mellyel a közoktatási intézmények a törvény előírta időegységeken belül a velük tanulói jogviszonyt létesített tanulók személyiségét a lehető leghatékonyabb módon fejleszthetik.

2. A közoktatási rendszer adott szakaszát lezáró, a kerettantervben (helyi tantervben) megfogalmazott, illetve a szakasz végére felállított központi követelményrendszer, melyet tantervi követelmények formájában adnak közre.

Kulcskompetenciák

A modern, tudás alapú, erős gazdasági versenyre, politikai demokráciára, az emberi kapcsolatok humanitására épülő társadalomban az iskolázás során kialakítandó, megerősítendő és fejlesztendő kompetenciák (tudások, készségek, képességek) rendszerének leglényegesebb, alapvető elemei. A Nemzeti alaptanterv ezekre tételesen épít.

Műveltségterület — tantárgy viszonya

A Nemzeti alaptanterv — tudomásul véve a korszerű műveltség integratív jellegét (mind tudományelméleti, mind didaktikai szempontból) — átfogó műveltségi területeket ír körül. E műveltségi területek alkalmasak arra, hogy a rendszerükhöz igazodva önálló tantárgyak vagy integrált tantárgyak jöjjenek létre programokban, helyi tantervekben. A helyi tanterv és a programok természetesen tantárgyakat definiálnak.

Oktatási program, programcsomag, pedagógiai rendszer

A tanítás-tanulás megtervezését-megszervezését segítő, választható dokumentumok, szakmai eszközök rendszere. Beszélhetünk átfogó, egy vagy több műveltségi területre, tantárgyra kiterjedő programokról. A tantárgyi program jellegzetes komponensei a következők:

1. *Kerettanterv*: tartalmazza a tantárgy céljait, a követelményeket témákhoz, évfolyamokhoz vagy hosszabb ciklusokhoz rendelve, az értékelés elveit, továbbá kijelöli és az időben elrendezi a tananyagot.

2. *Pedagógiai koncepció*, mely összefoglalja, esetleg elméletileg is megalapozza azokat a pedagógiai elveket, amelyeken a program alapul.

3. *Modulleírások*: részletes leírást adnak egy-egy téma feldolgozásának menetéről, mindenekelőtt a tanulói tevékenységekről és az ajánlott eszközökről.

4. *Eszközi elemek*, amelyek lehetővé teszik a tervezett tevékenységek megvalósítását:

a) információhordozók: tankönyvek, szövegek, képek, filmek, hanghordozók, makettek, CD-k stb.

b) feladathordozók: munkafüzetek, feladatlapok stb.

c) a kettő kombinációi: szoftverek stb.

5. *Értékelési eszközök*, amelyek elősegítik a tanulói teljesítmények, a tanulói fejlődés ellenőrzését és értékelését.

6. *Továbbképzési programok*, melyek során felkészítik a pedagógusokat a program alkalmazására.

7. *Támogatás*: tanácsadás és programkarbantartás a fejlesztő műhelyrészéről. A szóhasználatot differenciáltabbá tehetjük, ha programnak az (1), (2), (3) és (4) pontban felsorolt komponenseket nevezzük, programcsomagról akkor beszélünk, ha ezek kiegészülnek az (5) ponttal. A pedagógiai rendszer pedig a (6) és (7) pontokat is tartalmazza.

Programakkreditáció

Értékelési folyamat, amely az akkreditált programnak elismert státust biztosít. Akkreditálni a program tantervi komponensét kell és lehet. Az akkreditált tantervi komponens helyi tartalmakkal kiegészítve az iskola helyi tanterve lehet. Ha egy iskola helyi tanterve egy akkreditált program tantervi komponense, akkor jóváhagyásához a fenntartónak nem kell szakértői vizsgálatot igénybe vennie. Az akkreditált program tantervi komponensét kerettantervnek nevezzük. Az akkreditáció szempontjai:

1. megfelel-e a program (azaz az előbbiek értelmében: a kerettanterv) a Nemzeti alaptanterv szakmai normáinak, az abban előírt fejlesztési feladatokra épül-e, kimutathatóan magában foglalja-e azokat;

2. tartalmaz-e olyan további — részletes akkreditációs eljárás alá nem kerülő, de az akkreditációs folyamatban mégis vizsgált — elemeket (pedagógiai koncepciót, modulleírásokat, eszközi elemeket, értékelési eszközöket, továbbképzési programot és felhasználói támogatást), amelyek a megvalósítását hatékonyabbá teszik, mintegy biztosítják a minőségét. A kerettanterv akkreditációja és a többi programkomponens akkreditációs szempontú vizsgálata között különbséget kell tenni. Az akkreditált kerettanterv megváltoztatásához ugyanis újabb akkreditációra lehet szükség, ami nem indokolt a többi programkomponens esetében, amelyek az élet és a szakma szükségletei nyomán folyamatosan változnak. Ugyanakkor a kerettanterv akkreditációja során indokolt vizsgálni a program egészét, a miniszteri ajánlás kiterjedhet a programcsomag, pedagógiai rendszer bemutatására, hivatkozásaira is.

Programfejlesztés: oktatási programok kialakítása

A programfejlesztés szintjei:

1. *A modulok szintje*: a program elemi egysége valószínűleg a modul, azaz a tanítási (tanulási) egység, hagyományosabb nyelven: a pedagógiaileg feldolgozott téma. Itt alapvetően két feladat van: a témák azonosítása (azaz a tananyag kiválasztása) és a témák tanításának megtervezése. Ezen a szinten másodlagos kérdés, hogy az egyes modulok tanítására melyik évfolyamon kerül sor. Sőt érdemes eleve úgy gondolkodni, hogy egy modul több variációban készül el aszerint, hogy fiatalabb vagy idősebb tanulóknak szánjuk.

2. *Az adatbázis szintje*: a modulokhoz eszközi elemeket kell kidolgozni: feladatokat (feladatlapokat), szemléltető és informatív anyagokat. Ezek azonban professzionális fejlesztés esetén nem kötődhetnek kizárólagosan egyetlen modulhoz, külön adatbázisba szerveződnek, amely háttérként szolgál a legkülönbözőbb modulok számára.

3. *A rendszerek szintje:* a modulok sorrendje és egymásra épülése természetesen az esetek többségében nem lehet véletlenszerű. A programoknak bejárési utakat kell kínálni (lehetőleg többes számban) a kidolgozott modulokhoz. Bizonyos eszközi elemek szorosan kötődnek ezekhez a bejárési utakhoz. Ilyenek a tankönyvek, az értékelési eszközök, a továbbképzési programok, továbbá mindenekelőtt a kerettanterv. A programfejlesztés során az egyik legnehezebben megoldható kérdés a három szint relatív önállóságának és egyben szerves összekapcsolásuknak a biztosítása.

A programfejlesztés módszere:

A programfejlesztés hosszú munka. Nem elég ugyanis kitalálni a tevékenységeket és elkészíteni az eszközöket, azokat ki is kell próbálni, és a kipróbálás nyomán módosítani, mielőtt a programpiacon megjelenének. Ugyanakkor valószínűleg nem lehet a programcsomag minden elemét ellenőrzött körülmények között kipróbálni. Itt folyamatosan nehéz döntéseket kell hozni úgy, hogy megpróbálunk egyensúlyt teremteni az eredmények felmutatásának jogos igénye és a szigorú szakmai követelmények között.

Tantervi tananyagtartalom

A tantervi tananyagtartalomnak általában két szintje van. Az első szinten található az a tantervi tartalom, amely részletes felsorolás formájában („kánon”) megadja az adott terület, tantárgy legfontosabb adatait, témáit, témaköreit, fogalmait, képleteit, helyneveit, személyeit, műveit, nyelvtani szabályait stb. A második szinten található azokat a tartalmakat, amelyek több téma együttesét, csomópontjait jelentik, összefüggésekre, kulcsfogalmakra helyezik a hangsúlyt, a kultúráközvetítés szempontjából relevánsak. A Nemzeti alaptanterv és a helyi tantervek felülvizsgálata, a kerettantervek megalkotása, az oktatási programok fejlesztése során kívánatos a tantervi tartalmakat erre a második szintre helyezni.

Tanulói tevékenység

Azon tevékenységek rendszere, melyek során — tanítói, tanári tanácsadás, irányítás és értékelés mellett — a tanuló feldolgozza, elsajátítja a helyi tantervben definiált iskolai tananyaghoz rendelt (iskolában elsajátítható, elsajátítandó) követelményeket.

Tanítói, tanári tevékenység

A tanulói tevékenységek hatékonyságát segítő pedagógiai eljárások (motiváció, információhoz jutás szervezése, egyéni tanulási utak segítése, a csoportbéli tanulási kooperáció előmozdítása, diagnosztikus, formatív és szummatív értékelések elvégzése, diagnózisok és prognózisok felállítása).

Tantervi idő felosztása

A törvényekbe (finanszírozási és mentálhigiénés szempontokat összefüggésükben mérlegelve) foglalt tanulási idő pedagógiai céloknak megfelelő felosztása tantárgyak és évfolyamok szerint. Hagyományosan heti óraszám, újabban féléves tanévi összóraszám szerepel, jelezvén, hogy didaktikailag elfogadottak az epochális megoldások (projekthetek, modulok, kurzusok stb.).

Vizgakovetelmények

Az egyes tanulói teljesítmények és az oktatási kormányzat által meghatározott normák összehasonlítására alkalmas kritériumrendszer az oktatási rendszer ún. nagyszakaszainak határain. A magyar oktatási rendszer hagyományosan az érettségi vizsgát tekinti ilyennek. Az 1993. évi közoktatási törvény vezette be a 10. évfolyam végén letehető/leteendő alapképzési vizsgát. A kompetencia alapú tanítás- és tanulásfelfogás a teljesítmények értékelésében az iskolázás során elsajátított tudás alkalmazásának ad prioritást. Az oktatási kormányzat által kiadott vizgakovetelmények a Nemzeti alaptantervre épülnek.

A Kormány tagjainak rendeletei

A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 127/2003. (XII. 17.) FVM rendelete

egyes agrártámogatási földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszteri rendeletek módosításáról és hatályon kívül helyezéséről

Az agrárgazdaság fejlesztéséről szóló 1997. évi CXIV. törvény 10. §-a (2) bekezdésének *b*) pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

1. §

(1) E rendelet *1. számú mellékletében* felsorolt FM és FVM rendeletek 2003. december 18-án, a *2. számú mellékletben* felsorolt FVM rendeletek 2003. december 31-én hatályukat veszítik azzal, hogy a folyamatban lévő ügyekre azok előírásait kell alkalmazni.

(2) Az 1. és 2. számú mellékletek szerinti rendeletek hatályon kívül helyezését megelőzően keletkezett támoga-

tási jogosultságok tekintetében a támogatások 2004. január 1-jétől a *3. számú mellékletben* meghatározott számláról kerülnek kifizetésre.

2. §

(1) Az EU versenyfeltételeihez történő alkalmazkodás elősegítéséhez nyújtott támogatásról szóló 26/2003. (III. 11.) FVM rendelet (a továbbiakban: FVM r.) 15. § (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Az igénylő legkésőbb a tárgyév december 29-éig nyújthat be pályázatot az AIK részére, amelyeket az AIK bírál el.”

(2) Az FVM r. 15. § (6) bekezdésének helyébe a következő rendelkezés lép:

„(6) Az AIK tárgyév december 30-áig bírálja el a pályázatokat. A támogatást az AIK által kiállított igazolás csatolásával az illetékes adóhatóságtól lehet igényelni.”

3. §

Ez a rendelet a kihirdetése napján lép hatályba.

Dr. Németh Imre s. k.,
földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter

1. számú melléklet a 127/2003. (XII. 17.) FVM rendelethez

1.	76/1997. (X. 31.) FM rendelet	A méhcsaládok állat-egészségügyi kezelésének gyógyszerköltségei után igényelhető agrárpiazi támogatás feltételeiről
2.	17/1998. (IV. 3.) FM rendelet	Az egyes sertéshús- és sertéshúskészítmény-féleségek exportjának többlettámogatásáról
3.	23/1998. (IV. 17.) FM rendelet	A vágott házinyúl exporttámogatásáról
4.	33/1998. (V. 13.) FM rendelet	A vágott házinyúl exporttámogatásáról szóló 23/1998. (IV. 17.) FM rendelet módosításáról
5.	39/1998. (V. 22.) FM rendelet	A növendék liba és növendék kacsa baromfi-egészségügyi költségeinek támogatásáról
6.	53/1998. (VI. 26.) FM rendelet	A hordós fehér asztali, táj- és minőségi borok exportjának támogatásáról
7.	55/1998. (VI. 26.) FM rendelet	Egyes hizott kacsahús termékek exportjának többlettámogatásáról
8.	56/1998. (VII. 7.) FM rendelet	A Malmi, valamint az EURO minőségű búza exportjának támogatásáról
9.	57/1998. (VII. 7.) FM rendelet	A takarmányszükséglet, valamint a búza őrlési szükséglet megvásárlásának támogatásáról
10.	11/1998. (VIII. 7.) FVM rendelet	A takarmányszükséglet, valamint a búza őrlési szükséglet megvásárlásának támogatásáról szóló 57/1998. (VII. 7.) FM rendelet módosításáról
11.	42/1998. (X. 28.) FVM rendelet	Egyes gabonatermelők rendkívüli jövedelemkiegészítő támogatásáról
12.	49/1998. (XI. 4.) FVM rendelet	A takarmánykukorica-szükséglet megvásárlásának támogatásáról
13.	54/1998. (XII. 1.) FVM rendelet	A vágott házinyúl exporttámogatásáról szóló 23/1998. (IV. 17.) FM rendelet módosításáról

14.	18/1999. (II. 12.) FVM rendelet	A takarmánykukorica-szükséglet megvásárlásának támogatásáról szóló 49/1998. (XI. 4.) FVM rendelet módosításáról
15.	19/1999. (II. 12.) FVM rendelet	A takarmányszükséglet, valamint a búza őrlési szükséglet megvásárlásának támogatásáról szóló 57/1998. (VII. 7.) FM rendelet módosításáról
16.	60/1999. (VII. 13.) FVM rendelet	A sertéshúspiacon felmerült piaci zavarok enyhítésére irányuló intézkedésről
17.	61/1999. (VII. 13.) FVM rendelet	A családi gazdaságokból, illetve őstermelőktől származó nagy súlyú vágósertés felvásárlásához és feldolgozásához nyújtott intervenciók támogatásáról
18.	93/1999. (XI. 3.) FVM rendelet	A sertéshúspiacon felmerült piaci zavarok enyhítésére irányuló intézkedésekről szóló 60/1999. (VII. 13.) FVM rendelet módosításáról
19.	100/1999. (XI. 24.) FVM rendelet	A takarmánykukorica-szükséglet megvásárlásának támogatásáról
20.	102/1999. (XII. 1.) FVM rendelet	Az 1999. évi termésű takarmánykukorica garantált áron történő állami felvásárlásának lebonyolítási rendjéről
21.	1/2000. (I. 14.) FVM rendelet	Az iskolatejprogram támogatásáról
22.	12/2000. (III. 29.) FVM rendelet	Kukorica külön exporttámogatással történő külpiaci értékesítéséről
23.	18/2000. (IV. 21.) FVM rendelet	A kukorica külön exporttámogatással történő külpiaci értékesítéséről szóló 12/2000. (III. 29.) FVM rendelet módosításáról
24.	46/2001. (VI. 25.) FVM rendelet	A közraktárba letett 2001. évi termésű búza támogatásáról
25.	69/2001. (X. 11.) FVM rendelet	A vágómarha garantált áron történő állami felvásárlásáról
26.	71/2001. (X. 11.) FVM rendelet	A vágósertés garantált áron történő állami felvásárlásáról
27.	74/2001. (X. 11.) FVM rendelet	A közraktárba letett 2001. évi termésű kukorica támogatásáról
28.	87/2001. (X. 26.) FVM rendelet	Az EU minőségi követelményeknek megfelelő tejtermékek értékesítésének ösztönzéséről
29.	96/2001. (XI. 20.) FVM rendelet	Az állat-egészségügyi és élelmiszer-higiéniai állapot megőrzése érdekében igénybe vehető támogatásról a vágósertés és vágómarha feldolgozó ágazatban
30.	104/2001. (XII. 19.) FVM rendelet	A 2001. évi saját termesztésből származó takarmánykukorica felvásárlásának támogatásáról
31.	12/2002. (I. 28.) FVM rendelet	A tehéntej minőséghez kötött támogatásáról
32.	22/2002. (III. 30.) FVM rendelet	Az EU minőségi követelményeknek megfelelő tejtermékek értékesítésének ösztönzéséről
33.	46/2002. (V. 17.) FVM rendelet	Az EU minőségi követelményeknek megfelelő tejtermékek értékesítésének ösztönzéséről szóló 22/2002. (III. 30.) FVM rendelet módosításáról
34.	56/2002. (VII. 17.) FVM rendelet	A közraktárba letett 2002. évi termésű búza támogatásáról
35.	83/2002. (IX. 5.) FVM rendelet	Az EU minőségi követelményeknek megfelelő tejtermékek értékesítésének ösztönzéséről szóló 22/2002. (III. 30.) FVM rendelet módosításáról
36.	88/2002. (X. 1.) FVM rendelet	Az étkezési tyúktojással kapcsolatos intézkedésekről
37.	92/2002. (X. 4.) FVM rendelet	A 2001. évi saját termesztésből származó takarmánykukorica felvásárlásának támogatásáról szóló 104/2001. (XII. 19.) FVM rendelet módosításáról
38.	94/2002. (X. 7.) FVM rendelet	Az élelmiszer-ipari feldolgozásra leadott 2002. évi hazai termésű ipari alma közvetlen termelői támogatásról
39.	95/2002. (X. 7.) FVM rendelet	A közraktárba letett 2002. évi termésű takarmánykukorica támogatásáról
40.	109/2002. (XII. 13.) FVM rendelet	A közraktárba letett 2002. évi termésű takarmánykukorica támogatásáról szóló 95/2002. (X. 7.) FVM rendelet módosításáról
41.	110/2002. (XII. 18.) FVM rendelet	Az élelmiszeripari feldolgozásra leadott 2002. évi hazai termésű ipari alma közvetlen termelői támogatásáról szóló 94/2002. (X. 7.) FVM rendelet módosításáról
42.	91/1999. (X.22.) FVM rendelet	A családi gazdaságokból, illetve őstermelőktől származó nagy súlyú vágósertés felvásárlásához és feldolgozásához nyújtott intervenciók támogatásáról szóló 61/1999. (VII. 13.) FVM rendelet módosításáról

43.	28/2003. (III. 11.) FVM rendelet	A 2002. évi terméssü élelmezési búza intervenciós készleteinek megvásárlásáról
44.	29/2003. (III. 11.) FVM rendelet	A 2002. évi terméssü búza intervenciós készleteinek értékesítéséről és támogatásáról
45.	45/2003. (IV. 29.) FVM rendelet	A 2002. évi terméssü takarmánykukorica intervenciós készleteinek átalány költségtérítéséről
46.	48/2003. (V. 8.) FVM rendelet	A túlsúlyos vágósertés piacról történő kivonásának elősegítéséről
47.	63/2003. (VI. 12.) FVM rendelet	A 2002. évi terméssü takarmánykukorica intervenciós készleteinek értékesítéséről és támogatásáról
48.	67/2003. (VI. 23.) FVM rendelet	A túlsúlyos vágósertés piacról történő kivonásának elősegítéséről szóló 48/2003. (V. 8.) FVM rendelet módosításáról

2. számú melléklet a 127/2003. (XII. 17.) FVM rendelethez

1.	5/1997. (I. 30.) FM rendelet	A tehéntej termékpálya szabályozásáról
2.	102/1997. (XII. 15.) FM rendelet	A tehéntej termékpálya szabályozásáról szóló 5/1997. (I. 30.) FM rendelet módosításáról
3.	85/1999. (X. 1.) FVM rendelet	A tehéntej termékpálya szabályozásáról szóló 5/1997. (I. 30.) FM rendelet módosításáról
4.	76/2000. (IX. 30.) FVM rendelet	A tehéntej termékpálya szabályozásáról szóló 5/1997. (I. 30.) FM rendelet módosításáról
5.	67/2000. (IX. 22.) FVM rendelet	A tehéntej termékpálya szabályozásáról szóló 5/1997. (I. 30.) FVM rendelet módosításáról
6.	86/2001. (X. 26.) FVM rendelet	A tehéntej termékpálya szabályozásáról szóló 5/1997. (I. 30.) FM rendelet módosításáról
7.	79/2002. (VIII. 30.) FVM rendelet	A tehéntej termékpálya szabályozásáról szóló 5/1997. (I. 30.) FM rendelet módosításáról
8.	12/2003. (II. 7.) FVM rendelet	A haszonállat tartásra vonatkozó előírások betartása mellett előállított vágósertés termelési támogatásáról
9.	15/2003. (II. 14.) FVM rendelet	A tehéntej termékpálya szabályozásáról szóló 5/1997. (I. 30.) FM rendelet módosításáról
10.	25/2003. (III. 11.) FVM rendelet	Az önkéntes termelési önkorlátozás támogatásáról
11.	26/2003. (III. 11.) FVM rendelet	Az EU versenyfeltételeihez történő alkalmazkodás elősegítéséhez nyújtott támogatásról
12.	27/2003. (III. 11.) FVM rendelet	A tehéntej irányáráról, a tejpor, illetve a vaj alsó és felső intervenciós áráról, valamint a közvetlen termelői támogatásokról
13.	32/2003. (III. 21.) FVM rendelet	Az állami tejkvóta-felvásárlásról és -értékesítésről
14.	34/2003. (III. 31.) FVM rendelet	A termelői szárazodmány 2003. évi minőségi feladás támogatásáról
15.	42/2003. (IV. 25.) FVM rendelet	Az önkéntes termelési önkorlátozás támogatásáról szóló 25/2003. (III. 11.) FVM rendelet módosításáról
16.	49/2003. (V. 9.) FVM rendelet	Egyes tartósítóiipari termékek művi közraktározásához felvett hitelek kamattámogatásáról
17.	52/2003. (V. 15.) FVM rendelet	A haszonállattartásra vonatkozó előírások betartása mellett előállított vágósertés termelési támogatásáról szóló 12/2003. (II. 7.) FVM rendelet módosításáról
18.	54/2003. (V. 20.) FVM rendelet	A 2003. évi terméssü élelmezési búza és takarmánykukorica intervenciós felvásárlásáról és közraktári támogatásáról
19.	61/2003. (VI. 7.) FVM rendelet	A tehéntej termékpálya szabályozásáról szóló 5/1997. (I. 30.) FM rendelet módosításáról
20.	51/2003. (V. 15.) FVM rendelet	A feldolgozott sertés- és marhahús termékek minőségmegőrzése és a minőségi termék-előállítás javítása érdekében igénybe vehető támogatásról

21.	58/2003. (V. 28.) FVM rendelet	A feldolgozott sertés- és marhahús termékek minőségmegőrzése és a minőségi termék-előállítás javítása érdekében igénybe vehető támogatásról szóló 51/2003. (V. 15.) FVM rendelet módosításáról
22.	59/2003. (VI. 2.) FVM rendelet	A vágósertés piacról történő kivonásának elősegítéséről
23.	60/2003. (VI. 7.) FVM rendelet	Az állami tejkvóta-felvásárlásról és -értékesítéséről szóló 32/2003. (III. 21.) FVM rendelet módosításáról
24.	88/2003. (VII. 24.) FVM rendelet	A vágósertés piacról történő kivonásának elősegítéséről szóló 59/2003. (VI. 2.) FVM rendelet módosításáról
25.	89/2003. (VII. 24.) FVM rendelet	A feldolgozott tejtermékek minőségmegőrzése és a minőségi termék-előállítás javítása érdekében igénybe vehető támogatásról
26.	99/2003. (VIII. 22.) FVM rendelet	A tehéntej termékpálya szabályozásáról szóló 5/1997. (I. 30.) FM rendelet módosításáról
27.	3/2003. (I. 24.) FVM rendelet	Az agrárgazdasági és vidékfejlesztési célok 2003. évi költségvetési támogatásáról
28.	57/2003. (V. 28.) FVM rendelet	Az agrárgazdasági és vidékfejlesztési célok 2003. évi költségvetési támogatásáról szóló 3/2003. (I. 24.) FVM rendelet módosításáról
29.	104/2003. (IX. 11.) FVM rendelet	Az agrárgazdasági és vidékfejlesztési célok 2003. évi költségvetési támogatásáról szóló 3/2003. (I. 24.) FVM rendelet módosításáról
30.	108/2003. (X. 10.) FVM rendelet	Az agrárgazdasági és vidékfejlesztési célok 2003. évi költségvetési támogatásáról szóló 3/2003. (I. 24.) FVM rendelet módosításáról szóló 57/2003. (V. 28.) FVM rendelet módosításáról
31.	124/2003. (XII.9.) FVM rendelet	A tehéntej termékpálya szabályozásáról szóló 5/1997. (I. 30.) FM rendelet módosításáról

3. számú melléklet
a 127/2003. (XII. 17.) FVM rendelethez

I. Az 1. és 2. számú mellékletben meghatározott rendeletek alapján igényelt támogatásokat — az 1. számú melléklet 42., a 2. számú melléklet 8., 17. és a 26. pontban meghatározott rendeleteket kivéve — a 10032000-01905520 APEH Piacfejlesztési lebonyolítási számláról kell folyósítani.

II. Az 1. számú melléklet 42., a 2. számú melléklet 8., 17., 26. pontjaiban meghatározott rendeletek alapján igényelt támogatásokat a 10032000-01850499 APEH Állattartási és haszonállat-tartási szabályok számláról kell folyósítani.

III. A 2. melléklet 27—30. pontjai szerinti 3/2003. (I. 24.) FVM rendelet és módosításainak itt meghatározott jogcímei alapján igényelt támogatásokat az alábbi számlákról kell folyósítani:

1. Az új mezőgazdasági gépek, technológiai berendezések vásárlásának támogatása — 10032000-01856127 APEH Új mezőgazdasági gépvásárláshoz, lízinghez nyújtott támogatás lebonyolítási számla.

2. Ültetvénytelepítési beruházások támogatása, gabonarakarok intervencióval összefüggő értéknövelő felújítá-

sa, korszerűsítése, egyes élelmiszer-ipari beruházások támogatása — 10032000-01220191-51000008 Mezőgazdaság termelés korszerűsítés számla.

3. Fialat gazdálkodók, valamint pályakezdő fiatal agrár-szakemberek alkalmazásának támogatása — 10032000-01850303 APEH Agrárfejlesztési hitelek kamattámogatási lebonyolítási számla.

4. Az erdőtelepítés, az erdőszerkezet-átalakítás és a fásítás támogatása — 10032000-01220191-51000008 Mezőgazdaság termelés korszerűsítés számla.

5. Az erdő többcélú rendeltetése érvényesítésének támogatása — 10032000-01220191-520000001 Erdészeti közcélú feladatok e.i. felhasználásának támogatása keret-számla.

6. Meliorációs és öntözésfejlesztési beruházások támogatása — 10032000-01905324 APEH Meliorációs és öntözésfejlesztési lebonyolítási számla.

7. A fenntartható fejlődés feltételeinek támogatása — 10032000-01850358 APEH Nemzeti agrár-környezet-védelmi program lebonyolítási számla.

8. Az agrárgazdasági szolgáltatások fejlesztésének támogatásai — 10032000-01220191-51200002 Folyó támogatások előirányzat keretszámla.

9. Erdészeti feladatok — 10032000-01220191-52000001 Erdészeti közcélú feladatok e.i. felhasználás keretszámla száma.

10. A termőföld minőségi védelmének, hasznosításának támogatása — 10032000-01220191-53000004 számú Termőföld minőségi védelme, hasznosítása előirányzat felhasználási keretszámla.

11. Az állattenyésztési és tenyésztésszervezési feladatok támogatása — 10032000-01220191-54000007 számú Állattenyésztési, tenyésztésszervezési előirányzat felhasználási keretszámla.

12. A halgazdálkodási tevékenységek támogatása — 10032000-01220191-55000000 számú Halgazdálkodási tevékenységek előirányzat felhasználási keretszámla.

13. A vadgazdálkodási tevékenységek támogatása — 10032000-01220191-56000003 számú Vadgazdálkodási tevékenységek előirányzat felhasználási keretszámla.

14. Piacra jutási támogatások — 10032000-01905520 APEH Piacfejlesztési lebonyolítási számla.

15. Egyes élelmiszer termékek értékesítését segítő hitelekhez kapcsolódó támogatások, az agrárhitelek kamattámogatása — 10032000-01905616 APEH Agrárfinanszírozási támogatás lebonyolítási számla.

16. Az állattenyésztést segítő támogatások, Biológiai alapok megőrzésének, fenntartásának és fejlesztésének támogatása — 10032000-01850482 APEH Állattenyésztési és biológiai alapok lebonyolítási számla.

17. A vízgazdálkodási program megvalósításának támogatása — 10032000-01850516 APEH Vízgazdálkodás támogatás lebonyolítási számla.

18. Területalapú támogatás, az agrárfoglalkoztatás támogatása, a gazdálkodás kockázatát csökkentő támogatás, mezői őrszolgálat, biodízel, hátrányos helyzetű közösségek, a Magyarországon nem honos karantén károsítók elleni védekezés és a növény-egészségügyi járványelhárítás keretében elrendelt közérdekű védekezés költségeihez

nyújtott támogatás, — 10032000-01905609 APEH Agrártermelés költségeit csökkentő támogatás lebonyolítási számla.

19. A szaktanácsadás díjának támogatása, Gazdálkodás eredményességét segítő ismeretátadás támogatása — 10032000-01850523 APEH Szaktanácsadás lebonyolítási számla.

20. Az erdőkárok elhárításának támogatása — 10032000-01905599 számú APEH Erdőkárok elhárításához nyújtott támogatás lebonyolítási számla.

21. állami kezesség beváltása — 10032000-01907010 APEH Agrárgazdasági kezességbevéltés lebonyolítási számla.

IV. Az I—III. pontokban fel nem sorolt támogatások esetében az igényelt támogatást az 10032000-01905609 APEH Agrártermelés költségeit csökkentő támogatás lebonyolítási számláról kell folyósítani.

A gazdasági és közlekedési miniszter 92/2003. (XII. 17.) GKM rendelete

**az egyes fejezeti kezelésű előirányzatokkal kapcsolatos
eljárási rendről szóló 40/2003. (VI. 19.) GKM rendelet
módosításáról**

Az államháztartásról szóló 1992. évi XXXVIII. törvény 24. §-ának (4)—(5) bekezdéseiben és 49. §-ának *o*) pontjában kapott felhatalmazás alapján — a pénzügyminiszterrel egyetértésben — a következőket rendelem el:

1. §

Az egyes fejezeti kezelésű előirányzatokkal kapcsolatos eljárási rendről szóló 40/2003. (VI. 29.) GKM rendelet (a továbbiakban: R.) 1. §-a a következő XX. ponttal egészül ki:

[A rendelet hatálya kiterjed a XV. Gazdasági és Közlekedési Minisztérium (a továbbiakban: minisztérium) fejezeti kezelésű előirányzatai és cél-előirányzatai (a továbbiakban együtt: előirányzat) közül:]

„XX. Nemzeti Autópálya Részvénytársaság (a továbbiakban: NA Rt.) támogatása

25. cím, 26. alcím, 1. jogcímcsoport

Állami Autópálya Kezelő Részvénytársaság (a továbbiakban: ÁAK Rt.) támogatása

25. cím, 26. alcím, 2. jogcímcsoport”
(előirányzatokra).

2. §

Az R. 22. §-a a következő (3)—(7) bekezdésekkel egészül ki:

„(3) A pályázó által benyújtott kérelemnek tartalmaznia kell:

- a) a pályázó nevét, címét, telefon- és telefaxszámát,
- b) a pályázati felhívásban megjelölt célok teljesítéséhez a 21. §-ban felsorolt jogcímek alapján igényelhető támogatásból megvalósítani tervezett tevékenységek, feladatok
 - ba) részletes ismertetését,
 - bb) megvalósításának és finanszírozásának időbeni ütemezését,
 - bc) megvalósításához igényelt támogatás összegét,
 - bd) megvalósításához igénybe vehető saját forrás, valamint az igényelt és kapott egyéb támogatások összegét, formáját szervezetenként felsorolva.

(4) A pályázathoz csatolni kell:

- a) a szervezet megalakulásáról és nyilvántartásáról szóló 60 napnál nem régebbi okirat, valamint az alapszabály hitelesített másolatát,
- b) a szervezet bankszámláját vezető hitelintézet 60 napnál nem régebbi igazolását — a pontos számlaszám megjelölésével — a szervezet bankszámla vezetéséről,
- c) a pályázó írásbeli nyilatkozatát
 - ca) a pályázatban foglalt adatok, információk, dokumentációk teljes körűségéről, valódiságáról és hitelességéről,
 - cb) annak tudomásulvételéről, hogy 60 napon túli köztartozás esetén a pályázót a köztartozás megfizetéséig a támogatás nem illeti meg,
 - cc) annak tudomásulvételéről, hogy a támogatás kedvezményezettjének megnevezése, a támogatás tárgya, a támogatás összege nyilvánosságra hozható,
 - cd) arról, hogy az államháztartás alrendszeréből folyósított támogatásból eredő lejárt és ki nem egyenlített tartozása nincs,
 - ce) arról, hogy a pályázat szabályszerűségének és a támogatás rendeltetésszerű felhasználásának külön jogszabályban meghatározott szervek által történő ellenőrzéséhez hozzájárul.

(5) A pályázatokat szakmai bizottság értékeli. A bizottság a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, a Pénzügyminisztérium, a Belügyminisztérium, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, és az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium képviselőiből áll. A bizottság működését ügyrendben kell szabályozni. Az ügyrendet a bizottság hagyja jóvá.

(6) A pályázatok alapján nyújtandó támogatásokról — a bizottság javaslata alapján — a miniszter dönt. A bizottság az igényelnél kisebb összegű támogatás odaítélésére is javaslatot tehet.

(7) A pályázatokat a benyújtástól számított 90 napon belül kell elbírálni és annak eredményéről a pályázót írásban kell értesíteni.”

3. §

Az R. a következő 34/A. §-sal és az azt megelőző alcímmel egészül ki:

„XX. Az NA Rt. és az ÁAK Rt. támogatása

34/A. § (1) Az NA Rt. és az ÁAK Rt. támogatása fejezeti kezelésű előirányzatok

- a) az állami tulajdonú autópályák, autótutak és egyéb elkerülő utak megvalósításának előkészítési, lebonyolítási,
- b) az állami tulajdonú, nem díjas autópálya- és autótut szakaszok üzemeltetési, fenntartási feladatai ellátásához kapcsolódó működési és felhalmozási célú kiadások finanszírozását szolgálják.

(2) Az (1) bekezdés szerinti előirányzatok forrását a 2003. évi költségvetési törvényben e célra jóváhagyott támogatási előirányzatok képezik.

(3) Az előirányzatok felhalmozási célra átadásra kerülő pénzeszközei a 100%-os állami tulajdonban lévő NA Rt. és ÁAK Rt. tulajdonába tartozó eszközök fejlesztéséhez szükséges beruházások költségeinek fedezet kiegészítését szolgálják. A véglegesen fejlesztési célra átadott pénzeszközök az NA Rt. és ÁAK Rt. tőketartalékát növelik.

(4) A támogatás folyósításának részletes feltételeiről, a támogatással való elszámolás módjáról, a támogatás nem rendeltetésszerű felhasználása esetén alkalmazandó szankciókról a minisztérium az NA Rt.-vel és az ÁAK Rt.-vel szerződésben állapodik meg.

(5) Az NA Rt. és az ÁAK Rt. a 2003. évi támogatás összegével a tárgyévét követő év május 31-éig, az auditált beszámoló leadásával egyidejűleg számol el.”

4. §

(1) Jelen rendelet a kihirdetést követő 8. napon lép hatályba.

(2) A rendelet hatálybalépésével egyidejűleg hatályát veszti az R. 1. §-ának V. pontja és 11. §-a.

Dr. Csillag István s. k.,
gazdasági és közlekedési miniszter

**A gazdasági és közlekedési miniszter
93/2003. (XII. 17.) GKM
rendelete**

a belföldi helyközi (távolsági) menetrend szerinti
autóbusz-közlekedés, valamint a nevelési-oktatási
intézmények által rendelt belföldi autóbusz
különjáratok legmagasabb díjairól szóló
39/1999. (XII. 20.) KHVM rendelet módosításáról

Az árak megállapításáról szóló 1990. évi LXXXVII. törvény 7. §-ának (1) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján — a pénzügyminiszterrel egyetértésben — a következőket rendelem el:

1. §

A belföldi helyközi (távolsági) menetrend szerinti autóbusz-közlekedés, valamint a nevelési-oktatási intézmények által rendelt belföldi autóbusz különjáratok legmagasabb díjairól szóló 39/1999. (XII. 20.) KHVM rendelet (a továbbiakban: R.) 1. §-ának (6) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(6) Az e rendelet 1—3. számú mellékleteiben meghatározott díjak 15% általános forgalmi adót tartalmaznak.”

2. §

Az R. 1—3. számú melléklete helyébe e rendelet 1—3. számú melléklete lép.

3. §

Ez a rendelet 2004. január 1-jén lép hatályba, egyidejűleg a belföldi helyközi (távolsági) menetrend szerinti autóbusz-közlekedés, valamint a nevelési-oktatási intézmények által rendelt belföldi autóbusz különjáratok legmagasabb díjairól szóló 39/1999. (XII. 20.) KHVM rendelet módosítására kiadott 68/2003. (X. 28.) GKM rendelet hatályát veszti.

Dr. Csillag István s. k.,
gazdasági és közlekedési miniszter

1. számú melléklet
a 93/2003. (XII. 17.) GKM rendelethez

[1. számú melléklet
a 39/1999. (XII. 20.) KHVM rendelethez]

**A menetrend szerinti távolsági (helyközi) autóbuszszal
végeztet személyszállításért járó menetdíj**

1. Egy útra szóló jegyek ára (forintban)

Km	a) Teljes árú menetjegy	b) 50%-os kedvezmé- nyű jegy	c) 67,5%-os kedvezmé- nyű jegy	d) 90%-os kedvezmé- nyű jegy
0— 5	93	47	30	9
5,1— 10	127	64	41	13
10,1— 15	174	87	57	17
15,1— 20	231	116	75	23
20,1— 25	289	145	94	29
25,1— 30	347	174	113	35
30,1— 35	405	203	132	41
35,1— 40	463	232	150	46
40,1— 45	521	261	169	52
45,1— 50	579	290	188	58
50,1— 55	636	318	207	64
55,1— 60	694	347	226	69
60,1— 65	752	376	244	75
65,1— 70	810	405	263	81
70,1— 75	868	434	282	87
75,1— 80	926	463	301	93
80,1— 85	984	492	320	98
85,1— 90	1 040	520	338	104
90,1— 95	1 100	550	358	110
95,1—100	1 160	580	377	116
100,1—110	1 270	635	413	127
110,1—120	1 390	695	452	139
120,1—130	1 500	750	488	150
130,1—140	1 620	810	527	162
140,1—150	1 740	870	566	174
150,1—160	1 850	925	601	185
160,1—170	1 970	985	640	197
170,1—180	2 080	1 040	676	208
180,1—190	2 200	1 100	715	220
190,1—200	2 310	1 160	751	231
200,1—210	2 430	1 220	790	243
210,1—220	2 550	1 280	829	255
220,1—230	2 660	1 330	865	266
230,1—240	2 780	1 390	904	278
240,1—250	2 890	1 450	939	289
250,1—260	3 010	1 510	978	301
260,1—270	3 120	1 560	1 010	312
270,1—280	3 240	1 620	1 050	324
280,1—290	3 360	1 680	1 090	336
290,1—300	3 470	1 740	1 130	347
300,1—310	3 590	1 800	1 170	359

Km	a) Teljes árú menetjegy	b) 50%-os kedvezmé- nyű jegy	c) 67,5%-os kedvezmé- nyű jegy	d) 90%-os kedvezmé- nyű jegy
310,1—320	3 700	1 850	1 200	370
320,1—330	3 820	1 910	1 240	382
330,1—340	3 930	1 970	1 280	393
340,1—350	4 050	2 030	1 320	405
350,1—360	4 170	2 090	1 360	417
360,1—370	4 280	2 140	1 390	428
370,1—380	4 400	2 200	1 430	440
380,1—390	4 510	2 260	1 470	451
390,1—400	4 630	2 320	1 500	463

2. Munkába járást szolgáló bérletek ára (forintban)*

a) Havibérlet

Km	Munkavállaló	Munkáltató	Díjszabási ár
	által fizetendő		
0— 5	758	3 032	3 790
5,1— 10	1 082	4 328	5 410
10,1— 15	1 516	6 064	7 580
15,1— 20	2 022	8 088	10 110
20,1— 25	2 528	10 112	12 640
25,1— 30	3 034	12 136	15 170
30,1— 35	3 540	14 160	17 700
35,1— 40	4 046	16 184	20 230
40,1— 45	4 550	18 200	22 750
45,1— 50	5 056	20 224	25 280
50,1— 55	5 562	22 248	27 810
55,1— 60	6 068	24 272	30 340
60,1— 65	6 574	26 296	32 870
65,1— 70	7 080	28 320	35 400
70,1— 75	7 584	30 336	37 920
75,1— 80	8 090	32 360	40 450
80,1— 85	8 596	34 384	42 980
85,1— 90	9 102	36 408	45 510
90,1— 95	9 608	38 432	48 040
95,1—100	10 114	40 456	50 570
100,1—110	11 124	44 496	55 620
110,1—120	12 014	48 056	60 070
120,1—130	12 884	51 536	64 420
130,1—140	13 734	54 936	68 670
140,1—150	14 564	58 256	72 820

b) Félhavi bérlet

Km	Munkavállaló	Munkáltató	Díjszabási ár
	által fizetendő		
0— 5	379	1 516	1 895
5,1— 10	541	2 164	2 705
10,1— 15	758	3 032	3 790
15,1— 20	1 011	4 044	5 055
20,1— 25	1 264	5 056	6 320
25,1— 30	1 517	6 068	7 585
30,1— 35	1 770	7 080	8 850
35,1— 40	2 023	8 092	10 115
40,1— 45	2 275	9 100	11 375
45,1— 50	2 528	10 112	12 640
50,1— 55	2 781	11 124	13 905
55,1— 60	3 034	12 136	15 170
60,1— 65	3 287	13 148	16 435
65,1— 70	3 540	14 160	17 700
70,1— 75	3 792	15 168	18 960
75,1— 80	4 045	16 180	20 225
80,1— 85	4 298	17 192	21 490
85,1— 90	4 551	18 204	22 755
90,1— 95	4 804	19 216	24 020
95,1—100	5 057	20 228	25 285
100,1—110	5 562	22 248	27 810
110,1—120	6 007	24 028	30 035
120,1—130	6 442	25 768	32 210
130,1—140	6 867	27 468	34 335
140,1—150	7 282	29 128	36 410

3. A tanulók iskolába járására szolgáló havi bérleteinek ára*

Km	Ft
0— 5	535
5,1— 10	768
10,1— 15	1 076
15,1— 20	1 435
20,1— 25	1 780
25,1— 30	2 100
30,1— 35	2 420
35,1— 40	2 720
40,1— 45	2 990
45,1— 50	3 260
50,1— 55	3 490
55,1— 60	3 710
60,1— 65	3 920
65,1— 70	4 200
70,1— 75	4 500

* A munkába járást szolgáló bérleteknél a munkáltató által fizetendő költségtérítésről a 78/1993. (V. 12.) Korm. rendelet intézkedik.

Km	Ft
75,1— 80	4 800
80,1— 85	5 090
85,1— 90	5 390
90,1— 95	5 690
95,1—100	5 990
100,1—110	6 590
110,1—120	7 140
120,1—130	7 690
130,1—140	8 220
140,1—150	8 750

* A félhavi tanulóbérlet ára a havibérlet árának fele.

4. A felmutatóra érvényes bérletek ára (forintban)

a) országos	
— éves	810 000
— havi	81 000
b) keleti vagy nyugati országrészre szóló	
— éves	648 000
— havi	64 800
c) megyei	
— éves	555 000
— havi	55 500

5. A felmutatóra érvényes viszonylati érvényességű bérletek ára (forintban)

Km	Havi	Éves
0— 5	5 030	50 300
5,1— 10	7 460	74 600
10,1— 15	10 400	104 000
15,1— 20	13 900	139 000
20,1— 25	17 400	174 000
25,1— 30	20 800	208 000
30,1— 35	24 300	243 000
35,1— 40	27 800	278 000
40,1— 45	31 200	312 000
45,1— 50	34 700	347 000
50,1— 55	38 200	382 000
55,1— 60	41 700	417 000
60,1— 65	45 100	451 000
65,1— 70	48 600	486 000
70,1— 75	52 100	521 000

Km	Havi	Éves
75,1— 80	55 500	555 000
80,1— 85	59 000	590 000
85,1— 90	62 500	625 000
90,1— 95	66 000	660 000
95,1—100	69 400	694 000
100,1—	76 400	764 000

2. számú melléklet

a 93/2003. (XII. 17.) GKM rendelethez

[2. számú melléklet

a 39/1999. (XII. 20.) KHVM rendelethez]

Útipoggyász fuvarozásának díja

Km	Ft
1—50	105
51—100	140
100 felett	185

Kutyaszállításért az útipoggyász fuvarozására meghatározott díjat kell fizetni.

Díjmentes a vakvezető, mozgáskorlátozottakat segítő és a rendőrségi kutya szállítása.

3. számú melléklet

a 93/2003. (XII. 17.) GKM rendelethez

[3. számú melléklet

a 39/1999. (XII. 20.) KHVM rendelethez]

A nevelési-oktatási intézmények által rendelt autóbusz különjáratának díja

1. A díjak az autóbuszok ülőhelyeitől és komfortfokozatától függően a következők (forintban):

Díj-csoport	ülőhely (fő)		alap komfort	komfort	kiemelt komfort
I.	9—20 fő	Ft/km	150	200	250
		Ft/óra	1 875	2 500	3 125
		legcsekélyebb díj (Ft)	9 375	12 500	15 625

Díj-csoport	ülőhely (fő)		alap komfort	komfort	kiemelt komfort
II.	21—40 fő	Ft/km	200	250	300
		Ft/óra	2 500	3 125	3 750
		legcsekélyebb díj (Ft)	12 500	15 625	18 750
III.	41—54 fő	Ft/km	250	300	360
		Ft/óra	3 125	3 750	4 500
		legcsekélyebb díj (Ft)	15 625	18 750	22 500
IV.	55 fő felett	Ft/km	300	360	420
		Ft/óra	3 750	4 500	5 250
		legcsekélyebb díj (Ft)	18 750	22 500	26 250
V.	Csuklós autóbusz*	Ft/km	380		
		Ft/óra	4 750		
		legcsekélyebb díj (Ft)	23 750		

* Ülőhelyektől és komfortfoktól függetlenül.

Az ülőhelyek számának meghatározásánál a 40/2002. (XII. 28.) GKM rendelet 8. számú melléklete 7.3.1 pontja szerinti besorolást kell alkalmazni.

2. a) Az „alap komfort” fokozatba tartoznak azon autóbuszok, amelyek nem felelnek meg legalább a „komfortos” kategóriában előírt jellemzők mindegyikének.

b) A „komfort” kategóriába tartozó autóbuszoknak legalább a következő felszereltséggel kell rendelkezniük:

- napvédő roletta vagy függöny az utas-ablaknál,
- mikrofon és hangerősítő az autóbuszvezető vagy utaskísérő számára (kivéve 20 fő alatti befogadóképességű) utastéri hangszórókkal,
- az utastértől elkülönített, külön zárható poggyásztér vagy — utánfutó (kivéve 20 fő alatti befogadóképesség),
- légkondicionálás.

c) A „kiemelt komfort” kategóriájú autóbuszoknak a „komfortos” kategória követelményein felül rendelkezniük kell:

- videóval (41 fő feletti befogadóképesség esetén legalább 2 képernyővel),
- forró-ital automatával,
- vízöblítéses vagy kémiai működtetésű WC-vel,
- az átjáró felé kimozdítható üléssel,
- 20 fő alatti befogadóképesség esetén is mikrofonnal és hangerősítővel az autóbusz vezető vagy utaskísérő számára utastéri hangszórókkal.

A „komfortos” és a „kiemelt komfortú” fokozatba akkor sorolható valamely autóbusz, ha a fokozatra meghatározott feltételek mindegyikének megfelel.

3. A díjszámítás módját az határozza meg, hogy a különjárat időtartama legfeljebb 72 óra, vagy azt meghaladja.

a) A 72 óra vagy ennél rövidebb időtartamú különjáratért a díjat vagylagos számítással úgy kell megállapítani, hogy az autóbusz ülőhelyszámára, illetve típusára és komfortfokozatára érvényes óra-, illetve kilométerdíjat meg kell szorozni a díjszámítási idővel, illetőleg a díjszámítási távolsággal.

A két eredmény közül a magasabb díjat kell felszámítani. Ha az így számított díj nem éri el autóbuszonként a legcsekélyebb díjat, úgy megállapodás szerinti, de legfeljebb a legcsekélyebb díjnak megfelelő a fizetendő díj. Ha a különjáratot — ugyanazon személyekből álló csoport szállítása céljából — egy nap folyamán többször kell kiállítani, a legcsekélyebb díjat a napi szállítások befejezése után, egyszer lehet felszámítani. A díjszámítási idő: a garázsból (telephelyről) indulástól, a garázsba (telephelyre) visszaérkezésig eltelt idő, az általános kerekítési szabályok szerint egész órára kerekítve.

A díjszámítási távolság: a garázsból (telephelyről) indulástól, a garázsba (telephelyre) visszaérkezésig megtett kilométer, az általános kerekítési szabályok szerint egész kilométerre kerekítve.

b) A 72 órát meghaladó különjáratok díját — az autóbusz ülőhelyszámára és komfortfokozatára figyelemmel — a megtett távolság alapján kell megállapítani.

A díjszámítási távolságot az a) pontban előírtak szerint kell meghatározni, ha azonban autóbuszonként és naptári naponként a teljesítmény nem éri el a 100 km-t, megegyezés szerinti, de legfeljebb 100 km vehető számításba. Minden megkezdett 24 óra teljes napnak számít.

c) A különjárat által megtett kilométer-távolságot az autóbusz menetíró készüléke, annak hiányában a kilométer-számláló szerkezete állása alapján kell megállapítani. Ha a kilométer-számláló szerkezet útközben meghibásodik, a kilométer távolságot a mindenkori legújabb kiadású úthálózati térkép alapján kell kiszámítani.

4. Ha a szolgáltató a megrendelés visszaigazolásában szereplőnél magasabb vagy alacsonyabb kategóriába tartozó autóbust állít ki, mindkét esetben az alacsonyabb kategória szerinti díjat kell felszámítani.

5. A díjak alkalmazására vonatkozó jogosultságot a megrendelő köteles igazolni.

6. A különjárat teljesítése során felmerülő autópálya-használati, parkolási és kompdíjak a megrendelőt terhelik.

**Az oktatási miniszter
31/2003. (XII. 17.) OM
rendelete**

**a jogi és igazgatási felsőoktatás szakirányú
továbbképzési szakjainak képesítési követelményeiről**

A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 74. §-a (1) bekezdésének e) pontjában foglalt felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

1. §

(1) A jogi és igazgatási felsőoktatás szakirányú továbbképzési szakjain az egyes szakok képesítési követelményeiben meghatározott szakirányú szakképzettségek csak szakirányú továbbképzésben szerezhetők meg.

(2) Az (1) bekezdés szerinti szakirányú továbbképzési szakok képesítési követelményeit e rendelet *melléklete* határozza meg.

2. §

(1) E rendelet mellékletében meghatározott I—XXVI. számú szakirányú továbbképzési szakokon — a jogi és igazgatási felsőoktatásban folyó szakirányú továbbképzési szakok képesítési követelményeiről szóló 6/1999. (II. 1.) OM rendelet hatálybalépéséig — kiadott oklevelek szakképzettség tekintetében egyenértékűek az 1. § (1) bekezdésében meghatározott képesítési követelmények szerinti szakirányú szakképzettségekkel.

(2) E rendelet — az (1) bekezdésben foglalt kivétellel — nem érinti a hatálybalépését megelőző időszakban a felsőoktatási intézmények továbbképzésében szerzett, oklevéllel igazolt szakképzettségeket.

3. §

(1) Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

(2) E rendelet hatálybalépésével egyidejűleg a jogi és igazgatási felsőoktatásban folyó szakirányú továbbképzési szakok képesítési követelményeiről szóló 6/1999. (II. 1.) OM rendelet és az azt módosító 22/2000. (VIII. 3.) OM rendelet hatályát veszti.

(3) A (2) bekezdésben meghatározott rendeletek szerinti szerzett szakképzettségek e rendelet mellékletében meghatározott szakirányú továbbképzési szakokon szerezhető szakképzettségekkel egyenértékűek.

Dr. Magyar Bálint s. k.,
oktatási miniszter

Melléklet

a 31/2003. (XII. 17.) OM rendelethez

**A jogi és igazgatási felsőoktatásban folyó szakirányú
továbbképzési szakok képesítési követelményei**

**I. A BANK SZAKJOGÁSZ SZAKIRÁNYÚ
TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI
KÖVETELMÉNYEI**

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja, hogy a jogász szakképzettséggel rendelkező szakemberek számára széles körű bankjogi, továbbá értékpapír- és tőzsdejogi, illetve ezt megalapozó közgazdasági (monetáris politikai, banküzemeltetési) ismereteket adjon, amelyek nélkülözhetetlenek a pénzügyintézetknél (bankoknál), pénzügyintézeti tevékenységet is folytató vállalkozásoknál, az értékpapír-forgalmazóknál (tőzsdénél), továbbá a jegybanknál, az Állami Bankfelügyeletnél és az Állami Értékpapír Felügyeletnél jogalkalmazói, illetőleg jogalkotói tevékenységet ellátó jogászok, továbbá az ilyen típusú jogügyletek és ezzel kapcsolatos jogviták ellátására szakosodott, illetve szakosodni kívánó bírások, ügyészek és ügyvédek számára. Célja tehát olyan speciális ismeretkörökből összetevődő szaktudás megszerzésének biztosítása, amely az érintett szakemberek számára a jogi feladatok szakmailag megalapozottabb és hatékonyabb ellátását teszi lehetővé.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Bank szakjogász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben a jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (pl. jogi szakvizsga, nyelvvizsga, joggyakorlati idő, munkakör, záróvizsga eredménye) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magában foglaló, esti és levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, dolgozat készítése stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Monetáris rendszer és banküzemeltetés: legalább 18, legfeljebb 25 kreditpont.

E tanulmányi terület keretében foglalkozni kell alapozó ismeretek biztosításának igényével a pénz, a pénz fajtái,

a pénzügyi tervezés, az értékpapír és tőzsde, a tőzsdepiac, az államháztartás, a bankrendszer, a hitelezés, a devizapiac lényeges kérdéseivel.

5.2. Bankügyletek: legalább 22, legfeljebb 30 kreditpont.

E tanulmányi területek keretében részletesen fel kell dolgozni a polgári jogi alapismereteken túl az egyes bankügyletekre vonatkozó jogszabályi anyagot és jogalkalmazási gyakorlatot, kitekintéssel az EU joggyakorlatára. Így különösen a megbízás, a letét, a bankszámla-szerződés, pénzforgalom, fizetési módok, betétszerződés, devizaszámla, hitelszerződés, váltó, kezesség, bankgarancia, óvadék, opció és más biztosítékok, pénzügyi lízing, engedélyezés, tartozásátvállalás, factoring tevékenység stb. szabályozása és jogalkalmazási gyakorlatának megismerésére.

5.3. Értékpapír és tőzsdejog: legalább 18, legfeljebb 25 kreditpont.

E körben részletesen tárgyalni kell az értékpapír fogalmára, fajtáira, a forgalmazásra vonatkozó jogszabályi anyagot és jogalkalmazási gyakorlatot, a tőzsdére, a tőzsdei ügyletekre vonatkozó szabályokat.

5.4. Pénzügyi szervezeti jog, a pénzügyi tevékenység felügyelete és ellenőrzése: legalább 13, legfeljebb 20 kreditpont.

5.5. A bankjog kapcsolata más jogterületekkel: legalább 18, legfeljebb 25 kreditpont.

A tanulmányi terület keretében célirányosan tárgyalni kell a pénzügyi tevékenység és a végrehajtási jog, illetve a csődjog kapcsolatát, a külkereskedelmi jog, a vámjog, a devizajog, a versenyjog alapvető kérdéseit, a pénzügyi tevékenységgel kapcsolatos felelősségi szabályokat.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
— az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése,

— a szóbeli vizsga legalább 40 kreditpontnak megfelelő ismeretanyagot fog át: pénzügyi szervezeti jog, bankügyletek, értékpapír és tőzsdejog tárgyakból.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

II. A BIZTOSÍTÁSI SZAKJOGÁSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja a jogász szakképzéssel rendelkező és a biztosítással feladatszerűen foglalkozó szervezeteknél dolgozó, valamint gazdálkodó szervezeteknél biztosítási tevékenységre szakosodott, az iránt érdeklődő jogászok, továbbá a biztosítási tárgyú jogvitákra szakosodott, illetve szakosodni kívánó bírák, ügyészek, ügyvédek szervezett továbbképzésének biztosítása.

A képzés során a résztvevők a gyakorlatban közvetlenül hasznosítható, elméletileg megalapozott ismereteket, speciális szaktudást szereznek a biztosításgazdaság, a biztosítási jog, a polgári kártérítési felelősség területén, továbbá ismereteket szereznek a biztosítással összefüggő jogi és határtudományi, valamint a nemzetközi biztosítási jogi területeken.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Biztosítási szakjogász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben a jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (pl. jogi szakvizsga, nyelvvizsga, joggyakorlati idő, munkakör, záróvizsga eredménye) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Biztosítási közjog: legalább 25, legfeljebb 35 kreditpont.

A biztosítási tevékenység folytatásának, szervezeti kereteinek, állami felügyeletének elméleti és gyakorlati kérdé-

sei. E körben kell feldolgozni az egyéb közjogi jogágakhoz (pl. büntetőjog, adójog stb.) mint kapcsolódó jogterületekhez tartozó joganyagot is.

5.2. Biztosítási szerződési jog: legalább 25, legfeljebb 35 kreditpont.

A biztosítási szerződésekre vonatkozó joganyag, illetve az ehhez kapcsolódó bírósági és más szakmai jogalkalmazási gyakorlat anyagát fogja át. A képzés során nevesítetten kell foglalkozni a szerződés létrejötte, a biztosítási kockázat, a teljesítés, a visszkereset és a maradékjogok kérdéseivel, külön ki kell térni az egyes biztosítási ágazatok (élet- és balesetbiztosítás, vagyonbiztosítás, felelősségbiztosítás) elméleti és gyakorlati kérdéseire. E körben kell feldolgozni mögöttes jogterületként a polgári jog anyagának kapcsolódó részeit, valamint biztosítani kell a nemzetközi kitekintést is.

5.3. Felelősség és kártérítési jog: legalább 25, legfeljebb 35 kreditpont.

Az általános és különös felelősségi alakzatok elméleti és gyakorlati feldolgozása, különös tekintettel a veszélyes üzemi felelősségre, a termékfelelősségre, a környezeti károkért való felelősségi konstrukciókra, valamint az abszolút felelősségi alakzatokra (atomkártalanítás, kárfelelősség a világűrjogban). Ezen ismeretek elméleti megalapozásaként ki kell térni a felelősség és a kártérítés polgári jogi fejlődésére, a kontinentális és az angolszász felelősségjog történeti bemutatására.

5.4. Kapcsolódó jogi és határtudományi ismeretek: legalább 25, legfeljebb 35 kreditpont.

Az intézményi tantervek tanrendszerű vagy választható tárgyak keretében biztosíthatják kapcsolódó jogi területek (társadalombiztosítási jog, társasági jog, értékpapírjog stb.) és határtudományi területeken (közigazgatási alapismeretek, biztosításmatematika stb.) további ismeretek megszerzését.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése,
- a szóbeli vizsga legalább 40 kreditpontnak megfelelő ismeretanyagot fog át: biztosítási közjog, biztosítási szerződési jog, felelősség és kártérítési jog tárgyakkól.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

III. A CSALÁDJOGI SZAKJOGÁSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja a gyámügyi szakigazgatás, a családvédelem és családsegítés, valamint a szociális igazgatás területén dolgozó, továbbá e területeken jogi képviselőt vagy más jogalkalmazói tevékenységet ellátó jogászok továbbképzése, az új gyermekvédelmi törvény koncepciójának megfelelő családjogi és más határtudományi, valamint nemzetközi családjogi és gyermekvédelmi ismeretek biztosítása útján. A bontóperek, apasági, gyermek-elhelyezési, gyermektartási és egyéb családjogi perek jogi képviselőt ellátó jogászok továbbképzése.

A képzés ismeretet nyújt a gyermek jogairól szóló New York-i Egyezmény, az egyéb családjogi tárgyú egyezmények (gyermektartásdíj határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló Hágai Egyezmény, gyermekek jogellenes külföldre viteléről szóló Hágai Egyezmény, tartásdíj külföldön történő behajtásáról szóló New York-i Egyezmény), valamint a nemzetközi magánjogi kódex családjogra utaló szabályai, a gyermekvédelmi törvény koncepciójának megfelelő családjogi, más határtudományi (pszichológiai, pszichiátriai), az alternatív konfliktuskezelő eljárásokról (mediáció, ral justice), illetve a nemzetközi gyermekvédelmi ismeretekről.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Családjogi szakjogász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben a jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (pl. jogi szakvizsga, nyelvvizsga, joggyakorlati idő, munka- kör, záróvizsga eredménye) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 200 tanóra. A tanterv a kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges különböző típusú tanrendszerű vagy

egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

— Az európai jogfilozófia: legalább 5, legfeljebb 10 kreditpont,

— polgári jog, polgári eljárásjog: legalább 14, legfeljebb 20 kreditpont,

— családszociológia: legalább 5, legfeljebb 10 kreditpont,

— pszichológia, pszichiátria: legalább 20, legfeljebb 30 kreditpont,

— szociálpolitika: legalább 5, legfeljebb 10 kreditpont,

— családjog, mediáció: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont,

— nemzetközi magánjog: legalább 6, legfeljebb 11 kreditpont,

— szociális jog: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont,

— nemzetközi családjog: legalább 5, legfeljebb 10 kreditpont,

— nemzetközi gyermekvédelem: legalább 5, legfeljebb 10 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,

— a tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése,

— a szóbeli vizsga: legalább 40 kreditpontnak megfelelő ismeretanyagot fog át: családjog, szociális jog tárgyakból.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egy-egy, egész számra kerekített átlaga.

IV. AZ EURÓPA JOGI SZAKJOGÁSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja, hogy jogász szakképzettséggel rendelkezők számára átfogó ismereteket nyújtson elsősorban az Európai Unió jogáról, érintve az Európa Tanács jogának az EU-hoz kapcsolódó kérdéseit is.

A képzésben résztvevőknek biztos képet és készséget kell kapniuk, illetve szerezniük a jogok szerkezetéről, tartalmáról, eljárási vonatkozásairól, az e területeken felmerülő elméleti és gyakorlati problémák megoldásához.

A képzés által közvetített tudást legközvetlenebbül az európai intézményekkel kapcsolatban állók (a politikai, közigazgatási, tömegtájékoztatási területeken), illetve azok a gyakorló jogászok hasznosíthatják, akiknek már ma, de még inkább a közeli jövőben az európai jogot alkalmazniuk kell. (Az igazságszolgáltatásban dolgozó jogászok, ügyvédek, a vállalkozások jogi képviselői.) Természetesen a felsőfokú oktatásban, illetve a tudományos kutatásban erre a területre készülők számára is megfelelő alapot nyújt. A képzés célja továbbá, hogy olyan ismereteket nyújtson a képzésben résztvevők számára, amelyek elősegítik az EU jog területén való további specializálódást (pl. EU kereskedelmi jog, versenyjog stb.).

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Európa jogi szakjogász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben a jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (pl. jogi szakvizsga, nyelvvizsga, joggyakorlati idő, munkakör, záróvizsga eredménye) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges további különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Az európai integráció története. Az európai integráció gazdasága: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

5.2. Az Európai Unió (EU) intézmény és jogforrás rendszere: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

5.3. Az Európai Közösség (EK) joga és a nemzeti jogrendszer kapcsolata: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

5.4. Az EK belső piacának joga (a négy szabadság): legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

5.5. Az emberi jogok védelme és az európai integráció: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

5.6. Az Európai Unió külkapcsolatai, különös tekintettel Magyarországra: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

5.7. A javasolt választható tárgyak, amelyeknek körét a képző intézmény saját tantervében határozza meg: legalább 35, legfeljebb 45 kreditpont.

- az EK környezeti politikája és joga,
- az EK szociális politikája és joga,
- bank- és pénzügyek az EU-ban,
- az Európai Unió munkajoga,
- az EK társasági joga,
- az EK versenyjoga,
- a szellemi tulajdon szabályozása az EK-ban,
- a termékfelelősségi és fogyasztóvédelmi szabályok az EK-ban.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése,
- a szóbeli vizsga az európai integráció története, az EU intézmény és jogforrás rendszere tárgyakból,
- az Európai Közösség joga és a nemzeti jogrendszer kapcsolata, a jogharmonizáció,
- az EK belső piacának joga (a négy szabadság), versenyjog.

A szóbeli legalább 40 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

V. A GAZDASÁGI BÜNTETŐJOGI SZAKJOGÁSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A gazdasági bűncselekmények elleni fellépés eredményességének egyik alapfeltétele, hogy a gyakorló büntetőjogászok az alapképzésben megszerzett ismereteket elmélyítve, a változó jogalkalmazási gyakorlatot megismerve bővítsék ismereteiket. A képzés célja tehát, hogy a hallgatók a gazdasági és gazdálkodással összefüggő bűncselekmények feltárásához, jogi megítéléséhez szükséges büntető anyagi és eljárásjogi ismeretek elmélyítése és a joggyakorlat megismerése mellett megszerezzék azokat az általános gazdasági, számviteli, illetve speciális jogi ismereteket, amelyek eredményesebbé teszik a jogalkalmazói (bírói, ügyészi, ügyvédi, nyomozói) munkát, és biztos alapot adnak a további önképzéshez.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Gazdasági büntetőjogi szakjogász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben a jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (pl. jogi szakvizsga, nyelvvizsga, joggyakorlati idő, munkakör, záróvizsga eredménye) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 200 tantóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Közgazdasági és számviteli ismeretek: legalább 35, legfeljebb 45 kreditpont.

A közgazdasági ismeretek körében az alapfogalmak mellett a gazdasági tevékenység közgazdasági jellemzőit, alapvető szabályait, a működés gazdasági kereteit, az ellenőrzés rendszerét kell megismertetni a hallgatókkal. Ki kell térni a tisztességtelen magatartás, a gazdasági verseny sza-

bályaira és az olyan kérdésekre, mint a megtakarítás, nyereség, befektetés, pénzpiac stb.

A számvitel körében tárgyalni kell alapelveket, a könyvelés logikáját, az eredmény megállapítás módszereit, az éves beszámoló összeállítását, mérlegkészítés szabályait, továbbá az egyes gazdasági események könyvviteli szabályait.

5.2. Büntetőjog és büntetőeljárás jog: legalább 35, legfeljebb 45 kreditpont.

A gazdasági bűncselekményeket szabályozó Btk. XVII. fejezete 33 új tényállást tartalmaz, amelyek elsajátítására a jelenleg ilyen ügyek elbírálásában résztvevő személyeknek számára a korábbiakban nyilvánvalóan nem volt alkalmuk. A bűncselekmények dogmatikája, a hozzájuk kapcsolódó, de még csak kialakulóban lévő bírói gyakorlat megismerése és az ítélkezést meghatározó állásfoglalások elsajátítása, valamint ezen ismeretek számonkérése lehetővé teszi, hogy a bonyolult és mérlegelési lehetőségeket megengedő tényállási elemek megállapításának terén biztonsággal járjanak el a képzésben résztvevők.

A büntetőeljárás jog körében foglalkozni kell a hatáskör, illetékesség szabályaival, a bizonyítás specifikumaival és nehézségeivel, a titkosszolgálati eszközök alkalmazásának szabályaival. Fel kell dolgozni a rendőrségi és nemzetbiztonsági törvény rendelkezéseit.

A büntető anyagi és eljárásjogi ismeretek elmélyítését szakszeminárium formájában is elő kell segíteni a joggyakorlat jobb megismerése érdekében.

5.3. Kapcsolódó és háttéranyag: legalább 25, legfeljebb 35 kreditpont.

E körben célirányosan foglalkozni kell a társasági és cégjog, a vagyonkezelés szabályaival, a bankjog, az adó- és jövedéki jog, vám- és devizajog, értékpapírjog vonatkozó rendelkezéseivel.

6. Az ismeretek ellenőrzésének rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése,
- a szóbeli vizsga legalább 35 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át: büntetőjog, büntetőeljárás jog tárgyakból.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

VI. AZ INGATLANFORGALMI SZAKJOGÁSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja a jogász szakképzett-séggel rendelkező és az ingatlanforgalmazás területén, a földhivatalokban, illetékhivatalokban, valamint az önkormányzatoknál dolgozó, továbbá ingatlanjogi jogvitákra szakosodott, illetve szakosodni kívánó ügyvédek egyetemi szintű szervezett továbbképzésnek biztosítása. A képzés során az ingatlanjogi és más kapcsolódó szakjogi területeken, továbbá határtudományi területeken (műszaki, településrendezési, értékbecslési ismeretek) szereznek elméletileg megalapozott és a gyakorlatban hasznosítható ismereteket a résztvevők.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Ingatlanforgalmi szakjogász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben a jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (pl. jogi szakvizsga, nyelvvizsga, joggyakorlati idő, munkakör, záróvizsga eredménye) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv a kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges további különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

- Polgári jog: legalább 12, legfeljebb 20 kreditpont,
- a termőföld hazai és EK-beli jogi szabályozása: legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont,
- marketing: legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont,
- a makrogazdaság pénzügyi összefüggései: legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont,

- polgári eljárásjog: legalább 12, legfeljebb 20 kreditpont,
- pénzügyi jog: legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont,
- pénzügytan: legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont,
- építésigazgatás: legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont,
- értékpapírjog: legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont,
- településrendezés, legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont,
- ingatlan-nyilvántartás: legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont,
- épület- és földingatlanok értékbecslése: legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- a tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése,
- a szóbeli vizsga legalább 30 kreditpontnak megfelelő értékű ismeretanyagot fog át: polgári jog, polgári eljárásjog tárgyakból.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

VII. A KÖRNYEZETVÉDELMI JOGI SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja a környezetvédelmi jog és a kapcsolódó jogi és határtudományi területeken mindazon ismeretek megszerzésének biztosítása, amelyek a hatósági jogalkalmazásban és a gazdasági szféra különböző területein dolgozó, valamint a környezetvédelmi jogvitákban eljáró jogász és más képzettségű szakemberek számára a szakmailag megalapozottabb munkavégzést lehetővé teszi.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú végzettség megnevezése

— Jogász szakképzettséggel rendelkezők esetében: környezetvédelmi szakjogász.

— Jogász szakképzettséggel nem rendelkezők esetében: környezetvédelmi jogi szakokleveles közgazdász, mérnök, stb. (az alapképzésben szerzett szakképesítéstől függően).

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben egyetemi vagy főiskolai szintű végzettséggel és jogász, közgazdász, mérnök, agrármérnök vagy politológus (politikaelmélet szakos előadó) szakképzettséggel, továbbá a természettudományos felsőoktatásban szerzett egyetemi szintű végzettséggel és szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (záróvizsga eredménye, nyelvvizsga, gyakorlati idő, munkakör stb.) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magában foglaló levelező képzésben jogász szakképzettséggel rendelkezőknek 4 félév, legalább 200 tanóra. A jogász szakképzettséggel nem rendelkezőknek az alapvető jogi ismeretek megszerzését egy további (bevezető) félév (30 kreditpont, legalább 60 tanóra) biztosítja. Ezen jogi alapismeretek a szakirányú továbbképzés első és második félévében, párhuzamos képzésben is megszerezhetők. Az intézményi tanterv a kötelező tanórán túl a tananyag elsajátításához szükséges különböző típusú kötelezettségeket (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.) írhat elő.

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában a 4 (illetve 5) féléves időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: a jogász, szakképzettséggel rendelkezőknél 120 kreditpont, a más oklevéllel rendelkezőknek 150 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Környezetgazdaságtan: legalább 22, legfeljebb 32 kreditpont.

A környezeti problémák gyökere a gazdaság működésével kapcsolatos hiányosságokban keresendő. A környezeti károk, szennyeződések olyan externáliák, melyek költségké alakítása és jogi szabályozása — a piac átalakítása nélkül — már középtávon is hatástalan marad. Ezért a jogász számára is alapvető kérdés annak megismerése, melyek a környezeti ártalmak gazdasági okai és milyen gazdasági eszközökkel lehet ellenük fellépni. Ezek ismeretében alkalmazhatók a jogi normák a gazdaság területén, egyebek között számos indirekt hatásmechanizmus alapján működő piaci eszköz bevezetésével. A jogintézmények között ezért mind nagyobb a gazdasági eszközök aránya és ez a tendencia a jövőben még jobban erősödik.

5.2. Környezetvédelem és közigazgatás: legalább 22, legfeljebb 32 kreditpont.

A környezetvédelem működése legnagyobb részben a közigazgatási jogi intézményeken és a közigazgatáson alapul, mivel a környezeti érdekek védelme folyamatos jelenlétet és felügyeletet kíván. E téren egyre nagyobb a sajátos jogintézmények, anyagi és eljárási szabályok száma, a környezeti hatásvizsgálattól a társadalmi részvételig, a hulladékkezeléstől a zajártalom elleni fellépésig. A szabályozás mennyisége és az azon belül megjelenő számos új elem következtében a jogi alapképzésben szerzett közigazgatási jogi ismeretek nem elégségesek a szakjogászokkal szemben támasztható elvárások teljesítéséhez.

5.3. Polgári jog és környezetvédelem: legalább 22, legfeljebb 32 kreditpont.

A polgári jog szerepe a környezeti érdekek védelmében az utóbbi években egyre erősödik, különösen a gazdasági élet szereplőinek diverzifikálása, valamint a potenciális jog- és érdeksérelmek kiterjedtsége révén. A polgári jog számos területén, de különösen a szerződéseken kívül okozott károk megtérítésének szabályai között mind jobban érezhető a hagyományos polgári jogi felfogás elégtelensége, a szakkérdések növekvő súlya. A környezeti károkért való felelősség tárgyalása során ki kell térni a büntetőjogi felelősség kérdéseire is. A szakjogászok mindennapi gyakorlatában egyre nagyobb helyet követelnek maguknak a környezetvédelem polgári jogi aspektusai, melyek fokozott szakmai felkészültséget igényelnek.

5.4. Nemzetközi környezetvédelmi jog, Európai Unió környezetjoga: legalább 22, legfeljebb 32 kreditpont.

A környezetvédelem tipikusan olyan terület, amely helyi, regionális vagy nemzeti keretek között csak részben kezelhető, ellenben a hatások térbeli, időbeli terjedése, révén egyre inkább nemzetközi együttműködést vár el. A környezetvédelmi tárgyú, magyar részvételű egyezmények sokasodnak, illetve egyre több nemzetközi szervezet építi ki sajátos környezetvédelmi bázisát. Számunkra mindezen túl különösen fontos az Európai Unió környezetjoga, hiszen az ott található hatalmas joganyag hazai jogrendszerbe illesztése, a jogharmonizáció mindennapos feladattá válik. Ez a környezetjoggal foglalkozók számára új kihívást jelent, mert az így előre jelezhető folyamatos változásokra időben kell felkészülni. A tárgy tehát mind jobban része a gyakorlati jogi munkának.

5.5. Jogi alaptan, közjogi, magánjogi, felelősségi jogi és büntetőjogi alapismeretek (nem jogász szakképzettségűeknek): 30 kreditpont.

A jog és a jogi szabályozás rendszertani helye, jogszabály, jogi norma, jogviszony. Az állam és az állami szervek rendszere, a közigazgatás szervezetrendszere és a közigazgatási eljárás. Polgári jogi alapismeretek, felelősség a polgári jogban.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák letételéből, a kritériumkövetelmények teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat

A szakdolgozat a képzés anyagából olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására. A szakdolgozat kredit értéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltételei:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- a tantervben előírt valamennyi tanulmányi és vizsgakötelezettség teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei

- a szakdolgozat megvédése,
- szóbeli vizsga legalább 30 kreditpontnak megfelelő ismeretanyagot fog át: környezetgazdaságtan, környezetvédelem és közigazgatás, polgári jog és környezetvédelem, nemzetközi környezetvédelmi jog, Európai Unió környezetjoga tárgyakból.

6.3.2. A záróvizsga eredménye:

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

VIII. A KÖZLEKEDÉSI SZAKJOGÁSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja, hogy a jogász szakképzettséggel rendelkező szakemberek számára széles körű ismereteket adjon a közlekedés területét érintő szakjogi, illetve a kapcsolódó speciális joganyag és a jogalkalmazási gyakorlat területén, továbbá azokon a határtudományi területeken (matematikai, fizikai, számítás- és mérés technikai, műszaki, orvosi alapismeretek, logika, pszichológia), amelyek nélkülözhetetlenek a közlekedéssel kapcsolatos jogász tevékenységre szakosodott bírók, ügyészek, ügyvédek, rendőrségi, vállalati jogászok számára; célja tehát olyan speciális ismeretkörökből összetevődő szaktudás megszerzésének biztosítása, amely az érintett szakemberek számára jogi feladatok szakmailag megalapozottabb és hatékonyabb ellátását teszi lehetővé, felkészült partneri helyzetbe hozva őket a közlekedési terület más szakembereivel (pl. igazságügyi és más szakértőkkel).

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Közlekedési szakjogász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben a jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (pl. jogi szakvizsga, nyelvvizsga, joggyakorlati idő, munkakör, záróvizsga eredménye) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzés 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Büntetőjog: legalább 25, legfeljebb 35 kreditpont.

Általános és Különös Rész, a közlekedési szabályok helyes értelmezése és az oksági összefüggés a jogalkalmazási gyakorlatban, kitekintéssel az EU joggyakorlatára.

5.2. Büntetőeljárás jog: legalább 25, legfeljebb 35 kreditpont.

Alapelvek, eljárási garanciák, bizonyítás — különös figyelemmel a szakértők közreműködésére — a nyomozás során és a bírósági eljárásban. A megalapozottság követelményei, perújítás és felülvizsgálat. Külön eljárások.

5.3. Szabálysértési anyagi- és eljárásjog: legalább 25, legfeljebb 35 kreditpont.

Az egyetemi alapképzés során szerzett ismeretek elmélyítése, a jogalkalmazási gyakorlat megismerése, különös figyelemmel a közlekedési szabálysértések speciális szabályaira és joggyakorlatára, valamint az EU követelményeire.

5.4. Matematika, logika, számítás- és mérés technika: legalább 25, legfeljebb 35 kreditpont.

A közlekedés körében előforduló deviáns jelenségek bizonyítása általában szakértői véleményezést igényel. Ezért szükséges a jogalkalmazás során a szakértői vélemények megértése és megfelelő felhasználása érdekében a háttértudományi területek (matematika, műszaki ismeretek stb.) alapvető ismereteinek megszerzése.

6. Az ismeretek ellenőrzésének rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből,

a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
— az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése,
— szóbeli vizsga büntetőjog, szabálysértési jog, szakértői műszaki ismeretek tárgyából.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

IX. A KÜLKERESKEDELMI SZAKJOGÁSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja, a jogász szakképzettséggel rendelkező és a külkereskedelemmel feladatszerűen foglalkozó szervezeteknél dolgozó, továbbá az ilyen ügyletek bonyolítására, valamint az ezekkel kapcsolatos jogviták intézésére szakosodott vagy szakosodni kívánó bírák, ügyvédek, jogtanácsosok egyetemi szintű továbbképzésének biztosítása.

A képzés során a résztvevők elméletileg megalapozott és a joggyakorlatban közvetlenül hasznosítható ismereteket (speciális szaktudást) szereznek, amely az ellátott munkakörük, hivatásuk hatékonyabb és megalapozottabb gyakorlására teszi képessé őket.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Külkereskedelmi szakjogász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben a jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (pl. jogi szakvizsga, nyelvvizsga, joggyakorlati idő, munkakör, záróvizsga eredménye) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzés 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intéz-

ményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges további különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Polgári és kereskedelmi jog: legalább 35, legfeljebb 45 kreditpont.

E tanulmányi terület keretében biztosítani kell, hogy a hallgató ismereteket szerezzen:

— a világ jelentősebb jogrendszereiről (tipizálás, általános jellemzés),

— az adásvétel általános szabályain túl a nemzetközi adásvételi szerződésről szóló ENSZ Egyezmény alapvető kérdéseiről,

— a legfontosabb jogrendszerek (német, osztrák, svájci, francia, angolszász stb.) szerződésekre vonatkozó szabályairól,

— kapcsolódó jogterületként a nemzetközi fuvarozás, szállítmányozás, biztosítás, vám-, deviza- és tőzsdejog területén,

— a külkereskedelmi igazgatás, a piacvédelem és a választott bíraskodás területén.

5.2. Nemzetközi (gazdasági) kapcsolatok joga: legalább 35, legfeljebb 45 kreditpont.

E tanulmányi terület keretében fel kell dolgozni:

— a nemzetközi magánjog főbb intézményeit összehasonlító jelleggel,

— a GATT és az ENSZ más szakosított gazdasági szervezeteire vonatkozó anyagot,

— az európai integrációra való felkészülés részeként az EK kereskedelmi jogát, az EK-val kötött társulási szerződést,

— a külkereskedelmi tevékenységgel kapcsolatos külföldi adójogi és beruházásvédelmi kérdéseket,

— nemzetközi pénzügyi ismereteket, ideértve a nemzetközi fizetéseket és a szerződések pénzügyi biztosítékait is.

5.3. Nemzetközi kereskedelmi jogi ismeretek: legalább 25, legfeljebb 35 kreditpont.

E tanulmányi terület keretében előadás és gyakorlati foglalkozások formájában részletesen fel kell dolgozni az egyes kereskedelmi szerződések megkötésére és lebonyolítására vonatkozó ismereteket. E terület részletes szakmai tartalmát az intézményi tantervek határozzák meg.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,

— az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése,

— a szóbeli vizsga legalább 30 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át: általános nemzetközi kereskedelmi jogi ismeretek, nemzetközi pénzügyi és fuvarjogi ismeretek tárgyköből.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

X. A TÁRSASÁGI SZAKJOGÁSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja, hogy az alapképzést meghaladó körben és mélységben biztosítsa a gyakorló jogászok számára a gazdasági társaságok működéséhez kapcsolódó komplex jogi ismeretek elméletileg megalapozott, a jogalkalmazási gyakorlatot is feldolgozó megszerzését, amelynek birtokában a jogi feladataik szakmailag megalapozottabb és hatékonyabb ellátására válnak képessé.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Társasági szakjogász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben a jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (pl. jogi szakvizsga, nyelvvizsga, joggyakorlati idő, munkakör, záróvizsga eredménye) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzés 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Társasági jog és cégjog: legalább 20, legfeljebb 28 kreditpont.

E tanulmányi területen a jogszabály anyagának feldolgozásán túl a joggyakorlat részletes és szemináriumi foglalkozásokat is magában foglaló megismertetésre kerül sor. Ki kell térni a konszernjogi szabályokra és a közvetlenül kapcsolódó jogterületek anyagára is.

5.2. A vállalkozások pénzügyi folyamatainak alapösszefüggései: legalább 20, legfeljebb 28 kreditpont.

Cél, hogy a képzésben résztvevők megismerkedjenek a vállalkozások közgazdasági célkitűzéseivel, a tevékenységüket kifejező, megjelenítő pénzügyi folyamatok alapösszefüggéseivel és a számvitel alapvető szabályaival. A tananyag elsajátításának lehetővé kell tenni a további egyéni képzést és e szakterületen dolgozó szakemberekkel való kommunikáláshoz szükséges ismereteket.

5.3. A gazdasági társaságok felszámolásának és csődeljárásának szabályai: legalább 15, legfeljebb 23 kreditpont.

A vonatkozó jogszabályok és joggyakorlat megismertetésén túl ki kell térni a kapcsolódó anyagi jogi kérdésekre is.

5.4. Egyes jogterületek gazdasági társaságokra vonatkozó speciális szabályai: legalább 15, legfeljebb 23 kreditpont.

E körben fel kell dolgozni az adójog, a munkajog és társadalombiztosítás, a koncessziós és a privatizációs jog, az értékpapírjog legfontosabb és célirányos szabályozását.

5.5. A társasági jog nemzetközi összefüggései: legalább 20, legfeljebb 28 kreditpont.

A gazdasági társaságok tevékenységére figyelemmel szükséges a nemzetközi magánjog, az EU társasági jogának, a vám-, deviza- és külkereskedelmi szabályok megismertetése. Foglalkozni kell a külföldi társaságalapítás, illetve a külföldiek befektetéseinek legfontosabb kérdéseivel is.

6. Az ismeretek ellenőrzésének rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellelű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja,

hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,

— az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése,

— a szóbeli vizsga legalább 25 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át: társasági jog, cégjog tárgyakkól.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XI. A JOGI SZAKOKLEVELES KÖZGAZDÁSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja, hogy a különböző területeken dolgozó közgazdászok számára biztosítsa az alapképzettségükhöz kapcsolódó mindazon jogi ismeretek szervezett továbbképzés formájában történő megszerzését, amelyek birtokában hatékonyabban képesek vezetői, vállalkozói vagy más munkaterületeken komplex — így meghatározott körű jogi szaktudást is igénylő — feladataik ellátására.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Jogi szakokleveles közgazdász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben okleveles közgazdász egyetemi, illetve közgazdász főiskolai oklevéllel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (a záróvizsga eredménye, meghatározott munkakör, gyakorlat) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzés 4 félév, legalább 200 tantóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges további különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Jogelméleti alapok: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

- Alapfogalmak és összefüggések.
- A jog szerkezete, a jogalkotás.
- A jog érvényesülése.
- Az állampolgár jogi helyzete.

5.2. Bevezetés a modern európai magánjogba: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

E körben európai kitekintésben a következő fogalmakkal kell megismertetni a hallgatókat:

- természetes személy, jogi személy, dologi jog, kötelmi jog, a felelősség, visszerthes szerződések, a szerződés-típusok, a kártérítés, a szerzői jog, az öröklési jog.

5.3. Polgári jogi alapok: legalább 15, legfeljebb 25 kreditpont.

- Alapfogalmak.
- Személyek.
- Tulajdonjog.
- Öröklési jog.
- Szerződési alapfogalmak.
- A szerződés érvénytelensége.
- Szerződésszegés.
- Kártérítés.
- Adásvétel, szállítási szerződés.
- Vállalkozás.
- Mezőgazdasági termékértékesítés.
- Bérlet, letét.
- Megbízás, bizomány.
- Fuvarozás, szállítmányozás.
- Bank- és hitelviszonyok, értékpapír.
- Biztosítási jog.
- Társasági jog.

5.4. Társasági jog: legalább 12, legfeljebb 20 kreditpont.

— A gazdasági társulások gazdasági és jogpolitikai funkciói, jellemzői.

— A jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társulások főbb szabályai.

— A jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társulások.

— A külföldi részvétellel működő gazdasági társulások sajátos szabályai.

— A gazdasági társulások működésével kapcsolatos pénzügyi, munkaügyi stb. rendelkezések.

5.5. Államigazgatási jog: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

- Áttekintés az államigazgatásról.
- Az államigazgatási jog alapelemei.
- A hierarchikus igazgatás.
- A hatósági tevékenység.

5.6. Nemzetközi magánjog, nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

— A nemzetközi magánjog és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok jogának funkciója a külgazdasági kapcsolatokban.

- A nemzetközi gazdasági kapcsolatok állami alakítása.
- Nemzetközi beruházások (vegyes vállalatok).
- A külföldi beruházások és a tulajdon védelme.
- Szerződések a külgazdaságban.

5.7. Munkajog: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

— A munkaviszony létesítése, módosítása és megszüntetése.

- A munkaviszonyból eredő jogok és kötelezettségek.
- A munkaviszonyból eredő kötelezettségek megsértésének következményei.
- A munkaügyi viták elintézése.

5.8. Az alapozó és főbb szakjogi ismeretek mellett biztosítani kell, hogy a képzés során a hallgatók célirányos ismereteket szerezzenek a következő területeken: iparjogvédelem, pénzügyi jog, értékpapírszabályozás, polgári eljárásjog, büntetőjog és eljárásjog, társadalombiztosítás stb. Ezen ismeretek körét és tantervi súlyát a képző intézmények határozhatják meg.

A tanulmányi terület kreditértéke: legalább 13, legfeljebb 23 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése,
- a szóbeli vizsga legalább 35 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át: államszervezeti ismeretek, polgári jogi alapok, munkajog tárgyakkal.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XII. A JOGI SZAKOKLEVELES MÉRNÖK SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja, hogy a különböző területeken dolgozó mérnökök számára biztosítsa az alapképzettségükhöz kapcsolódó mindazon jogi ismeretek szervezett továbbképzés formájában történő megszerzését, amelyek birtokában hatékonyabban képesek vezetői, vállalkozói vagy más munkaterületen komplex — így meghatározott körű jogi szaktudást is igénylő — feladataik ellátására.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Jogi szakokleveles mérnök.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben egyetemi és főiskolai szintű mérnök, agrár-mérnök oklevéllel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (a záróvizsga eredménye, meghatározott munkakör, gyakorlat) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzés 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges további különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Jogelméleti alapok: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

- Alapfogalmak és összefüggések.
- A jog szerkezete, a jogalkotás.
- A jog érvényesülése.
- Az állampolgár jogi helyzete.

5.2. Bevezetés a modern európai magánjogba: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

E körben európai kitekintésben a következő fogalmakkal kell megismertetni a hallgatókat:

- természetes személy, jogi személy, dologi jog, kötelmi jog, a felelősség, visszatérhet szerződések, a szerződés-típusok, a kártérítés, a szerzői jog, az öröklési jog.

5.3. Polgári jogi alapok: legalább 15, legfeljebb 25 kreditpont.

- Alapfogalmak.
- Személyek.
- Tulajdonjog.

- Öröklési jog.
- Szerződési alapfogalmak.
- A szerződés érvénytelensége.
- Szerződésszegés.
- Kártérítés.
- Adásvétel, szállítási szerződés.
- Vállalkozás.
- Mezőgazdasági termékértékesítés.
- Bérlet, letét.
- Megbízás, bizomány.
- Fuvarozás, szállítmányozás.
- Bank- és hitelviszonyok, értékpapír.
- Biztosítási jog.
- Társasági jog.

5.4. Társasági jog: legalább 12, legfeljebb 20 kreditpont.
— A gazdasági társulások gazdasági és jogpolitikai funkciói, jellemzői.

— A jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társulások főbb szabályai.

— A jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társulások.

— A külföldi részvétellel működő gazdasági társulások sajátos szabályai.

— A gazdasági társulások működésével kapcsolatos pénzügyi, munkaügyi stb. rendelkezések.

5.5. Államigazgatási jog: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

— Áttekintés az államigazgatásról.

— Az államigazgatási jog alapelemei.

— A hierarchikus igazgatás.

— A hatósági tevékenység.

5.6. Munkajog: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

— A munkaviszony létesítése, módosítása és megszüntetése.

— A munkaviszonyból eredő jogok és kötelezettségek.

— A munkaviszonyból eredő kötelezettségek megsértésének következményei.

— A munkaügyi viták elintézése.

5.7. Iparjogvédelem: legalább 12, legfeljebb 22 kreditpont.

— A szellemi alkotások joga.

— A műszaki alkotások jogi oltalma.

— A vállalat- és árujelzők jogi oltalma.

— Szerződések az iparjogvédelem területén.

— Versenyjog.

— Az iparjogvédelem vállalati feladatai.

— Nemzetközi együttműködés az iparjogvédelemben.

5.8. Az alapozó és főbb szakjogi ismeretek mellett biztosítani kell, hogy a képzés során a hallgatók célirányos ismereteket szerezzenek a következő területeken: nemzetközi magánjog, nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, pénzügyi jog, értékpapírjog, polgári eljárásjog, büntetőjog és eljárásjog, társadalombiztosítás környezetvédelmi jog stb. Ezen ismeretek körét és tantervi súlyát a képző intéz-

mények határozhatják meg. A tanulmányi terület kreditértéke: legalább 10, legfeljebb 18 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése,
- a szóbeli vizsga legalább 35 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át: államszervezeti ismeretek, polgári jogi alapok, munkajog tárgyából.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számmra kerekített átlaga.

XIII. A JOGI SZAKOKLEVELES ÁLTALÁNOS ORVOS, FOGORVOS, GYÓGYSZERÉSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

Az egészségügyi ellátás szinte minden területén az utóbbi időben végbement jogi szabályozás, az egészségügyi tevékenységgel kapcsolatos sajátos felelősségi szabályok és kártérítési eljárások, valamint az egészségügyi ellátó rendszer átalakulása, a funkcionális privatizáció (vállalkozó orvos, fogorvos, gyógyszerész; egészségügyi vállalkozások) egyaránt indokoltá teszik, hogy az orvosok, fogorvosok, gyógyszerészek számára feladataik ellátásához kapcsolódó speciális jogi szakismeretek megszerzése célirányosan és hatékony formában biztosított legyen.

A képzés célja, hogy az orvosi, fogorvosi, gyógyszerészi (vállalkozói) praxisban felmerülő, alapvető jogi ismereteket is igénylő problémák felismerését, megoldását segítse elő. A képzés az egészségügyre vonatkozó jogi szabályozás mellett elsősorban gazdasági, vállalkozói ismeretek megszerzésére irányul.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

- Jogi szakokleveles orvos.
- Jogi szakokleveles fogorvos.
- Jogi szakokleveles gyógyszerész.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben általános orvosi, fogorvos, gyógyszerész szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozaton 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges további különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Általános, illetve alapozó jogi ismeretek: legalább 18, legfeljebb 26 kreditpont.

- Jogelméleti alapok.
- Közjogi ismeretek.
- Közigazgatási ismeretek, egészségügyi igazgatás.

5.2. Polgári jogi alapismeretek: társasági jog, kisebbségvédelem, esélyegyenlőség, egészségügyi vállalkozások joga: legalább 16, legfeljebb 24 kreditpont.

5.3. Az egészségügyi jog általános kérdései, különleges területei (különleges egészségügyi beavatkozások, járványügyi rendelkezések, pszichiátriai betegellátás): legalább 20, legfeljebb 28 kreditpont.

5.4. Munkajogi ismeretek: társadalombiztosítási alapismeretek, egészségbiztosítás; pénzügyi jogi alapismeretek: legalább 18, legfeljebb 26 kreditpont.

5.5. Minőségbiztosítás és felelősségi rendszer az egészségügyben: legalább 12, legfeljebb 20 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jog-

alkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
— az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése,
— a szóbeli vizsga legalább 30 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át: egészségügyi jog, egészségbiztosítás, polgári és társasági jogi alapok, az egészségügyi vállalkozások joga tárgyakkól.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XIV. A JOGI SZAKOKLEVELES CSALÁDVÉDELMI TANÁCSADÓ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja, hogy a gyámügyi szakigazgatás, a családvédelem és családsegítés, valamint a szociális igazgatás területén dolgozó szakemberek számára biztosítsa az ellátott munkakörökhöz kapcsolódó mindazon általános jogi, illetve családjogi, továbbá határtudományi ismeretek szakirányú továbbképzés formájában történő megszerzését, amelyek birtokában hatékonyabban képesek a vezetői, ügyintézői feladatok ellátására.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Jogi szakokleveles családvédelmi tanácsadó.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben egyetemi, főiskolai szintű tanári oklevéllel, államigazgatási főiskolán szerzett oklevéllel, szociálpolitikus egyetemi, szociális munkás főiskolai szintű szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (a záróvizsga eredménye, meghatározott munkakör, gyakorlat) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzés 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges további különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

— Jogi alapismeretek: legalább 4, legfeljebb 8 kreditpont,
— családszociológia: legalább 4, legfeljebb 8 kreditpont,
— alkotmányjog: legalább 4, legfeljebb 8 kreditpont,
— pszichológia: legalább 20, legfeljebb 25 kreditpont,
— közigazgatási jog, európai közjog: legalább 4, legfeljebb 8 kreditpont,
— büntetőjog, büntető eljárásjog: legalább 3, legfeljebb 6 kreditpont,
— polgári jog: legalább 5, legfeljebb 10 kreditpont,
— szociálpolitika alapjai: legalább 3, legfeljebb 6 kreditpont,
— családjog, nemzetközi családjog: legalább 10, legfeljebb 20 kreditpont,
— szociális jog, Európai Unió szociális joga: legalább 8, legfeljebb 15 kreditpont,
— polgári eljárásjog, okirat és beadványszerkesztés: legalább 10, legfeljebb 15 kreditpont,
— munkajog, társadalombiztosítási jog, öröklési jog: legalább 4, legfeljebb 8 kreditpont,
— nemzetközi gyermekvédelem: legalább 3, legfeljebb 6 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
— az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése,
— a szóbeli vizsga legalább 25 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át: családjog, szociális jog tárgyakkól.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XV. A DEMOGRÁFUS SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja, hogy a demográfiai és más határtudományok területén biztosítsa a különleges szakképzettség — demográfus — megszerzéséhez szükséges szakmai ismeretek elsajátítását és ezáltal a társadalmi-gazdasági élet számos területén egyre növekvő számú speciális szakemberigény (demográfus) kielégítését. Így elsősorban a Központi Statisztikai Hivatal, az érintett minisztériumok, önkormányzatok tartanak igényt az ilyen szak tudással rendelkező szakemberek foglalkoztatására.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Demográfus.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben bármilyen egyetemi, illetve főiskolai oklevéllel rendelkezők részt vehetnek. A képző intézmény további feltételhez (a záróvizsga eredménye, meghatározott munkakör, gyakorlat) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzés 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges további különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

— Népesedéspolitikai. A világ népessége. Vándorlás (külső, belső és ingavándorlás): legalább 12, legfeljebb 20 kreditpont.

— A demográfiai elemzés elvei, módszerei. A történeti demográfia feladata, módszerei, eredményei: legalább 14, legfeljebb 22 kreditpont.

— Termelékenység mérése és elemzése (családtervezés). Halandóság mérése és elemzése: legalább 14, legfeljebb 22 kreditpont.

— Népeség-előreszámítás. A népesség struktúrája. Házasság, család, válás, háztartás: legalább 14, legfeljebb 22 kreditpont.

— Településdemográfia: legalább 10, legfeljebb 18 kreditpont.

— Egészségügyi statisztika: legalább 10, legfeljebb 18 kreditpont.

— Informatika demográfiai alkalmazásai: legalább 10, legfeljebb 18 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,

— az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése,

— a szóbeli vizsga legalább 25 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át: a népesség fejlődése és struktúrája, a népmozgalom, népesség-előreszámítás és demográfiai modellek, a népesség a társadalomstatisztikákban tárgyakból.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XVI. A MUNKAÜGYI KAPCSOLATOK SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja olyan szakemberek képzése, akik képesek a magyar és az Európai Uniói szakmai ismeretanyag alapján a versenyszférában, a költségvetési intézményeknél, valamint az államigazgatás és önkormányzatok szerveinél, továbbá a munkáltatói és munkavállalói érdek-képviseleti szerveknél a munkaügyi politika irányítására, így különösen a foglalkoztatás, a bér- és szociálpolitika elveinek, rendszerének kialakítására, ezek végrehajtásának megszervezésére, a munkáltatói és munkavállalói oldal közötti kollektív tárgyalások, a konfliktusok, viták lefolytatására, alternatív rendezésére és az érdekegyeztetés megszervezésére, az Európai Uniói szintű szociális párbeszédben való részvételre.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

— Jogász szakképzettséggel rendelkezők esetén: munkaügyi szakjogász.

— Jogász szakképzettséggel nem rendelkezők esetén: munkaügyi szaktanácsadó.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben jogász szakképzettséggel, továbbá más egyetemi, illetve főiskolai oklevéllel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (a záróvizsga eredménye, meghatározott munkakör, gyakorlat) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges további különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Munkagazdaságtan, az Európai Unió foglalkoztatáspolitikai és szociális koncepciója: legalább 10, legfeljebb 16 kreditpont.

5.2. Vállalati vezetés, szervezés, az új nemzetközi módszerek: legalább 10, legfeljebb 16 kreditpont.

5.3. Munkaszociológia: legalább 2, legfeljebb 4 kreditpont.

5.4. Magyar, nemzetközi és európai munkajog: legalább 16, legfeljebb 26 kreditpont.

5.5. Polgári jogi alapfogalmak, szerződések, gazdasági társaságok magyar és európai szabályai: legalább 8, legfeljebb 14 kreditpont.

5.6. Munkaléktan: legalább 2, legfeljebb 5 kreditpont.

5.7. Magyar, nemzetközi és európai szociális jog: legalább 9, legfeljebb 15 kreditpont.

5.8. Munkaügyi kapcsolatok fogalma, alanyai, története és rendszere: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.9. Kollektív tárgyalás, kollektív szerződés Magyarországon és az EU tagállamaiban: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.10. A kollektív érdekviták és rendezésük Magyarországon és az EU tagállamaiban: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.11. Munkavállalói részvétel, az Európai Üzemi Tanács: legalább 2, legfeljebb 5 kreditpont.

5.12. Alkotmányjog, jogi alapfogalmak: legalább 2, legfeljebb 5 kreditpont.

5.13. Államigazgatási eljárás, munkaügyi és szociális igazgatás: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.14. Bevezetés az EU intézményrendszerébe: legalább 2, legfeljebb 4 kreditpont.

5.15. A jogharmonizáció kérdései: legalább 2, legfeljebb 5 kreditpont.

5.16. Direkt akciók (sztrájk, lock out) Magyarországon és az EU tagállamokban: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.17. Szociális párbeszéd az Európai Unióban: legalább 2, legfeljebb 5 kreditpont.

5.18. A munkaügyi vita fogalma, típusai Magyarországon és az EU tagállamaiban: legalább 1, legfeljebb 3 kreditpont.

5.19. Pénzügyi jogi alapfogalmak, adó, költségvetés: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.20. A munkaügyi jogviták és rendezésük intézményei Magyarországon és az EU tagállamaiban: legalább 2, legfeljebb 5 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ismeretek ellenőrzési rendszere az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, szakmai gyakorlat(ok) elvégzéséből, szakdolgozat elkészítéséből, valamint záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,

— az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése

— a szóbeli vizsga legalább 25 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át: jogi ismeretek (munkajog, társasági jog, szociális jog), kollektív tárgyalások, megállapodások, kollektív viták, sztrájk tárgyakból.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

**XVII. A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI
SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK
KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI**

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja olyan — többnyire a társadalombiztosítás vagy annak intézményei különféle területein tevékenykedő — szakemberek speciális társadalombiztosítási továbbképzése, akik az alapképzésben megszerzett szakképzettségük birtokában képesek áttekinteni a hazai és az Európai Unióban meglévő szociális biztonsági rendszerek különféle ágazataiban és a kapcsolódó egyéb szociális ellátások területén végzett munka alapvető összefüggéseit, kellő jártassággal rendelkeznek az igazgatási, ügyviteli feladatok ellátásában. Megfelelő ismereteket kapnak a humánpolitika és az emberi erőforrások felhasználását előmozdító egyéb tudományágak legfontosabb eredményeiről. Készek a továbbképzésben megszerzett ismereteik felhasználásával, későbbi egyéni további továbbképzésükkel feladataik igényes ellátására.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

— Jogász szakképzettséggel rendelkezők esetén: társadalombiztosítási szakjogász.

— Jogász szakképzettséggel nem rendelkezők esetén: társadalombiztosítási szaktanácsadó.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben jogász szakképzettséggel, továbbá más egyetemi, illetve főiskolai szintű végzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (a záróvizsga eredménye, meghatározott munkakör, gyakorlat) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, esti és levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. A szociális ellátások jogi szabályozása: legalább 4, legfeljebb 6 kreditpont.

5.2. Az egészségbiztosítás pénzügyi ellátásai: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.3. A hazai és az EU tagállamokban működő nyugellátások: legalább 4, legfeljebb 10 kreditpont.

5.4. Baleseti ellátások: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.5. Az egészségügyi ellátások intézményrendszere és működése: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.6. Szociális igazgatás: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.7. Érdekképviseltek szerepe a társadalombiztosítás működésében: legalább 1, legfeljebb 3 kreditpont.

5.8. Gyermekek- és ifjúságvédelem: legalább 1, legfeljebb 3 kreditpont.

5.9. A szövetkezetek szociális tevékenységének sajátosságai: legalább 1, legfeljebb 3 kreditpont.

5.10. Munkajog: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.11. Az aktív és passzív foglalkoztatáspolitikai eszközök: legalább 1, legfeljebb 3 kreditpont.

5.12. Kiegészítő magánbiztosítások rendszere: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.13. Nemzetgazdasági alapismeretek: legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont.

5.14. A mai magyar társadalom szociológiája: legalább 6, legfeljebb 10 kreditpont.

5.15. Szociálpszichológia: legalább 1, legfeljebb 3 kreditpont.

5.16. Politológiai alapismeretek: legalább 1, legfeljebb 3 kreditpont.

5.17. Statisztika, demográfia: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.18. Társadalombiztosítási vonatkozású polgári jogi alapismeretek: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.19. Alkotmányjogi ismeretek: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.20. Menedzsment és informatika a társadalombiztosításban: legalább 4, legfeljebb 8 kreditpont.

5.21. Biztosításmatematika: legalább 2, legfeljebb 6 kreditpont.

5.22. A társadalombiztosítás jogorvoslati rendszere: legalább 1, legfeljebb 3 kreditpont.

5.23. Európai Unió szociális joga: legalább 4, legfeljebb 10 kreditpont.

5.24. A gyermekes családok támogatási rendszere: legalább 1, legfeljebb 3 kreditpont.

5.25. Vitaülés: legalább 10, legfeljebb 16 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ismeretek ellenőrzési rendszere az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokra figyelemmel előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások és gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák letételéből tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése,
- a szóbeli vizsga legalább 30 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át: nemzetgazdaságtan, társadalmpolitika, szociális jog tárgyából.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XVIII. A SZAKOKLEVELES POLITOLÓGUS SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja, hogy a politikatudományi és más ehhez kapcsolódó, elsősorban alapvető jogi ismeretek megszerzése útján biztosítsa a politikai életben a speciális szaktudással rendelkező szakemberek iránti igény kielégítését. Képzés elsősorban az oktatás és tudományos kutatás, a közigazgatás, a tömegtájékoztatás területén dolgozók, valamint a közvetlen vagy közvetett politikai tevékenységet végzők felkészítését szolgálja elméletileg megalapozott és a gyakorlatban hasznosítható szakismeretek közvetítésével.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Szakokleveles politológus.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben bármilyen egyetemi szakképzettséggel, továbbá a 4 éves tanárképző főiskolai, valamint az államigazgatási főiskolai szintű szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló levelező tagozatos képzésben jogász, valamint az államigazgatási főiskolai szintű szakképzettséggel rendelkezőknek 4 félév, legalább 200 tanóra. A más egyetemi szintű, illetve 4 éves tanárképző főiskolai szakképzettséggel rendelkezőknek az alapvető jogi ismeretek megszerzését egy további (bevezető) félév (30 kreditpont, legalább 50 tanóra) biztosítja. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges további különböző típusú tanrendszerű vagy egyéni időráfordítást írhat elő (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában a 4 (illetve 5) féléves időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: a jogász, valamint az államigazgatási főiskolai szintű végzettséggel rendelkezőknél 120 kreditpont, a más oklevéllel rendelkezőknek 150 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Bevezető félév: alkotmányjog, államigazgatási jogi alapismeretek, jogi alapismeretek, nemzetközi jog és nemzetközi szervezetek. A tanulmányi terület kreditértéke: 30 kreditpont.

5.2. A magyar politikai gondolkodás története. A tanulmányi terület kreditértéke: legalább 20, legfeljebb 30 kreditpont.

— Módszertani bevezető.

— A gentilizmustól a rendi nacionalizmusig.

— Az abszolutizmus és a rendi paradigma vetélkedése, konfliktusok és kompromisszumok (XVI—XVIII. század).

— A liberalizmus 1848 előtt.

— A liberalizmus ellenfelei.

— A berendezkedő liberalizmus.

— A liberális paradigma felbomlása.

— A politikai gondolkodás öröklött és új jellemzői az 1920-as években.

— A politikai gondolkodás az 1930-as években és a második világháború időszakában.

5.3. Az egyetemes politikai gondolkodás története: legalább 15, legfeljebb 25 kreditpont.

Az egyetemes politikaelmélet történetének tárgya, módszerei mellett fel kell dolgozni a különböző irányzatokat és azok képviselői munkásságát.

5.4. A politológia alapjai. Politikai pártok. A pártrendszerek elmélete és típusai. Modern politikaelméleti irányzatok, elméletek. A tanulmányi terület kreditértéke: legalább 15, legfeljebb 25 kreditpont.

5.5. Magyar politika (1944—1993): legalább 15, legfeljebb 25 kreditpont.

5.6. Sajtószabadság és hatalom: legalább 15, legfeljebb 5 kreditpont.

— A sajtószabadság kezdetei a kora újkortól a liberalizmusig.

— A liberalizmus vége.

— A tolerancia határai.

— A sajtószabadság terjedelme.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások, gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,

— az intézményi tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése;

— a szóbeli vizsga legalább 40 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át:

= a politikaelmélet alapjai,

= a magyar politikai gondolkodás története,

= az egyetemes politikai gondolkodás története

tárgyakból.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XIX. A IGAZGATÁSI RENDSZERSZERVEZŐ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

Olyan rendszerszervező szakemberek képzése, akik az eredeti okleveles szakképzettségük birtokában, a közigazgatás területén szerzett szakmai tapasztalatokat felhasználva, képesek menedzselni a szervezési, vezetési és számítástechnikai innovációs folyamatot, a problémafeltárástól az informatikai megvalósításig.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Igazgatási rendszerszervező.

3. A képzésben résztvevők köre

Igazgatásszervezői oklevéllel rendelkezők, továbbá azon egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkező szakemberek, akik a közigazgatás intézményrendszerében igazgatási vagy informatikai munkakörben, vagy ezzel összefüggő munkaterületen dolgoznak, vagy ilyen irányban kívánják átképezni magukat.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 250 tanóra. A szakdolgozat elkészítésére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

a) Igazgatási rendszerelemzés tantárgycsoport, amely a szervezetátvilágítás, szervezetfejlesztés és a közigazgatási folyamatok modellezésének témaköreit dolgozza fel; legalább 30, legfeljebb 40 kreditpont.

b) A közigazgatásban használatos integrált szoftverek alkalmazását és az adatbázis tervezését bemutató tananyag; legalább 35, legfeljebb 50 kreditpont.

c) A nagy számítógépes rendszereket, illetve az ehhez kapcsolódó adatvédelmi ismereteket tárgyaló tantárgycsoport; legalább 25, legfeljebb 32 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer a tantervben előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások megszerzésétől, beszámolók, vizsgák letételéből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgán való megvédésből tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma legalább 4.

6.2. A szakdolgozat

A szakdolgozat a szakirányú képzésnek megfelelő, eredményében írásban megjelenő, alkotó jellegű szakmai feladat, amely a hallgató tanulmányaira, empirikus kutatásra és/vagy a szakirodalomra támaszkodva készíthető el, és igazolja azt, hogy a hallgató képes az elsajátított ismeretanyag gyakorlati alkalmazására, az elvégzett munka és az eredmények szakszerű összefoglalására, a témakörbe tartozó feladatok megoldására, önálló szakmai munka végzésére.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsga

6.3.1. A záróvizsgára bocsátás feltételei a tantervben előírt követelmények teljesítése, nevezetesen:

— a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,

— a tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.2. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése a záróvizsga keretében,

— komplex szóbeli vizsga a szakdolgozat témájához kapcsolódó tantárgyak elemeiből.

6.3.3. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XX. A KÖLTSÉGVETÉSI ELLENŐRZÉS SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

Költségvetési ellenőrök (okleveles pénzügyi revizorok) képzése, hogy a felsőfokú képesítést szerzett — elsősorban Államigazgatási Főiskolát és más gazdasági főiskolát végzett — igazgatásszervezők, igazgatási szakemberek a költségvetési szervek ellenőrzésének végzéséhez, illetve ezen tevékenységek irányításához szükséges ismeretanyagot megszerezzék, ezzel alkalmassá váljanak az ez irányú feladatok hatékonyabb ellátására, költségvetési és nonprofit területen egyaránt.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Költségvetési ellenőr.

3. A képzésben résztvevők köre

Az igazgatásszervezői oklevéllel rendelkezők mellett egyetemi és főiskolai végzettségű, a közpénzzel és közvagyonnal gazdálkodó szakemberek, a nonprofit szervezeteknél gazdálkodási feladatokat ellátók, a képviselő-testületekben, a pénzügyi-ellenőrzési bizottságokban tevékenykedők.

4. A képzési idő

Távoktatási elemeket is magában foglaló levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 250 tanóra. A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

a) Alapozószintre hozó ismeretek megismertetése: makrogazdaságtan, szociológia módszertana, pénzügytan, költségvetési gazdálkodási és költségvetési számviteli ismeretek; legalább 30, legfeljebb 45 kreditpont.

b) Szakismereti tárgykörök, ellenőrzési ismeretek, ellenőrzés módszertana, az ellenőrzés etikája és pszichológiája, az államhatalmi ellenőrzés (ÁSZ, KEHI, KEI), a helyi önkormányzatok ellenőrzési tevékenysége, költségvetési ellenőrzés elvei, módszerei, szervezeti rendszere területei, számítógépes ellenőrzési programok, controlling; legalább 30, legfeljebb 45 kreditpont.

c) Szintetizáló ismeretek: ellenőrzés és elemzés, az elemzés eszközei és módszerei, a költségvetési gazdálkodás elemzése; legalább 30, legfeljebb 45 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer a tantervben előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások megszerzéséből, vizsgák letételéből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma legalább 9.

6.2. A szakdolgozat a szakirányú képzettségnek megfelelő, eredményében írásosan is megjelenő, alkotó jellegű konkrét szakmai feladat, amelynek megoldása a hallgató tanulmányaira támaszkodva, empirikus kutatásokra és/vagy a hazai és nemzetközi szakirodalom tanulmányozásával kidolgozható, és igazolja azt, hogy a hallgató képes az elsajátított ismeretanyag gyakorlati alkalmazására, az elvégzett munka és az eredmények szakszerű összefoglalására, a témakörbe tartozó feladatok megoldására, önálló szakmai munka végzésére.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsga

6.3.1. A záróvizsgára bocsátás feltételei a tantervben előírt feltételek teljesítése, különösen:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- a tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.2. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése a záróvizsga bizottság előtt,
- komplex szóbeli vizsga a szakdolgozat témájához kapcsolódó ellenőrzési tárgyak elemeiből.

6.3.3. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XXI. A KÖRNYEZETVÉDELMI IGAZGATÁS SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

Környezetvédelmi szakigazgatás szervezők képzése, akik a felsőfokú képzettségük birtokában folytatott eredményes szakmai tevékenységük során szerzett tapasztalataikra támaszkodva képesek a környezetvédelmi igazgatási feladatok elvégzéséhez szükséges ismeretanyag megszerzésére, ezzel alkalmassá válnak a környezettel, környezethasználattal, környezetvédelemmel kapcsolatos közigazgatási, illetve más igazgatási szervezetben szakfeladatok, valamint olyan igazgatási feladatok ellátására, ahol a környezeti érdek közvetlen befolyásolása történhet.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Környezetvédelmi szakigazgatás szervező.

3. A képzésben résztvevők köre

Az igazgatásszervezői oklevéllel rendelkezők mellett egyetemi vagy főiskolai szintű végzettséggel rendelkező, a közigazgatás valamilyen szintjén és formájában, rendvédelmi, nemzetvédelmi szervezetekben, a magánigazgatásban dolgozó igazgatási szakemberek; a környezetvédelemmel kapcsolatos tevékenységet folytató, a környezetvédelmi tevékenység jogi-igazgatási területeit oktató szakemberek.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló levelező tagozatos képzésben 4 félév legalább 200 tanóra.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

a) A környezetvédelmi szemléletmód alakítása, a környezetvédelem társadalmi feltételrendszerének vizsgálata: környezetfilozófiai, -szociológia -politológiai, környezetgazdaságtani tantárgycsoport: legalább 38, legfeljebb 52 kreditpont.

b) A környezetvédelmi igazgatási szakismeretek (az EU-s szabályozásra is figyelemmel): természettudományos és műszaki alapismeretek, környezetértékelés, településtudományi, jogi, igazgatási tantárgycsoport: legalább 58, legfeljebb 72 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer a tantervben előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások megszerzéséből, beszámolók, vizsgák letételéből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. Kötelező vizsgák száma legalább: 8.

6.2. A szakdolgozat

A szakdolgozat a szakirányú képzettségnek megfelelő, eredményében írásosan is megjelenő, alkotó jellegű szakmai feladat, amelynek megoldása a hallgató tanulmányaira támaszkodva, empirikus kutatásokra és/vagy a hazai és nemzetközi szakirodalom tanulmányozásával kidolgozható, és igazolja azt, hogy a hallgató képes az elsajátított ismeretanyag gyakorlati alkalmazására, az elvégzett munka és az eredmények szakszerű összefoglalására, a témakörbe tartozó feladatok megoldására, önálló szakmai munka végzésére.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsga

6.3.1. A záróvizsgára bocsátás feltételei a tantervben előírt feltételek teljesítése, különösen:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- a tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.2. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése a záróvizsga bizottság előtt,

— komplex szóbeli vizsga a szakdolgozat témájához kapcsolódó tantárgyak elemeiből.

6.3.3. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XXII. AZ ÖNKORMÁNYZATI GAZDÁLKODÁS SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

Önkormányzati gazdasági szakemberek képzése, akik az eredeti okleveles szakképzettségük birtokában folytatott eredményes szakmai tevékenységük során szerzett tapasztalataikra támaszkodva, képesek a korszerű gazdasági-pénzügyi és menedzsment szemléletű gazdálkodási ismeretek elsajátítására, felkészülve ezzel az erőforrások feltárására és hasznosítására, illetve a helyi önkormányzatok gazdálkodási tevékenységének irányítására.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Önkormányzati gazdaságsszervező.

3. A képzésben résztvevők köre

Igazgatásszervezői oklevéllel rendelkezők, továbbá azon egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkező szakemberek, akik a helyi — területi önkormányzatoknál gazdálkodási, településmenedzseri, falusi turizmussal összefüggő feladatokat látnak el vagy fognak ellátni.

4. A képzési idő

Távoktatási elemeket is magában foglaló levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 250 tanóra.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

a) Az önkormányzati gazdálkodást kondicionáló társadalmi, gazdasági, politikai és szervezeti tényezőket tárgyaló tananyag: legalább 10, legfeljebb 15 kreditpont.

b) Az önkormányzati gazdálkodás funkcionális ismereteit, pénzügyi, számviteli, statisztikai, informatikai, településirányítási ismereteket tárgyaló tananyag, legalább 15, legfeljebb 25 kreditpont.

c) A településmenedzser specializáció keretében: a közszolgáltatás- és településszervezési, a térinformatikai, a konfliktusmenedzsment és a vezetési ismereteket tárgyaló tananyag: legalább 30, legfeljebb 40 kreditpont.

d) A falusi turizmus specializáció keretében: a turizmus és a vendéglátás gazdasági és intézményi rendszerére, a marketingre, a pályázati és erőforrás-menedzsmentre vonatkozó elméleti és gyakorlati ismeretek: legalább 30, legfeljebb 40 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer a tantervben előírt, kritérium-jellegű követelményként szereplő aláírások megszerzéséből, beszámolók, vizsgák letételéből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgán való megvédésből tevődik össze.

6.1. Kötelező vizsgák száma legalább 12.

6.2. A szakdolgozat

A szakdolgozat a szakirányú képzésnek megfelelő, eredményében írásban megjelenő, alkotó jellegű szakmai feladat, amely a hallgató tanulmányaira, empirikus kutatásra és/vagy a szakirodalomra támaszkodva készíthető el, és igazolja azt, hogy a hallgató képes az elsajátított ismeretanyag gyakorlati alkalmazására, az elvégzett munka és az eredmények szakszerű összefoglalására, a témakörbe tartozó feladatok megoldására, önálló szakmai munka végzésére.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsga

6.3.1. A záróvizsgára bocsátás feltételei a tantervben előírt követelmények teljesítése, nevezetesen:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- a tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.2. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése a záróvizsga keretében,
- komplex szóbeli vizsga a szakdolgozat témájához kapcsolódó tantárgyak elemeiből.

6.3.3. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XXIII. A SZEMÉLYÜGYI IGAZGATÁS SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

Személyügyi szakigazgatás-szervezők képzése, akik az eredeti okleveles szakképzettségük birtokában folytatott eredményes szakmai tevékenységük során szerzett tapasztalataikra támaszkodva, képesek a fejlett országok személyügyi gyakorlatában kialakult elméleteket és módszereket elsajátítani és a közszolgálat speciális igényeihez igazodva, az eredményes emberi erőforrás-gazdálkodáshoz hozzájárulni.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Személyügyi szakigazgatás-szervező.

3. A képzésben résztvevők köre

Igazgatásszervezői oklevéllel rendelkezők, továbbá azon egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkező szakemberek, akik a közszolgálat intézményrendszerében

személyügyi munkakörben vagy az emberi erőforrás-gazdálkodással összefüggő munkaterületen dolgoznak, vagy ilyen irányban kívánják átképezni magukat.

4. A képzési idő

Távoktatási elemeket is magában foglaló levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 250 tanóra.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

a) Az emberi erőforrásokkal való gazdálkodást kondicionáló társadalmi, szervezeti és humán tényezőket tárgyaló tananyag: legalább 25, legfeljebb 32 kreditpont.

b) A közszolgálati személyügyi tevékenység intézményi és jogszabályi feltételrendszerét tárgyaló tananyag: legalább 40, legfeljebb 52 kreditpont.

c) Az emberi erőforrás-gazdálkodás funkcionális ismeretrendszerét tárgyaló tananyag: legalább 30, legfeljebb 45 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer a tantervben előírt, kritérium-jellegű követelményként szereplő aláírások megszerzéséből, beszámolók, vizsgák letételéből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgán való megvédésből tevődik össze.

6.1. Kötelező vizsgák száma legalább 10.

6.2. A szakdolgozat

A szakdolgozat a szakirányú képzésnek megfelelő, eredményében írásban megjelenő, alkotó jellegű szakmai feladat, amely a hallgató tanulmányaira, empirikus kutatásra és/vagy a szakirodalomra támaszkodva készíthető el, és igazolja azt, hogy a hallgató képes az elsajátított ismeretanyag gyakorlati alkalmazására, az elvégzett munka és az eredmények szakszerű összefoglalására, a témakörbe tartozó feladatok megoldására, önálló szakmai munka végzésére.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsga

6.3.1. A záróvizsgára bocsátás feltételei a tantervben előírt követelmények teljesítése, nevezetesen:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- a tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.2. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése a záróvizsga keretében,
- komplex szóbeli vizsga a szakdolgozat témájához kapcsolódó tantárgyak elemeiből.

6.3.3. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XXIV. A SZOCIÁLIS IGAZGATÁS SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

Szociális szakigazgatás-szervezők képzése, akik képesek a népjólét minden területén az igazgatási tartalmú szervezési feladatok ellátására, a szociális ellátórendszerek intézményi-szervezeti folyamatainak irányítására, a gyermek- és ifjúságvédelem hatósági feladatainak jogszerű intézésére.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Szociális szakigazgatás-szervező.

3. A képzésben résztvevők köre

Igazgatásszervezői oklevéllel rendelkezők, továbbá azon egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkező szakemberek, akik

- szociális igazgatási munkakört töltenek be,
- a szociális ellátás állami vagy önkormányzati szervezeteiben vezetői vagy érdemi ügyintézői munkakört töltenek be,
- a közszolgálat különböző ágazataiban szociális feladatokat ellátók.

4. A képzési idő

Távoktatási elemeket is magában foglaló levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 250 tanóra.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

a) A szociálpolitika elméleti alapjai és a szociális alapintézmények rendszere: kiemelten kezelve a családvédelem, veszélyeztetett csoportok, szociális kirekesztődés, a társadalmi beilleszkedési zavarok szociális dimenzióit és a reaktív közigazgatási beavatkozás módozatait és lehetőségeit: legalább 25, legfeljebb 32 kreditpont.

b) A szociális szakigazgatás jogi szabályozása, szervezeti rendszere és funkcionális területei: a gyermek- és ifjúságvédelem, illetve a felnőttvédelem igazgatási feladatai és technikái; legalább 30, legfeljebb 42 kreditpont.

c) A szociális igazgatás eszköz- és feltételrendszerét meghatározó társadalmi, gazdasági, szervezeti és humán tényezőket tárgyaló tananyag; legalább 40, legfeljebb 52 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer a tantervben előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások megszerzéséből, beszámolók, vizsgák letételéből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgán való megvédésből tevődik össze.

6.1. Kötelező vizsgák száma legalább 10.

6.2. A szakdolgozat

A szakdolgozat a szakirányú képzésnek megfelelő, eredményében írásban megjelenő, alkotó jellegű szakmai feladat, amely a hallgató tanulmányaira, empirikus kutatásra és/vagy a szakirodalomra támaszkodva készíthető el, és igazolja azt, hogy a hallgató képes az elsajátított ismeretanyag gyakorlati alkalmazására, az elvégzett munka és az eredmények szakszerű összefoglalására, a témakörbe tartozó feladatok megoldására, önálló szakmai munka végzésére.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsga

6.3.1. A záróvizsgára bocsátás feltétele a tantervben előírt követelmények teljesítése, nevezetesen:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- a tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.2. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése a záróvizsga keretében,
- komplex szóbeli vizsga a szakdolgozat témájához kapcsolódó tantárgyak elemeiből.

6.3.3. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XXV. A VÁMIGAZGATÁSI SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

Vámigazgatás-szervezők képzése, akik az eredeti okleveles szakképzettségük birtokában folytatott eredményes szakmai tevékenységük során szerzett tapasztalataikra támaszkodva, képesek az EU normáihoz igazodó eljárási ismereteket és gyakorlatot elsajátítani, és az államháztartás vámigazgatási (rendészeti) igényeinek megfelelő szakmai szolgáltatásokat végezni.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Vámigazgatás-szervező.

3. A képzésben résztvevők köre

Igazgatásszervezői oklevéllel rendelkezők, továbbá azon egyetemi vagy főiskolai végzettséggel rendelkező szakemberek, akik felvételét a Vám- és Pénzügyőrség Országos Parancsnoksága kéri, illetve a vámügyintézői munkakörökben dolgozók.

4. A képzési idő

Távoktatási elemeket is magában foglaló levelező tagozatos képzésben 4 félév, legalább 250 tanóra.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

a) A jövedéki és a vámigazgatás joganyagát, eljárási gyakorlatát és rendészeti feladatait tárgyaló tananyag: legalább 42, legfeljebb 58 kreditpont.

b) A vámigazgatási feladatokhoz kapcsolódó alkotmányjogi, államigazgatási, büntetőjogi, munkajogi és polgári jogi ismereteket tárgyaló tananyag; legalább 28, legfeljebb 38 kreditpont.

c) Pénzügyi, külkereskedelmi, számítástechnikai és vezetési ismereteket tárgyaló tananyag: legalább 22, legfeljebb 32 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer a tantervben előírt, kritériumjellegű követelményként szereplő aláírások megszerzéséből, beszámolók, vizsgák letételéből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgán való megvédésből tevődik össze.

6.1. Kötelező vizsgák száma legalább 12.

6.2. A szakdolgozat

A szakdolgozat a szakirányú képzésnek megfelelő, eredményében írásban megjelenő, alkotó jellegű szakmai feladat, amely a hallgató tanulmányaira, empirikus kutatásra és/vagy a szakirodalomra támaszkodva készíthető el, és igazolja azt, hogy a hallgató képes az elsajátított ismeretanyag gyakorlati alkalmazására, az elvégzett munka és az eredmények szakszerű összefoglalására, a témakörbe tartozó feladatok megoldására, önálló szakmai munka végzésére.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsga

6.3.1. A záróvizsgára bocsátás feltételei a tantervben előírt követelmények teljesítése, nevezetesen:

- a szakdolgozat elkészítése és benyújtása,
- a tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.3.2. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése a záróvizsga keretében,
- komplex szóbeli vizsga a szakdolgozat témájához kapcsolódó tantárgyak elemeiből.

6.3.3. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XXVI. A JOGI ÉS IGAZGATÁSI INFORMATIKUS SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A szakirányú továbbképzés célja, hogy jogász és igazgatásszervező szakképzettséget szerzett szakembereknek biztosítsa az alapképzettségükhöz kapcsolódó mindazon informatikai ismeretek szervezett továbbképzés formájában történő megszerzését, melynek birtokában a közigazgatás munkaköreiben, bíróságokon és ügyészségeken ké-

pések olyan feladatok ellátására, melyhez jogi és informatikai ismeretek együttesen szükségesek.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

— Jogász szakképzettség esetén: jogi informatikus szakjogász.

— Igazgatásszervező szakképzettség esetén: igazgatási informatikus.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben egyetemi szintű jogász és főiskolai szintű igazgatásszervező szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magába foglaló, levelező tagozatos képzés 4 félév, legalább 280 tanóra. Az intézményi tanterv kötelező tantervi órákon túl a tananyag elsajátításához szükséges további egyéni időráfordítást írhat elő (gyakorlat, házi dolgozat stb.).

A szakdolgozat elkészítésére és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Számítógép-hálózatok és alkalmazásaik: legalább 7, legfeljebb 11 kreditpont.

5.2. Adatbázisok: legalább 7, legfeljebb 11 kreditpont.

5.3. Informatikai rendszerek tervezése és szervezése: legalább 7, legfeljebb 11 kreditpont.

5.4. Információs rendszerek, információ-menedzsment: legalább 7, legfeljebb 11 kreditpont.

5.5. Csoportos döntéstámogató rendszerek: legalább 5, legfeljebb 9 kreditpont.

5.6. Irodatechnika, csoportos munkaeszközök: legalább 5, legfeljebb 9 kreditpont.

5.7. Döntéstámogatás tudásalapú módszerekkel: legalább 5, legfeljebb 9 kreditpont.

5.8. A jogi informatika szakterületei I—II.: legalább 12, legfeljebb 20 kreditpont.

5.9. Az információkezelés joga: legalább 5, legfeljebb 9 kreditpont.

5.10. Jogi információforrások: legalább 7, legfeljebb 11 kreditpont.

5.11. Adatbiztonság: legalább 5, legfeljebb 9 kreditpont.

5.12. Az alapozó képzés részét képezi még az alapvető hardver, szoftver, adatkezelési ismeretek, valamint a mik-

roszámítógépes alapszoftverek tantárgy is, legalább 12, legfeljebb 20 kreditpont.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer a tantervben előírt, beszámolókból, vizsgákból, valamint a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsga letételéből tevődik össze.

Félévenként a vizsgák száma legalább 2.

6.1. A szakdolgozat

A szakdolgozat témája a képzés során hallgatott tárgyak közül választható. A szakdolgozat célja, hogy a hallgató számot adjon az általa választott szakterület megfelelő ismeretéről, az elsajátított tudás elméleti és gyakorlati összefüggéseiről.

A szakdolgozat kreditértéke: 10 kreditpont.

6.2. A záróvizsgára bocsátás feltételei:

- a szakdolgozat benyújtása és elfogadása,
- a tantervben előírt követelmények teljesítése.

6.2.1. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése,
- a szóbeli vizsga legalább 30 kreditpont értékű ismeretanyagot fog át, a jogi informatika szakterületei, az információkezelés joga, az információs rendszerek, az információ-menedzsment témakörökből.

6.2.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XXVII. AZ ADÓJOGI SZAKJOGÁSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A képzés célja, hogy a jogász alapképzés ismeretanyagát meghaladó körben és mélységben biztosítsa az adóztatással és az adókötelezettségek teljesítésével hivatásszerűen foglalkozó, képviselőt ellátó gyakorló jogászok számára a legkorszerűbb adójogi ismereteket, továbbá a feladat ellátásához szükséges egyéb jogterületek elméleti és gyakorlati ismeretanyagát. A képzés során a résztvevők elméletileg megalapozott és a joggyakorlatban közvetlenül hasznosítható ismereteket, speciális szaktudást szereznek, amely munkakörük, munkafeladataik szakszerűbb és hatékonyabb ellátására teszi képessé őket.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Adójogi szakjogász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt, a képző intézmény további feltételeket írhat elő (oklevél minősítése, gyakorlati idő stb.).

4. A képzési idő

Távoktatási elemeket is magában foglaló levelező képzésben 4 félév, legalább 230 tanóra. A szakdolgozat benyújtására és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb, kötelező tanulmányi területei

5.1. Adójogi alaptan: legalább 6, legfeljebb 7 kreditpont.

Áttekintést ad az adójogi normarendszerről, az adó-tényállás-elemek gyakorlati alkalmazásáról, az adójogi normák értelmezésének sajátosságairól, a szerződési szabadság adójogi összefüggéseiről; elemzi a hazai hatósági és bírói jogalkalmazás sajátosságait az adójogban, a nemzetközi tapasztalatokat; bemutatja az adójogi elvek alkalmazásával összefüggő jogvitákat. Elemzi az adókikerülés főbb típusait és a korlátozás főbb módszereit a nemzeti és a nemzetközi adójogban. Felvázolja a költségvetési támogatások rendszerét és szabályozásának módját a hazai jogban.

5.2. Az adóigazgatás és az adóellenőrzés rendszere: legalább 8, legfeljebb 11 kreditpont.

Áttekintést ad az adóigazgatás modelljeiről, a hazai adóigazgatási szervezetrendszer jellemzőiről, az adóigazgatási szervezetek belső munkamegosztásáról, az adóigazgatási feladatokról, a hatásköri és illetékességi szabályokról. Megismerteti a hazai ellenőrzési rendszert, az adóellenőrzés jogi kereteit; bemutatja az ellenőrzés tervezésének folyamatát, az ellenőrzés főbb eszközeit, módszereit, az ellenőrzés eredményének értékelését.

5.3. Adózás és adóeljárás: legalább 8, legfeljebb 11 kreditpont.

Rendszerezi az adókötelezettségeket, megismerteti az egyes adókötelezettségek teljesítésével összefüggő gyakorlati kérdéseket. Áttekinti az adómegállapítással kapcsolatos gyakorlati kérdéseket, részletesen bemutatja és elemzi az adójogi szankciórendszer sajátosságait, az ezekkel összefüggő jogvitákat. Felvázolja az adóigazgatási eljárások típusait és a bírói felülvizsgálat gyakorlatának néhány kiemelt kérdését.

5.4. Jövedelemadók: legalább 11, legfeljebb 14 kreditpont.

A személyi jövedelemadó, a társasági adó és az osztalékadó tényálláselemeinek rendszerezésén túl, bemutatja a jövedelemadók megállapításának, megfizetésének és ellenőrzésének sajátosságait. Jogeseteken keresztül megismerteti a jövedelemadózással kapcsolatos bírói gyakorlatot.

5.5. A közvetett adók, fogyasztási típusú adók: legalább 10, legfeljebb 12 kreditpont.

Az általános forgalmi adó, jövedéki adó és a fogyasztási adó tényálláselemeinek sajátosságai mellett ismerteti az

egyed- egyes fogyasztási típusú adók megállapításának, megfizetésének (elszámolásának) és ellenőrzésének különös szabályait is. Jogeseteken keresztül bemutatja az áfával és a jövedéki adózással összefüggő bírói gyakorlatot.

5.6. A járulékrendszer alapjai: legalább 8, legfeljebb 11 kreditpont.

A járulék-kötelezettségek kívánta terjedelemben felvázolja a biztosítási kötelezettséget, a biztosítottakra vonatkozó főbb szabályokat; bemutatja a járulékok rendszerét, a járulékfizetési kötelezettséghez kapcsolódó tényállás elemeket, továbbá a járulékkel összefüggő kötelezettségek teljesítésének rendjét.

5.7. Illetékek és helyi adók: legalább 6, legfeljebb 7 kreditpont.

Ismerteti a vagyoadók típusait, hazai rendszerét, valamint az illetékjog felépítését. Részletesen bemutatja az illetékkötelezettségre vonatkozó főbb rendelkezéseket, az egyes vagyonszerzési illetékeket, továbbá az államigazgatási és a bírósági eljárási illetékek rendszerét. Elemzi a helyi adóztatás gyakorlati kérdéseit, megismerteti a helyi adóztatás rendszerét, továbbá az önkormányzati adóztatás sajátosságait. Bemutatja az utóbbi évek bírói gyakorlatának illetékekkel és helyi adókkal kapcsolatos jogvitáit.

5.8. Nemzetközi adójog, az Európai Közösség adójoga: legalább 11, legfeljebb 14 kreditpont.

Felvázolja a nemzeti és nemzetközi adójog összefüggésének gyakorlati kérdéseit, a kettős adózás és a kettős adózás elkerülésének főbb módszereit. Bemutatja az illetőséggel összefüggő gyakorlati kérdéseket, rendszerezi az adóegyezményeket és megismerteti a modellegyezmények típusait. Átfogó ismereteket nyújt az OECD modellegyezmény szerkezetéről, fejlődéséről, hatályáról, ezek jelentőségéről. Megismerteti az állandó telephely fogalmát, elemzi a vele összefüggő gyakorlati kérdéseket. Bemutatja az egyes jövedelmek adóztatásának sajátosságait a modellegyezmény rendszerében. Áttekinti az Európai Közösség adójogát, a főbb normákat a közvetlen és közvetett adózás területén. Ismerteti az esetjog jelentőségét az adózással összefüggésben és a leghíresebb ügyeket.

5.9. Vámjogi ismeretek: legalább 5, legfeljebb 7 kreditpont.

Rendszerezi a vámjog és a vámrendszer legfontosabb fogalmait, áttekinti a vámjog- és a vámtarifa rendszerét. Bemutatja a vámigazgatás szervezetét, feladatait, a vámeljárások szabályait, a vámjogi együttműködés következményeit és a bírói gyakorlat néhány jellemzőjét.

5.10. Társasági jog: legalább 4, legfeljebb 5 kreditpont.

Áttekintést ad a társasági jog rendszeréről, alapkérdéseiről, különös tekintettel a legújabb változásokra. Részletesen bemutatja a társaságok megalakulásának, átalakulásának és megszűnésének szabályait és azok sajátosságait az egyes társasági formáknál. Megismerteti a csőd- és felszámolási eljárás gyakorlati összefüggéseit.

5.11. A számviteli jog alapjai: legalább 11, legfeljebb 13 kreditpont.

Megismerteti a számvitel definícióját, alapfogalmait, alapelveit, valamint a számviteli jogot. Bemutatja a beszámolási kötelezettség tartalmát, a mérleg elemeit, az eredménykimutatás főbb szabályait. Felvázolja a könyvvezetési kötelezettséget, a nyilvánosságra hozatal és a közzététel rendjét, a számviteli szolgáltatásokat.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ismeretek ellenőrzési rendszere a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével a tantervben előírt gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák letételéből, a kritériumkövetelmények teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat

A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozathoz rendelt kreditek száma: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a tantervben előírt valamennyi tanulmányi és vizsgakötelezettség teljesítése,

— konzulens által elbírált szakdolgozat benyújtása.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése

— a szóbeli vizsga legalább 40 kreditpontnak megfelelő ismeretanyagot fog át: adójog (jövedelemadók, közvetett adók) és az adóigazgatás (adóellenőrzés, adóeljárás) tárgyköréből.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XXVIII. A KERESKEDELMI JOGI SZAKJOGÁSZ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A cél olyan, a gazdaság jogi kérdéseivel foglalkozó bírák, ügyészek, ügyvédek, jogtanácsosok, igazgatási és kodifikációs kérdésekkel foglalkozó szakemberek képzése, akik

ismerik a gazdaság és jog összefüggéseit és a gazdasággal kapcsolatos jogi problémákra adekvát gyakorlati megoldásokat képesek találni.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezés

Kereskedelmi jogi szakjogász.

3. A képzésben való részvétel feltételei

A képzésben egyetemi végzettséggel és jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez (pl. jogi szakvizsga, nyelvvizsga, joggyakorlati idő, munkakör, záróvizsga eredménye) kötheti a felvételt.

4. A képzési idő

A távoktatási elemeket is magában foglaló levelező képzésben 4 félév, legalább 230 tanóra. A szakdolgozat benyújtására és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb, kötelező tanulmányi területei

5.1. A kereskedelmi jog alapjai: legalább 38, legfeljebb 43 kreditpont.

A kereskedelmi jog európai és magyarországi előtörténete, a polgári joggal párhuzamos fejlődése, a kereskedelmi jog tárgya, a kereskedelmi jogi jogviszony, az összehasonlító kereskedelmi jog: különös tekintettel a külföldi elemeket tartalmazó szerződésekre, a német, osztrák, svájci, francia, angolszász és európai kereskedelmi jog legfontosabb jogintézményeinek összehasonlító jellegű tárgyalása. A vállalkozói minőség személyi és tárgyi kritériumai az egyéni és társas vállalkozásokra vonatkozó joganyag, a könyvvizetés és adózás, vámjogi ismeretek, valamint a vállalkozói minőség megszűnése.

5.2. Versenyjog és vállalkozói felelősség: legalább 13, legfeljebb 15 kreditpont.

A piaci magatartásra vonatkozó előírások és joggyakorlat, a fogyasztóvédelem kérdései, a versenyjog nemzetközi vonatkozásai, valamint a felelősség és a kockázat kérdésköre.

5.3. Kereskedelmi jogi jogügyletek: legalább 40, legfeljebb 45 kreditpont.

A kereskedelmi szerződések megkötése, a kereskedelmi adásvétel, a szállítási szerződés, a nemzetközi adásvétel (Bécsi Konvenció), a tulajdonjog átruházására irányuló egyéb szerződések. A nemzetközi kereskedelemben alkalmazott fizetési módozatok, a lízing, a vállalkozás, a nem-

zetközi vállalkozás, a használati jog átruházására irányuló nemzetközi szerződések, a franchise. A szolgáltatás nyújtására irányuló szerződések: a fuvarozás, a szállítmányozás, a műszaki szolgáltatás, a tanácsadás. A képviselőre irányuló szerződések: a bankügyletek, a biztosítás, az értékpapírjog és a tőzsdei ügyletek kérdései.

5.4. Közbeszerzés: legalább 3, legfeljebb 4 kreditpont.

A közbeszerzés anyagi és eljárásjogi szabályai és az ezekkel kapcsolatos közigazgatási és bírósági joggyakorlat.

5.5. Kereskedelmi jogi jogviták: legalább 4, legfeljebb 6 kreditpont:

A rendes bírósági és választott bírósági eljárások, valamint a mediáció.

5.6. A gazdasági tevékenység büntetőjogi szabályozása: legalább 4, legfeljebb 6 kreditpont.

A gazdaság büntetőjogi védelme, speciális gazdasági büntetőjogi tényállások.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ismeretek ellenőrzési rendszere az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák letételéből, kritériumkövetelmények teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat

A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására.

A szakdolgozathoz rendelt kreditek száma: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— a tantervben előírt valamennyi tanulmányi és vizsgakötelezettség teljesítése,

— a konzulens által elbírált szakdolgozat benyújtása.

6.3.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése,

— a szóbeli vizsga legalább 40 kreditpontnak megfelelő ismeretanyagot fog át a kereskedelmi jog alapjai, az összehasonlító kereskedelmi jog, a kereskedelmi jogi jogügyletek tárgyköréből.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

**XXIX. A SZABÁLYOZÁSI (KODIFIKÁTOR)
SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK
KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI**

1. A képzési cél

A képzés során a résztvevők elméletileg megalapozott és a gyakorlatban közvetlenül hasznosítható speciális szak tudást szereznek egyrészt a jogszabály-előkészítés, a jogi szabályozás előzetes és utólagos hatásvizsgálata, egyeztetés, szerkesztés, jogharmonizáció, dereguláció, másrészt a belső önkormányzati, vállalati, szervezeti szabályozás területén, amely ismeretek az érdekvédelmi, érdekérvényesítési, jogszabály- és más szabályozás-kezdemenyezési, véleményezési folyamatokban való eredményes és szakszerű részvételhez elengedhetetlenek.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Szabályozási (kodifikátor) szakjogász.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben jogász szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételhez kötheti a felvételt (oklevél minősítése, joggyakorlati idő stb.).

4. A képzési idő

Távoktatási elemeket is magában foglaló levelező képzésben 3 félév, legalább 200 tanóra. A szakdolgozat benyújtására és a záróvizsga letételére általában ezen időszak után kerül sor.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 90 kreditpont.

5. A képzés főbb, kötelező tanulmányi területei

5.1. A szabályozástan alapjai: legalább 5, legfeljebb 6 kreditpont.

A képzés céljának és módszereinek bemutatása, a szűkebb és tágabb értelemben vett kodifikáció meghatározása, a jogszabály-előkészítés elméleti kérdései, az alkalmazandó módszerek alapjai, a kodifikátorral szembeni követelmények. A jogszabálytömeg karbantartásának, a fölösleges szabályok kiküszöbölésének fontossága. A túlszabályozás jogalkalmazási következményei, a technikai és az érdemi dereguláció alkalmazási területei, módszerei, az időtálló jogszabályok megalkotásának kodifikációs eszközei.

5.2. Jogszabályi keretek: legalább 11, legfeljebb 13 kreditpont.

Az Alkotmány, a jogalkotási törvény, az Országgyűlés házszabálya, a Kormány ügyrendje, az önkormányzati törvény részletes ismertetése, az Alkotmánybíróságra, a népszavazásra, az országgyűlési biztosokra vonatkozó rendelkezések, a kodifikáció szempontjából kiemelt jelentőségű egyéb normák bemutatása, valamint az önkormányzati,

társasági, bank, biztosítási stb. területeken különféle szabályzatok készítését előíró jogszabályok összehangolt feldolgozása.

5.3. Jogforrások: legalább 8, legfeljebb 10 kreditpont.

A jogszabályi hierarchiából és a jogszabályok különféle jellegéből (eredeti, származékos, normatív, deklaratív, keret-, részletező, szabályozó, utaló, diszpozitív, kogens, imperatív, eltérő tárgyi, személyi, időbeli, területi hatályú stb.) eredő szabályozási követelmények. A jogszabályok és a különböző belső szabályzatok viszonya, a belső szabályozás.

5.4. Szabályozás-előkészítés: legalább 16, legfeljebb 18 kreditpont.

A hatékony jogszabály-előkészítés interdiszciplináris ismeretanyagon alapuló elmélete és gyakorlata. A jogalkotói szándék megfogalmazása alkalmazói szinten is, az ennek helyes leképezését szolgáló, illetve a jog hatékonyságát javító szabályozástechnikai módszerekre vonatkozó ismeretek. A hatásvizsgálat jogalkotási folyamatban betöltött szerepe, az előzetes és az utólagos hatásvizsgálat sajátosságai, nemzetközi tapasztalatai, az alkalmazható alapvető statisztikai, közgazdasági, szociológiai módszerek, speciális, ágazati hatásvizsgálati szempontok, a szabályok hatályossá válásának kérdésköre. A hatásvizsgálat megtervezése, koordinációja, elvégzése, a szükséges humán-, pénzügyi és információ-erőforrások tervezése, a vizsgálandó szabályok kiválasztása, a hatásvizsgálati mozgástér behatárolása, a releváns hatások kiválasztása, az eredmények értékelése, megjelenítése, továbbá felhasználása a jogszabály-előkészítésben. A jogszabály-előkészítés stilisztikai és nyelvtudományi kérdései.

5.5. Jogszabályszerkesztés: legalább 15, legfeljebb 17 kreditpont.

A jogszabályok megjelölése, tagolása, a gyűjtőfogalmak, rövidítések, számok, egyes megfogalmazások, utalások használata mellett a szövegezés kodifikációs elmélete és gyakorlata. A felhatalmazás, a kodifikatórius záradék, a hatálybaléptetési módok, az átmenet szabályozása, a mellékletek, valamint az előterjesztés és indokolás jellege, szerepe. A módosító jogszabályok és az egységes szerkezetbe foglalás sajátosságai.

5.6. Szabályzatszerkesztés: legalább 6, legfeljebb 8 kreditpont.

A különféle állami és önkormányzati szerveknél, gazdasági társasági formáknál, alapítványoknál, egyesületeknél stb. készítendő szabályzatok. Az ún. blanketta szerződések sajátosságai.

5.7. Közzététel: legalább 3, legfeljebb 4 kreditpont.

A jogszabályok érvényességére, időbeli, személyi, tárgyi hatályára vonatkozó szabályok, a hatály meghatározásának, a hatályosság megállapításának kérdései, a kihirdetés, közzététel, nyilvánosságra hozatal módozatai, a helyesbítés szabályai, az alkotmánybírósági vizsgálat feltételei, a

jogszabály-nyilvántartás elvei és a jogszabály-gyűjtemények jellemzői.

5.8. Jogharmozáció: legalább 8, legfeljebb 10 kreditpont.

Az Európai Közösség joga, a közösségi jogalkotás és jogalkalmazás folyamatai, a közösségi jog és a tagállamok joga kapcsolata, a jogharmozációnak a magyar jogra gyakorolt jelenlegi és jövőbeli hatása, valamint a közösségi jogszabályok szerkezeti felépítése, továbbá a közösségi jogszabályok magyar nyelvű szövegezési és szerkesztési követelményei.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1—6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák letételéből, kritériumjellegű követelmények teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A kötelező vizsgák száma félévente legalább 2.

6.2. A szakdolgozat

A képzés anyagából választott olyan szakmai — jogszabály-, illetve szabályzat-előkészítési — feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására és alkotó alkalmazására. A szakdolgozathoz rendelt kreditek száma: 10 kreditpont.

6.3. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

- a szakdolgozat benyújtása,
- a tantervben előírt valamennyi tanulmányi és vizsgakötelezettség teljesítése.

6.3.1. A záróvizsga részei:

- a szakdolgozat megvédése,
- a szóbeli vizsga legalább 40 kreditpontnak megfelelő ismeretanyagot fog át: a jogszabályi keretek, hatály, dereguláció, hatásvizsgálat, jogszabály- és szabályzatszerkesztés tárgyköréből.

6.3.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyszerű, egész számra kerekített átlaga.

XXX. A HELYI JOGSZABÁLY SZERKESZTŐ SZAKIRÁNYÚ TOVÁBBKÉPZÉSI SZAK KÉPESÍTÉSI KÖVETELMÉNYEI

1. A képzési cél

A képzés célja, hogy átfogó ismereteket nyújtson a helyi (önkormányzati) jogalkotásról, érintve az Európai Unió központi és helyi jogalkotásának és a kollíziós jognak az általános kérdéseit is.

A képzés által nyújtott szaktudást legközvetlenebbül az önkormányzatoknál dolgozó jegyzők hasznosíthatják, akiknek munkakörükből adódóan kiemelkedő szerepük van a helyi jogszabályok (önkormányzati rendeletek) előkészítésében, a törvényesség biztosításában.

2. Az oklevélben szereplő szakirányú szakképzettség megnevezése

Helyi jogszabály szerkesztő.

3. A képzésben résztvevők köre és a részvétel előfeltétele

A képzésben jogász szakképzettséggel, valamint főiskolai szintű végzettséggel és igazgatásszervezői szakképzettséggel rendelkezők vehetnek részt. A képző intézmény további feltételeket írhat elő.

4. A képzési idő

Távoktatási elemeket is magában foglaló levelező képzésben 4 félév, legalább 200 tanóra. Az intézményi tanterv a kötelező tanórán túl a tananyag elsajátításához szükséges különböző típusú kötelezettségeket (önálló tanulmányi munka, gyakorlat, házi feladat stb.) írhat elő.

Az oklevél megszerzéséhez szükséges kreditek száma: 120 kreditpont.

5. A képzés főbb tanulmányi területei

5.1. Jogtörténeti alapok: legalább 14, legfeljebb 20 kreditpont.

Bemutatja a helyi (partikuláris) normaalkotás történeti gyökereit, a társadalmi viszonyok helyi regulálásában betöltött rendeltetésüket és szerepüket (városi jogkönyvek, falutörvények, statútumok, szabályrendeletek).

5.2. Szociológiai alapvetés: legalább 14, legfeljebb 20 kreditpont.

A szabályozásra érett és irreleváns társadalmi viszonyok elválasztásának kritériumai, szempontjai; az „általánosság”, az „ismétlődés”, a „tipikusság” tartalma és jelentése. A társadalmi és jogi normák elhatárolhatóságának rendező elvei. A „döntés” társadalmi és jogi meghatározottsága.

5.3. Alkotmányjogi alapok: legalább 18, legfeljebb 25 kreditpont.

A magyar jogalkotás és jogforrási rendszer főbb jellemzői; a központi és helyi jogalkotás kapcsolata és viszonya az ezredfordulón. Az alkotmánybírósági normakontroll időszakos problémái; a helyi jogalkotást érintő alkotmánybírósági határozatok tartalomelemzése.

5.4. Jogbölcséleti alapvetés: legalább 14, legfeljebb 20 kreditpont.

A jogszabály-alkotási eljárás és jogszabályszerkesztés főbb elemei. Új módszerek és technikák bemutatása. A „helyes” jog jelentése és értelmezése a helyi jogszabály-alkotásban. A jog hatékonyságának speciális összetevői az önkormányzati jogalkotás területén.

5.5. Közigazgatási (jogszabály-szerkesztési) alapismertek: legalább 18, legfeljebb 25 kreditpont. Az állami beavatkozás és határai, elvárások és kihívások (jogállamiság, piacgazdasági környezet, Európai Unió joganyagának helye és szerepe stb.) és a helyi jogalkotással arra adandó válaszok. A „szolgáltató” és a „beavatkozó” államigazgatás visszatükröződése a partikuláris jogban. Deregulációs módszerek és technikák bemutatása.

5.6. Stilisztikai és nyelvtudományi megalapozás: legalább 14, legfeljebb 20 kreditpont.

A „fogalmi egység” követelményének érvényesítési lehetőségei és módszerei, technikái a gyakorlatban. Az önkormányzati rendeletek stílusa, nyelve; egyértelműség és többértelműség.

6. Az ismeretek ellenőrzési rendszere

Az ellenőrzési rendszer az intézményi tantervben a 6.1–6.3. pontokban foglaltak figyelembevételével előírt gyakorlati jegyek megszerzéséből, vizsgák letételéből, a kritériumkövetelmények teljesítéséből, a szakdolgozat elkészítéséből és a záróvizsgából tevődik össze.

6.1. A szakdolgozat

A szakdolgozat a képzés anyagából választott olyan szakmai feladat megoldása, amellyel a hallgató bizonyítja, hogy tájékozott a választott téma szakirodalmában és jogalkalmazási gyakorlatában, önállóan képes a tanult ismeretanyag szintetizálására, alkotó alkalmazására. A szakdolgozathoz rendelt kreditek száma: 10 kreditpont.

6.2. A záróvizsgára bocsátás feltétele:

— az intézményi tantervben előírt valamennyi tanulmányi és vizsgakötelezettség teljesítése,

— a szakdolgozat benyújtása.

6.2.1. A záróvizsga részei:

— a szakdolgozat megvédése,

— a szóbeli vizsga legalább 30 kreditpontnak megfelelő ismeretanyagot fog át: a helyi jogalkotás tárgyköréből.

6.2.2. A záróvizsga eredménye

A szóbeli vizsgára adott érdemjegy, valamint a szakdolgozat elkészítésére és védésére adott egy érdemjegy egyeztetésével, egész számra kerekített átlaga.

III. rész HATÁROZATOK

Az Országgyűlés határozatai

Az Országgyűlés 133/2003. (XII. 17.) OGY határozata

a Belga Királyság, a Dán Királyság, a Németországi Szövetségi Köztársaság, a Görög Köztársaság, a Spanyol Királyság, a Francia Köztársaság, az Ír Köztársaság, az Olasz Köztársaság, a Luxemburgi Nagyhercegség, a Holland Királyság, az Osztrák Köztársaság, a Portugál Köztársaság, a Finn Köztársaság, a Svéd Királyság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága (az Európai Unió tagállamai) és a Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között, a Cseh Köztársaságnak, az Észt Köztársaságnak, a Ciprusi Köztársaságnak, a Lett Köztársaságnak, a Litván Köztársaságnak, a Magyar Köztársaságnak, a Máltai Köztársaságnak, a Lengyel Köztársaságnak, a Szlovén Köztársaságnak és a Szlovák Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződés megerősítéséről*

Az Országgyűlés

megemlékezve arról, hogy az európai uniós tagság a rendszerváltozás egyik alapvető céljának megvalósítása, és négy, szabadon választott országgyűlés egybeeső törekvése;

felidézve a magyar nép áldozatos munkáját, amely lehetővé tette, hogy hazánk részesévé váljon az európai építkezésnek;

emlékeztetve a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozására irányuló tárgyalásokra és annak eredményére;

figyelemmel arra, hogy az ország lakossága ügyszavazással döntött hazánk Európai Unióhoz történő csatlakozása mellett;

összhangban az Alkotmány 2/A. § (2) bekezdésével a Kormány előterjesztése alapján

a) megerősíti a Belga Királyság, a Dán Királyság, a Németországi Szövetségi Köztársaság, a Görög Köztársaság, a Spanyol Királyság, a Francia Köztársaság, az Ír Köztársaság, az Olasz Köztársaság, a Luxemburgi Nagyhercegség, a Holland Királyság, az Osztrák Köztársaság, a Portu-

* A határozatot az Országgyűlés a 2003. december 15-i ülésnapján fogadta el.

gál Köztársaság, a Finn Köztársaság, a Svéd Királyság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága (az Európai Unió tagállamai) és a Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság között, a Cseh Köztársaságnak, az Észt Köztársaságnak, a Ciprusi Köztársaságnak, a Lett Köztársaságnak, a Litván Köztársaságnak, a Magyar Köztársaságnak, a Máltai Köztársaságnak, a Lengyel Köztársaságnak, a Szlovén Köztársaságnak és a Szlovák Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést;

b) felkéri a köztársasági elnököt, hogy a megerősítő okiratot aláírásával és pecsétjével ellátva adja ki;

c) felkéri a külügyminisztert, hogy gondoskodjék a megerősítő okiratnak az Olasz Köztársaság Kormányánál történő letétbe helyezéséről.

Dr. Szili Katalin s. k.,
az Országgyűlés elnöke

Béki Gabriella s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

Dr. Vidoven Árpád s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

Az Országgyűlés 134/2003. (XII. 17.) OGY határozata

a holocaust roma áldozatainak nemzetközi és hazai kárpótlását vizsgáló parlamenti vizsgáló bizottság felállításáról*

I. Az Országgyűlés a Házaszabály 34. §-ának (1) bekezdése, valamint 36. §-ának (2) bekezdése alapján a holocaust roma áldozatainak kárpótlása kivizsgálására és nyomon követésére, a kárpótlási folyamatok pozitív irányú felgyorsítása, az eddigi visszasságok kivizsgálása és a korábbi visszaélések megakadályozása érdekében, a holocaust roma áldozatainak segítése céljából vizsgáló bizottságot (a továbbiakban: a Bizottság) hoz létre.

II. A Bizottság feladata az alábbi kérdések kivizsgálása és megválaszolása:

1. Milyen peren kívüli egyezség született a kárpótlást illetően, és kik képviselték a magyarországi romákat, ki(k)nek a felhatalmazása alapján?

* A határozatot az Országgyűlés a 2003. december 15-i ülésnapján fogadta el.

2. A kárpótlás jellegét kik határozták meg (egyéni vagy kollektív), a szociális segélyprogram keretét, lebonyolítási módját miért kötik feltételekhez, valamint miért nevezik kárpótlásnak?

3. Magyarországról ez idáig hány fő nyújtotta be kárpótlási igényét és hány igénylő lett kielégítve?

4. Az International Organization for Migration (a továbbiakban: IOM) Budapesti irodája kiket bízott meg, és minek alapján a hazai kárpótlási adatgyűjtéshez, mekkora összeget fizetett részükre, valamint betartották-e az adatvédelmi szabályokat?

5. Az IOM Budapesti irodájának a hazai roma kárpótlást ismertető munkája teljes körű volt-e, erre mekkora és milyen pénzügyi alappal rendelkeztek?

6. Kikből állt a Roma Kárpótlási Szervezet, ki vagy kik bízták meg őket, milyen feladatokkal és mekkora összegért?

7. A hazai romák kárpótlását mely szervezetek végezték, kinek a megbízásából, mekkora összegért, milyen eredménnyel, és tevékenységüket ki ellenőrizte?

8. Bevonták-e a hazai roma szervezeteket a romák kárpótlásába, és ha nem, akkor ezért ki a felelős?

9. Milyen nyelven és hol jelent meg a szociális segélyprogram pályázati felhívása?

10. Miért nem alakult meg Magyarországon a roma kárpótlást intéző, lebonyolító közalapítvány, és ki vagy kik ezért a felelősök?

11. Mely roma szervezeteket és intézményeket terheli a felelősség az átláthatatlan és kezelhetetlen magyarországi roma kárpótlásért?

12. Felelős pozícióban lévő roma vezetőket terhel-e felelősség egy ilyen súlyú ügy gondatlan kezeléséért?

13. A German Foundation Act hatálybalépéséhez — 2000. augusztus 12. — képest, mi az oka annak, hogy a világ összes országában létező esetleges igényjogosultra vonatkozóan, az igények előterjesztési idejét — nagyon röviden — 2001. december 31. napjában határozták meg?

14. Miért korlátozták általában véve is a kárpótlás határidejét, különös tekintettel arra, hogy eleve megkésett? Másrészt a kárpótlás határidejének nem az emberiség elleni bűntettek elévülésének határidejéhez kellene-e igazodni?

15. Mi az indoka annak, hogy az osztrák kárpótlás csak a kényszermunkával kapcsolatos cselekményekre vonatkozik?

16. A jogutódok, örökösök igényét miért zárja ki az osztrák kárpótlás abban az esetben, ha a kárpótlásra jogosult személy 2000. február 15. napja előtt meghalt?

17. A kárpótlás humanitárius pályázati rendszere a körülmények ismeretében alkalmas-e kárpótlás nyújtására?

18. Miért korlátozták a humanitárius kárpótlási rendszer személyi hatályát? Miért teszik lehetővé nem cigány szervezetek részére a cigányokra vonatkozó pénzalapok elosztásában való közreműködést?

19. A kárpótlási rendszer körülményeinek ismeretében igazságos-e a kárpótlási rendszer egésze, betöltheti-e az ismert körülmények mellett a rendeltetését? Alkalmas-e az emberiség elleni összes bűntettek jóvátételére, az erkölcsi elégtétel megadására?

20. Átalakítható-e a kárpótlási rendszer egésze oly módon, amely kifejezi a magyarországi cigányság valóságos jóvátételre vonatkozó igényét a II. világháborúban bűnös államokkal szemben, és megfelel a történelmi igazságnak, különös tekintettel a nemzetközi egyezményekre?

21. Átalakítható-e a szociális segélyprogram pénzbeli támogatássá?

22. Lehet-e kollektív kárpótlást eszközölni?

23. Van-e lehetőség a kárpótlási kérelmek benyújtási határidejének meghosszabbítására?

24. Van-e akadálya egy Magyarországi Roma Kárpótlási Közalapítvány létrehozásának?

III. A Bizottság nyolc tagból áll, tagjai országgyűlési képviselők. A Bizottságba három-három tagot az MSZP, illetve a FIDESZ, egy-egy tagot az SZDSZ, illetve az MDF képviselőcsoportja delegálhat.

IV. A Bizottság társelnökeinek és tagjainak megválasztására a képviselőcsoportok vezetőinek javaslata alapján Házbizottság terjeszt elő javaslatot az Országgyűlésnek, amelyről az vita nélkül határoz. A Bizottság két társelnöke közül az egyiket az ellenzéki, a másikat a kormánypárti képviselőcsoportok jelölik.

V. A Bizottság feladatának ellátásához szakértőt vehet igénybe, működésének költségeit az Országgyűlés költségvetéséből fedezi.

VI. A Bizottság a Házbizottság vonatkozó rendelkezései alapján maga állapítja meg eljárásának rendjét és vizsgálati módszereit.

VII. A Bizottság tevékenységéről, a megállapításairól és a szükséges intézkedésekről feladatának elvégzését követően jelentést készít, melyet az Országgyűlés elé terjeszt.

VIII. A Bizottság megbízatása feladatának elvégzéséig tart.

Dr. Szili Katalin s. k.,
az Országgyűlés elnöke

Dr. Füle István s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

Németh Zsolt s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

Az Országgyűlés 135/2003. (XII. 17.) OGY határozata

az iskolai tejfogyasztás „Igyál tejet” programról*

Gyermekeink egészséges életmódra nevelése mindannyiunk feladata. A betegségek megelőzésében kiemelt jelentősége van az egészséges táplálkozásnak. A tej mint az egyik legértékesebb élelmiszerünk, fogyasztásának támogatása érdekében az Országgyűlés az alábbi határozatot hozza:

1. Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy a fenti célok megvalósítását biztosító intézkedéseket az alábbi szempontok figyelembevételével tegye meg:

— A program az egész országra terjedjen ki.
— Az iskolában fogyasztott tej alanyi jogon illesse meg a gyermekeket.

— Az érintettek körét úgy kell meghatározni, hogy az kiterjedjen az állami, az önkormányzati és az egyházi fenn-

* A határozatot az Országgyűlés a 2003. december 15-i ülésnapján fogadta el.

tartású alapfokú oktatási intézményekben tanuló gyermekekre.

— A program finanszírozásáról a Kormány gondoskodik.

— A program legyen független a rászorultsági alapon működő diákétkeztetési rendszertől, a szervezés ne jelentse anyagi terhet az oktatási intézményeknek.

— A program működése feleljen meg az EU Bizottság 2000. december 11-i, 2707/2000/EK rendeletbe foglalt szabályozásnak, tegye lehetővé közösségi támogatás igénybevételét az Európai Unióba történő belépésünket követően.

— A programot első ízben 2004. május 1-jétől az általános iskolák alsó és felső tagozatos, vagy ennek megfelelő korosztályú gyermekek részére kell biztosítani.

2. Az Országgyűlés felkéri a Kormányt, hogy a program bevezetésével kapcsolatos előkészítő munkáról, a megtett intézkedésekről 2004. április 15-ig adjon tájékoztatást.

Dr. Szili Katalin s. k.,
az Országgyűlés elnöke

Dr. Füle István s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

Németh Zolt s. k.,
az Országgyűlés jegyzője

A Kormány határozatai

A Kormány 1127/2003. (XII. 17.) Korm. határozata

a Magyar Köztársaság Nemzeti Emlékezet Programjáról (2004—2010)

1. A Kormány kiemelkedő feladatának tekinti az Európai Unióhoz csatlakozó Magyar Köztársaság történelmi, kulturális értékeinek, az európai, illetve a magyar történelem és kultúra kapcsolódási pontjainak, közös vonásainak, valamint a helyi közösségek nemzeti kultúrában betöltött szerepének bemutatását hazánkban és külföldön. E célok megvalósítása érdekében meghirdeti a Magyar Köztársaság Nemzeti Emlékezet Programját (a továbbiakban: Program).

2. A Program elemei:

a) A Kormány támogatja nemzeti évfordulóink megünneplését. Ennek keretében a *mellékletben* meghatározott időszak éveit emlékévvé nyilvánítja. Az emlékévvé megünneplésében érintett miniszterek összehangolt intézkedési tervet dolgoznak ki az évfordulás programok színvonalas

megrendezésére: együttműködnek központi rendezvények szervezésében; támogatást nyújtanak az évfordulókhöz kapcsolódó helyszínek helyreállításához; felkarolják azokat a kezdeményezéseket, amelyek méltó módon járulnak hozzá az emlékek sikeréhez hazánkban és határainkon túl.

Felelős: érintett miniszterek

Határidő: folyamatos

b) A Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter külön intézkedési tervet készít a magyarság XX. századi történelme kiemelkedő jelentőségű eseményeivel kapcsolatos megemlékezésekre és ünnepekre.

Felelős: Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter

Határidő: folyamatos

c) A nemzeti kulturális örökség minisztere, valamint a gyermek-, ifjúsági és sportminiszter helytörténeti programokat támogat, amelyek elősegítik a helyi közösségek azonosságtudatának erősítését, a nemzeti kultúrában és a történelemben betöltött szerepük bemutatását.

Felelős: nemzeti kulturális örökség minisztere
gyermek-, ifjúsági és sportminiszter

Határidő: folyamatos

d) A Nemzeti Kegyeleti Bizottság a magyar történelem, kultúra, tudomány kiválóságai sírhelyeinek számbavételére és felkutatására, emlékhelyek létrehozására és gondozására intézkedési tervet készít, és annak végrehajtásáról gondoskodik.

Felelős: nemzeti kulturális örökség minisztere
Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter

Határidő: folyamatos

e) Az oktatási miniszter az Oktatási Minisztérium nemzeti, iskolai és családi emlékezet programja keretében támogatja a közoktatásban részt vevők nemzeti, közösségi, intézményi, családi azonosságtudatának erősítését, hagyományaik dokumentálását és továbbvitelét.

Felelős: oktatási miniszter

Határidő: folyamatos

f) A Program koordinálását a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma látja el.

Felelős: nemzeti kulturális örökség minisztere

Határidő: folyamatos

3. A Program megvalósításának évenkénti költségvetési fedezetét az érintett miniszterek biztosítják az irányításuk alá tartozó fejezetek költségvetésében.

Felelős: érintett miniszterek

Határidő: folyamatos

A miniszterelnök helyett:

Kiss Péter s. k.,

a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter

Melléklet az 1127/2003. (XII. 17.) Korm. határozathoz.

Emlékévek 2004—2010.

Év	Évforduló	Érintett miniszterek
2004.*	450 éve született <i>Balassi Bálint</i> , a reneszánsz magyar irodalom legismertebb alakja.	nemzeti kulturális örökség minisztere oktatási miniszter honvédelmi miniszter külügyminiszter
2005.	100 éve született <i>József Attila</i> , a magyar irodalom kiemelkedő jelentőségű költője.	nemzeti kulturális örökség minisztere oktatási miniszter külügyminiszter
2006.	50 éve zajlott az <i>1956-os forradalom és szabadságharc</i> , a magyar történelem egyik legjelentősebb szabadságküzdelleme.	Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter nemzeti kulturális örökség minisztere oktatási miniszter honvédelmi miniszter külügyminiszter
2007.	200 éve született <i>Batthyány Lajos gróf</i> , az első felelős magyar kormány miniszterelnöke.	Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter nemzeti kulturális örökség minisztere oktatási miniszter külügyminiszter
2008.	550 éve lépett trónra <i>Hunyadi Mátyás</i> , Magyarország egyik legjelentősebb uralkodója.	nemzeti kulturális örökség minisztere oktatási miniszter honvédelmi miniszter külügyminiszter
2009.	250 éve született <i>Kazinczy Ferenc</i> , a felvilágosodás magyar irodalmának jeles költője, a nyelvújítás atyja.	nemzeti kulturális örökség minisztere oktatási miniszter külügyminiszter
2010.	200 éve született <i>Erkel Ferenc</i> zeneszerző, zongoraművész és karmester, a nemzeti romantikus operairodalom legnagyobb képviselője.	nemzeti kulturális örökség minisztere oktatási miniszter külügyminiszter

* A Holocaust 60. évfordulójával kapcsolatos megemlékezések a Holocaust Emlékbizottság irányításával történnek.

A Kormány 1128/2003. (XII. 17.) Korm. határozata

a vállalatok és gazdálkodó szervezetek fizetésképtelenségi törvényének előkészítéséről

A magyar gazdaság működőképességének javítása érdekében, tekintettel a 90-es évek elejétől megváltozott gazdasági körülményekre, követelményekre és kihívásokra, a fizetésképtelenséggel küzdő vállalkozások újjászervezését, illetve a véglegesen fizetésképtelen vállalkozások megszüntetését rendező eljárások újraszabályozásáról a Kormány az alábbi határozatot hozza:

1. A Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter — a közpénzek felhasználása feletti ellenőrzéssel összefüggő

feladatok ellátásával megbízott politikai államtitkár (a továbbiakban: közpénzügyi államtitkár) útján — a fizetésképtelenségi törvény és a hozzá kapcsolódó jogszabályok kodifikációs koncepciójának kidolgozására állítson fel kodifikációs bizottságot, s gondoskodjon a bizottság működéséhez szükséges feltételekről.

A kodifikációs bizottság vezetője a Miniszterelnöki Hivatal közpénzügyi államtitkára. A bizottság tagja a Pénzügyminisztérium, az Igazságügyi Minisztérium, a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, a Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium, a Belügyminisztérium, a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium, a Legfelsőbb Bíróság, a Felszámoló Országos Egyesületének képviselője, továbbá az esetenként meghívott szakértők.

Felelős: Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter
Miniszterelnöki Hivatal közpénzügyi
államtitkára

Határidő: 2004. január 31.

2. A törvénykoncepcióját 2004. szeptember 30. napjáig a Kormány elé kell terjeszteni.

Felelős: Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter
a kodifikációs bizottság vezetője

Határidő: 2004. szeptember 30.

3. A törvénytervezet kidolgozásának és a Kormány elé terjesztésének határideje 2005. szeptember 30.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

A Miniszterelnök határozatai

A Miniszterelnök 115/2003. (XII. 17.) ME határozata

a kormányzati főtisztviselői és a központi tiszti címre
vonatkozó pályázatokat véleményező bizottság
elnökének és tagjainak felkéréséről

A kiemelt főtisztviselői és a központi tisztikar működtetéséről szóló 164/2001. (IX. 14.) Korm. rendelet 2. § (2) bekezdése alapján

a kormányzati főtisztviselői és a központi tiszti címre vonatkozó pályázatokat véleményező bizottság elnökévé

dr. Pulay Gyulát, a Miniszterelnöki Hivatal közigazgatási államtitkárát;

a bizottság tagjává

*dr. Benedek András*t, a Gyermek-, Ifjúsági és Sportminisztérium közigazgatási államtitkárát,

dr. Dudás Ferencet, a Belügyminisztérium Közigazgatásszervezési és Közszolgálati Hivatala vezetőjét,

dr. Müller Györgyöt, a Miniszterelnöki Hivatal jogi helyettes államtitkárát,

dr. Sivák Józsefet, a Miniszterelnöki Hivatal társadalom- és humánpolitikai helyettes államtitkárát kérem fel.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

A Miniszterelnök 116/2003. (XII. 17.) ME határozata

a Nemzeti Fejlesztési Hivatal elnökének
kinevezéséről

A Nemzeti Fejlesztési Hivatalról szóló 196/2003. (XI. 28.) Korm. rendelet 4. § (1) bekezdése alapján, az európai integrációs ügyek koordinációjáért felelős tárca nélküli miniszter javaslatára

dr. Szaló Pétert a Nemzeti Fejlesztési Hivatal elnökévé

— 2004. január 1-jei hatállyal —

kinevezem.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

A Miniszterelnök 117/2003. (XII. 17.) ME határozata

helyettes államtitkári juttatások biztosításáról

A Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról és felelősségéről szóló 1997. évi LXXIX. törvény 52. § (2) bekezdése alapján

Zalai Istvánné, a Miniszterelnöki Hivatal kormányfő-tanácsadója részére

— 2003. december 1-jei hatállyal, e megbízatása időtartamára —

a helyettes államtitkári juttatások teljes körét biztosítom.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

A Miniszterelnök 118/2003. (XII. 17.) ME határozata

főiskolai főigazgatói megbízás megerősítéséről

A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 73. § b) pontja alapján

dr. Kondorosi Ferenc főiskolai tanárnak

a Harsányi János Főiskolán a 2004. január 1-jétől 2007. július 30-ig terjedő időtartamra vonatkozó főigazgatói megbízását

megerősítem.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

—————

**A Miniszterelnök
119/2003. (XII. 17.) ME
határozata**

főiskolai főigazgatói megbízás megerősítéséről

A felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény 73. § b) pontja alapján

dr. Lukács László főiskolai tanárnak

a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskolán a 2004. január 1-jétől 2008. június 30-ig terjedő időtartamra vonatkozó főigazgatói megbízását

megerősítem.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

—————

**A Miniszterelnök
120/2003. (XII. 17.) ME
határozata**

központi tiszt cím megszüntésének megállapításáról

A fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról szóló 1996. évi XLIII. törvény 245/J. § (4) bekezdése alapján — a köztisztviselők jogállásáról szóló 1992. évi XXIII. törvény 31/D. § (1) bekezdés c) pontjára tekintettel — megállapítom, hogy

Jakab Csaba központi tiszt címe — lemondására tekintettel —

2003. december 10-i hatállyal

megszűnt.

Dr. Medgyessy Péter s. k.,
miniszterelnök

**V. rész KÖZLEMÉNYEK,
HIRDET MÉNYEK**

**A Magyar Energia Hivatal
szolgálati titokkörü jegyzéke**

Az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény 6. §-ának (1) bekezdésében foglaltak alapján a Magyar Energia Hivatal szolgálati titokkörét — figyelemmel a törvény 4. §-ában foglaltakra — az alábbiak szerint állapítom meg:

1. A nemzetközi szervezetekkel kapcsolatos, illetve velük folytatott tárgyalások esetében a jelentések, jegyzőkönyvek adatai, amelyeket a felek kölcsönösen titkossá minősítettek.

A szolgálati titokká minősítés érvényességi ideje a felek által kölcsönösen meghatározott ideig, de maximum 10 évig.

2. Az EU intézményeivel (bizottság, munkabizottság stb.) való együttműködés során keletkezett tárgyalási anyagok, jelentések és jegyzőkönyvek adatai a közösségi szabályozással összhangban, amelyeket a felek kölcsönösen titkossá minősítettek.

A szolgálati titokká minősítés érvényességi ideje a felek által kölcsönösen meghatározott ideig, de maximum 10 évig.

3. A Kormány gazdaságpolitikai stratégiájára vonatkozó javaslatokhoz, tervezetekhez, háttérszámításokhoz kapcsolódó adatok.

A szolgálati titokká minősítés leghosszabb érvényességi ideje 10 év.

4. Az ország energiahordozó tartalékaira, illetve azok tárolásának helyszíneire vonatkozó összevont adatok.

A szolgálati titokká minősítés leghosszabb érvényességi ideje 10 év.

5. A földgáz- és villamosenergia-rendszer objektumainak elhelyezésére vonatkozó részletes és pontos földrajzi koordinátákat, műszaki adatokat összevontan tartalmazó adatok és dokumentumok.

A szolgálati titokká minősítés leghosszabb érvényességi ideje 20 év.

6. Az állami céltartalékokkal kapcsolatos összesített adatok, dokumentumok.

A szolgálati titokká minősítés leghosszabb érvényességi ideje 10 év.

7. Egyes minősített időszakokban a villamos energia és földgáz termelés, szolgáltatás és a korlátozás operatív irányításának adatai.

A szolgálati titokká minősítés leghosszabb érvényességi ideje 10 év.

A jelen közlemény a közzététel napján lép hatályba. Ezzel egyidejűleg a Magyar Energia Hivatal szolgálati titokköréről a Magyar Közlöny 1996. évi 85. számában közzétett közlemény hatályát veszti.

Horváth J. Ferenc s. k.,
elnök

Helyesbítés: A Magyar Közlöny 2003. évi 141. számában kihirdetett — a magyar igazolvány és a magyar hozzátartozói igazolvány kiadásával kapcsolatos eljárásról szóló 318/2001. (XII. 29.) Korm. rendelet módosítása tárgyában alkotott — 204/2003. (XII. 10.) Korm. rendelet 10. §-ának szövege helyesen a következő:

„10. § Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba, ezzel egyidejűleg az R. 5. §-ának (2) bekezdéséből az „és a hiánypótlás a kitűzött határidőn belül nem történik meg” szövegrész, továbbá az R. 6. §-a (2) bekezdésének d) pontja és 12. §-ának b) pontja hatályát veszti.”

(Nyomdahiba)

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS

Az

EGÉSZSÉGBIZTOSÍTÁSI KÖZLÖNY

— az egészségbiztosítási ágazat központi igazgatási szerve, az Országos Egészségbiztosítási Pénztár hivatalos lapja — az előfizetői érdekeket szem előtt tartva, kedvező áron bocsátja az egészségügyi ágazatban érdekeltek rendelkezésére a jogszabályok szövegét, munkájukhoz szükséges gyakorlati információkat, az OEP aktuális közleményeit. Lapunk címzettjei elsősorban: az alapellátásban részt vevő háziorvosok; fekvőbeteg ellátó és szakellátó intézmények; gyógyszert, gyógyászati segédeszközt gyártók illetve forgalmazók; gyógyfürdők; oktatási intézmények; társadalombiztosítási kifizető helyek, foglalkoztatók; könyvelők; adótanácsadók stb.

Ezúton tisztelettel tájékoztatjuk az érdekelteket, hogy 2004. év elejétől a Magyar Hivatalos Közlönykiadó adja ki az Egészségbiztosítási Közlönyt.

A lap előfizetésben megrendelhető.

2004. évi éves előfizetés díja: 13 696 Ft + áfa.

Példányonként megvásárolható a kiadó közlönnyboltjában (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6. Tel./fax: 267-2780).

MEGRENDELŐLAP

Megrendeljük az **Egészségbiztosítási Közlöny** című lapot példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

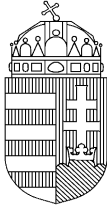
Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára átutaljuk.

Keltezés:

.....
cégszerű aláírás

A MAGYAR HIVATALOS KÖZLÖNYKIADÓ megjelentette a

TÖRVÉNYEK ÉS RENDELETEK HIVATALOS GYŰJTEMÉNYE 2002

című hétkötetes jogszabálygyűjteményt.

A kiadványt az Igazságügyi Minisztérium és a Miniszterelnöki Hivatal a korábbi évek gyakorlatához hasonlóan név- és tárgymutatóval, kiegészítő jegyzetekkel, valamint változasmutatóval látta el.

A jogszabálygyűjtemény I., II., III., IV., V., VI. és VII. kötetének ára: **189 840 Ft áfával.**

A kötetekre szóló megrendelést a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címére (1085 Budapest, Somogyi Béla u. 6.) kérjük eljuttatni. Fax: 338-4746 vagy 267-2780.

MEGRENDELŐ LAP

Megrendeljük a

TÖRVÉNYEK ÉS RENDELETEK HIVATALOS GYŰJTEMÉNYE 2002

című hétkötetes kiadványt példányban.

A megrendelő (cég) neve:

Címe (város, irányítószám):

Utca, házszám:

Az ügyintéző neve, telefonszáma:

A megrendelő (cég) bankszámlaszáma:

A megrendelt példányok ellenértékét a postaköltséggel együtt, a szállítást követő számla kézhezvétele után, 8 napon belül átutaljuk a Magyar Hivatalos Közlönykiadónak a számlán feltüntetett pénzforgalmi jelzőszámára.

Keltezés:.....

.....
cégszerű aláírás

Tisztelt Előfizetők!

Tájékoztatjuk Önöket, hogy a kiadónk terjesztésében levő lapokra és elektronikus kiadványokra szóló előfizetésüket folyamatosan tekintjük. Csak akkor kell változást bejelenteniük a 2004. évre vonatkozó előfizetésre, ha a példányszámot, esetleg a címlistát módosítják, vagy új lapra szeretnének előfizetni (pontos szállítási, név- és utcacím-megjelöléssel).

Azesetleges módosítás szíveskedjenek levélben vagy faxon megküldeni.

Felhívjuk szíves figyelmüket, hogy a lapszállításról kizárólag az előfizetési díj beérkezését követően intézkedünk. Fontos, hogy az előfizetési díjakat a megadott 10300002-20377199-70213285 sz. számlára utalják, illetve a kiadó által kiküldött készpénz-átutalási megbízáson fizessékbe.

Készpénzes befizetés kizárólag a Közlönyboltban (1085 Budapest, Somogyi B. u. 6.) lehetséges. (Levélcím: Magyar Hivatalos Közlönykiadó, 1394 Budapest, 62. Pf. 357. Fax: 318-6668).

A 2004. évi előfizetési díjak

(Az árak az áfát nem tartalmazzák.)

Magyar Közlöny	63 600 Ft/év	Munkügyi Közlöny	9 840 Ft/év
Hivatalos Értesítő	9 360 Ft/év	Oktatási Közlöny	15 360 Ft/év
Határozatok Tára	14 640 Ft/év	Pénzügyi Közlöny	20 160 Ft/év
Önkormányzatok Közlönye	3 600 Ft/év	Statisztikai Közlöny	8 400 Ft/év
Az Alkotmánybíróság Határozatai	12 240 Ft/év	Szociális Közlöny	9 840 Ft/év
Bányászati Közlöny	3 120 Ft/év	Turisztikai Értesítő	7 440 Ft/év
Belsőügyi Közlöny	16 320 Ft/év	Ügyészségi Közlöny	4 320 Ft/év
Egészségügyi Közlöny	16 560 Ft/év	Vízügyi Értesítő	8 160 Ft/év
Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Értesítő	11 520 Ft/év	Házi Jogtanácsadó	3 120 Ft/év
Gazdasági Közlöny	15 360 Ft/év	Magyar Közigazgatás	6 000 Ft/év
Hírközlési Értesítő	4 080 Ft/év	Pénzügyi Szemle	14 640 Ft/év
Ifjúsági és Sport Értesítő	3 120 Ft/év	Nemzeti Kulturális Alapprogram Hírlevele	3 120 Ft/év
Igazságügyi Közlöny	10 320 Ft/év	Élet és Tudomány	7 440 Ft/év
Informatikai és Hírközlési Közlöny	13 680 Ft/év	Ludovéi Noviny	1 680 Ft/év
Környezetvédelmi Értesítő	9 360 Ft/év	Neue Zeitung	3 120 Ft/év
Közlekedési Értesítő	15 600 Ft/év	Természet Világa	4 080 Ft/év
Kulturális Közlöny	12 240 Ft/év	Valóság	4 800 Ft/év
Külgazdasági Értesítő	12 720 Ft/év		

Tájékoztatjuk előfizetőinket, hogy 2004. január 1-jétől a Cégközlöny elektronikus formában (CD-n) jelenik meg.

Éves előfizetési díja: 58 800 Ft/év.

A CD-Jogász HIVATALOS JOGTÁR hatályos jogszabályok hivatalos számítógépes gyűjteményének 2004. évi éves előfizetési díjai:

(Árunk az áfát nem tartalmazzák.)

Önálló változat	48 000 Ft	25 munkahelyes hálózati változat	96 000 Ft
5 munkahelyes hálózati változat	64 000 Ft	50 munkahelyes hálózati változat	112 000 Ft
10 munkahelyes hálózati változat	80 000 Ft	100 munkahelyes hálózati változat	128 000 Ft

Egyszeri belépési díj: 6000 Ft.

Facsimile Magyar Közlöny. A hivatalos lap 2003-as évfolyama jelenik meg CD-n az eredeti küllak megőrzésével, de könnyen kezelhetően.

Hatályos jogszabályok online elérése: a naponta frissített adatbázis az interneten keresztül érhető el a www.mhk.hu címen. További információ kérhető a 06 (80) 200-723-as zöldszámon.

A **Házi Jogtanácsadó** című lap előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadó címen:

Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. 1394 Bp. 62. Pf. 357 vagy faxon: 318-6668, vagy a www.mhk.hu/hj internetcímen található megrendelőlapon.

Telefon: 266-9290/234, 235 mellék.

Éves előfizetési díja 3120 Ft + áfa.

Szerkeszti a Miniszterelnöki Hivatal, a Szerkesztőbizottság közreműködésével.

A Szerkesztőbizottság elnöke: dr. Pulay Gyula. A szerkesztésért felelős: dr. Müller György. Budapest V., Kossuth tér 1—3.

Kiadja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó. Felelős kiadó: dr. Kodala László elnök-vezérigazgató.

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6. Telefon: 266-9290.

Előfizetésben megrendelhető a Magyar Hivatalos Közlönykiadónál

Budapest VIII., Somogyi Béla u. 6., 1394 Budapest 62. Pf. 357, vagy faxon 318-6668.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Hivatalos Közlönykiadó a FÁMA Rt. közreműködésével. Telefon/fax: 266-6567.

Információ: tel./fax: 317-9999, 266-9290/245, 357 mellék.

Példányonként megvásárolható a kiadó Budapest VIII., Somogyi B. u. 6. (tel./fax: 267-2780) szám alatti közlönyboltjában, illetve megrendelhető a www.mhk.hu/kozlonybolt internetcímen.

2003. évi éves előfizetési díj: 62 496 Ft. Egy példány ára: 140 Ft 16 oldal terjedelemtől, utána + 8 oldalanként + 140 Ft.

A kiadó az előfizetési díj évközbéli emelésének jogát fenntartja.

HU ISSN 0076—2407

03.2624 — Nyomja a Magyar Hivatalos Közlönykiadó Lajosmizsei Nyomdája. Felelős vezető: Burján Norbert.